

CM/REC (2010)5

იმპლემენტაციის მონიტორინგი
MONITORING OF IMPLEMENTATION

II

საქართველო 2018 Georgia

ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის
რეკომენდაცია CM/Rec(2010)5
წევრი სახელმწიფოებისათვის სექსუალური
ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის
საფუძველზე დისკრიმინაციის აღმოფხვრის
თაობაზე -
საქართველო

რეკომენდაციის შესრულების ანგარიში

ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი
2018

სარჩევი

რეზიუმე	4
რეკომენდაციები მთავრობას პრიორიტეტული ქმედებების შესახებ.....	10
შესავალი.....	13
ისტორია	13
ანგარიშის მიზანი	14
მეთოდოლოგია	14
CM/Rec(2010)5 რეკომენდაციის დანართი.....	16
I. სიცოცხლის, უსაფრთხოებისა და ძალადობისგან დაცვის უფლება	16
a. სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული და სხვა შემთხვევები	16
b. „სიძულვილის ენა“	21
II. გაერთიანების თავისუფლება.....	25
III. გამოხატვისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლება.....	27
IV. პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება (გარდა ტრანსგენდერ ადამიანებთან დაკავშირებული საკითხებისა)	30
IV.a. პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება (ტრანსსპეციფიკური)	33
V. დასაქმება.....	38
VI. განათლება.....	40
VII. ჯანმრთელობა (გარდა ტრანსგენდერ ადამიანებთან დაკავშირებული საკითხებისა).....	41
VIII. საცხოვრებელი	43
IX. სპორტი	45
X. თავმჯდომარის ძიების უფლება.....	46
XI. ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრუქტურები.....	46
XII. დისკრიმინაცია მრავალჯერადი ნიშნით.....	48
დანართი #1. რეკომენდაცია CM/Rec(2010)5	50
დანართი #2. შესაბამისობის დოკუმენტაციის ანგარიში	57
I. სიცოცხლის, უსაფრთხოებისა და ძალადობისგან დაცვის უფლება.....	60
a. სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული და სხვა შემთხვევები	60
B. „სიძულვილის ენა“	68
II. გაერთიანების თავისუფლება.....	73
III. გამოხატვისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლება.....	76
IV. პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება	80

V. დასაქმება.....	88
VI. განათლება.....	92
VII. ჯანმრთელობა	96
VIII. საცხოვრებელი	102
IX. სპორტი	104
X. თავშესაფრის მიების უფლება.....	106
XI. ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრუქტურები.....	108
XII. დისკრიმინაცია მრავალჯერადი ნიშნით.....	110

რეზიუმე

საქართველოს კანონმდებლობა ლგბტი პირების მიმართ გამოხატულად დისკრიმინაციული ან განსაკუთრებულად მკაცრი არ არის. 2013 წელს CM/Rec(2010)5-ის შესრულების პირველი ანგარიშის შემდეგ, საქართველოში ლგბტი პირთა უფლებების მიმართულებით რიგი ცვლილებები განხორციელდა. კერძოდ, 2013 წლის შრომის კოდექსის შესწორებით, დაუშვებელია სექსუალური ორიენტაციის (და სხვა) წინააღმდეგობით დისკრიმინაცია როგორც შრომით, ასევე წინასაახელმწიფოებო ურთიერთობებში.¹ 2014 წელს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად ცნო ანადგობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანების ის ნაწილი, რომელიც მოსოცესულ მამაკაცებს უკრძალავდა სისხლის დონაციას.² 2014 წელს მიღებულ იქნა კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, რომელიც სხვა საფუძველთა შორის, გამოხატულად კრძალავს დისკრიმინაციას სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე.³ 2014-2015 და 2016-2017 წლებში მიღებული ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრატეგიისა (უნდა განიხილოს 7 წელიწადში) და სამოქმედო გეგმის გენდერული თანასწორობისა და ქალთა გაძლიერების ნაწილებშიც შესულია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საკითხები.⁴ ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელებისათვის, 2016 წელს პრემიერ მინისტრის აპარატი შეიქმნა ადამიანის უფლებათა დაცვის საკოორდინაციო უწყებათაშორისი სამსახური. 2017 წელს, ევროპის სამსახურის კონვენციის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ (სტამბოლის კონვენცია), რატიფიკაციის პროცესის ფარგლებში, მთავრობამ ცვლილება შეიტანა 30 ნორმატიულ აქტში. 2017 წელს, ჩამოყალიბდა გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე უწყებათაშორისი კომისია, როგორც სტამბოლის კონვენციის საკოორდინაციო მხარე. 2018 წელს, შინაგან საქმეთა სამინისტრომ საკუთარი სისტემის ფარგლებში შექმნა ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტი, რომელიც გააკონტროლებს გამოძიების პროცესს, რათა მოხდეს ქალთა მიმართ ძალადობაზე (სექსუალური ძალადობის ჩათვლით), დისკრიმინაციის საფუძველზე ჩადენილ დანაშაულზე, სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულზე, ტრეფიკინგსა და არასრულწლოვანთა მიერ, ანდა მათ მიმართ ჩადენილ დანაშაულის ფაქტებზე ეფექტური რეაგირება.⁵ თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ არსებობს საკითხები, სადაც არანაირი პროგრესი შეინიშნება, - მაგალითად, გენდერის სამართლებრივი აღიარება კვლავაც არ არის დარეგულირებული. გენდერული თანასწორობის მისაღწევად შექმნილ დოკუმენტებში, ხშირად უარყოფილია ლგბტი პირთა უფლებების საკითხები. სტამბოლის კონვენციის რატიფიკირების ფარგლებში სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ცვლილებები თანაბრად არ ეხება ლგბტი ჯგუფს. მთავრობის მიერ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის აღმოსაფხვრელი, ასევე, მსხვერპლთა დახმარებ, მხარდაჭერი სისტემის ქმედებითი პეტერონორმატიულ ბაზის ეყრდნობა და ძირითადი პეტერონორმატიული წყვილებს შორის ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობაზე ამხვილებს ყურადღებას.

აქიდან გამომდინარე, სახელმწიფოს პოლიტიკა შეიძლება გარკვეულწილად უკან გადადგმულ ნაბიჯად შევაფასოთ: 2018 წელს მოქმედებაში შევიდა კონსტიტუციური ცვლილება - ქორწინების, როგორც ქალისა და მამაკაცის ერთობის განსაზღვრა, რაც საკმარისად აფერხებს ლგბტი პირთა პირადი და ოჯახური ცხოვრების უფლებათა განხორციელებას.

¹ შრომის კოდექსის ცვლილება, 12 ივნისი, 2013.

² ასათიანი და სხვები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება #2/1/536.

³ საქართველოს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, მუხლი 1.

⁴ საქართველოს ადამიანის უფლებების დაცვის სამთავრობო სამოქმედო გეგმა 2014-2015 წლებისთვის, თავი 14. ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2t9M1pU>; საქართველოს ადამიანის უფლებების დაცვის სამთავრობო სამოქმედო გეგმა 2016-2017 წლებისათვის, თავი 13.2. ხელმისაწვდომია ბმულზე: <http://goo.gl/GB7hUn> [ნანახია: 22.05.2018].

⁵ საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ბრძანება, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2s7PmE> [ნანახია: 21.05.2018].

ადამიანის უფლებათა დაცვის 2016-2017 წლების სამოქმედო გეგმაში საკმაოდ მწირადაა განსაზღვრული მიზნები და ქმედებები, რომელთა მეშვეობითაც უნდა გაძლიერდეს ადამიანის უფლებების დაცვის ის მიმართულება, რომელიც ლგბტი პირთა მდგომარეობას გააუმჯობესებს.⁶ გამომდინარე იქიდან, რომ ლგბტი თემი განსაკუთრებით მარგინალიზებულია საზოგადოებაში, ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნულ სამოქმედო გეგმაში არსებული რამდენიმე საკითხი ეფექტურად ვერ გადაკრის მათთან დაკავშირებულ სისტემურ პრობლემებს.⁷ ამასთან ერთად, უწყებათაშორისი კომისიის გადაწყვეტილების მიხედვით, ლგბტი პირებთან დაკავშირებული საკითხები უნდა ჩაწერილიყო 2018-2020 წლების ადამიანის უფლებათა დაცვის სამოქმედო გეგმის სპეციალურ თავში. თუმცა, ამჟამად დამტკიცებული სამოქმედო გეგმის არცერთი ნაწილი არ შეეხება სოგი-ს საკითხებს და არ მოიცავს ზემოთხსენებულ თავს.

მიუხედავად იმისა, რომ CM რეკომენდაცია 2010 წლიდან არის მიღებული, მონიტორინგის პროცესმა გვიჩვენა, რომ სახელმწიფო ორგანოებმა ძალიან ცოტა თუ იგიან მის შესახებ. ასევე, სახელმწიფოს არ უთარგმნია რეკომენდაცია ქართულ ენაზე და არც გაუვრცელებია ის. დამატებით, მთავრობას ჯერ კიდევ არ აქვს შემუშავებული რეკომენდაციის განხორციელების სამოქმედო გეგმა ან განრიგი. სხვადასხვა სახელმწიფო ორგანოდან მიღებული პასუხები საკმაოდ მცირე ინფორმაციას გვაწვდის, ხშირად ისინი ზუსტი არ არის და ინფორმაცია გადმოცემულია საკმაოდ ზოგადად. შესაბამისად, შეუძლებელია ჩავთვალოთ, რომ მთავრობა ხელმძღვანელობს რეკომენდაციის დანართში მოცემული პრინციპებითა და ზომებით.

საკანონმდებლო დონეზე მიღწეული გარკვეული შედეგების მიუხედავად, საზოგადოებაში საგანგაშო მასშტაბებს აღწევს სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე განხორციელებული დისკრიმინაცია და ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ძალადობა, რაც აფერხებს ლგბტი პირებს ისარგებლონ საკუთარი ფუნდამენტური უფლებებითა და თავისუფლებით. საკანონმდებლო დონეზე კვლავ არსებობს ხარვეზები, რაც ლგბტი და განსაკუთრებით, ტრანსგენდერ და ინტერსექს ადამიანებს არათანაბარ მდგომარეობაში აყენებს სხვებთან მიმართებაში. სიტუაციის ართულებს საზოგადოებაში არსებული ჰომო/ბი/ტრანსფობიური დამოკიდებულების მაღალი დონე.

საქართველოში ლგბტი ადამიანების უფლებებთან დაკავშირებული ძირეული საკანონმდებლო და პრაქტიკული პრობლემები შეიძლება შემდეგნაირად შევაჯამოთ:

- კანონი არ ასახავს ლგბტი პირთა სპეციფიკურ მოთხოვნებს;
- კანონი გაურკვეველია და იძლევა თვითნებური ინტერპრეტაციისა და უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების შესაძლებლობას, რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს ლგბტი ადამიანთა დისკრიმინაცია და მათი უფლებების შეუსაბამო შეზღუდვა;
- კანონი არ აწესრიგებს/ცხება ლგბტი პირთა განსაკუთრებული მნიშვნელობის საკითხებს;
- გარკვეული სამართლებრივი ზომები შეიძლება დავინახოთ, როგორც ნეგატიური სტერეოტიპების გაძლიერება ლგბტი ადამიანთა მიმართ;
- ლიბერალურ სამართლებრივ ზომებს არ აქვთ ეფექტური განხორციელებისა და მონიტორინგის მექანიზმები, რაც უზრუნველყოფდა მათ რეალურ შედეგს ლგბტი პირებისთვის.

კერძოდ:

საქართველოში ლგბტი ადამიანთა წინააღმდეგ სიბოლწილით ჩადენილი/მოტივირებული დანაშაულებისა და გადაცდომების სიხშირე და სასტიკი ხასიათი კვლავ პრობლემურია. არასამთავრობო ორგანიზაციათა მიერ დაფიქსირებული შემთხვევების რიცხვი ოფიციალურ

⁶ ადამიანის უფლებათა დაცვის 2016-2017 წლების სამთავრობო სამოქმედო გეგმის მონიტორინგის ანგარიში, WISG.

⁷ იქვე.

სტატისტიკაზე რამდენჯერმე მეტია.⁸ არასამთავრობო ორგანიზაციათა სტატისტიკისა და დისკრიმინაციის შესწავლის შედეგების განსხვავება ოფიციალურ მონაცემებთან მიმართებით ადასტურებს, რომ მსგავს ინციდენტთა უმრავლესობა დაუფიქსირებელი და პასუხაუცეველია. რიგ შემთხვევებში, დანაშაულის მოტივაცია სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან არასწორადაა კვალიფიცირებული, თუმცა, ხშირად თავად მსხვერპლს არ სურს მსგავსი გადაცდომის დაფიქსირება, რათა თავიდან აირიდოს ხელახალი ვიქტიმიზაცია. დისკრიმინაციის შესახებ WISG-ის 2018 წლის კვლევამ აჩვენა, რომ დანაშაულის განცხადებაზე უარის მიზუხება, მათ შორის, მოიცავს: პოლიციის არაფექტურობას, „იძულებითი ქაბინგუთის“ შიშს, ჰომოფობიური მოპყრობის შიშს სამართალდამცავთა მხრიდან და ა.შ.⁹ გარდა ზემოაღნიშნულისა, სახელმწიფო არ ითვალისწინებს ლგბტი ადამიანთა წინააღმდეგ ძალადობის სპეციფიკურ ფორმებს, როგორცაა წინასწარგანწყობით მოტივირებული დანაშაულის ოჯახის წევრების მხრიდან (მაგალითად, იძულებითი ქორწინება, იძულებითი თერაპია და ა.შ.)¹⁰ და ძალადობა ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ლგბტი წყვილებს შორის. მთავრობის არაფექტური დამოკიდებულება ლგბტი თემის წინააღმდეგ ჩადენილი დანაშაულებისა და ძალადობის მიმართ, მართლშაჯულების სისტემისადმი ნიჰილისტურ განწყობას ქმნის ლგბტი ადამიანებს შორის და ხელს უწყობს ძალადობას მათ წინააღმდეგ.¹¹

ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო და ადგილობრივი ორგანიზაციების რიგი რეკომენდაციების მიუხედავად, ქვეყანას არ გააჩნია სპეციალიზირებული ერთეული, რომელიც იმუშავებს კონკრეტულად ჰომოფი/ტრანსფობიური სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულებზე. შინაგან საქმეთა სამინისტროში ადამიანის უფლებათა დაცვის ახლადჩამოყალიბებულ დეპარტამენტს ძირითადად მონიტორინგის ფუნქცია აქვს და რეალურად ვერ ჩანააცვლებს აღნიშნულ სპეციალიზირებულ ერთეულს. ამასთან, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლთა სპეციალური საჭიროებები შესწავლილი და დამუშავებული არ არის.

სიძულვილის ენა და პოლიტიკური ჰომოფობია საქართველოში კვლავ გამოწვევას წარმოადგენს. იმ მიზეზები და სტერეოტიპები, რაც გავლენას ახდენს თანაბარი უფლებების მიმართ საზოგადოების გამოწვევითად უარყოფით დამოკიდებულებაზე, გვაჩვენა, რომ ეს საკითხები ძირითადად მორალისა და ტრადიციის კუთხით განიხილება და არა - თანაბარი უფლებების კონტექსტში. გენდერის საკითხთა მოწინააღმდეგე ულტრამემარჯვენე ჯგუფების¹² წარმომადგენლები აქტიურად იყენებენ სოციალურ მედიას, რათა გაავრცელონ სიძულვილის პროპაგანდა ლგბტი ადამიანთა წინააღმდეგ. აღნიშნულში მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ პოლიტიკოსები, რომელთა შეფასებები და კომენტარები დისკრიმინაციისა და ძალადობის საკითხებთან დაკავშირებით ხშირად გაჯერებულია მორალისტური რიტორიკით; ნაცვლად იმისა, რომ საკითხს მიუღწენ სამართლებრივ კრილიში და განიხილონ ადამიანის უფლებათა დაცვის კონტექსტში, ისინი მის განხილვას განაგრძობენ დომინანტური კულტურის, ტრადიციებისა და რელიგიური დირებულებების შუქზე.¹³

ლგბტი თემთან დაკავშირებით კიდევ ერთ სირთულეს წარმოადგენს გამოხატვის თავისუფლებით სარგებლობა. ლგბტი ჯგუფის თანაბარი უფლებების საკითხებთან დაკავშირებული ნებისმიერი

⁸ ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, 2017 წელს სიძულვილის მოტივი შესწავლილი იყო სისხლის სამართლის 86 საქმეში. სექსუალური ორიენტაციის საფუძველი გამოიკვლიეს სისხლის სამართლის 12 საქმეში და გენდერული იდენტობის საფუძველი - სისხლის სამართლის 37 საქმეში. თუმცა, მხოლოდ WISG-ის მიერ დოკუმენტირებულ საქმეებში სოფი-ს საფუძველი 2017 წელს 105-ს აღწევდა, რაც მოიცავდა მუქარას/შანტაჟს (5), ძალადობას (6), ცემას/სხეულის დაზიანებას (7), ოჯახში ძალადობას (7), პოლიციის მხრიდან შევიწროებას (7), ქონების დაზიანებას/ქურდობას (6).

⁹ ალდომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე (ნაწილი II): ლგბტი პირები საქართველოში, WISG, 2018.

¹⁰ ზაბატაძე, ქ. ინტერსექციური დისკრიმინაცია და ლგბტი ადამიანები - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2018.

¹¹ ალდომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტი ჯგუფისა და მათი უფლებები თანასწორობის მიმართ, WISG, თბილისი, 2016.

¹² ნეონაციტური ჯგუფი ეროვნულ-სოციალისტური მოძრაობა - საქართველოს ეროვნული ერთობა, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2L4ukGy> [ნანახია: 25.07.2018].

¹³ ალდომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე (ნაწილი II): ლგბტი პირები საქართველოში, WISG, 2018.

საჯარო არტიკულაცია ავტომატურად განიხილება როგორც „გვი პროპაგანდა“.¹⁴ როგორც ქვემოთ ვნახავთ, საქართველოში ლგბტ პირები ვერ სარგებლობენ შეკრების თავისუფლებით და სახელმწიფო კვალზე ვერ ახერხებს იყოს მათი უსაფრთხოების გარანტი ინფორმაციის, გამოხატვისა და შეკრების თავისუფლების უზრუნველსაყოფად.

ერთი და იმავე სქესის წყვილების უფლებები საფრთხის ქვეშ დადგა, რამდენადაც კონსტიტუციის ახალი ცვლილება, ქორწინების ქალისა და მამაკაცის ერთობის განსაზღვრით გამორიცხავს ერთი და იმავე სქესის ადამიანების ქორწინებას;¹⁵ ამასთან, საქართველოს კანონმდებლობა არ აღიარებს სამოქალაქო პარტნიორობის არანაირ ფორმას. ვენეციის კომისიის რეკომენდაციით, არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება ახალი კონსტიტუციური ჩანაწერის ინტერპრეტაცია, როგორც ერთი და იგივე სქესის წყვილების პარტნიორობის აკრძალვა.¹⁶ ამ მითითების მიუხედავად, აღნიშნული შესწორება ძალაში შევა 2018 წლის შემოდგომას და ცალსახად შეზღუდავს ლგბტ პირების პირადი და ოჯახური ცხოვრების სათანადო სარგებლობის უფლებას.

უნდა აღინიშნოს, რომ პრობლემურად რჩება ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორიცაა გენდერის სამართლებრივი აღიარება. ტრანსგენდერ ადამიანებს არ აქვთ საშუალება საკუთარი გენდერული იდენტობის შესაბამისად შეიცვალონ სქესის შესახებ ჩანაწერი სამოქალაქო დოკუმენტებსა და საჯარო ჩანაწერებში. შესაბამისად, მათ წინააღმდეგ დისკრიმინაციის, არასათანადო მოპყრობისა და ძალადობის რისკი იზრდება, როდესაც უწყვეტ გამოიყვანენ ისეთი დოკუმენტაცია, რომელიც არ ასახავს მათ გენდერულ იდენტობას.

2014 და 2018 წლებში WISG-ის მიერ განხორციელებულმა კვლევებმა აჩვენეს, რომ დისკრიმინაცია დასაქმების პროცესში ყველაზე პრობლემურია ლგბტ ადამიანებისთვის და მათ შორის, ტრანსგენდერი ადამიანები შრომით ბაზარზე განსაკუთრებით მოწყვლადნი არიან.¹⁷ გენდერის სამართლებრივი აღიარების სირთულეები დასაქმებაშიც ასახება; რამდენადაც პირადობის დამადასტურებელი მოწმობის ჩანაწერი არ შესაბამეხა მათ გენდერს, თემის წევრები ეძებენ არაოფიციალური დასაქმების გზებს და ხშირად გამოუვალი მდგომარეობის გამო, უწყვეტ დათხოვნიდნენ ტუდ დასუშაო პირობებსა და ანაზღაურებას.

ბულინგი ზოგადად, განსაკუთრებით კი, ლგბტ ახალგაზრდების მიმართ პრობლემად რჩება ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში. უნდა აღინიშნოს, რომ სკოლებსა და უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში არ არის სპეციალური პროგრამები (ცნობიერების ამაღლება, ფსიქოლოგიური კონსულტაცია და ა.შ.), რაც უპასუხებს ლგბტ მოსწავლეების სტუდენტების საჭიროებებს. არ მომხდარა სასკოლო სახელმძღვანელოების დეტალური ანალიზი, რათა დადგენილიყო თავისუფალა თუ არა ისინი ჰომოფობიური სტერეოტიპებისგან და შეიცავს თუ არა ადეკვატურ ინფორმაციას სოგი-ს შესახებ. მიუხედავად იმისა, რომ ჰომოსექსუალობა აღარ მოიძებნება ICD-10-ში, სამედიცინო გზამკვლევებში ის ხშირად აღწერილია როგორც ქცევითი დარღვევა.¹⁸

¹⁴ როდენბორგი კვლევის ფარგლებში გამოკითხულთა ნახევარზე მეტმა (54,9%) აღნიშნა „ლგბტ თემა ერთ-ერთ ყველაზე დისკრიმინაციულ ჯგუფს წარმოადგენს ქვეყანაში“. თუმცა, რესპონდენტთა 85,6% ამბობს, რომ „ლგბტ ადამიანების უფლებები დაცული უნდა იყოს, მაგრამ არაა საჭირო თავისი ცხოვრების წესი სხვებს თავს მოახვიონ“.

¹⁵ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 30, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/1zESjNo> [ნახაზი: 25.07.2018].

¹⁶ ევროპული კომისია სამართლის მეშვეობით დემოკრატიის დასაცავად - ევროპის საბჭოს ვენეციის კომისია, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2LSikOy> [ნახაზი: 07.07.2018].

¹⁷ კვლევის მიხედვით, დისკრიმინაციული გამოცდილებისა და სიხშირის გამო, სერვისის მიღების დროს რესპონდენტთა უმეტესობას გამოუცდია დისკრიმინაცია და ცუდი მოპყრობა (46,0%), რასაც მოსდევს დასაქმების სფეროში სოგი-ს საუბრაზე დისკრიმინაცია (33,6%). კერძოდ, 23,4%-ს (N=60) ლგბტ ჯგუფისადმი მიკუთვნების გამო უარი ეთქვა დასაქმებაზე; იგივე მიზეზით 10,2% (N=26) გაათავისუფლეს სამსახურიდან და 16%-ს (N=41) უთანასწოროდ მოექცნენ. აღდგომულშეიშლი, ე. წ. წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე (ნაწილი II): ლგბტ პირები საქართველოში, WISG, 2018.

¹⁸ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი (N.01/27507, თარიღი: 15.05.2012) ხაზგასმული იყო, რომ სამინისტრო გვეგზავნა პროფესიული დახელოვნების საგანმანათლებლო პროგრამებში შესაბამისი ცვლილებების შეტანას, მაგრამ ეს ცვლილებები ჯერ არ განხორციელებულა.

ლგბტი პირების საჭიროებების გათვალისწინების მხრივ, ჯანდაცვა კვლავ ერთი-ერთი ყველაზე მტკივნეული სფეროა. WISG-ის 2016 წლის კვლევამ აჩვენა, რომ ჯანდაცვის თანამშრომლებს საკმაოდ ბუნდოვანი ცოდნა აქვთ სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობისა და ასევე, ჯანდაცვის სისტემაში ლგბტ ადამიანების საჭიროებების შესახებ.¹⁹ ასეთი მიდგომა ლგბტ პირების ჯანდაცვის მაღალ სტანდარტებზე ხელმისაწვდომობის უფლებას ახდენს მკვეთრ უარყოფით გავლენას.

უზნა აღინიშნოს, რომ საქართველოში მცხოვრები ინტერსექსი ბავშვები არ არიან დაცულნი სქესის „ნორმალიზების“ ოპერაციებისგან. ინტერსექსი ბავშვების თაობაზე ინფორმაციას სახელმწიფო მათი დიაგნოზის მიხედვით აგროვებს.²⁰ საქართველოს ჯანდაცვის კანონმდებლობა არ კრძალავს სქესის ნორმალიზების პროცედურას, რაც მოიცავს ქირურგიულ ჩარევას და ჰორმონალურ მკურნალობას. თუმცა, მსგავსი სამედიცინო მიდგომა ხშირად სამედიცინო საჭიროებიდან არ გამომდინარეობს, ყოველთვის არ შეესაბამება ადამიანის გენდერულ იდენტობას, სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობისთვის ძლიერ რისკს წარმოადგენს და უმეტესწილად ტარდება პაციენტის თავისუფალი და სრულად ინფორმირებული თანხმობის გარეშე.²¹

ამასთან ერთად, სქესის კვლავმინიჭების პროცედურას არ არეგულირებს სახელმწიფო. აღნიშნულ პროცედურასთან დაკავშირებით,²² შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს²³ არ აქვს კლინიკურად დადგენილი სახელმძღვანელო პრინციპები და მთელი პროცესი დამოკიდებულია სამედიცინო პერსონალის შეხედულებებზე. ასევე, ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის სქესის კვლავმინიჭების პროცედურები, მიუხედავად დიდი სოციალური მნიშვნელობისა, არ გვხვდება რომელიმე სამართლებრივ დოკუმენტში. საქართველოში არსებული სიღარიბისა და უზუსტობის მაღალი დონის გამო, ბევრ მათგანს არ გააჩნია სქესის შეცვლის პროცედურისთვის საჭირო ფინანსური სახსრები.²⁴

პენიტენციალურ სისტემაში მყოფ ლგბტ პირთა მდგომარეობა კვლავ რთულია: პრევენციის ეროვნული მექანიზმის 2017 წლის ანგარიშის მიხედვით, „პენიტენციალურ დაწესებულებებში არსებობს გარკვეული გამოწვევები, მათ შორის, ლგბტ თემთან ასოცირებული პირების მიმართ არსებული სტიგმა, ფსიქოლოგიური ძალადობა, მათი იზოლირება და გარიყვა ციხის საერთო ცხოვრებიდან.“²⁵

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 2014 წელს მიიღეს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ. კანონის გატარებაზე პასუხისმგებელ მხარედ დაინიშნა სახალხო დამცველი და აქვე ჩამოყალიბდა სპეციალური დეპარტამენტი. თუმცა, მისი ეფექტური გატარების მექანიზმი კვლავ პრობლემურია.

სოგო-ს საფუძველზე დისკრიმინაციის აკრძალვის მიუხედავად, საქართველოს არცერთი საკანონმდებლო აქტი არ შეიცავს სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და გამობატვის განმარტებას. ზოგ შემთხვევაში, მკაფიო განმარტების არარსებობა საკითხის სასამართლოში განხილვას აფერხებს.

¹⁹ კვლევამ აჩვენა, რომ შემთხვევით შერჩეული ჯანდაცვის სფეროს მუშაკთა უმეტესობას არ შეუძლია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის გარჩევა. აღდგომლამეილი, ე., ლგბ ადამიანთა საჭიროებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში. სიღრმისეული ინტერვიუები. ტექნიკური ანგარიში. WISG, თბილისი, 2014.

²⁰ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილის მიხედვით, 2017 წელს ორი ბავშვი დაინიშნა პერმოდულობით (2018 ICD-10-CM დიაგნოზის კოდი Q56.0). № 01/23213. 24/04/2018.

²¹ UPR (უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვა), დანიტერესებულ მხარეთა საერთო შუალედური ანგარიში, 30 მაისი, WISG, 2018.

²² შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი №01/65969, თარიღი: 30.08.2016.

²³ ამჟამად საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო.

²⁴ აღდგომლამეილი, ე., გვიანიშვილი, ნ., თოდუა, თ., რატაიანი, გ., ტრანსგენდერი ადამიანების საჭიროებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში. საჯარო პოლიტიკის დოკუმენტი. თბილისი, 2015, WISG.

²⁵ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2L6Da5s> [15.07.2018].

გამოკითხვამ ლგბტი ჯგუფის მიმართ საზოგადოების უარყოფითი განწყობა აჩვენა: სამწუხაროდ, საქართველოში მსგავსი დამოკიდებულება მუდმივად დომინირებს. მტრულ გარემოში ცხოვრება გამოიხატება არა მხოლოდ დისკრიმინაციისა და ძალადობის შემთხვევებში, რასაც თემის წევრები აწყდებიან, არამედ, ის ასევე ხელს უშლის ლგბტი პირებს ისარგებლონ საკუთარი უფლებებითა და თავისუფლებით, როგორც საზოგადოების თანასწორუფლებიანმა წევრებმა. ზოგ შემთხვევაში, სესუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის შესახებ ცოდნის ნაკლებობა საგრძნობლად აისახება საზოგადოებაში არსებულ მითებში და ქმნის ნიადაგს საზოგადოების აზრის მანიპულაციისათვის, რითიც სარგებლობენ ჰომოფობიური ჯგუფები. საზოგადო მითებისა და სტერეოტიპების დიდი ნაწილი დაკავშირებულია ტრადიციული საზოგადოების იდეოლოგიასა და გენდერული როლების სტერეოტიპულ გაგებასთან, გენდერის ბინარულ მოდელთან, ორიენტაციასთან და ა.შ. გენდერული როლების ტრადიციულ გაგებას გავლენა აქვს გენდერულად არაკონფორმული მამაკაცების/ქალებისა და გეი ადამიანების მიმართ დამოკიდებულებაზე. ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ადამიანთა უმეტესობა, მათ შორის ისინიც, ვინც ადამიანის უფლებათა დაცვასა და სიტყვის თავისუფლებას ხუთ ყველაზე მნიშვნელოვან საკითხთა შორის აღნიშნავს, ეწინააღმდეგება ლგბტი პირთათვის თანასწორი უფლებების იდეას. საქართველოში ადამიანის უფლებები კვლავ გარკვეული ჯგუფების პრივილეგიად განიხილება. ადამიანის უფლებათა ფუნდამენტური პრინციპებისადმი ასეთი გულგრილობა სერიოზულ გამოწვევას წარმოადგენს დემოკრატიული საზოგადოების განვითარების პროცესში.²⁶ მიუხედავად ამისა, სახელმწიფო არ იღებს ზომებს არსებული უარყოფითი დამოკიდებულებების წინააღმდეგ.

2013 წლის შემდეგ განხორციელებული ქმედებების შეჯამებით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ სახელმწიფოს არ აქვს პოლისტური ხედვა, თუ როგორ უნდა ებრძოდოს საქართველოში ლგბტი პირთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციასა და ძალადობას. მთავრობა ძირითადად კონცენტრირებულია ინსტიტუციურ რეფორმებზე, საგანმანათლებლო და ცნობიერების ასამაღლებელი ქმედებების გარეშე; შესაბამისად, ლგბტ პირთა სოციალური ჩართულობა და მათი ფუნდამენტური უფლებების დაცვა კვლავ კრიტიკულია. ამგვარად, ლგბტი პირთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრა კომპლექსური საკითხია და მისი დაძლევა საჭიროებს გაერთიანებულ ძალისხმევას და სახელმწიფოს სხვადასხვა მხარის კოორდინირებულ მუშაობას პროფესიულ ჯგუფებთან, მედიასთან და სამოქალაქო საზოგადოებასთან მჭიდრო თანამშრომლობით. მხოლოდ მსგავსი თანამშრომლობა და დაწვრილებით განხილული სამოქმედო გეგმის ხორცშესხმა არის ლგბტი პირთა მიმართ დისკრიმინაციისა და ძალადობის აღმოფხვრის ეფექტური პოლიტიკის გარანტი.

²⁶ აღდგომელშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტ ჯგუფისა და მათი უფლებრივი თანასწორობის მიმართ, WISG, თბილისი, 2016.

რეკომენდაციები მთავრობას პრიორიტეტული ქმედებების შესახებ

შეიტანეთ ცვლილებები კანონდებლობაში, კერძოდ:

- შეიქმნას შემდეგი ტერმინების სამართლებრივი განსაზღვრება: სქესი, სექსუალური ორიენტაცია, გენდერული იდენტობა და გამოხატვა, რათა გაუმჯობესდეს სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულისა და დისკრიმინაციის შემთხვევებში სოგ-ს შესახებ დეტალური სტატისტიკის შეგროვებისა და ანალიზის პროცესი, მომავალში თავიდან იქნას აცილებული ტერმინთა არასწორი გამოყენება და უზრუნველყოფილ იქნას სასამართლოში საქმის ეფექტური მოსმენა;
- საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი და კანონი ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ გადისხედის იმგვარად, რომ ის მოიცავდეს ინტიმური პარტნიორის განსაზღვრებას, რათა ლგბტი პირთათვის გაუმჯობესდეს ოჯახში ძალადობის პრევენციის მექანიზმებზე წვდომა;
- სწრაფი, გამჭვირვალე და ხელმისაწვდომი პროცედურების უზრუნველყოფა გენდერის სამართლებრივი აღიარებისათვის, რაც დაეფუძნება ძალადობრივი მოთხოვნებისგან (როგორებიცაა, სტერილიზაცია, GID/სამედიცინო დიაგნოზი, ან ქირურგიული/სამედიცინო ჩარევა) თავისუფალ თვითგამორკვევას;
- შესაბამისი სამართლებრივი ზომების არსებობის უზრუნველყოფა, რომელიც აღიარებს და დაიცავს ერთი და იგივე სქესის მქონე ადამიანთა პარტნიორობას, რათა აღმოფხვრას ლგბტი წყვილების არათანაბარი მდგომარეობა;
- შესაბამისი სამართლებრივი ცვლილებების უზრუნველყოფა, რათა გატარდეს სახალხო დამცველის რეკომენდაციები დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კანონის შესაბამისად;

მიიღეთ ზომები არსებული კანონებისა და რეგულაციების ეფექტური განხორციელების შესახებ, მათ შორის:

- სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლის სტრატეგიითა განხორციელების უზრუნველყოფა და მათი გამოძიების ეფექტური კონტროლის შენარჩუნება;
- პოლიციის სისტემაში სპეციალური ნაწილის/ჯგუფის შექმნის უზრუნველყოფა, რომელიც ორიენტირებული იქნება სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიებაზე და მჭიდროდ ითანამშრომლებს ლგბტ ორგანიზაციებთან და თემთან, რათა ჩამოაყალიბოს სიმართლეზე დაფუძნებული ურთიერთობა;
- ლგბტი პირთა მიმართ ჰომოფობიური/ტრანსფობიური მოპყრობის აღმოსაფხვრელად, მიღებული უნდა იყოს ყველა საჭირო ზომა პოლიციისა და სხვა საჯარო მოხელეების ქცევის კოდექსის ეფექტურობისთვის. საჭიროების შემთხვევაში, ქცევის კოდექსის ან შესაბამისი სამართლებრივი პირობების დამრღვევი პირის წინააღმდეგ, უნდა არსებობდეს ადმინისტრაციული ან სისხლის სამართლის სანქციები;
- სახელმწიფოს მხრიდან სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლთა საჭიროებების შესწავლის და შესაბამისი ყურადღების უზრუნველყოფა;
- ოჯახში ძალადობისა და ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლთა დაცვის ზომების დისკრიმინაციის გარეშე მიღება, მოიცავს სოგ-ს და ერთი და იგივე სქესის მქონე წყვილების, ასევე, ლგბტი პირთა განსაკუთრებული საჭიროებების გათვალისწინების უზრუნველყოფას;
- ინტერსებს არასრულწლოვანებთან დაკავშირებული სამედიცინო ჩარევის აკრძალვა, როდესაც არ არსებობს სამედიცინო საჭიროება და ამ პროცესის აცილება ან გადატანა მანამ, სანამ ადამიანს შეუძლია განაცხადოს ინფორმირებული თანხმობა;
- საერთაშორისო სტანდარტებზე დაფუძნებულ ტრანსსპეციფიკურ ჯანდაცვის სერვისებზე ეფექტური ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის; სქესის

კვლევამნიჭების პროცედურა უნდა განხორციელდეს და დარეგულირდეს სახელმწიფოს მხრიდან შესაბამისი ხარჯების დაფარვით;

შეიმუშავეთ და განხორციელეთ სატრენინგო, საგანმანათლებლო და ცნობიერების ამაღლებაზე ორიენტირებული აქტივობები, მათ შორის:

- CM რეკომენდაციის ჩართვა საქართველოს ყველა სახელმწიფო მოხელეთათვის განკუთვნილ ადამიანის უფლებათა დაცვის კურსებში. ასევე, ადამიანის უფლებების, დისკრიმინაციის საწინააღმდეგო, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულისა და სხვა საკითხებთან ერთად, რეკომენდაცია გათვალისწინებული უნდა იყოს სამართალდამცავი მოხელეებისთვის, პროკურორებისა და მოსამართლეებისათვის განკუთვნილ ტრენინგებში/ვორკშოპებში;
- საინფორმაციო და ცნობიერების ამაღლებაზე მიმართული კამპანიების განხორციელება, რომლებიც აძლევთ პოლიცია/ტრანსფორმირებული სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულს, ლგბტი ჯგუფის შესახებ არსებულ წინასწარგანწყობასა და სტერეოტიპებს და ხელს შეუწყობს საზოგადოებაში მათ ჩართულობას;
- ინკლუზიური საგანმანათლებლო სისტემის უზრუნველყოფა, რათა სკოლებში გადაიღახოს ბულინგის საკითხი. მაგალითად, კურიკულუმში სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საკითხების შეტანა, საგანმანათლებლო სფეროს თანამშრომლებისთვის სატრენინგო პროგრამები, ლგბტ მოსწავლეებისთვის ფსიქოლოგიური კონსულტაციის შეთავაზება და ა.შ.;
- სამედიცინო/სასკოლო სახელმძღვანელოების გადახედვა, რათა აღმოიფხვრას სტიგმის შემქნელი და დისკრიმინაციული განსაზღვრებები და ტერმინოლოგია და ხელი შეეწყოს სტუდენტთა/მოსწავლეთა შორის ტოლერანტობასა და ღიაობას;
- სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის შესახებ საბაზისო ინფორმაციის ჩართვა საკვალიფიკაციო/კვალიფიკაციის ასამაღლებელ ან სასერთიფიკაციო პროგრამებში, ასევე, ჯანდაცვის სფეროს პერსონალის კურიკულუმებში. კლინიკებისთვის შეიქმნას ლგბტი საკითხებისადმი სენსიტიური ქვეყის კოდები და სახელმძღვანელო პრინციპები;

გაატარეთ ზომები კონკრეტული ლგბტი ჯგუფების მიმართ, მათ შორის:

- ლგბტი პირთა სოციალური და ჯანმრთელობის საჭიროებების შესწავლა და ასახვა სამოქმედო გეგმებსა და ჯანდაცვის სტრატეგიებში;
- ტრანსგენდერ, ტრანსსექსუალ და გენდერულად არაკონფორმული ადამიანების საჭიროებებზე ორიენტირებული საერთაშორისო კლინიკური სახელმძღვანელო პრინციპების („გაიდლაინების“) შემოტანა, რათა მათ ჰქონდეთ კვალიფიციურ ჯანდაცვაზე წვდომა;
- ინტერსექსი ბავშვების საჭიროებების შესწავლა, გათვალისწინება და შესაბამის სამედიცინო პროცედურებთან დაკავშირებით საერთაშორისო ღირებულებების შესაფერისი სტანდარტების შემუშავება; არიდებული უნდა იქნას ინფორმირებული თანხმობის გარეშე „სქესის ნორმალიზების“ შემთხვევები;
- სახელმწიფო თავშესაფრებში ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ლგბტი ადამიანების საჭიროებების შესაბამისი სერვისების ეფექტურობისა და ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა; ყველაფერთან ერთად, ეს უნდა მოიცავდეს ფსიქოლოგის, იურისტის და სოციალური მუშაკის პროფესიონალური მომსახურების შესაძლებლობას;
- უზრუნველყოფილი იქნას ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა სახელმწიფო თავშესაფრების პერსონალის მიერ ლგბტი მსხვერპლთა საჭიროებისა და სპეციფიკის შესაბამისი ტრენინგის გაცლა;
- მშვიდობიან დემონსტრაციებში უკანონო ჩარევის საუკაროდ დაგეგმვა, რათა თავიდან ავირიდოთ დაუსჯელობის შეგრძნება და ლგბტი პირთა დამატებითი დისკრიმინაცია;

მიიღეთ სხვა საჭირო ზომები, მათ შორის:

- რეკომენდაციის სხვა ასპექტთა ადეკვატური ასახვის უზრუნველყოფა გენდერული თანასწორობის პოლიტიკაში, განხორციელების სტრატეგიასა და ეროვნულ სამოქმედო გეგმებში.

შესავალი ისტორია

2010 წელს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა წევრი სახელმწიფოებისათვის მიიღო CM/Rec(2010)5 რეკომენდაცია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ზომების შესახებ.

ადამიანის უფლებების უნივერსალურობის და არადისკრიმინაციის მნიშვნელობის ხაზგასმით, CM/Rec(2010)5 რეკომენდაცია ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებს ლგბტი თემის უფლებების დაცვის პოზიტიური ქმედებებისკენ მოუწოდებდა.²⁷ რეკომენდაცია მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს, რომ უზრუნველყონ მოცემული ზომებისა და პრინციპების განხორციელება, რაც უზრუნველყოფს ადამიანის უფლებების დაცვას ლგბტი ადამიანებთან მიმართებაში არა მხოლოდ შიდა საკანონმდებლო პირობებში, არამედ მათ პოლიტიკასა და პრაქტიკაშიც. უფრო ფართო გაგებით, რეკომენდაცია შეეხება შემდეგ საკითხებს:

- ხაზს უსვამს ძირითად პრინციპს, რომ ადამიანის უფლებები უნივერსალურია და თანაბრად ეხება ყველა ადამიანს, განურჩევლად მათი სექსუალური ორიენტაციისა თუ გენდერული იდენტობისა;
- აღიარებს ისტორიის მანძილზე ლგბტ პირთა მუდმივ დისკრიმინაციას, რასაც ისინი განიცდიდნენ საკუთარი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის გამო;
- ხაზს უსვამს, რომ წევრი სახელმწიფოების მიერ მიღებული და ეფექტურად გატარებული უნდა იყოს განსაკუთრებული ზომები, რათა ლგბტ პირებმა შეძლონ საკუთარი ფუნდამენტური უფლებებითა და თავისუფლებით სარგებლობა.

რეკომენდაცია ერთხმად მიიღო ევროპის საბჭოს ყველა წევრმა სახელმწიფომ, მათ შორის საქართველომაც. მიუხედავად იმისა, რომ ეს დოკუმენტი კანონით სავალდებულო არ არის, ყველა წევრ სახელმწიფოს აქვს ვალდებულება, რომ უზრუნველყოს რეკომენდაციის განხორციელება კანონით სავალდებულო ადამიანის უფლებათა დაცვის ინსტრუმენტებთან კავშირში.

რეკომენდაცია სამი ნაწილისგან შედგება: პირველი, პრეამბულა, სადაც წარმოდგენილია მისი მიღების ისტორია და ძირითადი პრინციპები; მეორე, რეკომენდაციის ოპერატიული ნაწილი, მოკლედ შეეხება იმ ზოგად ზომებს, რაც უნდა მიიღონ წევრმა სახელმწიფოებმა; მესამე, დანართში მოყვანილია განსაკუთრებული ზომები, რომლებიც უზრუნველყოფენ უფლებებით სარგებლობასა და ადამიანის უფლებათა სხვადასხვა დარღვევის წინააღმდეგ ბრძოლას, რაც მოიცავს სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულს, სიძულვილის ენას, გაერთიანების, გამოხატვის და შეკრების თავისუფლებას, პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემას, დასაქმებას, განათლებას, ჯანდაცვას და საცხოვრებელს, სპორტს, თავშესაფრის ძიების უფლებას და დისკრიმინაციას განსხვავებულ სავუძღვლეზღვრებად ნიშნით. ასევე, აქ მოცემული ერთ-ერთი ნაწილი შეეხება ადამიანის უფლებათა დაცვის ადგილობრივი ინსტიტუტების როლს.

რეკომენდაციას ახლავს განმარტებითი მემორანდუმი, რომელიც განსაზღვრავს ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ინსტრუმენტებს და სამართლებრივ პრეცედენტებს, რომელსაც ეფუძნება რეკომენდაცია და მისი დანართი.

CCDH-მა დაიწყო CM/Rec(2010)5-ის განხორციელების გადახედვის პროცესი. CCDH-ის გადაწყვეტილებით, 2018 წელს სიეგ-ს ნაწილმა, ევროპული სამთავრობო ლგბტი საკოორდინაციო ცენტრთა ქსელთან (Network of European Governmental LGBTI Focal Point) კოორდინაციით და სამოქალაქო საზოგადოებასთან კონსულტაციით მოამზადა რეკომენდაციის განხორციელების

²⁷ ევროპის საბჭო: მინისტრთა კომიტეტი, რეკომენდაცია CM/Rec(2010)5 წევრი სახელმწიფოების მიმართ სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ზომების შესახებ, 31 მარტი 2010.

არსებული ზომებისა და საუკეთესო პრაქტიკის კითხვარი. ეს პროცესი 2012-2013 წლებში CCDH-ის მიერ რეკომენდაციის გადახედვის პირველი ნაწილის გაგრძელებას წარმოადგენს.

ანგარიშის მიზანი

ამ ანგარიშის მიზანია, შეაფასოს საქართველოს მთავრობის მიერ რეკომენდაციის განხორციელებასთან დაკავშირებით გადადგმული ნაბიჯები 2013 წლიდან 2018 წლამდე პერიოდში და გამოყოს ის ნაწილები, სადაც საჭიროა დამატებითი თანამშრომლობა.²⁸ შესაბამისად, უახლოეს მომავალში რეკომენდაციის გათვალისწინებისთვის, ეს ანგარიში წარმოადგენს ამ ეტაპზე მიღწეული პროგრესის დოკუმენტაციას.

ანგარიშის სამიზნე აუდიტორიას ერთი მხრივ, წარმოადგენენ ქვეყნის პოლიტიკური ფიგურები და საჯარო მოხელეები, ვინც პასუხისმგებელია დოკუმენტში არსებული საკითხების შესრულებაზე და მეორე მხრივ, ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტი, რომელიც ამოწმებს მათი განხორციელების პროგრესს.

მეთოდოლოგია

ამ ანგარიშში პროგრესი გაანალიზებულია რეკომენდაციით მოთხოვნილი დეტალური კრიტერიუმების მიხედვით. შესაბამისად, ჩამონათვალი გადმოტანილია რეკომენდაციიდან და მისი დანართიდან, რაც შევსებულია განმარტებით შემორანდუმში არსებული დამატებითი დეტალებით.

პროგრესის შეფასების მიზნით, ანგარიშში გამოყენებულია შემდეგი წყაროები:

- სამაგიდო კვლევა და ინფორმაციის შეროვნება:
 - ევროპის საბჭოს მიერ გამოცემული სტრუქტურული კითხვარის მიხედვით, შესაბამისი საჯარო უწყებებიდან ღია ინფორმაციის მოთხოვნა და ანალიზი;
 - ადამიანის უფლებათა დაცვის არსებული კვლევის და შესაბამისი თემატიკის ანგარიშების ანალიზი და მათზე დაყრდნობით სპეციალური რეკომენდაციების შემუშავება;
 - WISG-ის მიერ შეროვებული და დოკუმენტირებული მასალა.
- 2013-2018 წლებში WISG-ის საინფორმაციო ჩანაწერები/კვლევები ლგბტი პირთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის შესახებ:
 - WISG-ის მიერ დოკუმენტირებული სიძულვილის ენის ცალკეული შემთხვევები, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულები/გადაცდომები და დისკრიმინაცია;
 - თემის საჭიროებების ანალიზის შედეგები, ფოკუს ჯგუფების ანგარიშები, WISG-ის ბოლო წლებში ჩატარებული კვლევები დისკრიმინაციის შესახებ;
 - საქართველოში ლგბტი პირთა და მათი უფლებების მიმართ საზოგადოებაში არსებული დამოკიდებულების კვლევის შედეგები;
 - კანონპროექტები, 2014-15, 2015-2017 წლებში გენდერული თანასწორობისა და WAV ადამიანის უფლებათა სამოქმედო გეგმის მონიტორინგისა და შეფასების დროს WISG-ის მიერ შემუშავებული რეკომენდაციები;
 - WISG-ის მიერ მომზადებული კვლევები/საჯარო პოლიტიკის დოკუმენტები, სამართალწარმოების ანგარიშები.

²⁸ 2012 წელს WISG-მა გამოაქვეყნა CM/Rec (2010)5 რეკომენდაციის განხორციელების მონიტორინგის ანგარიში, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2l658RT> [ნანახია: 21.05.2018].

- სხვა ორგანიზაციათა საინფორმაციო ჩანაწერები/კვლევები (საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია (GYLA), ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC), თანასწორობის მოძრაობა);
 - ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციათა მიერ დაფიქსირებული დისკრიმინაციის/სიმძულვილით მოტივირებული დანაშაულის შემთხვევები (2013-18);
 - 2013-2018 წლებში საზოგადოების დამოკიდებულების/სიმძულვილის ენის შესახებ ჩატარებული სხვა კვლევები.
- „კოალიცია თანასწორობისთვის“ მიერ შექმნილი ანგარიში;
- სახალხო დამცველის წლიური ანგარიშები 2013-2018 წლებში (მოიცავს თავებს ლგბტი საკითხების შესახებ).

CM/Rec(2010)5 რეკომენდაციის დანართი

I. სიცოცხლის, უსაფრთხოებისა და ძალადობისგან დაცვის უფლება

a. სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული და სხვა შემთხვევები

დანართის I.a. ნაწილის ძირითადი რეკომენდაციები მოიცავს პოლიციის ოფიცრების, სასამართლო სისტემის და სასჯელაღსრულების დაწესებულებების თანამშრომელთა ტრენინგს, სამართალდამცავი ორგანოებისა და სასჯელაღსრულების დაწესებულებების თანამშრომელთა მიერ სავარაუდოდ სიძულვილის საფუძველზე ჩადენილი დანაშაულის გამოძიების დამოუკიდებელი საშუალებების დანერგვას და საკანონმდებლო თუ სხვა ზომებს სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე ჩადენილი სიძულვილის დანაშაულთან ამ სიძულვილით მოტივირებულ ინიციატივებთან საბრძოლველად, მათ შორის კანონმდებლობის დანაშაულის სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის შესახებ. წევრ სახელმწიფოებს აგრეთვე მოეთხოვებათ ამ სფეროში დისკრიმინაციის პრევალირების შესახებ მონაცემების შეგრივება და გაანალიზება.

2012 წლიდან სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე ჩადენილი დანაშაულის დამამძიმებელ გარემოებად განიხილვება.²⁹ მიუხედავად იმისა, რომ ეს წინ გადადგმული ნაბიჯია, 2016 წლამდე არ მოიპოვებოდა სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის სტატისტიკა, რაც ხელს უშლიდა მსგავსი დანაშაულის აღრიცხვას და მისი მოტივაციის ხასიათის შესწავლას. 2018 წელს საქართველოს პარლამენტის გენდერული თანასწორობის სამკვლევარი ინიციატივით შექმნილი რეკომენდაციის მიხედვით, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი უნდა შეიცვალოს ისე, რომ წამების დანაშაულის დამამძიმებელი გარემოება მოიცავდეს დისკრიმინაციულ მოტივებსაც, მათ შორის სექსუალურ ორიენტაციასა და გენდერულ იდენტობას.³⁰

შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ გამოქვეყნებული ანგარიშის მიხედვით, 2018 წელს სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის ჩადენაში ბრალი დაედო 53 ადამიანს.³¹ აქედან, სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველი გამოვლინდა 10 შემთხვევაში; ყოველი მათგანი წარმოადგენდა ძალადობის დანაშაულს, რაც საგრძნობლად აღემატება 2017 წლის მონაცემებს.³² 2016 წელს მხოლოდ 4 შემთხვევა ეხებოდა სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე ჩადენილ დანაშაულს.³³ სამინისტროს 2018 წლის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლა სავსადაა მკაცრი, შესაბამისად, უწყება გვევლინება დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის გარანტად. ასევე, ანგარიშის ფარგლებში შემუშავდა სახელმძღვანელო პრინციპი გამომძიებლებისთვის, სადაც მოცემულია სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლთა დაკითხვის ინსტრუქციები. ამასთანავე, დაწყებულია გამომძიებელთა სპეციალიზაცია, რაც გააუმჯობესებს მათ მოუპოვების ხარისხს.³⁴

2016-2017 წლებში, ჰომო/ბი/ტრანსფობიური საფუძველი დაფიქსირდა სისხლის სამართლის 73 საქმეში, მათ შორის სექსუალური ორიენტაციის საფუძველი (16 შემთხვევა) და გენდერული იდენტობის საფუძველი (57 შემთხვევა). სისხლის სამართლებრივი დევნა დაიწყო 12 ადამიანის წინააღმდეგ და აღნიშნული საფუძველი ხაზგასმული იყო როგორც დამამძიმებელი გარემოება. შესაბამისად, 11 გეი მამაკაცსა და 19 ტრანსგენდერ ქალს მიენიჭათ დაზარალებულის სტატუსი.³⁵

²⁹ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 53 (3), ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2fT6QJk> [ნანახია: 22.05.2018].

³⁰ გენდერული თანასწორობა საქართველოში: ბარიერები და რეკომენდაციები, საქართველოს პარლამენტის გენდერული თანასწორობის სამკვლევარი ინიციატივა, I ნაწილი.

³¹ ანგარიში ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2s8hVJZ> [ნანახია: 22.05.2018].

³² იქვე.

³³ ადამიანის უფლებათა დაცვის სამოქმედო გეგმის (2016-2017) შუალედური ანგარიში, WISG.

³⁴ იქვე.

³⁵ CEDAW რეკომენდაციის განხორციელების მეთოდური პერიოდული ანგარიში, სამუშაო დოკუმენტი.

WISG-ის 2018 წლის კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ რესპონდენტთა (N=256) 96,9% სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლი ყოფილა. ფსიქოლოგიური/ემოციური ძალადობა გამოცდილი აქვს რესპონდენტთა 71,4%-ს. 40,3%-ს მიღებული აქვს სიძულვილის შემცველი შეტყობინება/წერილი/ელ. წერილი; 19,35% ყოფილა შანტაჟისა და „იძულებითი ქაშირგაუთის“ მსხვერპლი. რესპონდენტთა დიდ ნაწილს გამოუვლიდა სექსუალური შევიწროება სოგა-ს საფუძველზე.³⁶ მიუხედავად კრიტიკული რაოდენობისა, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლთა მხოლოდ 15,8%-მა მიმართა პოლიციას.³⁷

საუკრძალებოა სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულთან დაკავშირებით საქართველოსთვის მოცემული უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის, რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ მიმართული ევროპული კომისიის რეკომენდაცია. ევროკომისია საქართველოში პოლიციის განსაკუთრებული დანაყოფის შექმნას უჭერს მხარს, რომელიც ლგბტი თემთან თანამშრომლობით სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულს გამოიძიებს, რათა მათთან სანდო ურთიერთობა ჩამოაყალიბოს.³⁸ 2018 წელს, შინაგან საქმეთა სამინისტრომ საკუთარი სისტემის ფარგლებში შექმნა ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტი, რომელიც გააკონტროლებს გამოძიებას, რათა მოხდეს ქალთა მიმართ ძალადობაზე (სექსუალური ძალადობის ჩათვლით), დისკრიმინაციის საფუძველზე ჩადენილ დანაშაულზე, სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულზე, ტრეფიკინგსა და არასრულწლოვანთა მიერ, ანდა მათ მიმართ ჩადენილ დანაშაულის ფაქტებზე ეფექტური რეაგირება.³⁹ ამ დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქციები გულისხმობს აღნიშნულ დანაშაულთან კავშირში გამოძიების პროცესის მონიტორინგს და ადმინისტრაციულ საქმისწარმოებას, ხარვეზების გამოაშკარავებას, იმ ზომების მიღებას და გატარებას, რაც ამ პრობლემების აღმოფხვრაში სამართალდამცავთა როლს გააძლიერებს.

მართალია ახალი დეპარტამენტის შექმნა მისასალმებელია, თუმცა, ისიც აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ის გაცილებით ვიწრო ფუნქციებს მოიცავს, ვიდრე უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვით (UPR) შემოთავაზებული უწყება: ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტს ევალება როგორც სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის ყველა ფორმის, ასევე, ოჯახში ძალადობის, ქალთა მიმართ ძალადობის, ტრეფიკინგსა და არასრულწლოვანთა მიერ, ანდა მათ მიმართ ჩადენილი დანაშაულის ფაქტების გამოძიების მონიტორინგი.⁴⁰ დამატებით, ის არის ცენტრალიზებული, საკოორდინაციო ორგანო, რომელიც შესაძლოა საკმარისი არ იყოს ადგილობრივ დონეზე წამოჭრილი, მაგალითად, საგამოძიებო პროცესში გაჩენილი სათუო საკითხებისათვის. მას აკლია პრევენციული მიდგომა, რაც მოიცავს მთავრობათაშორის მუშაობას, რათა ზოგადად მოხდეს სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის ეფექტური პრევენცია.

ასევე, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის კრიმინალიზაცია, თუნდაც, სახელმწიფო პოლიტიკის გამოცხადების დონეზე, საკმარისი არ არის იმისათვის, რომ გამოძიებულებისა და პროკურორების კვალიფიკაცია შესაბამისი იყოს. რამდენადაც სასამართლოები განიხილავენ მხოლოდ მათთვის წარმოდგენილ მტკიცებულებებს, მნიშვნელოვანი როლი სწორედ რომ სამართალდამცავთ ენიჭებათ, რათა არ გამორჩეთ შესაბამისი მოტივის დადგენის თუნდაც მცირე შესაძლებლობა. შესაბამისად, საჭიროა დამატებითი ტრენინგებისა და სახელმძღვანელოების შექმნა, რათა გაუმჯობესდეს სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის გამოვლენის უნარები. ამასთანავე, მნიშვნელოვანია სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის წინააღმდეგ უსაფრთხო ბრძოლა, ჰომო/ბი/ტრანსფობიური მოტივის პრევენცია. სწორედ ამისათვის რეკომენდებულია სხვა შესაბამის

³⁶ აღდგომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე (წაწილი II): ლგბტი პირები საქართველოში, WISG, 2018.

³⁷ იქვე.

³⁸ UPR, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2kUrf6T>; ECRI, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2LF2t2O> [ნანახია: 06.06.2018].

³⁹ საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ბრძანება, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2s7PFmE> [ნანახია: 21.05.2018].

⁴⁰ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2Kxuvck> [24.05.2018].

ინსტიტუტებთან და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა. ადამიანის უფლებათა საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციებს აქვთ ლგბტი პირებთან დაკავშირებულ შემთხვევებზე მუშაობის მეტი გამოცდილება, ისინი ხედავენ უფრო რეალურ სიტუაციას და გრძნობენ მისი გაუმჯობესების საჭიროებას, თუნდაც, სამართალდამცავთა წინაშე ინციდენტების თაობაზე განცხადების შემთხვევაში, რაც მსხვერპლთათვის კვლავ დაბრკოლებას წარმოადგენს.

მნიშვნელოვანია, რომ სახელმწიფო არ შემოიფარგლოს მხოლოდ მსგავს დანაშაულებზე რეაგირებით და მსხვერპლთათვის შექმნას განსაკუთრებული სერვისები. მათი დაცვისა და მხარდაჭერის სერვისები აუცილებლად მოიცავდეს მხარდაჭერას გამძიების შემდეგ, რადგან ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში მსხვერპლს შესაძლოა ჰქონდეს განსაკუთრებული საჭიროება და შესაბამისი სერვისები უნდა ეფუძნებოდეს ინდივიდუალურ შეფასებას (მაგალითად, ისეთი სპეციალისტების ჩართულობის უზრუნველყოფა, როგორიცაა ფსიქიატრი, სექსოლოგი; თავშესაფრის უზრუნველყოფა და ა.შ.). სისხლის სამართლის სამართალწარმოების პროცესში საქართველოს კანონმდებლობა ვერ უზრუნველყოფს მსხვერპლის ადეკვატურ დაცვას ხელახალი ვიქტიმიზაციისგან.⁴¹ სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლისათვის დღეს ხელმისაწვდომია მხოლოდ საქართველოს პროკურატურის მოწმისა და დაზარალებულის კოორდინატორის სამსახური, სადაც საქართველოს მასშტაბით მხოლოდ 16 კოორდინატორია. კოორდინატორის ერთ-ერთი მოვალეობაა დაზარალებულის შესთავაზოს სახელმწიფოს სხვადასხვა სააგენტოებსა და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებში არსებული სერვისები. დაზარალებულად აღიარების გარეშე კოორდინატორის სერვისის გამოყენება შეუძლებელია. სტატუსის მინიჭების უფლება კი მხოლოდ პროკურატურას აქვს, თუმცა, მრავალ შემთხვევაში სამართალდამცავთათვის მიმართვის დროსვე სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლს ესაჭიროება მხარდაჭერა (ფსიქო-ემოციური, სამედიცინო, საცხოვრებელი და ა.შ.).⁴² სახალხო დამცველის 2017 წლის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ „სამართალდამცავ უწყებას არ გააჩნია სიძულვილით მოტივირებული ძალადობის ფეკტიანი რეგულირების სტრატეგია, მხოლოდ ცალკეულ ინციდენტებზე რეაგირებით შემოიფარგლება და პრობლემის სისტემურ ხასიათს ვერ უმკლავდება.“⁴³

ხშირად ლგბტი პირების და განსაკუთრებით, სექსმუშაკი ტრანსგენდერი ქალების მიმართ პოლიციის მხრიდან არსებული ჰომოფობიური და ტრანსფობიური წინასწარგანწყობა უკანონო დაკავებისა და ცუდად მოპყრობის საფუძველია. მეორეს მხრივ, პოლიციის მსგავსი დამოკიდებულება აღნიშნულ პრობლემას იწვევს, რომ ლგბტი თემის წარმომადგენლები არ აცხადებენ სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულებისა და ინციდენტების შესახებ.

სახალხო დამცველის ბოლო ანგარიშის მიხედვით, „საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი არაერთ განცხადებას შეისწავლის, სადაც ლგბტ+ თემის წარმომადგენლები პოლიციელთა მხრიდან სახარაულო ძალადობაზე, ჰომოფობიურ, შეურაცხმყოფელ დამოკიდებულებასა და არასათანადო რეაგირებაზე უთითებენ. სამწუხაროდ, რიც საქმეებში თავად განმცხადებლები ამბობენ უარს საქმისწარმოების გაგრძელებაზე და არ თანამშრომლობენ შსს გენერალურ ინსპექციასთან და პროკურატურასთან, რადგან არ აქვთ განცდა, რომ საქმეს დროულად და სამართლიანად გამოიძიებენ. რიც საქმეებში კი რთულია მტკიცებულების მოპოვება. პოლიციელთა ჰომოფობიური განწყობა და ძალადობა რომ არ წახალისდეს, მნიშვნელოვანია, თითოეულ შემთხვევაში, სადაც კი დარღვევის დასადასტურებლად საკმარისი მტკიცებულებები იკვეთება, გატარდეს კანონმდებლობით გათვალისწინებული ზომები.“⁴⁴

⁴¹ გ. ხატიაშვილი, „დაზარალებულის უფლებებზე სისხლის სამართლის პროცესში“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, თბილისი, 2016.

⁴² ზახტაძე, ქ. ინტერსექციური დისკრიმინაცია და ლგბტი ადამიანები - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2018.

⁴³ საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2017.

⁴⁴ ხელმისაწვდომია ბმულზე <https://bit.ly/2UlvViP> [14.06.2018].

საქმე #01-2017. სასტიკი მოპყრობა სამართალდამცავი თანამდებობის პირის მხრიდან თანასწორობის მოძრაობის წევრების მიმართ

შს-ს მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით, 2017 წლის 25 აგვისტოს, ბათუმში, ღამის კლუბთან ახლოს უცნობ პირებს შორის დაფიქსირდა დაპირისპირება, სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფა. ლ.ბ. და თ.კ. არ დაემორჩილნენ პოლიციის ბრძანებას და შესაბამისად, ისინი დააკავეს.

თუმცა, დაკავებულითა მხრიდან მოწოდებული ინფორმაცია სხვა სცენარს აღწერს, რომლის მიხედვითაც ბათუმის ბულვარში მათ უცხო პირებმა სცემეს. პოლიციის მოსვლისა და მათი პოლიციის განყოფილებაში გადაყვანის შემდეგ, მათ სცემეს და სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენეს თანამშრომლებმა. ლ.ბ. და თ.კ.-მ აღნიშნეს, რომ შსს-ს თანამშრომლები შეესწრნენ ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტს და არაფერი გააკეთეს ამის შესაჩერებლად, ან თავიდან ასაცილებლად. რამდენადაც ლ.ბ. და თ.კ. იყვნენ თანასწორობის მოძრაობის (ლგბტი უფლებების საკითხებზე მომუშავე ორიენტილი პირი) წევრები, მათ გაასაჩივრეს პოლიციის თანამშრომლების ჰომოფობიური მოტივაცია. ორივე მათგანი ამტკიცებს, რომ პოლიციის განყოფილებაში გადაყვანის დროს თანამშრომლებმა მათ ჰომოფობიის საფუძველზე სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენეს და უთხრეს, რომ „ისინი [ლგბტი ადამიანები] საერთოდ არ უნდა არსებობდნენ“. ადვოკატის ინფორმაციით, ლ.ბ. და თ.კ.-ს სხეულზე აღენიშნებოდათ ნაკაწრები და ძალადობის ნიშნები.⁴⁵

გამოძიება დაიწყო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 126-ე მუხლით, რომელიც კრძალავს ძალადობას. მიუხედავად იმისა, რომ სახალხო დამცველი გამოეხმაურა ამ ინციდენტს, გამოსცა საჯარო განცხადება და გააუღერა, რომ ზოლო წლებში დაფიქსირდა ძალადობისა და ჰომოფობიის ბევრი ისეთი შემთხვევა, სადაც ლგბტი თემის წევრები აღნიშნავდნენ პოლიციის უმოქმედობასა და შეურაცხმყოფელ დამოკიდებულებას.⁴⁶ ამ საქმეში სიმძლავლის მოტივი მაინც არ იქნა დადგენილი.

საქმე #02-2014. ტრანსგენდერი ქალის, ს.ბ.-ს მკვლელობა

2014 წლის 11 ნოემბერს ტრანსგენდერი ქალი სასტიკი მეთოდების გამოყენებით მოკლეს თბილისში, საკუთარ ბინაში. მკვლელობა გამოწვეული იყო დანით მიყენებული მრავალი ჭრილობით, რის შემდეგაც ბინაში ცეცხლიც გააჩინეს. პოლიციამ ექვმიტანილი დააკავა მომდევნო დღეს. ბრალდებულმა მისცა ჩვენება, რომ ს.ბ.-ს ჰქონდა მისი ვალი, უარს ამბობდა დაბრუნებაზე და სწორედ ამიტომ ესტუმრა მას. მისივე განმარტებით, რამდენიმე კონფლიქტური სიტუაციის შემდეგ, ს.ბ. მას თავს დაესხა, - ის თავს იცავდა და გამიზნული არ ჰქონდა მკვლელობა. რაც შეეხება ხანძარს, ის მიუთითებდა, რომ შესაძლოა გამოწვეული ყოფილიყო ანთებული სიგარეტით, რომელიც მან იატაკზე დააგდო. თუმცა, ფაქტები საპირისპიროს მეტყველებს. სახანძრო სამსახურის თანამშრომლებმა (სასამართლოზე დაკითხვისას) თქვეს, რომ ს.ბ.-ს ბინაში მათ აღმოაჩინეს ხანძრის ორი კერა. შესაბამისმა გამოძიებამაც ცხადყო, რომ ცეცხლის წაკიდება გამიზნული იყო. ასევე, ბრალდებულმა აღიარა, რომ იზარდი მკვლელობის ადგილზე მისვლამდე შეძინა. არც გამოძიების და არც მოწმეთა დაკითხვის დროს სიმძლავლის მოტივი არ გამოუყვეთათ.⁴⁷

2014 წლის 13 ნოემბერს WISG-მა ღია წერილით მიმართა შსს-ს და პროკურატურას⁴⁸ და მოუწოდა გამოძიების დროს განსაკუთრებული ყურადღება მიექციათ ყველა დეტალის შესწავლისა და ანალიზისთვის, რაც შეიძლება მიუთითებდეს სიმძლავლის მოტივზე.

⁴⁵ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2kgSOOQ> [24.05.2018].

⁴⁶ საგეილური ანგარიში დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის, მისი თავიდან აცილებისა და თანასწორობის მდგომარეობა, 2017, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2ydz8GK> [ნანახია: 23.05.2018].

⁴⁷ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2jxmVjB> [ნანახია: 23.05.2018].

⁴⁸ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2lPpfjV> [ნანახია: 23.05.2018].

საქმე განიხილა საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ, გაუქმა ორივე ინსტანციის გადაწყვეტილება (რომლის მიხედვითაც ბრალდებული არ მიიჩნეის დამნაშავედ) და ცნო იგი დამნაშავედ განზრახ მკვლელობისა და ქონების დაზიანების გამო, თუმცა, საქმეზე სიძულვილის მოტივი არ გამოკვეთილა.

საქმე #03-2016. ტრანსგენდერი ქალის, ზ.შ.-ს მკვლელობა

2016 წლის 14 ოქტომბერს, თბილისში, მიტოვებული შენობის ტერიტორიაზე ტრანსგენდერ ქალ ზ.შ.-ს თავს დაესხა მამაკაცი. მას აღენიშნებოდა აგურითა და სამზარეულოს დანით მიყენებული დაზიანებები სახისა და კისრის არეში. 40 დღე კომაში ყოფნის შემდეგ, 2016 წლის 22 ნოემბერს ზ.შ. გარდაიცვალა.

ინციდენტიდან რამდენიმე დღეში ბრალდებული დააკავეს. ის ადასტურებდა, რომ იცნობდა ზ.შ.-ს და იმ დღეს მასთან სალაპარაკოდ წავიდა. შეხვედრისას მათ მოუვიდათ უთანხმოება. ის გაბრაზდა, აიღო აგური და სახეში დაარტყა; რამდენიმე ქრილობა მიყენებული იყო სამზარეულოს დანით. მკვლელობის მიზნით, მან გააგრძელა სახეში აგურის დარტყმა, სანამ მსხვერპლი არ მივიდა უგონო მდგომარეობამდე.⁴⁹

თბილისის საქალაქო სასამართლომ ტრანსგენდერი ქალის, ზ.შ.-ს მკვლელობაში ბრალდებულ მამაკაცს მიუსაჯა 13 წელი პატიმრობა, 10 წელი განზრახ მკვლელობისთვის და 3 წელი მარცვითვის. სასამართლომ ტრანსფობიური მოტივი არ გაითვალისწინა, როგორც დამაძიმებელი გარემოება.⁵⁰

საქმე #04- 2017 (EMC-ის დოკუმენტირებული) გენდერული იდენტობის შეუწყნარებლობის წიადაგზე არასრულწლოვანის მიერ ჩადენილი დანაშაული

2017 წლის აპრილში, თბილისში არასრულწლოვანმა ტრანსგენდერ ქალს ქვები ესროლა და სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიყენა. დაზარალებულმა მიმართა სამართალდამცავ ორგანოს. 2017 წლის 26 ივლისს, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ არასრულწლოვანი დამნაშავედ სცნო და მიუსაჯა 6 თვე შინაპატიმრობა. გადაწყვეტილებაში ნათქვამი იყო, რომ დამნაშავემ გენდერული ნიშნით შეუწყნარებლობის საფუძველზე დაზარალებულს ესროლა ქვები და მიყენა ფიზიკური ტკივილი. საქმეს უძღვებოდნენ „თანასწორობის მოძრაობის“ ორისტიკები.

საქმე #05-2016. თავდასხმა ვეგანურ კაფეზე „ვივი“

2016 წლის 29 მაისს, ვეგანურ კაფე კვიის თავს დაესხა ექსტრემისტული დაგჯუფების დაახლოებით 10 წარმომადგენელი. ისინი თავს დაესხნენ კვიის კლიენტებსა და პერსონალს. მოწმეთა მიხედვით: „დაიწყო არეულობა, ჩხუბი, სროლა. ერთ-ერთ ჩვენ მეგობარს თავი გაუტეხეს. თავდამსხმელები პატრულის მოსვლამდე გაიქცნენ. ადგილზე მისული საპატრულო პოლიცია არასერიოზულად მიუდგა ამ საკითხს და სასაცილოდაც არ ეყოს ამბავი.“

„ატყდა შეხლა-შემოხლა, დანების ტრიალი, მზარეულოს გაუხეთქეს წარბი, დაასისლიანეს, მიმტანი გოგო ითრის თმებით, აფეთდა მამხალები, მოვარდნენ მეზობლები, რომლებიც მოითხოვდნენ სიწყნარეს. მოვიდა პატრულიც, იმის გამო, რომ ბარში მომსახურე პერსონალს და სტუმრების უმეტესობას პირსინგები, დრედები და იროკეზები ჰქონდა, ჩათვალა, რომ ჩვენ ვიყავით კონფლიქტის ინიციატორები“⁵¹

კვიის ვებგვერდზე გამოქვეყნებული ინფორმაციის თანახმად, „აგრესიულად განწყობილი ადამიანები წარმოადგენენ ნეო-ნაციტური დაჯგუფებების „ბერგმანის“ და „ქართული ძალის“ წევრებს. (რომლებიც დაახლოებით ერთი თვის წინ ასევე იყვნენ მოსულები გვიან ღამით, რა დროსაც კაფე

⁴⁹ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2sI2m2e> [ნანახია: 25.05.2018].

⁵⁰ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2sI2m2e> [ნანახია: 25.05.2018].

⁵¹ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2lPFNs7> [ნანახია: 25.05.2018].

დაკეტილი დახვდათ. შემდეგ მათ კაფეს გვერდით არსებულ მაღაზიაში მყოფ გამყიდველს გამოეშალა და კითხეს აქ „ისეთი“ ხალხი თუ დადიოდა. სავარაუდოდ გულისხმობდნენ ლგბტი-ს.)⁵²

მას შემდეგ, რაც ამ ინციდენტს ძირითადად მოყვა საზოგადოების უარყოფითი რეაქცია (სოციალური ქსელის საშუალებით) და ფართო გაშუქვის მედიის მხრიდან, პოლიციამ გამოაცხადა, რომ წესისამებრ მათ დაიწყეს გამოძიება ცემისაგანმართებლობის დაზიანების საფუძველზე. საგამოძიებო მხარემ კიდევ ერთხელ ვერ შეძლო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 53 მუხლის გამოყენება, მიუხედავად იმისა, რომ ინციდენტი ამკარად სიძულვილით იყო მოტივირებული.⁵³

საქმე #06-2016. WISG-ის ბენეფიციარზე თავდასხმა მისი გარეგონის გამო:

2016 წლის 23 აპრილს, თბილისში, ავტობუსის გაჩერებაზე ჯ.ბ.-ს თავს დაესხა ორი უცნობი მამაკაცი. მათ ჯ.ბ.-ს შეურაცხყოფა მიაყენეს და სცემეს. ჯ.ბ. მიიჩნევს, რომ თავდასხმა მოხდა იმის გამო, რომ მას ეკეთა საყურეები და თავდასხმელებმა ჩათვალეს, რომ ის ჰომოსექსუალი იყო. ისინი პოლიციამ დააკავა და დაიწყო გამოძიება ჯანმრთელობის დაზიანების საფუძველზე, ჰომოფობიური სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მოტივის ხაზგასმის გარეშე.

საქმე #07-2017. სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის საფუძველად გენდერული იდენტობის დასახელების დადებითი მაგალითი:

2017 წლის თებერვალში, თბილისის ღამის კლუბში უცნობი პიროვნება თავს დაესხა ოთხ ტრანს ქალს და მათ სხვადასხვა სახის დაზიანება მიაყენა. კერძოდ, ერთ-ერთს მოსტება ხელი, მეორეს - დაუზიანა ცხვირი.⁵⁴ სასამართლოში ერთ-ერთი დაზარალებულის, გ.კ.-ს ინტერესებს იცავდა თანასწორობის მოძრაობა. 2017 წლის 3 მაისს, თბილისის პროკურატურამ გ.კ. ცნო დაზარალებულად და აღნიშნული სიძულვილის დანაშაულის მოტივად გამოკვეთა გენდერული იდენტობა.

ბ. „სიძულვილის ენა“

დანართის ნაწილი I.b. მოითხოვს სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის გამო „სიძულვილის ენის“ გამოყენებასთან ზრდისასათვის ზომების განხორციელებას; ეს მოიცავს ასეთი „სიძულვილის ენის“ ამკრძალავი კანონების შემუშავებას, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების და ინტერნეტ პროვaidერების მიერ პოზიტიური პრაქტიკების გამოყენების წახალისებას, საჯარო პირების მიერ ასეთი ენის გამოყენების საჯარო გაკიცხვას და სახელმძღვანელო პრინციპების შემუშავებას საჯარო პირთათვის, რათა მათ თავი შეიკავონ ასეთი ენის გამოყენებისაგან და მხარი დაუჭიროონ ლგბტ პირების უფლებების პატივისცემის დანერგვას.

სიძულვილის ენა ლგბტ პირთა წინააღმდეგ საქართველოში პრობლემად რჩება. საჯარო პირების, მათ შორის პარლამენტის წევრების მიერ ღიად გაკეთებული ჰომოფობიური განცხადებები მკაფიოდ აისახება ლგბტ პირთა მიმართ საზოგადოების დამოკიდებულებასა და მათ უფლებებზე.

კვლევები გვიჩვენებს, რომ ჰომოსექსუალობა საკმაოდ პოლიტიზირებულია საქართველოში. ლგბტ თემის მიმართ არსებული დამოკიდებულება პოლიტიკური სპეკულაციის საგანია და გამოიყენება პოლიტიკური სპექტრის „პროდასავლურ“ და „პრორუსულ“ დაყოფად. გარკვეული ჯგუფები მიზანმიმართულად მიმართავენ „ჰომოსექსუალობის დასავლური წარმოშობის“ საბჭოთა მითს, რათა გააღვივონ ანტიდასავლური სენტიმენტები. მეორე მხრივ, ლგბტ თემის მიმართ არსებული უარყოფითი დამოკიდებულებები გამოიყენება პოლიტიკური ოპონენტების „პრორუსულად“

⁵² იკუპ.

⁵³ იკუპ.

⁵⁴ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2MAia8f> [ნანახია: 25.05.2018].

გამოცხადებში. საკითხის ამგვარ პოლიტიკურ კრილში დანახვას უარყოფითი გავლენა აქვს ლგბტი თემის მდგომარეობაზე და აფერხებს თანასწორი უფლებების მიღწევას.

ასევე, მედიის კვლევა გვიჩვენებს, რომ ლგბტი პირთა საკითხების გაშუქება ხშირად არ არის ადეკვატური და ავრცელებს ლგბტი პირთა შესახებ არსებულ სტერეოტიპებს. სხვადასხვა გამოკითხვის მიხედვით, ლგბტი პირთა საწინააღმდეგო სიძულვილის ენა დინამიკური პროცესია და ძირითადად გამოიყენება არჩევნების წინა პერიოდში.⁵⁵ 2016 წლის არჩევნების პერიოდში განსაკუთრებით გაზიზრდა ჰომოფობიური და ტრანსფობიური სიძულვილის ენის გამოყენება. მედიის განვითარების ფონდის (MDF) მიერ მომზადებული ანგარიშის თანახმად, 454 ჰომოფობიური გამოხატულება გაშუქდა 459-ჯერ.⁵⁶ შესაბამისად, რამდენადაც ძირითადი მედია და სატელევიზიო საშუალებები წარმოადგენს საზოგადოებაში ცნობიერების ამაღლების ეფექტურ გზას, მათ უნდა გააცნობიერონ საკუთარი როლი თანასწორობასა და სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის აკრძალვასთან დაკავშირებით. ასევე, 2017 წელს სხვადასხვა მედია ორგანიზაციების/ქურნალისტების წინააღმდეგ WISG-მა რამდენჯერმე მიმართა საქართველოს ქურნალისტური ეთიკის ქარტიას. ეს შეეხებოდა ლგბტი პირთა დისკრიმინაციის ხელშეწყობის საშიშროებასა და მათ პირად ცხოვრებაში არაჯანსაღი ჩარევის გავრცელებას.⁵⁷ უნდა აღინიშნოს, რომ სიძულვილის ენა ლგბტი პირთა წინააღმდეგ განსაკუთრებით შეუზღუდავად ფორმას იღებს ინტერნეტში, რაც დამანგრეველია ჯგუფთან დაკავშირებული სტიგმის გამოსწორებაში.

პოლიტიკოსების გარდა, ულტრამემარჯვენე ჯგუფების⁵⁸ წარმომადგენლები აქტიურად იყენებენ სოციალურ მედიას, რათა გავრცელონ სიძულვილის პროპაგანდა ლგბტი პირთა წინააღმდეგ. 2017 წლის აგვისტოდან მყოფოლებში, ლგბტ აქტივისტები კ.პ. და ბ.გ. საკუთარი სექსუალური იდენტობისა და ადამიანის უფლებების საკითხებზე მუშაობის გამო, სხვადასხვა მემარჯვენე ჯგუფებისგან იღებდნენ სიძულვილის შემცველ შეტყობინებებსა და მიცოცხლის მოსპობის მუქარას სოციალური მედიის საშუალებით. რამოძიება კვლავ მიმდინარეობს, თუმცა, ჯერ არ გამოვლენილან შესაბამისი დამნაშავეები,⁵⁹ რაც ნიშნავს, რომ სამართალდამცავი ორგანოები სერიოზულად არ განიხილავენ კიბერ ბუღინგსა და ონლაინ მუქარას ლგბტი პირთა წინააღმდეგ.⁶⁰

საქართველოს შესახებ გაკეთებულ მოხსენებაში, ევროპული კომისია რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ იძლევა რასისტული, ჰომო/ტრანსფობიური სიძულვილის ენის საკითხებზე მომუშავე ეფექტური მონიტორინგის სისტემის შექმნის რეკომენდაციას. ეს უნდა ეფუძნებოდეს სახალხო დამცველისა და შესაბამისი არასამთავრობო ორგანიზაციების ექსპერტულ ცოდნას.⁶¹ ანგარიშში წარმოდგენილია 2014 წლის თებერვალ-მაისში განხორციელებული პოლიტიკური დისკურსის მონიტორინგის შედეგები, რაც აჩვენებს, რომ ყველა ძირითადი პოლიტიკური პარტიის წევრი იყენებს სიძულვილის ენას.⁶² შესაბამისად, კომისიის რეკომენდაციაა პარლამენტის რეგლამენტის ცვლილება - პუნქტის დამატება, რომელიც აკრძალავს რასიზმსა და ჰომო/ტრანსფობიურ მოპყრობას და გაითვალისწინებს სანქციებს მისი დარღვევისათვის. ასევე, კომისიის რეკომენდაციაა, რომ ყველა პარტია დაასრულოს რასისტული და ჰომო/ტრანსფობიური დისკურსი.⁶³ რეკომენდაცია ჯერ არ

⁵⁵ ალდომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტ ჯგუფისა და მათი უფლებების თანასწორობის მიმართ, WISG, თბილისი, 2016.

⁵⁶ კიოქურამიძე, თ., სიძულვილის ენა, MDF, თბილისი, 2016.

⁵⁷ ზახატაძე, ქ. ინტერსექციური დისკრიმინაცია და ლგბტ ადამიანები - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2018, გვ.28.

⁵⁸ ზახატაძე, ქ. ინტერსექციური ჯგუფი ეროვნულ სოციალისტური მოძრაობა - საქართველოს ეროვნული ერთობა, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2L4ukGy>.

⁵⁹ გათქვეცნებული კომენტარები ანონიმური არ იყო.

⁶⁰ EMC: ლგბტ აქტივისტების კომა მიწინასა და ზღვა გაზადადის მიმართ ძალადობაზე მუქარის ფაქტებს ეხმანება, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2KvrmFZ> [ნანახია: 25.05.2018].

⁶¹ ECRI, ანგარიში საქართველოს შესახებ, 2015, დღე. 8, §24.

⁶² იქვე, §25.

⁶³ იქვე, §46.

აღსრულებულა, შესაბამისად, მონიტორინგის სუსტი სისტემა, ლგბტი პირთა მიმართ არსებულ სტერეოტიპულ დამოკიდებულებასთან ერთად, კვლავ საგანგაშოა.

საქმე #08-2018. პარლამენტის წევრებისა და მმართველი პარტიის „ქართული ოცნების“ წევრების ჰომოფობიური განცხადებები:

ნუკრი ქანთარია: „არასდროს ყოფილა „რომეო და რომეო“, „ჯულიეტა და ჯულიეტა“, რატომ არ შეიძლება მაშინ ასეთნაირად ყოფილიყო? „იზოლდა და იზოლდა“, „ტრისტანი და ტრისტანი“ და ა.შ. არ დამდგარა ეს საკითხი მე-20 საუკუნის ბოლომდე და 21-ე საუკუნის დასაწყისამდე. მერე უკვე წამოვიდა ეს ტენდენციები ხელოვნებაში და დღეს თუ გადავხედავთ ევროპულ და ამერიკულ, თუნდაც კინემატოგრაფიას თუ მხატვრობას, იქ უკვე თითქმის შეუძლებელია ერთი შტრები მაინც არ იყოს ამგაგვარი. ტენდენციები და ინტერპრეტაციები უკვე აქეთვენა წახული, რომ შეიძლება „რომეო და რომეო“, „ჯულიეტა და ჯულიეტა“. მიუხედავად ამისა ეს არ იწვევს თანაგრძნობას, იმიტომ რომ ეს არ არის ზუსტებით, ეს არის გადახრა, ეს არის ზოგჯერ წამხედურობა, ზოგჯერ სენი, ეს არ არის ორგანული.“ (2016 წლის 27 მაისი)⁶⁴

ზვიად ძიძიგური: „ბავშვებს აქვთ უფლება, მათი დედები იყვნენ ქალები და მამები კაცები. ჩვენ უნდა დავიცვათ ბავშვების უფლებები.“⁶⁵

პარლამენტის წევრი კობა ლუცმაძეშვილი (ქართული ოცნება) პარლამენტის პლენარულ სხდომაზე [ნარკოპოლიტიკის ლიბერალიზაციის შესახებ საუბრისას]: „როდესაც უმცირესობები, ნარკომანები და ასეთ შემთხვევაში ნარკორეალიზატორები და მათი მხრიდან ორგანიზებული ჯგუფები ძალადობენ საზოგადოების მიმართ ასეთ შემთხვევაში მათ [ოპოზიციის] რეაქციას ვერ ვხედავ ხოლმე. მე როგორც პარლამენტის წევრი რა თქმა უნდა მივსალმები თქვენს [გოერო გახარაის] მიდგომებს და რა თქმა უნდა ეს ასეც უნდა იყოს, უფლება დაცული როგორც მომხმარებლებს, ასევე სხვადასხვა უმცირესობების ჩვენს საზოგადოებაში. მაგრამ მე როგორც მოქალაქე, ცხადია ვითხოვ იყოს კატეგორიულად დაცული საზოგადოების ინტერესები, იმ საზოგადოების, რომლის ინტერესებიც ხშირად ხდება სხვების მიერ ფეხქვეშ გათელილი, სწორედაც ნარკომანების, ნარკორეალიზატორების და პიდარასტების მიერ.“ (2018 წლის 18 მაისი)⁶⁶

ქართული ოცნების წარმომადგენელი, პარლამენტის წევრი, ზაქარია ქუცუნაშვილი ტელეკომპანია მესტროს ეთერში საუბრობს საქართველოს კონსტიტუციაში ქორწინების, როგორც მამაკაცისა და ქალის ერთობის განსაზღვრაზე: „კონსტიტუციაში [ქორწინების დეფინიციის] ჩაწერით ჩვენ გზავნილს ვუშვებთ აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში, რუსები ძალიან თამაშობენ სერიოზულად ამ თემაზე დაამბობენ, რომ აი, საქართველო გახდა ევროპისასოცირებული წევრი, საქართველომ მიიღო ევროპასთან თავისუფალი ვაჭრობის უფლება, საქართველომ მიიღო ევროპასთან თავისუფალი გადაადგილების უფლება და აი, საქართველო გახდება ცისფერების ქვეყანა და ჩვენს სერიოზულ გზავნილს ვაგზავნით ყველგან, რომ საქართველო არ გახდება არასდროს ცისფერების ქვეყანა, ხოლო ისპოლიტიკური ჯგუფები, ვინც მათი ლობისტები იქნება პირდაპირ თუ ირიბად, მათ საზოგადოება ამხელს და მოუქნის იმდენპროცენტს, რამდენ პროცენტზეც ოცნებობენ ეგენი.“ (2017 წლის 28 აპრილი)⁶⁷

საქმე #09-2016. ჰომოფობიური წინასაარჩევნო პლაკატი თბილისის ქუჩებში:

2016 წლის 2 ოქტომბერს, არჩევნებამდე რამდენიმე დღით ადრე, სოციალურ მედიაში გავრცელდა საბურთალოს მაჟორიტარი დეპუტატობის კანდიდატის წინასაარჩევნო პლაკატები. მათზე

⁶⁴ ტელეკომპანია იმედი, ქრონიკა 20:00 საათზე, 17 მაისი, 2016.

⁶⁵ საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებელი, მოამბე 20:00 საათზე, 5 მაისი, 2016.

⁶⁶ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2lN3xB8> [ნანახია: 25.05.2018].

⁶⁷ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2z2ksuY> [ნანახია: 25.05.2018].

გამოსახული იყო დეპუტატობის კანდიდატის, სანდრო ბრეგაძის ფოტოსურათი ზაფხუვთან ერთად და ეწერა: „არა ერთსქესიანთა ქორწინებას!!! ჩვენ შევაგროვეთ მილიონობით ხელმოწერა გარყვნილების ასაკრძალად. არ დავეშვებით პარლამენტში ანტიქართული კანონების მიღებას. ტრანდიციული საქართველოსთვის შემოხაზეთ 18“. პლაკატის მარჯვენა მხარეს გადახაზული იყო ლგბტი მოძრაობის დროშა.

ამ ფაქტთან დაკავშირებით, 2016 წლის 4 ოქტომბერს, WISG-მა მიმართა საქართველოს საარჩევნო ადმინისტრაციას, რათა საქმე განეხილა როგორც ადმინისტრაციული დარღვევა. WISG-ს მიაჩნია, რომ წინასაარჩევნო პოსტები არღვევდა საქართველოს საარჩევნო კოდექსის 45-ე მუხლს (საარჩევნო პროგრამა არ უნდა შეიცავდეს განცხადებებს, რომლებიც მოუწოდებს ძალადობისკენ, ომისკენ, რევოლუციისკენ, სამხედრო აჯანყებისკენ, საქართველოს მთავრობაზე თავდასხმისკენ, ეროვნულ ან რელიგიურ ბრძოლისკენ, ნებისმიერი საფუძვლით კონფლიქტისკენ). როგორც აღვნიშნეთ, პოსტები მოიცავდა დისკრიმინაციულ გზავნილს და მისი მიზანი იყო მოსახლეობაში ლგბტი პირების წინააღმდეგ სიძულვილის გავრცელებას.⁶⁸

საქმე #10-2018. პარლამენტის წევრის ჰომოფობიური განცხადება სოციალურ მედიაში:

ქართული ოცნების წარმომადგენელმა, პარლამენტის წევრმა, ოთარ ლორთქიფანიძემ, საკუთარ ფეისბუქ გვერდზე გამოაქვეყნა ჰომოფობიური განცხადება. აღნიშნავს, რომ ჰომოსექსუალებს არ აქვთ უფლება კავშირი ჰქონდეთ საქართველოს მართლმადიდებლურ ეკლესიასთან. მან ახსნა, რომ მისი განცხადება არავის უფლებას არღვევს და შეუძლია გამოაქვეყნოს რაც სურს: "მე, როგორც ქრისტიანი, მართლმადიდებლური ეკლესიის წევრი ისე გაგცემთ პასუხს. ჩემთვის მიუღებელია იმ ადამიანების ურთიერთობა მსგავსი ფორმით ჩემი საპატრიარქოს, იმ რელიგიის მიმართ, რომელიც უმძიმეს დევდად მიიჩნევა ჰომოსექსუალობას და განსხვავებულ ორიენტაციას. მსგავსი ურთიერთობა მიუღებელია პირადად ჩემთვის." სახალხო დამცველის თანასწორობის დეპარტამენტის უფროსმა განაცხადა, რომ მსგავსი გამოხატუებები ჰომოსექსუალთა მიმართ დისკრიმინაციას ახალისებს. საქმე სახალხო დამცველის წლიურ ანგარიშშიც მოხვდა.⁶⁹

საქმე #11-2018. ნეონაციტური მოძრაობის „ქართული მარში“ წინასაარჩევნო ჰომოფობიური კამპანია:

ნეონაციტური მოძრაობის „ქართული მარშის“ წევრს, სანდრო ბრეგაძეს სურდა საქართველოს საპრეზიდენტო არჩევნებში მონაწილეობა. მისი წინასაარჩევნო კამპანია შეიცავდა ჰომოფობიურ და დისკრიმინაციულ განცხადებებს, მათ შორის, ჰომოსექსუალობისა და „გარყვნილების პროპაგანდის“ აკრძალვას.⁷⁰ უნდა აღინიშნოს, რომ როგორც განსაკუთრებით ქსენოფობიურმა, ჰომოფობიურმა და აგრესიულმა ჯგუფმა, „ქართულმა მარშმა“ თემის შეურაცხყოფის დროს დაწვა ლგბტი დროშა. ეს ქმედება ეხმანებოდა ლგბტი ადამიანთა მიმართ გულრამ კამიას მხრიდან გამოხატულ სოლიდარობას, როდესაც მან ფეხბურთის მატჩი ითამაშა ლგბტი დროშის სამკლავური.⁷¹

საქმე #12-2016. ტრანსგენდერი ქალების მიმართ არსებული სტიგმის გაძლიერება:

2016 წლის 23 ოქტომბერს, სამაუწყებლო კომპანია იმედმა აჩვენა ვიდეო რეპორტაჟი (პოპულარული სატელევიზიო გადაცემის "იმედის დროის" ფარგლებში) – „ტრანსგენდერთა ნაწილი სექსუალური უმცირესობების უფლებადამცველებს უპირისპირდება“. რეპორტაჟში წარმოდგენილი იყო საექვო ფაქტები სექსუალური უმცირესობათა უფლებადამცველი ორგანიზაციების დავაზე და დაუსაბუთებელი ინფორმაცია თემის შესახებ. ვიდეოში საუბრობდნენ ტრანსგენდერი ქალები – მასალა

⁶⁸ არალიარებული ძალადობა - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2017.

⁶⁹ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2LsMvWt> [ნანახია: 25.05.2018].

⁷⁰ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2krFY2h> [ნანახია: 25.05.2018].

⁷¹ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2lr1Bb3> [ნანახია: 25.05.2018].

ახლო კადრით აჩვენებდა მათ სხეულებს [მაღალ ქუსლებს, ტანსაცმელს, გამოკვეთილ მაკიაჟს], რაც მათ წარმოაჩენდა როგორც ეგზოტიკურთ და ემსახურებოდა მათ მიმართ არსებული სტიგმის გაძლიერებას.

WISG-მა და EMC-მ მიიჩნიეს, რომ რეპორტაჟმა დაარღვია საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიის პირველი პრინციპი (ჟურნალისტმა პატივი უნდა სცეს სიმართლეს და საზოგადოების უფლებას – მიიღოს ზუსტი ინფორმაცია) და მე-7 პრინციპი (ჟურნალისტს უნდა ესმოდეს მედიის მიერ დისკრიმინაციის წახალისების საფრთხე; ამიტომ ყველაფერი უნდა იღონოს ნებისმიერი პირის დისკრიმინაციის თავიდან ასაცილებლად რასის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებების, ეროვნული ან სოციალური წარმოშობის საფუძველზე ან რაიმე სხვა ნიშნით).

საქმე განხილულ იქნა 2017 წლის 27 თებერვალს, რითაც დადგინდა ქარტიის მე-7 პრინციპის დარღვევა.⁷²

საქმე #13-2017. ჰომოფობიური განცხადება სატელევიზიო გადაცემის დროს:

2017 წლის ოქტომბერში, WISG-მა მიმართა საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიას. განცხადებაში აღნიშნული იყო, რომ ტელეკომპანია იბერიის გადაცემაში „პრიორიტეტი“, რესონდენტმა განაცხადა „ინტერვიუს პიდარასტებიც აძლევენ“. თუმცა, გადაცემის წამყვანს, მაკა რაზმაძეს, არ ჰქონია სათანადო რეაქცია.

ქარტიამ საქმე განიხილა 2017 წლის 22 დეკემბერს და დაადგინა მე-7 პრინციპის დარღვევა.⁷³

საქმე #14-2017. არასამთავრობო ორგანიზაციების ერთობლივი საჩივარი სამაუწყებლო კომპანიის წინააღმდეგ:

2017 წლის ნოემბერში, კოალიციის „არა ფობიას“ წევრებმა შეადგინეს საჩივარი სამაუწყებლო კომპანია მესეტროს წინააღმდეგ, ტელეწამყვან მაგდა ანიკაშვილის ჰომოფობიის წამახალისებელი კომენტარების გამო. პლატფორმის წევრების განმარტებით, საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციის ვიცე-პრეზიდენტთან ინტერვიუს დროს, წამყვანი ცდილობდა ნეგატიურად წარმოეჩინა კაპიტნის მიერ ლგბტი დროშის სამკლავურის ტარებით გამოხატული სოლიდარობა ლგბტი თემის მიმართ. ამით, ტელეკომპანია მესეტრომ დაარღვია მაუწყებელთა ქვევის კოდექსის 31-ე და 32-ე მუხლები, რომლებიც განსაზღვრავს მრავალფეროვნების, თანასწორობისა და ტოლერანტობის პრინციპებსა და წესებს.

აპლიკანტების აზრით, სერიოზული პრობლემაა, როდესაც მედიის წარმომადგენელი სამოქალაქო სოლიდარობის აქტს შემდეგნაირად აღწერს: „თავს ახვევს გულშემატკივარს თავის პოზიციას“. დამატებით, ეს იმ პროპაგანდისტული ნარატივის ნაწილს წარმოადგენს, რომლის მიხედვითაც ლგბტი ადამიანებისა და აქტივისტების მიერ თემის ღიად მხარდაჭერა განიხილება როგორც პროპაგანდა და საფრთხე.⁷⁴

II. გაერთიანების თავისუფლება

დანართის II სექცია წევრი სახელმწიფოებისგან მოითხოვს მიიღონ ზომები და უზრუნველყონ, რომ ლგბტი ორგანიზაციებს შეეძლოთ ოფიციალური რეგისტრაცია, თავისუფალი მუშაობა, ლგბტი პირებზე გავლენის მქონე საჯარო პოლიტიკის მიღებისას და განხორციელებისას ისინი ჩართულნი იყვნენ პარტნიორობის დონეზე და ხელი მოუწვდებოდათ არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის

⁷² საქმის დეტალები ხელმისაწვდომია ბმულზე: <http://bit.ly/2HvWpVw> [ნანახია: 25.05.2018].

⁷³ საქმის დეტალები ხელმისაწვდომია ბმულზე: <http://bit.ly/2Eok1WV> [ნანახია: 25.05.2018].

⁷⁴ საქმე ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2lvF5lr> [ნანახია: 25.05.2018].

გამიზნულ დაფინანსებაზე; ასევე, ლგბტი პირების უფლებების დაცვის საკითხზე მომუშავე ორგანიზაციები ეფექტურად უნდა იყვნენ დაცულნი ძალადობისა და აგრესიისაგან.

სახელმწიფომ პატივი უნდა სცეს ლგბტი პირთა გაერთიანების თავისუფლებას და უზრუნველყოს, რომ ლგბტი ადამიანების წარმომადგენელ ან სოფის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციებს შეეძლოთ დაარსება თუ მუშაობა დისკრიმინაციული ადმინისტრაციული ბარიერების გარეშე. იმგვარი ადმინისტრაციული პროცედურები, რომლებიც ართულებს ამ ორგანიზაციათა რეგისტრირებას, უნდა აღიკვეთოს.⁷⁵

საქართველოს კანონმდებლობა ლგბტი ორგანიზაციების, მათი რეგისტრაციისა და მოქმედების მიმართ არ არის გამოხატულად დისკრიმინაციული. საქართველოს კონსტიტუცია მოიცავს ორგანიზაციის რეგისტრაციის უარყოფის ამომწურავ საფუძვლებს. ამათგან, არცერთი უკავშირდება ლგბტი ორგანიზაციებს მათი ფოკუსისა და ლგბტი უფლებების გავრცელების გამო. თუმცა, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში აღნიშნულია, რომ ორგანიზაცია შეიძლება დისკვალიფიცირდეს, თუ მისი მიზნები ეწინააღმდეგება „ადიარებულ ზნეობრივ ნორმებს.“⁷⁶ რამდენადაც ეს ზუსტად განსაზღვრული არ არის, აქ შეიძლება იყოს ლგბტი მიზნების საწინააღმდეგო ინტერპრეტაციის გარკვეული რისკი, მიუხედავად იმისა, რომ სამოქალაქო კოდექსთან შედარებით უპირატესობა ენიჭება კონსტიტუციას. აუცილებელია მსგავსი ფორმულირება დაზუსტდეს და გახდეს გასაგები.

ერთი მხრივ, არ არსებობს დოკუმენტირებული შემთხვევა, როდესაც ლგბტი ორგანიზაციას უარი ეთქვა რეგისტრაციაზე მისი მიზნებისა თუ დაუსაბუთებელი მოტივაციის გამო. მეორე მხრივ, კვლავ მოსაგვარებელია ლგბტი ორგანიზაციებთან კოორდინაციის საჭიროება, როდესაც მათ ხდება ბენეფიციარებთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ცვლილებებისა თუ პოლიტიკის დოკუმენტების განხილვა.

საქმე #15-2016. ლგბტი უფლებებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციის მისი საქმიანობის სფეროს გამო უარი უთხრეს ოფისის დაქირავებაზე:

სახალხო დამცველთან შესული განცხადების მიხედვით, 2016 წლის სექტემბერში ლგბტი პირთა უფლებების მხარდასაჭერად და დასაცავად დაარსდა იურიდიული პირი „თანასწორობა 17“. ორგანიზაციამ დაგეგმა ოფისის ქირაობა, თუმცა, როგორც აპლიკანტმა განაცხადა, მათი ორგანიზაციის მიზნის გაგების შემდეგ, საკუთრების მფლობელმა უარი უთხრა გაქირავებაზე.

საკუთრების გაქირავების მსურველ ერთ-ერთ მფლობელს დაუკავშირდა ორგანიზაციის წარმომადგენელი. გაემკვირვებლმა იცოდა, რომ ორგანიზაცია მუშაობდა ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებზე, რასთან დაკავშირებით არ ჰქონდა პრობლემა. თუმცა, როდესაც გაირკვა ლგბტი თემთან კავშირის დეტალები და ის, რომ ბინაში უმასპინძლებდნენ უმცირესობათა ჯგუფების წევრებს, მფლობელმა აზრი შეიცვალა და უარი ეთქვა გაქირავებაზე. უნდა აღინიშნოს, რომ განხორციელდა შესამოწმებელი ზარები და დადგინდა, რომ ბინის მფლობელი უარს არ ამბობდა საკუთრება ექირავა ადამიანის უფლებათა საკითხზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციას, რომელიც მუშაობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საქმეებზე.

შესაბამისად, აპლიკანტმა მიიჩნია, რომ ადგილი ჰქონდა პირდაპირ დისკრიმინაციას „თანასწორობა 17“-ის წინააღმდეგ, დაირღვა საჯაროდ შეთავაზებულ ხელშეკრულებაზე დისკრიმინაციისგან თავისუფალი წვდომის უფლება, რამაც ხელი შეუშალა მათი აქტივობების განხორციელებას. ასევე, საქმიანობის დასაწყისში იმავე ორგანიზაციის დასახელება გახლდათ „ლგბტი საქართველო“, თუმცა, მათ სახელი შეიცვალეს, რადგანაც უარი ეთქვათ ოფისის ქირავნობაზე.

⁷⁵ ევროპის საბჭო, დისკრიმინაცია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე ევროპაში, მეორე გამოცემა, 2011, გვ. 13.

⁷⁶ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, მუხლი 32 (3,ა).

სახალხო დამცველმა დაადგინა, რომ ორგანიზაციას ხელშეკრულებაზე ხელმოწერაზე უარი ეთქვა მათი საქმიანობის სფეროდან გამომდინარე. უარის ძირითადი მიზეზი იყო ლგბტი პირთა მიმართ არსებული სტერეოტიპული და უარყოფითი დამოკიდებულება. კერძოდ, ზენევიციარების სექსუალური ორიენტაცია და ზოგადად, ლგბტი თემის დაცვა. შესაბამისად, დადგინდა პირდაპირი დისკრიმინაცია სექსუალური ორიენტაციისა და საქმიანობის სფეროს საფუძველზე.⁷⁷

საქმე #16-2016. სოციალურ ქსელში (facebook) გავრცელებული მუქარის შეტყობინება ლგბტი თემის ოფისის წინააღმდეგ:

2016 წლის 21 მაისს სოციალურ ქსელში (facebook) გავრცელდა შემდეგი შინაარსის შეტყობინება: „ლგბტ-ების მთავარი ოფისი სადაა თბილისში? წავიდეთ და საღებავებით გაუფორმოთ... თარიღი და დრო შევთანხმობთ. ამას სერიოზულად ვიძახი“.

მომხმარებელი ამ შეტყობინებას უზიარებდა 8 ადამიანს და კომენტარებში იკითხებოდა: „დიდი რაოდენობით ცოცხები ვიყიდოთ“, „პტრატოტკა ზეთი მივუტანოთ, მივახვედროთ რა რისთვის აქვს ადამიანს“ და სხვა.

WISG-მა ეს შეატყობინა პოლიციას და ასევე, მიმართა სახალხო დამცველს. პოლიციამ გადაწყვიტა, რომ საქმეში არ იყო დანაშაულის ელემენტები და გამოძიება შეწყვიტა.⁷⁸

III. გამოხატვისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლება

დანართის III ნაწილი წვერი სახელმწიფოებისგან მოითხოვს, უზრუნველყონ ლგბტი პირთა გამოხატვისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლება, სექსუალურ ორიენტაციასთან და გენდერულ იდენტობასთან დაკავშირებული ინფორმაციის და იდეების მიღებისა და გადაცემის თავისუფლება, ხელი შეუწყონ პლურალიზმსა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობას მედიაში, კანონიერი შეკრების დაცვასა და ლგბტი პირთა გამოხატვისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლების უფლებებში ნებისმიერი ჩარევის შეზღუდვას.

ხელშეშეკრულმა მხარეებმა პატივი უნდა სცენ გამოხატვის თავისუფლების ეფექტურობას და დაიცვან სოგი-ს საკითხებზე ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების შესაძლებლობა გამოხატვის ნებისმიერი ფორმის საშუალებით, როგორცაა პრესა, პუბლიკაციები, სიტყვიერი და წერილობითი განცხადებები, ხელოვნება და სხვა მედია საშუალება. უნდა გაუქმდეს ნებისმიერი დისკრიმინაციული ჩანაწერი, რომელიც ახდენს სოგი-ს საკითხებზე ფაქტობრივი ინფორმაციის გავრცელების კრიმინალიზებას. ლგბტი პირთა გამოხატვის თავისუფლების უფლებით სარგებლობაში უკანონო ჩარევა უნდა ექვემდებარებოდეს სისხლის სამართლის დევნას.

გამოხატვის თავისუფლება დაცულია საქართველოს უზენაესი კანონით. მაგრამ რეალურად, მთავრობა არც ხელს უწყობს და არც კრძალავს სექსუალურ ორიენტაციასა და გენდერულ იდენტობასთან დაკავშირებული ინფორმაციისა და იდეების მიღებასა და გავრცელებას. ლგბტი საკითხებთან დაკავშირებით ინტერნეტ სივრცეში არსებობს რამდენიმე ქართულენოვანი წყარო, როგორებიცაა – lesbi.ge, minority.ge, intersex.ge, ღია facebook გვერდები და ჯგუფები და ა.შ., სადაც ლგბტი ორგანიზაციები და აქტივისტები დაბრკოლებების გარეშე აქვეყნებენ და ავრცელებენ საკითხთან დაკავშირებულ სხვადასხვა მასალას. თუმცა, ამავდროულად, არაერთი ლგბტი აქტივისტი გამხდარა ულტრანაციონალისტური ჯგუფების სიძულვილის კამპანიის სამიზნე, რაც გამოვლენილა სოციალური მედიისა და საგაზეთო სტატიების საშუალებით გავრცელებულ ძალადობის მუქარაში.

მიუხედავად იმისა, რომ მთავრობა პირდაპირ არ არღვევს ვალდებულებას, ის სიჩუმეს ინარჩუნებს, როდესაც საქმე ეხება ლგბტი პირების უფლებების წახალისებას და ცდილობს, ეს საფუძვლები

⁷⁷ საქმის დეტალები ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2GR8Cma> [ნანახია: 26.05.2018].

⁷⁸ არალიარებული ძალადობა - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2017.

გადაფაროს სხვა ჩანაწერებით ისე, რომ გამოკვეთილად არ აღნიშნოს ისინი. ამასთან ერთად, გამოხატვისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლება მჭიდრო კავშირშია სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებასთან, რომ უზრუნველყოს ლგბტი პირთა შეკრების წინაპირობა. რეალურად, საქართველოში ლგბტი თემი და მისი დამცველები ვერ სარგებლობენ უსაფრთხო გარემოთი. მათი შეკრების ყოველი მცდელობა, დივივან უმცირესობათა უფლებები, მესამე მხარის ძალადობის (რისკის) ქვეშაა.

უნდა აღინიშნოს, რომ 2017 წელს ჩაიშალა კონკურსი „მის ტრანსგენდერი“, რომელიც თბილისში უნდა გამართულიყო 31 მარტს, რადგან facebook-ით გავრცელდა ძალის გამოყენებით კონკურსის ჩაშლის მუქარა.⁷⁹

ჰომოფობიისა და ტრანსფობიის წინააღმდეგ ბრძოლის საერთაშორისო დღის (IDAHOT) აღნიშვნის ისტორია საქართველოში (2012-2018)

2012 წლის 17 მაისს, ლგბტი თემი და მისი მხარდამკერები პირველად შეეცადნენ IDAHOT-სთან დაკავშირებით საჯარო დემონსტრაციის ორგანიზებას, თუმცა, პოლიციამ ვერ შეძლო მშვიდობიანი დემონსტრაციის დაცვა მესამე მხარის ძალადობისგან.

2013 წლის 17 მაისს სახელმწიფომ ვერ შეძლო შეესრულებინა ლგბტი პირთა შეკრებისა და მანიფესტაციის უფლებასთან დაკავშირებული ვალდებულება. კონტრაქციის მონაწილეებმა გარღვეეს პოლიციის კორდონი და ალყაში მოაქციეს ავტობუსები, რომელშიც IDAHOT აქტივისტები იმყოფებოდნენ. მათ ჩამსხვრიეს ავტობუსის ფანჯრები და სცადეს შიგნით შეჭრა. შედეგად, ერთმა აქტივისტმა მიიღო თავის დაზიანება, სამმა მათგანმა ტვინის შერყევა, სხვებმა - სხვადასხვა ფიზიკური დაზიანება. კონტრაქციის აქტივისტებმა ქვემო ესროლეს და ფიზიკური და სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაცემეს დემონსტრანტებს. ამავე დღეს, კონტრაქციის მონაწილეები თავს დაესხნენ რამდენიმე ადამიანს, ვინც ლგბტი ჯგუფის წევრად ჩათვალეს. მაგალითად, ორ ახალგაზრდა გოგონას და ორ ახალგაზრდა ბიჭს სასტიკად გაუსწორდნენ ძალადობის წინ თბილისში. ოფიციალური ინფორმაციის მიხედვით, 2013 წლის 17 მაისს, IDAHOT-ის მშვიდობიანი დემონსტრაციის დროს დაშავდა 28 ადამიანი.⁸⁰

2014 წელს საქართველოს მართლმადიდებლურმა ეკლესიამ 17 მაისს დააწესა ოჯახის სიწმინდის დღე. შესაბამისად, სხვა აქტივისტებთან ერთად გამოცხადდა მასიური მსვლელობა ქალაქის ცენტრალურ ქუჩებში. უსაფრთხოების გარანტიების არარსებობის გამო, ადამიანის უფლებათა დაცვის ორგანიზაციებმა ამ დღეს უარი განაცხადეს ჰომოფობიის წინააღმდეგ გამოსვლის ნებისმიერ ფართომასშტაბიან მსვლელობაზე.

ლგბტი ორგანიზაციების ინიციატივით, 2015 წელს IDAHOT თბილისში სამ სხვადასხვა ადგილას აღინიშნა. მიუხედავად იმისა, რომ 2015 წლის 17 მაისი იმსახურებს დადებით შეფასებას, რამდენადაც IDAHOT ქალაქის სამ ადგილას აღინიშნა, უნდა ითქვას, რომ შეკრება განხორციელდა მკაცრად კონფინირებული ფორმით, რასაც ვერ განვიხილავთ გამოხატვისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებით ეფექტურად სარგებლობის პრეცედენტად.⁸¹

2016 წლის 17 მაისს ლგბტი აქტივისტებმა და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებმა ვერ შეძლეს საჯარო სივრცეში აღნიშნათ IDAHOT. ლგბტი აქტივისტთა ერთმა ჯგუფმა მსს-ს წინ სცადა პროტესტის ორგანიზება და ქალაქის მერიისგან მოითხოვა უსაფრთხოების გარანტია. აქტივისტებმა ქალაქის მერიას შეატყობინეს, რომ დემონსტრაცია ჩატარდებოდა ქალაქის სხვა ცენტრალურ

⁷⁹ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2MBFeUa>

⁸⁰ აღდგომელმწიფო, ე. წ. ნიასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტ ჯგუფისა და მათი უფლებრივი თანასწორობის მიმართ, WISG, თბილისი, 2016, გვ. 168.

⁸¹ აკალანია, ლ., ლგბტი პირთა უფლებრივი მდგომარეობა საქართველოში, EMC, თბილისი, 2016.

ადგილთან ახლოს, მაგრამ შეს აცხადებდა, რომ უსაფრთხოების გარანტიას ვერ უზრუნველყოფდა.⁸² ჰომოფობიისა და ტრანსფობიის წინააღმდეგ მიმართული საჯარო გზავნილების გავრცელების მიზნით, დამოუკიდებელ აქტივისტთა ერთმა ჯგუფმა გადაწყვიტა ქალაქის სხვადასხვა ადგილზე, მათ შორის საპატრიარქოს კედელზე, „სტენსილების“ გაკეთება. პოლიციამ ისინი მაშინვე დააკავა. აქტივისტები თვლიან, რომ „დაკავება კანონის მოთხოვნების დარღვევით და აგრესიული ფორმებით განხორციელდა ყოველგვარი განმარტების გარეშე, სამოქალაქო ტანსაცმელში ჩაცმული პირების მიერ.“⁸³

შეს-სა და საქართველოს მთავრობასთან წინასწარი საკონსულტაციო შეხვედრების მიუხედავად, 2017 წელს IDAHOT-ის მშვიდობიანი აღნიშვნა შეზღუდული იყო დროსა და სივრცეში; ასევე, უსაფრთხოების მიზნიდან და კონტრდემონსტრანტების მხრიდან წამოსული რისკიდან გამომდინარე, ლგბტი აქტივისტებს არ შეეძლოთ საკუთარი ღონისძიების ადგილისა და ფორმის თავისუფლად შერჩევა.

2018 წლის 17 მაისს ლგბტი თემმა განაცხადა, რომ არ გამართებოდა IDAHOT-ის აღმნიშვნელი საჯარო ღონისძიება. გაუქმების მიზეზს წარმოადგენდა მესამე მხრიდან არსებული რისკი და მუქარა, ასევე, დაცვის ნაკლებობა, როდესაც იგივე დროს, თბილისში ოჯახის სინძინდის დღის აღსანიშნავად მიმდინარეობდა წყნარებისა და ულტრატრადიციონალისტთა ჯგუფების კონტრმსვლელობა.⁸⁴ თუმცა, ლგბტი თემმა მოახერხა მცირე, პარტიზანული პერფორმანსების მოწყობა 5 ადგილას, მათ შორის ოუსტიციის, განათლებისა და მეცნიერების და შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსთან.⁸⁵

საქმე #17-2016. ლგბტი აქტივისტის დაკავება 2016 წლის 17 მაისს:

გ.დ. ლგბტი აქტივისტია, რომელიც აქტიურად მონაწილეობს საქართველოში ლგბტი პირთა დაცვაში. ის ერთ-ერთი მთავარი მსხვერპლია საქმეში „იდენტობა და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ“, ⁸⁶ რომელიც განიხილა ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ. 2016 წლის 17 მაისს, გ.დ. გააჩერა პოლიციამ და დააკავა დაუმორჩილებლობის გამო. მეორე დღეს, ადმინისტრაციულმა სასამართლომ საქმე დახურა არასაკმარისი მტკიცებულების გამო. გ.დ. მიიჩნევს, რომ მისი დაკავება პირდაპირ უკავშირდებოდა 17 მაისს, რათა პოლიცია დარწმუნებულიყო, რომ ის ვერ მოამზადებდა/მონაწილეობას მიიღებდა ნებისმიერ აქციაში, რომელიც ლგბტი თემს დაუჭერდა მხარს.⁸⁷

საქმე #18-2018. ადამიანის უფლებათა კომიტეტის თავმჯდომარის განცხადება IDAHOT-თან დაკავშირებით:

IDAHOT-ის ყოველწლიურ აღნიშვნას მოიცავს 2017-2020 წლების ადამიანის უფლებათა დაცვის სამოქმედო გეგმა. პარლამენტის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის თავმჯდომარემ აღნიშნა, რომ 2018 წელს ისინი არ აპირებენ ამ დღის აღნიშვნას. მიზეზის კითხვის შემდეგ, მან უპასუხა: „არ აღვნიშნავთ.

⁸² ლგბტი აქტივისტთა ჯგუფი: „ხელისუფლებამ არ მოგვცა ღონისძიების უსაფრთხოება ჩატარების გარანტია“, ლიბერალი, 15.05.2016. ხელმისაწვდომია ბმულზე: <http://bit.ly/2hObinY> [ნანახი: 23.05.2018].

⁸³ EMC-ი 2016 წლის 17 მაისს ლგბტი აქტივისტების უფლებების დარღვევის ფაქტებზე ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში განაცხადა წარდგინა, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2kqlu7e> [ნანახი: 23.05.2018].

⁸⁴ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2xoiWTh> [ნანახი: 23.05.2018].

⁸⁵ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/22lkl4w> [ნანახი: 23.05.2018].

⁸⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, იდენტობა და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ, განცხადება no. 73235/12, 15 მაისი, 2015.

⁸⁷ ბატატე, ქ. ინტერსექციური დისკრიმინაცია და ლგბტი ადამიანები - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2018, გვ. 144.

... არ გინდათ ასეთი პროვოკაციული რადაცები. გითხარით პასუხი, არ აღვნიშნავთ. ჩვენი ნებაა, გვინდა, აღვნიშნავთ, გვინდა - არა. კომიტეტი როგორც გადაწყვეტს..."⁸⁸

IV. პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება (ტრანსგენდერ ადამიანებთან დაკავშირებული საკითხების გარდა)

დანართის IV ნაწილი წინამდებარე პარაგრაფი განიხილავს ერთი და იმავე სქესის პირების სექსუალური კავშირის კრიმინალიზაციას, პირადი ინფორმაციისა და თანასწორობის საკითხებს წყვილებისა და ბავშვების აღზრდის შემთხვევებში.

საქართველოს კანონმდებლობა არ აღიარებს ერთი და იმავე სქესის პირთა ქორწინებას ან სამოქალაქო პარტნიორობის სხვა ფორმას. შესაბამისად, ლგბტი წყვილები ვერ სარგებლობენ იმ უფლებებით, რითაც დაქორწინებული ჰეტეროსექსუალი წყვილები. უთანასწორობის აღმოფხვრის მაგივრად, კონსტიტუციის ახალი ცვლილება, რომელიც ძალაში შედის 2018 წლის შემოდგომას, ქორწინებას განსაზღვრავს როგორც ქალისა და მამაკაცის ერთობას⁸⁹ და გამორიცხავს ერთი და იმავე სქესის პირების ქორწინებას, რაც ცალსახად უკან გადადგმული ნაბიჯია. ამასთან, ვენეციის კომისიამ საქართველოს მთავრობას მისცა რეკომენდაცია, რომ აღნიშნული ჩანაწერი არცერთ შემთხვევაში იქნეს ინტერპრეტირებული ისე, რომ გამოირიცხოს ერთი და იმავე სქესის წყვილების პარტნიორული კავშირი.

კონსტიტუციის დისკრიმინაციული ჩანაწერისა და ერთი და იმავე სქესის პირთა პარტნიორობის ლეგალური აღიარების არარსებობის შედეგი აისახება შესაბამის უფლებებზე. მათ შორისაა, დაქორწინებულ ჰეტეროსექსუალ წყვილთა შორის მემკვიდრეობის საკითხი და „უახლოესი ნათესავის“ განსაზღვრის თავისუფლება. ორივე უფლების შემთხვევაში, საკანონმდებლო დაცვის მექანიზმი გამორიცხავს ჰომოსექსუალ წყვილებს.

2017 წელს, საქართველოს პარლამენტმა მოახდინა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და პრევენციის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციის (სტამბოლის კონვენცია)⁹⁰ რატიფიცირება, რასაც მოჰყვა რიგი საკანონმდებლო ცვლილებები ქალთა მიმართ ძალადობისაგან დაცვის მიმართულებით. თუმცა, დისკრიმინაციის მსხვერპლ ჯგუფთა განსაკუთრებული საჭიროებების გათვალისწინების გარეშე, დაცვის მექანიზმების გამოყენება არ არის საკამრისი ამ ჯგუფებისთვის. ამასთანავე, კონვენციაში აღნიშნულია, რომ დაზარალებულთა უფლებების დაცვისათვის ზომები უნდა განხორციელდეს დისკრიმინაციის გარეშე, მათ შორის სოციალურ-საფუძვლურად.⁹¹ შესაბამისად, მწინვლოვანია, რომ ჰეტეროსექსუალ წყვილებთან ერთად, დაცვის მექანიზმები ექვემდებარება ერთი და იმავე სქესის წყვილებსაც და ასევე, თვალისწინებდეს კონკრეტული მარგინალიზებული ჯგუფების განსაკუთრებულ საჭიროებებს.

ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ ტრანსგენდერი, ლესბოსელი, ბისექსუალი და ინტერსექსი ქალები ძალიან იშვიათად იყენებენ ქალთა მიმართ ძალადობის, გენდერული ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საწინააღმდეგო მექანიზმებს. იმ შემთხვევებშიც კი, როდესაც ტრანსგენდერი ქალები გადაწყვეტენ მიმართონ პოლიციას ან სასამართლოს, ისინი სამართლებრივ ზარიერებს აწყდებიან.

⁸⁸ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2IM7FBs> [ნანახია: 27.05.2018].

⁸⁹ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 30, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/1zESjInO> [ნანახია: 27.05.2018].

⁹⁰ 2017 წლის სექტემბერში შეიქმნა გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე უწყებათაშორისი კომისია. როგორც სტამბოლის კონვენციაშია განსაზღვრული, სხვა უფლებებისა და საკუთარებთან ერთად, კომისია იქნება ადგილობრივი საკოორდინაციო პირი. ასევე, ის შეიმუშავებს შესაბამის ადგილობრივ სამიქმედო გეგმებს (გენდერული თანასწორობა, ქალთა მიმართ ძალადობა და ოჯახში ძალადობა, რეზოლუციის 1325 სამიქმედო გეგმები), რათა უზრუნველყოს მათი განხორციელების კოორდინაცია და მონიტორინგი. ის მიმართულია, რომ სამართლებრივ აღმასრულებელ, საკანონმდებლო და სასამართლო ორგანოებს დაეხმაროს საჯარო ადმინისტრაციებში გენდერული „მეინსტიტუციონის“ განხორციელებაში.

⁹¹ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ, მუხლი 4(3).

როდესაც ტრანსგენდერმა ქალმა მოითხოვა დამნაშავესთვის შემკავებელი ორდერის გაცემა, სასამართლომ არ მიიღო განცხადება და აღნიშნა, რომ საქმეში წარმოდგენილია მოსარჩლის, მ.ო.-ს პირადობის დამადასტურებელი მოწმობა და ამ დოკუმენტის მიხედვით მ.ო. არის მამაკაცი. შესაბამისად, სასამართლოს აზრით, მ.ო.-ს არ ეხება ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლი, შესაბამისად ის ვერ ისარგებლებს მექანიზმით.⁹²

საქართველოს კანონი ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ ინტიმურ პარტნიორს არ განიხილავს ოჯახის წევრად, შესაბამისად, არ არეგულირებს მისი მხრიდან ჩადენილ ძალადობას. თუმცა, ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობა ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული ფორმაა და მოიცავს ფიზიკურ, სექსუალურ, ფსიქოლოგიურ თუ ეკონომიკურ ძალადობას, პარტნიორის ქცევის სისტემატიურ კონტროლს.⁹³ ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობა განსაკუთრებით მწვავეა ერთი და იგივე სქესის წყვილებში. WISG-ის კვლევის მიხედვით, რესპონდენტთა 83.6%-ს ზოლო სამი წლის მანძილზე ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ერთხელ მაინც გამოუცდია ძალადობის რომელიმე ფორმა. ამასთან, მეტად გავრცელებულია ფსიქოლოგიური ძალადობა (74.6%) და მას მოსდევს სექსუალური შევიწროვება (62.1%-ით). გამოკითხვის მონაწილეთა 4.7% ინტიმურმა პარტნიორმა გააუპატიურა მინიმუმ ერთხელ, 12.9% კი, გაუპატიურების მცდელობის მსხვერპლი გამხდარა. სექსუალური ძალადობის/შევიწროების ყველაზე გავრცელებული ფორმაა "მსხვერპლის სურვილის საწინააღმდეგოდ მისი შეხება/ჩახუტება/კოცნა"- რესპონდენტთა 40.6% -ს აქვს გამოცდილი. ასევე, ლგბტ თემში ძალიან ხშირია პარტნიორის მხრიდან „იძულებითი ქაშინვაუთის“ მუქარა, რაც ასევე მოიცავს მსხვერპლის სექსუალური ცხოვრების შესახებ ინფორმაციის გამჟღავნებით შანტაჟს.

მამასადამე, აღნიშნული დამრეგულბები ლგბტი პირებისთვის ქმნის დაცვისა და თავდაცვის მექანიზმებით სარგებლობის დამატებით ბარიერებს. ერთი და იმავე სქესის წყვილი შორის ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობა სამართალდამცავთა რეაქციის პასუხის გარეშე რჩება. აღსანიშნავია, რომ WISG-ის კვლევის თანახმად, დაზარალებულთა მხოლოდ 4.2%-მა მიმართა პოლიციას (31.8%-მა აღნიშნა, რომ არ ჰქონდა საჭიროება; 64%-ს კი, არ ჰქონდა სურვილი). რესპონდენტთა უმეტესობა, ვინც არ მიმართავს პოლიციას, შემთხვევის სიმსუბუქეზე აპელირებს (61.9%). სწორედ არსებული დამოკიდებულების გამო დაზარალებულები ცდილობენ გადადგომის სერიოზულობის თვითშემეცირებას. სხვები აღნიშნავენ პოლიციელებთან „იძულებითი ქაშინვაუთის“ შიშს. ზოგიერთი მათგანი მიუთითებს სამართალდამცავთა არაეფექტურობასა და ჰომოფობიური რეაქციის შიშსაც. შესაბამისად, ისინი წყვეტენ აირჩიონ თავდაცვის სტრატეგია და თავიდან აირიდონ პოლიციის ჩართულობა.⁹⁴

უნდა აღინიშნოს, რომ 2017 წელს WISG-მა დაფიქსირა შემთხვევა, როდესაც პოლიციელმა გამოსცა შემაკავებელი ორდერი გეი მამაკაცის მიმართ ინტიმური პარტნიორის ძალადობის ფაქტზე (განხილულია ქვემოთ). ეს ერთადერთი შემთხვევაა, რაც ადასტურებს რომ ლგბტი პირებსაც შეუძლიათ დაცვის მექანიზმებით სარგებლობა.⁹⁵

უნდა აღინიშნოს, რომ სახელმწიფო ხშირად არაეფექტურად რეაგირებს ოჯახში ლგბტი პირების უფლებების დარღვევის ფაქტებზე. მიუხედავად იმისა, რომ ოჯახის წევრების მხრიდან სოციალურ-საფუძვლურ ძალადობა ყველაზე მეტადაა გავრცელებული, ის ლგბტ თემის წინააღმდეგ დისკრიმინაციის უჩინარ ფორმად რჩება: მთავრობა ნაკლებად აღიარებს საჭიროებას, რომ საკითხი განიხილოს სიმუღლითი მოტივირებულ დანაშაულად. სიმუღლილის მოტივი არ დაფიქსირებულა ლგბტ პირთა მიმართ ოჯახში ძალადობის არცერთ შემთხვევაში. მთავრობა არ ეხმარება ლგბტ პირთა

⁹² საქმე №3/605-18. თებ. 5, 2018.

⁹³ აღდგომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე (ნაწილი II): ლგბტ პირები საქართველოში, WISG, 2018.

⁹⁴ იქვე.

⁹⁵ ბახტაძე, ქ. ინტერსექციური დისკრიმინაცია და ლგბტი ადამიანები - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2018, გვ.18.

მიმართ ძალადობის განსაკუთრებულ ფორმებს (არასრულწლოვნები განსაკუთრებული რისკის ქვეშ არიან), როგორებიცაა იძულებითი თერაპია,⁹⁶ ფსიქოლოგიური ზეწოლა და ძალადობა, იძულებით ქორწინება, რაც ლგბტ პირთა წინააღმდეგ მათ ოჯახებში ხშირად ხდება. ასევე მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ლგბტ პირები ძირითადად არ მიმართავენ პოლიციას „აუთენტისა“ და განმეორებითი ვიქტიმიზაციის შიშის გამო. ამიტომ, ისინი ტოვებენ სახლს ან უწყვეტ ძალადობის ციკლში ეხოვრება.⁹⁷ 2018 წლის კვლევამ აჩვენა, რომ ლგბტ რესპონდენტთა 84,4%-ს (N=216) ოჯახის წევრის მხრიდან გამოუცდია ძალადობის რაიმე ფორმა.⁹⁸ ძალადობის ფორმების სიხშირის უკუთხით, ჯგუფის ერთ მესამედზე მეტი არის ოჯახის წევრების მხრიდან მუდმივი ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლი, როდესაც 37,5% 2015 წლის შემდეგ ერთხელ მაინც ყოფილა ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი. რესპონდენტთა 78,8%-მა აღნიშნა, რომ ოჯახში ძალადობის შედეგად დასჭირდა ფსიქოლოგიის დახმარება (20,7%-მა ისარგებლა სერვისით); 17,4%-ს ესპერიოვდა სამედიცინო დახმარება (მიმართა 5,8%-მა); 40,3%-ს - სამართლებრივი დახმარება (მიმართა 5,2%-მა); 39,5% - სოციალური დახმარება (მიმართა 6,7%-მა); 21,8%-ს - თავშესაფარი (მიმართა 2,4%-მა).⁹⁹

მაშასადამე, მნიშვნელოვანია კანონმდებლობის განხორციელებაზე მუშაობა და ზომების მიღება, რათა ლგბტ პირები დაცულნი იყვნენ ოჯახში ძალადობისა და ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობისგან და უზრუნველყოფილი იყოს მსხვერპლთა მხარდაჭერი რელევანტური, სენსიტიური და საჭიროებების შესაბამისი სერვისები. სახალხო დამცველის ანგარიშის მიხედვით: „2017 წელს რამდენიმე შემთხვევაში, ლგბტ+ თემის წარმომადგენლებმა ისარგებლეს ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა მომსახურების დაწესებულებით, თუმცა, გამომდინარე იქიდან, რომ სერვისის მიღება მათთვის კვლავ დაკავშირებულია რიგ ბარიერებთან, მნიშვნელოვანია რომ დაწესებულებამ მაქსიმალურად უზრუნველყოს პერსონალის კვალიფიკაციისა და მგრძნობელობის ამაღლება.“¹⁰⁰

უნდა აღინიშნოს, რომ 2017 და 2018 წლებში UNJP-ს მხარდაჭერით, WISG-მა განაახლა ქალთა მიმართ ძალადობის/ოჯახში ძალადობის სატრენინგო მოდულები, რომელიც განკუთვნილია ტრეფიკინგის (აღმანიათ ვაჭრობით) მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დაცვისა და დახმარების სახელმწიფო ფონდის, საპატრულო და სამართო პოლიციის თანამშრომლობით, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის ადვოკატებისთვის, პროკურორებისთვის, სისხლის სამართლის საქმეთა გამომძიებლებისთვის, მოსამართლეებისთვის, პროზაციის ეროვნული სააგენტოს თანამშრომლებისთვის და ჩაატარა ტრენინგი ტრენერთათვის. ასევე, ორგანიზაციამ გადახედა შესაბამის კანონმდებლობაში ლგბტის საკითხთა ინტეგრაციას და შეიმუშავა საკანონმდებლო ცვლილებები. თუმცა, WISG-ისთვის უცნობია ამ რეკომენდაციათა უკუკავშირის შესახებ.

პირადი ცხოვრების უფლების ერთ-ერთი განუყოფელი ნაწილია პირადი ინფორმაციის დაცვის ვალდებულება, რაც დაცულია კონსტიტუციით. პირადი ინფორმაცია შედგება სხვადასხვა კატეგორიის ინფორმაციისგან, შესაბამისად განსხვავებულია მათი დაცვის დონეებიც. ინფორმაცია ადამიანის სექსუალური ცხოვრების შესახებ განსაკუთრებულ პირად ინფორმაციას წარმოადგენს, რომლის დამუშავება და მესამე მხარისთვის გადაცემა შესაძლებელია მხოლოდ ამ პირის წერილობითი თანხმობის შედეგად, ან იმ შემთხვევაში, თუ ეს ინფორმაცია თავად გახდა საჯარო.¹⁰¹ ინფორმაცია ადამიანის სექსუალური ცხოვრების შესახებ მოიცავს სექსუალურ ორიენტაციას და გენდერულ იდენტობას, რაც დაცულია კანონით. ამ ინფორმაციის არალეგიტიმური გამოყენება სისხლის სამართლის დანაშაულია.¹⁰² WISG-ს დოკუმენტირებული აქვს „იძულებით ქმინებაუთის“ არარეალური შემთხვევა, თუმცა, ამ საქმეებში მსხვერპლთა უმეტესობა უარს ამბობს მიმართოს

⁹⁶ იქვე, გვ.19.

⁹⁷ იქვე, გვ.17.

⁹⁸ ადვოკატთა ასოციაცია, ე. წ. წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე (ნაწილი II): ლგბტ პირები საქართველოში, WISG, 2018.

⁹⁹ იქვე.

¹⁰⁰ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2LUbViP> [17.07.2018].

¹⁰¹ საქართველოს კანონი პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ, მუხლი 6 (2.დ).

¹⁰² საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 157.

სამართლებრივ ზომებს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ რეგიონებში მცხოვრები ადამიანებისთვის უფრო რთულია პოლიციისთვის მიმართვა, რადგან ისინი ხედავენ საკუთარი პერსონალური ინფორმაციის გავრცელების უფრო მაღალ რისკს, რაც კიდევ უფრო წააქეზებს მათ მიმართ ძალადობას.

ასევე, პრობლემურია „იძულებითი ქაშინვაუთის“ რეგულირება არასრულწლოვანთა მინდობით აღზრდის მექანიზმის ფარგლებში. კანონით, „დედობილს/მამობილს უფლება აქვს გაეცნოს სოციალური მუშაკის მიერ მომზადებულ დასკვნას ბავშვის საჭიროებების შესახებ და მიიღოს ასევე ბავშვის შესახებ სააგენტოს ხელთ არსებული ნებისმიერი მისთვის საინტერესო ინფორმაცია.“¹⁰³ თუ გავითვალისწინებთ საზოგადოებაში არსებულ ჰომო/ბი/ტრანსფობიურ დამოკიდებულებებს, დიდი ალბათობით მიმდებმა ოჯახმა შესაძლოა უარი თქვას ბავშვის მინდობით აღზრდაზე.

საქმე #19-2017. ფსიქოლოგიური ძალადობა ინტიმური პარტნიორის მხრიდან:

გეი მამაკაცი ლ.გ. ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის მსხვერპლი გახდა. დაზარალებულის ინფორმაციით, ის განიცდიდა მუდმივ სექსუალურ და ფსიქოლოგიურ ძალადობას: წლების განმავლობაში მისი პარტნიორი ემუქრებოდა „იძულებითი ქაშინვაუთით“ და მუქარის ნიადაგზე ცდილობდა მასთან შეხვედრას და სექსუალური კავშირის დამყარებას. დაზარალებულმა აღნიშნა, რომ დამნაშავემ მისი ქცევა მისდამი სიყვარულით ახსნა.

2017 წლის ოქტომბერს, ლ.გ.-მ დახმარებისთვის მიმართა WISG-ს, თუმცა, თავი შეიკავა პოლიციისთვის მიმართვისაგან, რამდენად სავარაუდო რეაქციისა თუ შუღრაცხმოფილი მოპყრობის შეეშინდა. მოგვიანებით, ნოემბერში, როდესაც ძალადობა აუტანელი გახდა, WISG-ის დახმარებით მან პოლიციასაც მიმართა. მიუხედავად იმისა, რომ პოლიციამ დამნაშავე გააფრთხილა შეწყვეტა ყოფილ პარტნიორთან კონტაქტი, ის განაგრძობდა მის შევიწროებას. მსხვერპლმა კიდევ ერთხელ მიმართა პოლიციას და 2018 წლის თებერვალში დამნაშავის მიმართ გაიცა შემაკავებელი ორდერი. დავიქსირდა ფსიქოლოგიური აგრესიის ფორმა და დამნაშავეს აევრძალა დაზარალებულის სამუშაო თუ მასთან ახლოს ნებისმიერ ადგილას ყოფნა.¹⁰⁴

საქმე #20-2017. გეი მამაკაცის პირადი ინფორმაციის გავრცელება მისი ნებართვის გარეშე:

2017 წლის იანვარში, თ.დ.-ს შეატყობინეს, რომ ერთ-ერთი მობილური აპლიკაციის საშუალებით გამოყენებულ იყო მისი სურათი, ინფორმაცია ასაკის, სექსუალური ორიენტაციის, მისამართის, სამუშაო ადგილის შესახებ და სხვა ინფორმაცია. ასევე, აღნიშნული იყო, რომ ის გასწევდა ნებისმიერი სახის სექსუალურ მომსახურებას. მსხვერპლმა ამის შესახებ შეატყობინა აპლიკაციის ადმინისტრაციას და მოსთხოვა ანგარიშის წაშლა. ანგარიში წაშალეს, თუმცა, პოლიციას ამ საქმეზე რეაგირება არ მოუხდენია.¹⁰⁵

IV.ა. პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება (ტრანსსეგივიკური)

დანართის IV ნაწილი პარაგრაფები წევრი სახელმწიფოებისგან მოითხოვს უზრუნველყონ, გენდერის სამართლებრივი აღიარება სწრაფი, გამჭვირვალე და ხელმისაწვდომი გზით, გააუქმონ ის მოთხოვნები, რომლებიც ძალადობრივია (მათ შორის, ფიზიკური ხასიათის) და უზრუნველყონ, რომ ტრანსგენდერ ადამიანებს შეეძლოთ ქორწინება სქესის კვლავმინიჭების პროცედურის დასრულების შემდეგ. ასევე, დანართის IV სექციის პარაგრაფები წევრი სახელმწიფოებისგან მოითხოვს უზრუნველყონ, რომ ტრანსგენდერ ადამიანებს ჰქონდეთ სქესის კვლავმინიჭების სერვისებზე ეფექტური წვდომა. ამასთან,

¹⁰³ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2010 წლის 26 თებერვლის ბრძანება No.516 მიხედვით აღზრდის პროცედურებისა და ფორმების დამტკიცების შესახებ, თავი III, მუხლი 9.2.

¹⁰⁴ ბაბტაძე, ქ. ინტერსექციური დისკრიმინაცია და ლგბტი ადამიანები - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2018, გვ. 18.

¹⁰⁵ იქვე, გვ. 20.

ნებისმიერი გადაწყვეტილება, რომელიც ზღუდავს ჯანდაცვის დამზღვევის მიერ ხარჯების ანაზღაურებას, უნდა იყოს კანონიერი, ობიექტური და პროპორციული.

გენდერის სამართლებრივი აღიარების საკითხი კვლავ დაურეგულირებელია საქართველოში. ტრანსგენდერ ადამიანებს საკუთარ პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტებში სქესის შესახებ ჩანაწერის შეცვლა ისევ არ შეუძლიათ. ეს კი მათ ყოველდღიურ ცხოვრებაში სირთულეებს იწვევს და მუდმივი „მძულებითი ქამინგაუთის“ საფრთხის ქვეშ აყენებს. არსებული პრაქტიკა ერთმანეთთან აზამს გენდერის სამართლებრივ აღიარებასა და სამედიცინო პროცედურებს, რაც ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სამართლის უხეში დარღვევაა. გენდერის სამართლებრივი აღიარება, რაც უკავშირდება სავალდებულო სტერილიზაციას, ჰორმონულ თერაპიას და წინასწარ ქირურგიულ პროცედურებს, უხეშად არღვევს თანასწორობის გარანტიას. სავალდებულო სტერილიზაცია, რომელსაც გმობენ გაეროს სპეციალური პროცედურების ექსპერტები, არღვევს სოციალური ქარტიის ჯანდაცვის დადგენილებებს.¹⁰⁶

სახელმწიფო არც არგულირებს და არც კრძალავს სქესის კვლავმინიჭების პროცედურებს. შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილის მიხედვით, ნებისმიერი სამედიცინო ჩარევა ხორციელდება მხოლოდ სამედიცინო მტკიცებულების საფუძველზე, რომელიც უკავშირდება პაციენტის ჯანმრთელობის ინტერესებს, აღიარებულ პროფესიონალური და ეთიკური სტანდარტების მიხედვით, საერთაშორისო მტკიცებულებაზე დაყრდნობით. 2014 წლის 29 აპრილის პასუხი N01/35621 აღნიშნავს, რომ ნებისმიერი სამედიცინო დაწესებულება ავტორიზებულია შეადგინოს და გასცეს სქესის შეცვლის სერტიფიკატი. მათ შორისაა ის სამედიცინო დაწესებულებები, რომელთაც შეუძლიათ სქესის შეცვლასთან/კვლავმინიჭებასთან დაკავშირებული სამედიცინო სერვისების/ჩარევების განხორციელება.¹⁰⁷

კონკრეტულ სამედიცინო დაწესებულებებში სერვისები ხელმისაწვდომი არ არის ტრანსგენდერი ადამიანებისათვის. ერთის მხრივ, ხელმისაწვდომობის პრობლემა გამოწვეულია პროცედურების ღირებულებით, რისი გადახდაც თემის წევრებს არ შეუძლიათ; მეორე მხრივ, ჯგუფის წევრებს სხვა მოქალაქეებთან შედარებით არ აქვთ თანაბარი შესაძლებლობები, რომ ფინანსური მხარდაჭერა გამოიყენონ სახელმწიფო ჯანდაცვის პროგრამით გათვალისწინებული სამედიცინო პროცედურების დასაფარად.

მამასადამე, არსებული პრაქტიკა ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის ზრდის უმუშევრობისა და სიღარიბის პრობლემას, ხელს უწყობს ჯგუფის მარგინალიზაციას და თემს აქცევს ტრანსფობიური სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულისადმი მოწყვლადს. სტიგმა, უმუშევრობა და სიღარიბე კი გენდერის სამართლებრივი აღიარების საკირო პროცედურებს (ჩამოყალიბებული პრაქტიკის მიხედვით) უფრო ნაკლებად ხელმისაწვდომს ხდის. შესაბამისად, საქმე გვაქვს მანკიერ წრესთან, რომლის დაძლევაც ძალიან რთულია.

რეზოლუციაში 2048 (2015), ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეა შეეხება სქესის კვლავმინიჭების პროცედურის არსებულ ფინანსურ სირთულეებს და სახელმწიფოებს მოუწოდებს, რომ ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის პროცედურა იყოს ფინანსურად ხელმისაწვდომი. ასევე, რეზოლუციიდან გამომდინარე სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ პროცედურები ანაზღაურდეს ჯანმრთელობის დაზღვევის საჯარო სქემის ფარგლებში. ანაზღაურება იყოს კანონიერი, ობიექტური და პროპორციული.

2014 წელს CEDAW კომიტეტისთვის WISG-მა შეიმუშავა ჩრდილოვანი ანგარიში ლტქალების უფლებების შესახებ.¹⁰⁸ სხვა საკითხთა შორის, ანგარიში შეეხებოდა გენდერის სამართლებრივი

¹⁰⁶ სოციალური ქარტია, მუხლი 11.

¹⁰⁷ 2015 წლის 20 მარტს დანერგვისებულ მხარეთა გაკეთებული საერთო განცხადება, დისკრიმინაცია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე საქართველოში, UPR, 2015.

¹⁰⁸ ნაცვლემილი, ა., აღდგომელმშვილი, ე., ლტქალობა მდგომარეობა საქართველოში. CEDAW-ის ჩრდილოვანი ანგარიში. წარდგენილი კომიტეტის 58-ე სესიისთვის, WISG, 2014.

ალიარების პრაქტიკას ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის და იმ პრობლემებს, რომელსაც ეს ჯგუფი აწყდება გენდერის სამართლებრივი ალიარების არსებული პრობლემების გამო. CEDAW კომიტეტმა შესწავლა ეს საკითხი და სახელმწიფოს მოსთხოვა დისკრიმინაციული პრაქტიკის აღმოფხვრის შესაბამისი ზომების მიღება. კერძოდ, კომიტეტი შეშვითებულია ლესბოსელი, ბისექსუალი და ტრანსსექსუალი ქალების მიმართ ფიზიკური ძალადობისა და შევიწროების და ასევე, ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის პირადობის დამადასტურებელი მოწმობების მიღების შეზღუდვების გამო. შესაბამისად, რეკომენდაციით მიმართავს სახელმწიფოს, მიიღოს ზომები ლესბოსელი, ბისექსუალი და ტრანსსექსუალი ქალების მიმართ ძალადობასთან დაკავშირებით და ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის გააუქმოს პირადობის დამადასტურებელი მოწმობის მიღებასთან დაკავშირებული შეზღუდვები.¹⁰⁹

საქართველოსთვის უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის რეკომენდაციებში ხაზგასმულია ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის ჯანდაცვის სერვისებზე ხელმისაწვდომობის საკითხი.¹¹⁰ აღნიშნულია, რომ ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის სქესის კვლავმინიჭების პროცედურები დარეგულირებული არ არის საქართველოს ჯანდაცვის კანონმდებლობით და შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს არ გააჩნია ამ პროცედურების კლინიკური სახელმძღვანელო პრინციპები.¹¹¹ საქართველოში მცხოვრებ ტრანსგენდერ ადამიანებს ზოგ სამედიცინო დაწესებულებაში შეუძლიათ სქესის კვლავმინიჭების რიგი სერვისით სარგებლობა, მაგრამ ამის ხარჯები პაციენტმა თვითონ უნდა დაფაროს.¹¹²

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ არსებობს რიგი გამოწვევებისა, რომლებიც არ მოხვდა ადამიანის უფლებათა სამოქმედო გეგმაში (2016-2017). მათ შორისაა გენდერის სამართლებრივი ალიარების, ტრანსსეგიტივური ჯანდაცვისა თუ სხვა საკითხი¹¹³ საქართველოს პარლამენტის გენდერული თანასწორობის საბჭო ურჩევს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს, რომ ჯანმრთელობის დაცვის ეროვნულ სტრატეგიაში ჩართოს ლესბოსელი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ქალების საკითხები და საპედიკა, როგორც/მოწყვლადი ჯგუფი. ამან ჯანდაცვის სექტორის მუშაობა უნდა მიაწოდოს საბაზისო ინფორმაცია და დაატრენინგოს ლგბტი პირებთან მუშაობის საკითხებისა და სენსიტიურობის შესახებ. ასევე, სამინისტრომ უნდა შეიმუშაოს საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი სქესის კვლავმინიჭების პროცედურის კლინიკური სახელმძღვანელო პრინციპები.¹¹⁴

უნდა აღინიშნოს, რომ 2017 წელს WISG-მა გადათარგმნა და სამინისტროს წარუდგინა „ტრანსგენდერთა ჯანმრთელობის მსოფლიოს პროექსიული ასოციაციის“ (WPATH) მიერ შემუშავებული „ზრუნვის სტანდარტები ტრანსსექსუალი, ტრანსგენდერი და გენდერულად არაკონფორმული პირების ჯანმრთელობისთვის.“¹¹⁵ სამინისტროს ჯერ კიდევ არ უპასუხია, თუ რა ზომებს მიიღებს სტანდარტების შესაბამისი კლინიკური სახელმძღვანელო პრინციპებისა და პროტოკოლის შექმნასთან დაკავშირებით.

¹⁰⁹ CEDAW/C/GEO/CO/4-5, საქართველოს მეოთხე და მეხუთე პერიოდული ანგარიშების შემჯამებელი შესწავლა, კომიტეტის მიერ მიღებული 58-ე სესიაზე (30 ივნისი - 18 ივლისი, 2014).

¹¹⁰ უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვა, გაერო ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2kU6rTf> [ნანახია: 06.06.2018].

¹¹¹ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი №01/65969, თარიღი 30.08.2016.

¹¹² ნაცვლემელი, ა., აღდგომელმღვდელი, ე., ლბტ ქალთა მდგომარეობა საქართველოში. CEDAW-ის ჩრდილოვანი ანგარიში. წარდგენილი კომიტეტის 58-ე სესიისთვის, WISG, 2014. ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2IneU34> [ნანახია: 09.06.2018].

¹¹³ ადამიანის უფლებათა დაცვის 2016-2017 წლების სამთავრობო სამოქმედო გეგმის მონიტორინგის ანგარიში, WISG.

¹¹⁴ გენდერული თანასწორობა საქართველოში: ბარიერები და რეკომენდაციები, საქართველოს პარლამენტის გენდერული თანასწორობის საბჭო, II ნაწილი.

¹¹⁵ WPATH, „ზრუნვის სტანდარტები - ტრანსსექსუალი, ტრანსგენდერი და გენდერულად არაკონფორმული პირების ჯანმრთელობისთვის“. ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2s15ZZZ> [ნანახია: 09.06.2018].

WISG-მა, პარტნიორ ორგანიზაციასთან, ადამიანის უფლებათა ადვოკატირების ევროპულ ცენტრთან (EHRAC) თანამშრომლობით, ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში გაგზავნა ორი ტრანსგენდერი მამაკაცის საჩივარი. საქმეები შეეხება გენდერის სამართლებრივ აღიარებაზე უარის თქმას, რაც აპლიკანტთა მიხედვით არღვევს ევროპული კონვენციის მე-3, მე-8 და მე-14 მუხლებს.¹¹⁶ აპლიკანტ დ.-ს საქმე სასამართლოს 2017 წლის 1 აგვისტოს გაგზავნა და აპლიკანტ ხ.-ს საქმე - 2017 წლის 10 ნოემბერს. აპლიკანტები მიიჩნევენ, რომ გენდერის სამართლებრივ აღიარებაზე უარის თქმით, საქართველომ დაარღვია კონვენციის მე-3 (წამების, ღირსების შემლახველი და არაადამიანური მოპყრობის აკრძალვა) და მე-8 (პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება) მუხლები, მე-14 მუხლიდან (დისკრიმინაციის აკრძალვა) ერთობლიობაში. აპლიკანტთა ინფორმაციით, მათი სოციალური როლები შეესაბამება მამაკაცის როლს და პირადობის დამადასტურებელ მოწმობაში გენდერის „მდედრობითი“ ჩანაწერი იწვევს „იძულებით ქაშიზგაუთს“. ეს სიტუაცია მათ ზევრ სირთულეს უქმნის საზოგადოებაში, რამდენადაც მალთან ძლიერია ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ არსებული სტიგმა. დ. და ხ. განმარტავენ, რომ „იძულებითი ქაშიზგაუთის“ შიში მათ მუდმივი სტრესის ქვეშ აყენებს და უარყოფითად მოქმედებს მათი ცხოვრების ხარისხზე. მათ მიაჩნიათ, რომ გენდერის სამართლებრივ აღიარებაზე უარის თქმით, სახელმწიფო არღვევს მათი პირადი ცხოვრების უფლებას, რამდენადაც უზრუნველყოფილი არ არის გენდერის სამართლებრივი აღიარების ეფექტური მექანიზმი. აპლიკანტთა აზრით, ყველაფერ ზემოაღნიშნულის გამო ისინი განიცდიან დისკრიმინაციას.¹¹⁷

საქმე #21-2017. სამედიცინო სერვისების არარსებობა კონკრეტული სამედიცინო მომსახურების გაწევისას:

2017 წლის 18 აპრილს, რ.ფ.-მ მიმართა სოციალური მომსახურების სააგენტოს, რათა „რეფერალური მომსახურების“ ფარგლებში მიეღო სამედიცინო მხარდაჭერა. სააგენტოს წარმომადგენელმა განმარტა, რომ აპლიკაციის განხილვისათვის წარმოდგენილი ანგარიშშეჯამება და ინვოისი სტანდარტებთან შეუსაბამიანია. აპლიკანტმა უნდა წარმოადგინოს იმ სამედიცინო დაწესებულების ინვოისი, რომელმაც სამინისტროს ელექტრონულ ბაზაში წინასწარ განათავსა სამედიცინო პროცედურების ხარჯთაღრიცხვა.

WISG-ი დაუკავშირდა სამედიცინო დაწესებულებას და სთხოვა პროცედურების ხარჯთაღრიცხვა, მაგრამ კლინიკამ უარი განაცხადა. კლინიკის ფინანსურმა მენეჯერმა ახსნა, რომ მსგავს პროცედურებზე დაბალი მოთხოვნა და კლინიკისთვის არაპროპორციული ხარჯა ტრანსსპეციფიკური პროცედურების ხარჯთაღრიცხვის უზრუნველყოფა.

უარი გასაჩივრდა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროში. რ.ფ.-მ, ასევე, მიმართა სახალხო დამცველს, რათა დაეექსირებინა დისკრიმინაცია გენდერული იდენტობის საფუძველზე.¹¹⁸

საქმე #22-2017. ტრანსსპეციფიკური სამედიცინო პროცედურების დაფინანსება:

WISG-მა შეწყვიტა საქმისწარმოება ტრანსგენდერი ქალის, რ.ფ.-ს საქმეზე, რომელიც შეეხებოდა ტრანსსპეციფიკური სამედიცინო პროცედურების დაფინანსებას. საქმისწარმოების საწყის ეტაპზე აღმოჩნდა, რომ ტრანსგენდერ ადამიანებს ხელი არ მიუწვდებოდა შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს რეფერალური მომსახურების ფარგლებში არსებულ სამედიცინო მხარდაჭერაზე. ეს გამოწვეულია იმით, რომ ის კლინიკებიც კი, რომლებიც ახორციელებენ

¹¹⁶ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2hrlnRg> [ნანახია: 09.06.2018].

¹¹⁷ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2HwcXvj> [ნანახია: 09.06.2018].

¹¹⁸ ზახტაძე, ქ. ინტერსექციური დისკრიმინაცია და ლგბტი ადამიანები - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2018, გვ. 42.

ტრანსსპეციფიკურ სერვისებს, უარს ამბობენ სამინისტროს განსაკუთრებული სტანდარტების სპეციალურ ბაზაში დარეგისტრირებაზე. სტანდარტი არის დოკუმენტი, რომელიც დამატდება პროვაიდერმა და შეიძლება ეფუძნებოდეს მკურნალობის დამტკიცებულ პროტოკოლს და ასახავდეს მკურნალობის კომპონენტებსა და სერვისის ღირებულებას. პროვაიდერები აღნიშნავენ, რომ მათი აზრით, ტრანსსპეციფიკური ჯანდაცვის სტანდარტების ბაზაში დარეგისტრირებას აზრი არ აქვს, რამდენადაც გადაწყვეტილების მიმღები კომისია უარს იტყვის „რეფერალური მომსახურების“ ფარგლებში მსგავსი სერვისის დაფინანსებაზე.¹¹⁹

საქმე #23-2016. ტრანს საკითხების არადეცენტური გაშუქება მედიამ:

2016 წლის 17 ოქტომბერს, საინფორმაციო ანალიტიკურმა პორტალმა (kvira.ge) გამოაქვეყნა სტატია სათაურით „ვინ არის ტრანსგენდერი, ვისაც სასტიკად გაუსწორდნენ?“ სტატია შეეხებოდა ტრანსგენდერ ქალს და შეიცავდა პირად ინფორმაციას: მის სახელს და გვარს, ასაკს (პირადობის დამადასტურებელი მოწმობის მიხედვით) და ფოტოს. ასევე, სტატია მსხვერპლს იხსენიებდა, როგორც „ტრანსგენდერი“, „ტრანსგენდერი ზოზი“ ან მის პირადობის დამადასტურებელ მოწმობაში არსებული სახელით. დამატებით, ჟურნალისტი აღწერდა დაუზუსტებელ ამბავს და ცდილობდა მკითხველის დაბნევას.

WISG-მა მიიჩნია, რომ kvira.ge-მ დაარღვია საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიის პრინციპი 1 (ჟურნალისტმა პატივი უნდა სცეს სიმართლეს და საზოგადოების უფლებას - მიიღოს ზუსტი ინფორმაცია) და პრინციპი 10 (ჟურნალისტმა პატივი უნდა სცეს ადამიანის პირად ცხოვრებას და არ შეიქრას პირად ცხოვრებაში, თუ არ არსებობს განსაკუთრებული საზოგადოებრივი ინტერესი)

ასევე, სტატია უგულვებელყოფდა ქარტიის რეკომენდაციას საქმეზე „ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი ჟურნალისტების: ლევან სუთიძის, ქეთი კვაჭანტრაძის, ნეკე მჭედლიშვილის, თეა სიკინავას და ნანუკა ქაჯაიას წინააღმდეგ“, რომელიც შეეხებოდა ტრანსგენდერ ადამიანთა თემის შესახებ ახალი ამბების დაფარვას.¹²⁰

2017 წლის 28 იანვარს, საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიამ გამოსცა გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვითაც ჟურნალისტმა დაარღვია ქარტიის პრინციპი 10 - „ჟურნალისტმა პატივი უნდა სცეს ადამიანის პირად ცხოვრებას და არ შეიქრას პირად ცხოვრებაში, თუ არ არსებობს განსაკუთრებული საზოგადოებრივი ინტერესი.“¹²¹

საქმის განხილვისას, WISG-მა ქარტიას მიმართა GLAAD-ის (გეებისა და ლესბოსელების ალიანსი დიფამაციის წინააღმდეგ) რეკომენდაციით, რომელიც შეეხება ტრანსგენდერ ადამიანთა მიმართ ძალადობის ფაქტების გაშუქების წესებს. ამის საფუძველზე ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიამ გამოსცა ზოგადი რეკომენდაცია.¹²²

საქმე #24-2017. ტრანსგენდერი ქალის პირადი ინფორმაციის გაგვრცელება სოციალურ ქსელში:

ზ.მ. ტრანსგენდერი ქალია და ის ურთიერთობაშია პეტეროსესქუალ მამაკაცთან. მისი პარტნიორის ოჯახის წევრებმა არ იცოდნენ მათი ურთიერთობის შესახებ. ზ.მ.-მ აღმოაჩინა, რომ სოციალური ქსელის საშუალებით, ვიდეამ შექმნა ყალბი ანგარიში, განათავსა ზ.მ.-ს და მისი პარტნიორის სურათები, დაუკავშირა მისი პარტნიორის ოჯახის წევრებს და შეატყობინა მათი ურთიერთობის შესახებ.

¹¹⁹ ECRI CBC პროფორმა მონიტორინგი ლგბტი საკითხებთან დაკავშირებით, საქართველო, WISG.

¹²⁰ საქმის დეტალები ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2BGvEnk> [27.05.2018].

¹²¹ იქვე.

¹²² რეკომენდაცია ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2vdsGvg> [27.05.2018].

ზ.მ. მიიჩნევდა, რომ მისი პარტნიორის ოჯახის წევრების ქცევის გამო, საფრთხის ქვეშ დადგა მისი სიცოცხლე და ჯანმრთელობა, შესაბამისად, WISG-ის დახმარებით, ფაქტი შეატყობინა პოლიციას. მიუხედავად იმისა, რომ დაწვებულია გამოძიება, უნებობა, ვინ შექმნა ზ.მ.-ს ყალბი ანგარიში.¹²³

V. დასაქმება

დანართის V ნაწილი მოითხოვს წვერი სახლშიწევლებისგან უზრუნველყონ ეფექტური დაცვა სექსუალური ორიენტაციის და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციისაგან დასაქმების სფეროში; ეს უგლისხმობს დისკრიმინაციის ამკრძალავ კანონმდებლობას, დისკრიმინაციასთან ბრძოლა სხვა პოლიტიკურ მექანიზმებსა და კონკრეტული ზომების მიღებას შეიარაღებულ ძალებთან მიმართებით. ის ასევე მოითხოვს წვერი სახლშიწევლებისგან დასაქმების სფეროში ტრანსგენდერი პირების უფლებების დაცვას.

საქართველოს შრომის კოდექსის მიხედვით აკრძალულია დისკრიმინაცია სოციალურ საფუძველზე. საქართველოს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, ასევე კრძალავს ამ საფუძველზე დისკრიმინაციას და ფარავს საჯარო და კერძო სექტორებს. ამ კანონის მონიტორინგისათვის სახალხო დამცველთან ჩამოყალიბებული შესაბამისი მექანიზმი იკვლევს სამუშაო ადგილზე დისკრიმინაციის საქმეებს. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ დისკრიმინაცია არ ეხება მხოლოდ საქმიანობის პერიოდს, არამედ - კანდიდატთა შერჩევისა და მათი დასაქმების პერიოდებსაც. სახალხო დამცველმა შეისწავლა ვაკანსიის ტექსტში გენდერის საფუძველზე არსებული დისკრიმინაციული დებულებებიც, თუმცა, ამ დონეზე სექსუალური ორიენტაცია და გენდერული იდენტობა არ ყოფილა შესწავლის საგანი.

მიუხედავად იმისა, რომ კანონმდებლობითაა აკრძალულია დასაქმების დროს სხვადასხვა ნიშნით, მათ შორის სოციალურ საფუძველზე დისკრიმინაცია, ამ საფუძველთან დაკავშირებული შრომითი დავები არ იმეზნება. WISG-მა სასამართლოდან მოითხოვა ინფორმაცია შრომითი დისკრიმინაციის საქმეებთან დაკავშირებით. პასუხებმა აჩვენა, რომ სასამართლოებს ან არ განუხილავთ ამ საფუძველზე გაჩენილი დავები, ან არ აწარმოებენ მსგავს სტატისტიკას.¹²⁴ დამატებით, საქართველოს არცერთი საკანონმდებლო აქტი არ შეიცავს პოზიტიურ ვალდებულებებს, რაც დაავალდებულებს დამსაქმებლებს უზრუნველყონ უსაფრთხო და ჯანსაღ სამუშაო გარემო, შესაბამისად, არც მისი მაკონტროლებელი ეფექტური მექანიზმი არსებობს.

WISG-ის 2018 წლის კვლევამ აჩვენა, რომ შრომითი დისკრიმინაცია ყველაზე პრობლემური სფეროა ლგბტი პირთათვის და რომ განსაკუთრებით, ტრანსგენდერი ადამიანები არიან დაუცველნი შრომით ბაზარზე.¹²⁵

გენდერის სამართლებრივი აღიარების სირთულეები კვლავ პრობლემურია. გამომდინარე იქიდან, რომ ტრანსგენდერი ადამიანების საიდენტიფიკაციო დოკუმენტები არ შეესაბამება მათ გენდერულ იდენტობას, მათ უწევთ არაოფიციალური დასაქმება, ხშირად კი სხვა გზის არ არსებობის გამო თანახმანი არიან ცუდ სამუშაო პირობებსა და ანაზღაურებაზე.¹²⁶ ასევე, ტრანსგენდერ ადამიანთა ნაწილი, ვინც მუდმივად განიცდის უსამართლო მოპყრობას, აღარ ცდილობს სამსახურის შევსას, რათა აირიდოს დისკრიმინაცია. კვლევამ აჩვენა, რომ გასაუბრების დროს, ტრანსგენდერი ადამიანები

¹²³ არაღიარებული ძალადობა - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2017, გვ.69.

¹²⁴ დისკრიმინაცია და სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული ლგბტი პირთა მიმართ, WISG, თბილისი, 2015, გვ. 136.

¹²⁵ კვლევის მიხედვით, დისკრიმინაციული გამოცდილებისა და სიხშირის გამო, სერვისის მიღების დროს რესპონდენტთა უმეტესობას გამოუცვია დისკრიმინაცია და არასთანადო მოპყრობა (46,0%), რასაც მოსდევს დასაქმების სფეროში სოციალურ საფუძველზე დისკრიმინაცია (33,6%). კერძოდ, 23,4%-ს (N=60) ლგბტი გჯუგუხსადმი მიკუთვნების გამო უარი ეთქვა დასაქმებაზე; იგივე მიზეზით 10,2% (N=26) გაათავისუფლეს სამსახურიდან და 16%-ს (N=41) უთანასწოროდ მოქცენენ. აღდგომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე (ნაწილი II): ლგბტი პირები საქართველოში, WISG, 2018.

¹²⁶ აღდგომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტი გჯუგუხსა და მათი უფლებები თანასწორობის მიმართ, WISG, თბილისი, 2016, გვ.173.

ცდილობენ გამოიყურებოდნენ გენდერის კონფორმულად.¹²⁷ თუმცა, როგორც ჩანს, მთავარ პრობლემას წარმოადგენს შესაბამისი საიდენტიფიკაციო დოკუმენტების არარსებობა. ინტერვიუებიდანაც ირკვევა, რომ ლგბტი პირები, ვინც არის/იყო დასაქმებული, ხშირად განიცდიან განსხვავებულ მოპყრობას, რაც გამოიხატება თანამშრომლების მხრიდან კომენტარებში, შენიშვნებსა და სხვადასხვა შეკითხვებში. არსებობს მათ პირად ცხოვრებაში ჩარევის შემთხვევებიც.¹²⁸

ამასთან ერთად, უსაფრთხო და დაჯული სამუშაო ადგილის უზრუნველყოფის პოზიტიური ვალდებულების არარსებობა ასახავს პოვნებს მტრული სამუშაო გარემოს შექმნაში, რაც ხშირად ლგბტი პირებს აიძულებს დატოვონ სამსახური. სამართლებრივი და ინსტიტუციური პრობლემები სახელმწიფოს მხრიდან რეალურ აღიარებას საჭიროებს: აუცილებელია შეიქმნას ეროვნული ინსტიტუციური მექანიზმი, რომელიც უპასუხებს დისკრიმინაციას შრომით ურთიერთობებში და დაეხმარება ლგბტი ადამიანებს თავი დაიღწიონ უსამართლო, უთანასწორო და შეურაცხყოფილი მოპყრობისგან.

საქმე #25-2014. ლესბოსელ ქალს მოუწია სამსახურის დატოვება:

2014 წლის 29 სექტემბერს, მსხვერპლს, 20 წლის ლესბოსელ ქალს მოუწია თბილისის ერთ-ერთ ცენტრალურ უბანში არსებული სამსახურის დატოვება. სამსახურიდან წამოსვლამდე, თანამშრომლების მხრიდან მან დისკრიმინაცია განიცადა სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე (სიტყვიერი შეურაცხყოფა, დაცინვა, ობოლირება და ა.შ.). ეს მას შემდეგ დაიწყო, რაც მათ შეიტყვეს რომ ის ლესბოსელი იყო. დაზარალებულმა ზედმეტი პრობლემების არიდების მოტივით არ ისურვა შესაბამისი უწყებებისთვის მიმართვა.¹²⁹

საქმე #26-2014. ტრანსგენდერ მამაკაცს პრობლემები აქვს დასაქმების დროს, რადგან შეუსაბამო პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტში აღნიშნული სქესი და მისი გენდერული თვითგამოხატვა:

რესპონდენტი, 35 წლის ტრანსგენდერი მამაკაცი, მუსიკალური გუნდის წევრი იყო და ტრანზიციამდე მათთან ერთად მღეროდა. 2014 წლის ზაფხულში მას უარი უთხრეს გასტროლში მონაწილეობაზე და განუმარტეს, რომ სცენაზე მისი ყოფნა, გუნდის სხვა წევრებთან ერთად, აუდიტორიისთვის იქნებოდა უჩვეულო და მიუღებელი და შესაბამისად, უკეთესი იქნებოდა, თუ მონაწილეობას არ მიიღებდა. ამასთან, საიდენტიფიკაციო დოკუმენტში აღნიშნული სქესისა და მისი გენდერული იდენტობის შეუსაბამობის გამო, ორნახევარი წლის წინ მას უარი უთხრეს ბარში მუშაობაზე. დაზარალებულს სამართალდამცავთათვის არ შეუტყობინებია არცერთი ინციდენტი.¹³⁰

საქმე #27-2015. ტრანსგენდერი მამაკაცი ჯარიდან გამოუშვეს:

მას შემდეგ რაც 26 წლის ტრანსგენდერმა მამაკაცმა გაიკეთა ორმხრივი მასტექტომია, ის ჯარიდან გამოშვების რისკის ქვეშ იყო გენდერული იდენტობის საფუძველზე: „ჯარიდან ჩემ გაგდებას ცდილობდნენ, მაგრამ ვერ გამაგდეს... იმიტომ, რომ ფსიქიატრმა თქვა სრულიად ჯანმრთელია და ყველას ხალათებს დაეცდის ეს რომ გაერისკოთ და გაავკეთოთ... შემდეგ სამედიცინო კუთხით მივინდომეს, რომ იქნებ დავბრავით კიდევაცო, და ფსიქიატრს ცნობა დავაწერინეთ, რომ ვერ არის სრულიად ჯანმრთელი...“¹³¹ დღეს, ის უმუშევარია, რის მიზეზადაც პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტსა და მის გენდერულ იდენტობას შორის ცდომილებას ასახელებს. აღნიშნავს, რომ

¹²⁷ ჯალაღანია, ლ., ლგბტი პირთა უფლებრივი მდგომარეობა საქართველოში, EMC, თბილისი, 2016.

¹²⁸ იქვე.

¹²⁹ დისკრიმინაცია და სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული ლგბტი პირთა მიმართ, WISG, თბილისი, 2015, გვ. 40.

¹³⁰ იქვე.

¹³¹ ტრანსგენდერი ადამიანების მდგომარეობა საქართველოში, WISG, თბილისი, 2015, გვ.72.

ცდილობს იმოვოს ისეთი სამსახური, სადაც არ დასჭირდება ოფიციალური რეგისტრაცია. ამ დროისთვის მას არ აქვს სტაბილური შემოსავალი.¹³²

VI. განათლება

დანართის VI ნაწილი მოითხოვს წევრი სახელმწიფოებისგან, რომ განათლების უფლება ყველასათვის ხელმისაწვდომი იყოს სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტურობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე. მათ შორის უნდა აიქნეს მიღებული ზომები ჩაგვრისაგან და სოციალური გარიყვისაგან დასაცავად; ეს მოიცავს თანასწორობისა და უსაფრთხოების პოლიტიკას, ქცევის კოდექსებსა და თანამშრომელთა ტრენინგების პროგრამებს, ისევე, როგორც სკოლებში ურთიერთშეწყნარებლობისა და პატივისცემის დამკვიდრებისათვის ზომების მიღებას, სასკოლო პროგრამებში და საგანმანათლებლო მასალებში ობიექტური ინფორმაციის შეტანას, ლგბტ მოსწავლეებისა და სტუდენტებისათვის სპეციალური მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად ზომების მიღებას.

საქართველოს კანონმდებლობით აკრძალულია დისკრიმინაცია განათლების სფეროში და დაცულია დაწყებითი/საშუალო/უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების თანაბარი ხელმისაწვდომობა.¹³³ თუმცა, პრაქტიკა თეორიის შესაბამისი არ არის და სურათის საყვებით განსხვავებულია.

ამასთან, დეტალურად არ გამოკვლეულა სასკოლო სახელმძღვანელოები, მათში ჰომოფობიური სტერეოტიპების თუ სოციალური ინფორმაციის არსებობის საკითხი. 2014 წელს CEDAW კომიტეტისადმი გაკეთებულ ანგარიშში, სახელმწიფომ აღნიშნა, რომ სასკოლო სახელმძღვანელოები თავისუფალია სტერეოტიპებისგან და გენდერულად სენსიტიურია.¹³⁴ თუმცა, კვლევები სხვა მდგომარეობას გვიჩვენებს: სასკოლო სახელმძღვანელოთა უმეტესობა აღრმავებს სხვადასხვა დაცული უმცირესობათა ჯგუფების შესახებ არსებულ სტერეოტიპებს. ბევრ მათგანში არც არის წარმოდგენილი საზოგადოების მრავალფეროვნება, რაც ამრკოვებს სტუდენტთა შორის თანასწორობას და ერევა მათ შორის ინტერკულტურული და ტოლერანტული დამოკიდებულების ჩამოყალიბებაში.¹³⁵ საზოგადოების განწყობების WISG-ის 2016 წლის კვლევა ადასტურებს, რომ: „ფორმალური განათლების დონე ცალსახად არ უკავშირდება ჰომო/ბი/ტრანსფობიურ განწყობებს (თუ არ გავითვალისწინებთ სტუდენტების ჯგუფს, რომლებიც ყველა სკალაზე დაბალი მაჩვენებლებით გამოირჩევიან), რაც იმაზე მიგვანიშნებს, რომ ფორმალური განათლება ჩვენს შემთხვევაში, ნაკლებად უწყობს ხელს მიმღებლობისა და ტოლერანტობის ზრდას ლგბტ ადამიანების მიმართ.“¹³⁶

ამასთან ერთად უნდა აღინიშნოს, რომ არ არსებობს ცნობიერების ამაღლების სპეციალური პროგრამები ან ფსიქოლოგიური კონსულტაციები, რაც უპასუხებს ლგბტ მოსწავლეთა თუ

¹³² იქვე.

¹³³ საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ.

¹³⁴ „სასკოლო განათლების მასალა ასაკობრივად და გენდერულად სენსიტიურია, დაწყებით კლასებში, სასკოლო სახელმძღვანელოებში არავითარ შემთხვევაში არ უნდა მოხდეს ნეგატიური გენდერული სტერეოტიპების წახალისება. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო ამჟამად ჩართულია სასკოლო სახელმძღვანელოების რევიზიაში, რომელიც გენდერული თანასწორობის პრინციპით დაფუძნებულ განათლებას უზრუნველყოფს.“ ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციის მე-18 მუხლის შესაბამისად სახელმწიფოების მიერ გაუზავნილი ანგარიშების განხილვისას გაერთიანებული იყო სახელმწიფოთა მეთხუთხედი და მუხუთედი პერიოდული ანგარიშები, საქართველო, CEDAW/C/GE0/4-5. Para.57.

¹³⁵ ტაბატაძე, შ., გორგაძე, ნ., ინტერკულტურული განათლების ასპექტების კვლევა საქართველოს სკოლების დაწყებითი საფეხურზე, CCIIR, თბილისი, 2013.

¹³⁶ აღდგომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტ ჯგუფისა და მათი უფლებრივი თანასწორობის მიმართ, WISG, თბილისი, 2016.

სტუდენტთა განსაკუთრებულ საჭიროებებს. 2013¹³⁷ და 2014¹³⁸ წლების CCIR-ის კვლევებმა აჩვენა, რომ გამოკითხულ მასწავლებელთა 81,5% და სტუდენტთა 78,6% ეთანხმება (სხვადასხვა დონეზე) შემდეგ დებულებას: „ ყველა ადამიანი თავისუფალი და თანასწორია, მიუხედავად მათი სექსუალური ორიენტაციისა“, მასწავლებელთა 74,9% და სტუდენტთა 72,9% სრულად ან ნაწილობრივ ეთანხმება მისაზრებას „განსხვავებული სექსუალური ორიენტაციის ადამიანები საფრთხეს წარმოადგენენ ქვეყნისა და საზოგადოებისთვის“, მასწავლებელთა 47% და სტუდენტთა 40% მიიჩნევენ, რომ განსხვავებული სექსუალური ორიენტაციის სისხლის სამართლის წესით უნდა ისჯებოდეს.

2017 წლის წლიურ ანგარიშში სახალხო დამცველმა აღნიშნა, რომ: „საქართველოს სახალხო დამცველის მიერ 2017 წელს შესწავლილი საქმეებიდან იკვეთება, რომ საჯარო სკოლებსა და საუნივერსიტეტო სივრცეებში კვლავ გამოწვევას წარმოადგენს ჰომოფობიური და ტრანსფობიური განწყობების აღმოფხვრა, რაც მტრულ გარემოს ქმნის და აღნიშნული სივრცეებიდან მათ გარიყვას იწვევს.“¹³⁹

WISG-ის 2018 წლის კვლევის მიხედვით, მონაწილეთა 16,4% (N=42) დისკრიმინაციის მსხვერპლი იყო განათლების სფეროში. როგორც ირკვევა, განათლების სისტემა განსაკუთრებულად დისკრიმინაციულია მამაკაცების მიმართ. განსაკუთრებით ცუდ მოპყრობას განიცდიან გენდერულად არაოწვრთმული მამაკაცები. კვლევამ აჩვენა, რომ განათლების დონე პირდაპირ შეესაბამება დისკრიმინაციის პრაქტიკას საგანმანათლებლო სფეროში. ამასთან ერთად, სასკოლო განათლების სისტემა არათანაბარი მოპყრობის მხრივ უფრო აგრესიულია, ვიდრე უმაღლესი განათლების სისტემა. შესაბამისად, რაც უფრო მაღალია რესპონდენტის ფორმალური განათლების დონე, იკლებს მათ მიმართ დისკრიმინაციული მოპყრობა.¹⁴⁰

საქმე #28-2017. უნივერსიტეტის პროფესორების მიერ ჰომოფობიური შეხედულებების გამოხატვა:

2017 წლის 7 დეკემბერს, სახალხო დამცველმა მიმართა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს ზოგადი წინადადებით, შეექმნა ლექციების დროს მასწავლებელთა მხრიდან დისკრიმინაციული გამოთქმებისა და შეხედულებების აკრძალვით რეგულაციები. სამოქალაქო პლატფორმის „არა ფობიას“ მიხედვით, უნივერსიტეტის ერთ-ერთი პროფესორი იყენებდა ჰომოფობიური შინაარსის სახელმძღვანელოს და ლექციის დროს გამოხატავდა ჰომოფობიურ შეხედულებებს. რამდენადაც ლგბტი თემის თანასწორუფლებიანობა საქართველოში დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის ერთ-ერთ მთავარ სირთულედ რჩება, სახალხო დამცველი თვლის, რომ გამართლებულია გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევა, თუ პროფესორის განცხადებები დისკრიმინაციის გავრცელებას უწყობს ხელს.¹⁴¹

VII. ჯანმრთელობა (ტრანსგენდერ ადამიანებთან დაკავშირებული საკითხების გარდა)

დანართის VII ნაწილი წევრი სახელმწიფოებისგან მოითხოვს უზრუნველყონ, რომ ჯანმრთელობის უმაღლესი შესაძლო სტანდარტებით სარგებლობა შესაძლებელი იყოს სოფი-ს საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე. ზომები მოიცავს ჯანმრთელობის ეროვნულ სტრატეგიაში ლგბტი პირთა განსაკუთრებული საჭიროებების გათვალისწინებას, თვითმკვლელობებისგან დაცვის ზომებს, ჯანმრთელობის კვლევებს, კურიკულუმს და სატრენინგო კურსებს, მაცივრებისთვის „უახლოესი ნათესავის“ განსაზღვრის შესაძლებლობას დისკრიმინაციის გარეშე, იმ სამედიცინო სახელმძღვანელოებისა და სხვა დოკუმენტების ამოღებას, სადაც ჰომოსექსუალობა დაავადებად

¹³⁷ ტაბატაძე, შ., გორგაძე, ნ., CCIR, ინტერკულტურული განათლების ასპექტების კვლევა საქართველოს სკოლების დაწყებით საფეხურზე, თბილისი, 2013.

¹³⁸ ტაბატაძე, შ., გორგაძე, ნ., CCIR, ინტერკულტურული განათლების ასპექტების კვლევა საქართველოს სკოლების დაწყებით საფეხურზე, თბილისი, 2014.

¹³⁹ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2LUbViP> [ნანახია: 25.07.2018].

¹⁴⁰ აღდგომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე (ნაწილი II): ლგბტი პირები საქართველოში, WISG, 2018.

¹⁴¹ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2z6ANiq> [ნანახია: 25.07.2018].

განიხილება და იმის უზრუნველყოფა, რომ სოფი-ს საფუძველზე არავინ იქნება იძულებული გაიაროს სამედიცინო მკურნალობა.

საქართველოს კანონი ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ¹⁴² სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე დისკრიმინაციის კრძალავს. ასევე, საქართველოს კანონი პაციენტის უფლებების შესახებ¹⁴³ კრძალავს ნებისმიერ საფუძველზე პაციენტის დისკრიმინაციას: „პაციენტის დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, გენეტიკური მემკვიდრეობის, რწმენისა და აღმსარებლობის, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის, დავადების, სექსუალური ორიენტაციის ან პირადი უარყოფითი განწყობის გამო აკრძალულია.“ მნიშვნელოვანია, რომ აღნიშნული ფუნდამენტური პრინციპი და მისი დარღვევა შეიძლება დაექვემდებაროს სისხლის სამართლის პასუხისმგებს.¹⁴⁴ WISG-ის 2015 წლის კვლევამ აჩვენა, რომ ჯანდაცვის სფეროში თანამშრომლებს სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის და ასევე, ჯანდაცვის სფეროში ლგბტ პირთა საჭიროებების შესახებ საკმაოდ ბუნდოვანი ცოდნა აქვთ.¹⁴⁵ სხვა კვლევები ადასტურებს, რომ სამედიცინო პერსონალმა ცოტა იცის სოფი-ს საკითხების შესახებ და ნაკლებად სენსიტიური არიან უმცირესობათა ჯგუფის პაციენტებისადმი.¹⁴⁶ ამგვარ მიდგომას გავლენა აქვს ჯანმრთელობის დაცვის მაღალ სტანდარტებზე ლგბტ ადამიანთა ხელმისაწვდომობაზე.¹⁴⁷

„სახალხო დამცველის მიერ 2017 წელს შესწავლილ საქმეთა ანალიზი ცხადყოფს, რომ ლგბტ+ პირთა ხელმისაწვდომობა სექსუალურ და რეპროდუქციულ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ სერვისებსა და ინფორმაციაზე შესაძლებელია შეიზღუდოს პირის არაკონფორმული სექსუალური ქცევის, გამიჯნულებისა და იდენტობის გამო. სახალხო დამცველის მიერ შესწავლილი განცხადებების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ თემის წევრები ხშირად მიუთითებენ სამედიცინო პერსონალის მხრიდან ჰომოფობიურ დამოკიდებულებაზე, რაც ნეგატიურად აისახება ლგბტ+ პირების სამედიცინო სერვისებზე ხელმისაწვდომობაზე.“¹⁴⁸ კვლევები და ლგბტ ჯგუფის წევრებთან ჩატარებული სიღრმისეული ინტერვიუები გვაჩვენებს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ მსგავსი შემთხვევები იშვიათია, ჯგუფის წევრები სამედიცინო პერსონალის მხრიდან მაინც განიცდიან დისკრიმინაციასა და შეუსაბამო მოპყრობას.¹⁴⁹

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, რამდენიმე ქართული სამედიცინო სახელმძღვანელო ჰომოსექსუალობას კვლავ ქცევით დარღვევად განიხილავს.¹⁵⁰ ჯანდაცვის სისტემაში არ არის შესწავლილი ლგბტ ჯგუფის საჭიროება, შესაბამისად, ეს არ აისახება ჯანმრთელობის სექტორის საშუაოსა და სტრატეგიულ

¹⁴² საქართველოს კანონი ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ მუხლი 6, პარაგრაფი 1.

¹⁴³ საქართველოს კანონი პაციენტის უფლებების შესახებ, მუხლი 6.

¹⁴⁴ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 142.

¹⁴⁵ კვლევამ აჩვენა, რომ შემთხვევით შერჩეული ჯანდაცვის სფეროს მუშაკთა უმეტესობას არ შეუძლია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის გაგება. ადვოკატი, ე. წ. ლგბტ ადამიანთა საჭიროებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში. სიღრმისეული ინტერვიუები. ტექნიკური ანგარიში. WISG, თბილისი, 2014.

¹⁴⁶ სამედიცინო პერსონალის ცოდნის, დამოკიდებულებისა და პრაქტიკის კვლევამ აჩვენა, რომ რესპონდენტთა 13,8% მიიქცეულა ადამიანებს „ორმაგი ბიოლოგიური სქესის“ მქონედ თვლის (გენეტიკური, ჰორმონალური თუ ანატომიური მახასიათებლის მიხედვით). რესპონდენტთა 39,3% თვლის, რომ ჰომოსექსუალობა დაავადებაა, რომლის განკურნებაც შესაძლებელია. რესპონდენტთა ნახევარზე მეტი ან ეთანხმება ამ დებულებას, ან ამასთან დაკავშირებით ჩამოყალიბებული აზრი არ აქვს: 27,7%-ს მიაჩნია, რომ ჰომოსექსუალობის განკურნება შესაძლებელია; 33,0%-მა არ იცის შესაძლებელია თუ არა ეს. სერბერიაკოვა, ლ., ლგბტ პაციენტების მიმართ სამედიცინო პერსონალის ცოდნის, დამოკიდებულებისა და პრაქტიკის კვლევა, 2015.

¹⁴⁷ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2KJ7jNV> [ნანახია: 15.07.2018].

¹⁴⁸ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2LUbVIP> [ნანახია: 15.07.2018].

¹⁴⁹ დისკრიმინაცია და სიძულვილი მოტივირებული დანაშაული ლგბტ პირთა მიმართ, WISG, თბილისი, 2015, გვ. 145.

¹⁵⁰ ადვოკატი, ე. წ. წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტ ჯგუფისა და მათი უფლებრივი თანასწორობის მიმართ, WISG, თბილისი, 2016, გვ.171.

გეგმაში.¹⁵¹ საქართველოში არ არსებობს თვითმკვლელობის პრევენციის პროგრამები. პაციენტებს არ აქვთ უფლება თავისუფლად განსაზღვრონ „უახლოესი ნათესავი“, რამდენადაც კანონმდებლობა ამომწურავ სიას გვთავაზობს ამის ასარჩევად.

ჯანმრთელობის დაცვასთან დაკავშირებულ კიდევ ერთ პრობლემას წარმოადგენს ის, რომ არ არსებობს რეგულაციები, რომლებიც შეესაბამება ინტერსებს ბავშვთა „სქესის ნორმალიზების“ სამედიცინო პროცედურების საერთაშორისო სტანდარტებს. ინტერსექსი ადამიანები აწყდებიან სამართლებრივი რეგულაციისა და სამედიცინო სფეროსთან დაკავშირებულ მრავალ სირთულეს. მნიშვნელოვანია, რომ სამართლისა და სამედიცინო სფეროს პერონალი იყოს ფუნდამენტური უფლებებისა და ინტერსების ადამიანების, განსაკუთრებით ინტერსექსი ბავშვების შესახებ უკეთ ინფორმირებული და სახელმწიფო უნდა შეეცადოს აირიდოს ინტერსებს ადამიანთა „სქესის ნორმალიზების“ შემთხვევები მათი თანხმობის გარეშე.¹⁵² საქართველოში არ გაცემებულა კვლევა, რომელიც შეისწავლიდა ინტერსექს ბავშვთა სამედიცინო საჭიროებებს და „სქესის ნორმალიზების“ საერთაშორისო სტანდარტებთან მიმართებაში შეფასებდა მათზე ადრეულ ბავშვობაში, თუ მოგვიანებით განხორციელებულ ქირურგიულ ჩარევებს.¹⁵³

ბოლოს პოზიტიური შემთხვევა უნდა აღინიშნოს. 2014 წელს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ გააუქმა კანონი, რომელიც ჰომოსექსუალ ადამიანებს უკრძალავდა სისხლის ჩაბარებას. სასამართლომ აღნიშნა, რომ ეს აკრძალვა თავისუფალი განვითარების უფლებას არღვევდა დისკრიმინაციის აკრძალვასთან ერთად.¹⁵⁴ სასამართლომ დაადგინა, რომ იმ ადამიანებისთვის, ვისაც არ ჰქონდა სარისკო სექსუალური ქცევის გამოცდილება და იგივე სქესის პირვნების მიმართ განიცდიდა ემოციურ და ფსიქოლოგიურ ლტოლვას, ასევე, მშპ პირებს, ვისაც ე.წ. ფანჯარა პერიოდის შემდეგ არ აღმოჩნდა ვირუსული დაავადება, სისხლის ჩაბარების აკრძალვა დისკრიმინაციის აკრძალვის დარღვევაა.¹⁵⁵

VIII. საცხოვრებელი

დანართის VIII ნაწილი მოითხოვს, რომ შესაბამისი საცხოვრებელი ხელმისაწვდომი იყოს სოციალურად დაუცველებს დისკრიმინაციის გარეშე, ისეთი ზომების მიღებით, როგორებიცაა დისკრიმინაციის აკრძალვა საცხოვრებლის გაყიდვის ან გაქირავებისას, საცხოვრებლის შესაძენი სესხის გაცემისას, მოიჯარის პარტნიორის უფლების აღიარებისას, და გამოსახლების შემთხვევაში; ასევე, შესაბამისი ინფორმაციის მიწოდება მეიჯარისა და მოიჯარისთვის, თავშესაფრისა და საგანგებო მდგომარეობის შემთხვევაში საცხოვრებლის არადისკრიმინაციული ხელმისაწვდომობა და ლგბტი პირთა, მათ შორის ოჯახიდან გაძევებული ახალგაზრდების უსახლკარობის რისკზე რეაგირება.

საქართველოს კანონმდებლობა საქართველოს ტერიტორიაზე ყველასთვის უზრუნველყოფს თავისუფალი გადაადგილებისა და საცხოვრებელი ტერიტორიის არჩევის უფლებას. თუმცა, ბევრი ლგბტი პირი, განსაკუთრებით ახალგაზრდები, გარიყულნი არიან ოჯახების მხრიდან და შეიძლება უსახლკაროდ აღმოჩნდნენ. არ არსებობს სახელმწიფო პროგრამები, რომლებიც მათ შესთავაზებს დროებით საცხოვრებელს და ასევე, სპეციალური თავშესაფრები არ არის შექმნილი ლგბტი პირთათვის.

საქართველოს პარლამენტის გენდერული თანასწორობის სამჭოს ინიციატივით შექმნილ რეკომენდაციაში აღნიშნულია, რომ საქართველომ გენდერული ძალადობის მსხვერპლთათვის უნდა

¹⁵¹ მაგალითად, 2011-2015 წლების საქართველოს ჯანმრთელობის დაცვის ეროვნული სტრატეგია, სადაც გამოყოფილია სხვადასხვა მოწყვლადი ჯგუფები, არ განიხილავს ლგბტ ჯგუფს, განსაკუთრებით ტრანსგენდერ პირთა საჭიროებებს სოციალურ საკითხთა და ტრანსსაქცევივურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებით.

¹⁵² FRA, ინტერსექს პირთა ფუნდამენტური უფლებების მდგომარეობა, 04/2015.

¹⁵³ ადამიანის უფლებათა დაცვის 2016-2017 წლების სამთავრობო სამოქმედო გეგმის მონიტორინგის ანგარიში, WISG.

¹⁵⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, საქმე no. 2/1/536, 4 თებერვალი, 2014.

¹⁵⁵ იქვე.

გათვალისწინებდა თავშესაფართა და კრიზისულ ცენტრთა რაოდენობის გაზრდა და მათი ხელმისაწვდომობა მოწყვლადი ჯგუფებისათვის, მათ შორის, ლბტ ქალებისათვის. სტანდარტიზებული პროტოკოლებით უნდა მოხდეს რისკისა და საჭიროებების შეფასება, რათა უზრუნველყოფონ საჭირო დაცვა და ძლიერი მრავალსექციური სერვისები, მათ შორის იურიდიული დახმარება.¹⁵⁶ უნდა აღინიშნოს, რომ 2017 და 2018 წლებში, UNJP-ს მხარდაჭერით, WISG-მა ჩაატარა სპეციალური ტრენინგები და გააძლიერა სახელმწიფო თავშესაფართა თანამშრომლების სახელმძღვანელო პრინციპებს სექსუალური ძალადობისა და ქალთა მიმართ ძალადობით/ოჯახში ძალადობით დაზარალებულთათვის სერვისის მიწოდების კუთხით, რათა გამოეყენათ ლბტ პირთა განსაკუთრებული საჭიროებები. თუმცა, WISG-ს არ აქვს ინფორმაცია სატრენინგო პროგრამებისა და სახელმძღვანელო პრინციპების რეკომენდაციების განხორციელების შესახებ. ამასთან ერთად, არსებობს დოკუმენტირებული შემთხვევები, როდესაც ლგბტ თემის წარმომადგენლებს უარი უთხრეს საკუთრების ქირაობაზე სოფი-ს საფუძველზე. სახალხო დამცველმა შეისწავლა მსგავსი საქმეები და დისკრიმინაციული პრაქტიკის გამოძევების მიუხედავად, მის რეკომენდაციებს არ აქვს სავალდებულო ძალა და პრობლემა ღიად რჩება.

შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, რომ სოფი-ს საფუძველზე დაზარალებულთათვის არსებობდეს შესაბამისი და ეფექტური სამართლებრივი ან სხვა სახის საშუალებები, რაც უპასუხებს საცხოვრებელ ხელმისაწვდომობის უფლებას, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც „ქამინგაუთს“ მოჰყვება ადამიანის სახლიდან გაძევება მშობლების მიერ.

საქმე #29-2016. „ქამინგაუთის“ შემდეგ ლესბოსელი ქალი სახლიდან გააგდეს:

„ამ ფაქტს ასე თუ ისე ვმალავდი, იმიტომ, რომ ვიცი, უარყოფითი რეაქცია მოყვებოდა ორივესგან – ძალიან კონსერვატიული ოჯახი. მერე, რომ გავიზარდე და დავფიქრდი, ცოტა სერიოზული ურთიერთობები როგორ იქნება და რაღაც, სიტუაცია ისე განვითარდა, რომ გაიგეს ჩემი პარტნიორის შესახებ. მე და ჩემმა მეგობრებმა ნახევარი წელი დავხზარეთ, რომ ცოტა შემოგვეტრიალებინა ჩემი ოჯახი იმ საკითხისკენ, რომ ეს ესეა და რამენიად უნდა მიმიღოთ, ხომ არ მომეღვით არა... მაშინ ჩემთან გაგაკეთე „ქამინგაუთი... ბოლოს, რომ ეს ყველაფერი მივიდა დედაჩემამდე. მაგარი სქემა მოიკიდა, რომ ჩავეკეტე სახლში და „გამოვესწორებინე“. დაიწყო მეგობრების თვალწინ ძალადობა, ცემა... მოკლედ, მოაწყო დიდი ისტერიკა. მერე რაღაც მომენტში ჩემი და გაიწია და კარი გაღო, აღარ შეგვიძლია შენი ატანა და წადიო... გუშინ მეგობრებთან ერთად მივედი. არ გაგვიღეს. მერე ორგანიზაციით წავედი (WISG), ანუ დავრეკეთ, რომ მოვდივართ და გამოგვატანეთ პირადი ნივთები მაინც, არაო. მერე დავრეკეთ პატრულში, იმიტომ, რომ პირადობა არ მქონდა. პატრული რომ მოვიდა გაუღეს. პატრულს, ერთი 40 წუთი ელაპარაკებოდა, არ ვიცი რაზე, ბოლოს ძლივს მისცეს პირადობა, დანარჩენი ჩვენი არისო.“¹⁵⁷

საქმე #30-2018. დისკრიმინაცია გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის საფუძველზე:

2018 წლის იანვარში, ტრანსგენდერმა ქალმა ნ.მ.-მ მეგობრებთან ერთად ბათუმში ბინა იქირავა. მას შემდეგ, რაც ბინის მეპატრონემ შეიტყო მისი გენდერული იდენტობა, წასვლა მოსთხოვა. ნ.მ. ამბობს, რომ მას სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენეს და გამოიყენეს ჰომო/ტრანსფობიური სიძულვილის ენა. გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის საფუძველზე დისკრიმინაციის შემთხვევის დაფიქსირების მიზნით, ნ.მ.-მ მიმართა პოლიციასა და სახალხო დამცველს. თუმცა, იქ დარჩენის შიშის გამო მან მაინც შეიცვალა ბინა.

¹⁵⁶ გენდერული თანასწორობა საქართველოში: ბარიერები და რეკომენდაციები, საქართველოს პარლამენტის გენდერული თანასწორობის საბჭო, I ნაწილი.

¹⁵⁷ ალდგომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტ ჯგუფისა და მათი უფლებები თანასწორობის მიმართ, WISG, თბილისი, 2016, გვ.262.

IX. სპორტი

დანართის IX ნაწილი წევრი სახელმწიფოებისგან მოითხოვს ებრძოლონ სოგი-ს საფუძველზე დისკრიმინაციას სპორტში, მიიღონ ზომები, რათა შეფერხდეს და დაისაჯოს დისკრიმინაციული შეურაცხველი, სპორტულ ორგანიზაციებში გამოიყენონ ქვევის კლდეები, ხელი შეუწყონ ლგბტი ორგანიზაციებისა და სპორტული კლუბების პარტნიორობას და დისკრიმინაციის საწინააღმდეგო კამპანიებს და დაასრულონ ტრანსგენდერი ადამიანების გამორიცხვა სპორტული აქტივობებიდან.

2016 წელს საქართველომ ხელი მოაწერა ევროპის საბჭოს კონვენციას „ფეხბურთის მატჩებსა და სხვა სპორტულ ღონისძიებებზე დაცულობის, უსაფრთხოებისა და მომსახურების ერთიანი მიდგომის შესახებ“, რომელიც მიზნად ისახავს დაარეგულიროს სპორტის მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორიცაა უსაფრთხოება, დაცულობა და მომსახურების სტანდარტები ფეხბურთის მატჩებსა და სხვა ღონისძიებებზე. მიუხედავად ამისა, ბოლო წლების გამოცდილებამ გვაჩვენა, რომ ჰომოფობიური დამოკიდებულებები ხშირად თავს იჩენს მოედანზეც.

საქმე #31-2017. ჰომოფობიური რეაქცია საქართველოს ეროვნული საფეხბურთო ნაკრების წევრის, გურამ კამიას სოლიდარული გამოსვლის წინააღმდეგ:

2017 წლის ოქტომბერში, საქართველოს ეროვნული საფეხბურთო ნაკრების წევრმა და საფეხბურთო კლუბის “Vitesse arhmen” კაპიტანმა გურამ კამიამ ითამაშა ერედივიზიის მატჩზე, სადაც ლგბტი პირთა მხარდაჭერის გამოსახატად მას ეკეთა ლგბტი დროშის საკმალური.

ნიდერლანდების პრემიერ ლიგაზე ამ კამპანიის ორგანიზატორებმა გამოაცხადეს, რომ სპორტი შესაბამემა ყველას, განურჩევლად კულტურული მიკუთვნებულობის, კანის ფერის, რასის, სექსუალური ორიენტაციისა თუ რელიგიისა, ყველას აქვს უფლება მიიღოს მონაწილეობა, ანდა იყოს მხარდამჭერი. კამიას აქტივობი დადებითად მიიღეს ადამიანის უფლებათა დამცველებმა საქართველოში. მათ აღნიშნეს, რომ მნიშვნელოვანია ფეხბურთის გულშემატკივართა მრავალფეროვნების წარმოჩენა, განსაკუთრებით საქართველოში, სადაც კვლავ ძლიერია ჰომოფობიური დამოკიდებულებები.¹⁵⁸

პრეზიდენტმა გიორგი მარგველაშვილმა დაადასტურა კამიასადმი მისი მხარდაჭერა.¹⁵⁹ ახლადარჩეულმა თბილისის მერმა, კახა კალაძემ გაზეთის უკასუსა:

“მე არ ვიცი, ვინ რა განცხადებები გააკეთა. თუმცა ის, რომ ანტიდისკრიმინაციული კანონი ჩვენი ხელისუფლების პირობებში იქნა მიღებული, ეს არის მისასალმებელი. გამოხატვის თავისუფლება არის ძალიან მნიშვნელოვანი. ჩვენ ვართ დემოკრატიული ქვეყანა, ყველა ადამიანს აქვს უფლება, მიუხედავად მისი ეროვნებისა, მრწამსისა თუ სექსუალური ორიენტაციისა, გამოხატოს თავისი შეხედულებები”¹⁶⁰ გურამ კამიას, ასევე, მხარი დაუჭირა საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციამ. ამას ფედერაციასთან „ქართული მარშის“ პროტესტი მოჰყვა. ისინი მოითხოვდნენ კამიას გუნდიდან გაძევებას და საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციისგან ზოდიშის მოხდას ლგბტი ადამიანთა მხარდაჭერის გამო. ისინი ჰომოფობიური შინაარსის გამონათქვამებს იყენებდნენ და დაწვეს ცისარტყელას დროშა. პოლიციის დაუმორჩილებლობისა და წვრლმანი ხულიგნობის გამო რვა ადამიანი დააკავეს.¹⁶¹

¹⁵⁸ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2xhQxdx> [27.05.2018].

¹⁵⁹ “... ვგმობ ძალადობის გამოვლინებას ნებისმიერი ფორმით. მივესალმები სპორტული საზოგადოების ერთსულოვან მხარდაჭერას გურამ კამიას მიმართ, ზოზილ და ძალადობა ჩვენი საზოგადოებისთვის უცხოა. ჩემი მხარდაჭერა საქართველოს ეროვნული საფეხბურთო ნაკრების ვიცეკაპიტანს და არნებს, „ვიტისის“ კაპიტანს გურამ კამიას.”

¹⁶⁰ ნეტავი, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2LR5ppH> [27.05.2018].

¹⁶¹ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2IVLe8Y> [ნანახია: 27.05.2018].

6 ნოემბერს გაიმართა ფეხბურთში „ლგბტ პროპაგანდის“ საწინააღმდეგო მეორე პროტესტი. მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირი გამოვიდა „ანტიქრისტიანული“ პროპაგანდის წინააღმდეგ. კავშირის თავმჯდომარემ, ავთანდილ უნგიაძემ, განაცხადა: „მოვითხოვთ, რომ სპორტი ყველანაირი ზეწოლისგან გათავისუფლდეს. ლგბტ თემის მხრიდან, პოლიტიკისგან და ყველანაირი მინარევისგან.... სპორტსმენებმა უნდა მიხედონ სპორტს. ისწავლონ ფეხბურთის თამაში, გაახარონ ქართველი ხალხი და არა ლგბტ თემი“.¹⁶²

X. თავშესაფრის ძიების უფლება

დანართის X ნაწილი მოითხოვს წევრი სახელმწიფოებისგან აღიარონ სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე სამართლებრივი დევნის კარგად დასაბუთებული საფრთხე, როგორც ლტოლვილის სტატუსის მინიჭების საკმარისი მიზეზი და უზრუნველყონ, რომ თავშესაფრის მაძიებლები არ იყვნენ დაბრუნებული იმ ქვეყანაში, სადაც მათ სიცოცხლეს და თავისუფლებას საფრთხე დაემუქრებოდა, ან სადაც მათ ელით წამება, დამამცირებელი მოპყრობა ან დასჯა სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის გამო. აგრეთვე, მოითხოვს, რომ თავშესაფრის მაძიებლები დაცულნი იყვნენ ნებისმიერი დისკრიმინაციული პოლიტიკისგან ან პრაქტიკისგან და რომ თავშესაფრის მოთხოვნის განხილვაზე პასუხისმგებელ პირებს ჩაუტარდეთ ტრენინგები იმ კონკრეტულ პრობლემურ საკითხებზე, რომლებსაც თავშესაფრის მაძიებელი ლგბტ პირები აწყდებიან. საქართველოს კონსტიტუცია უზრუნველყოფს, რომ კანონით გათვალისწინებული გამონაკლისების გარდა, საქართველოში უცხოელთა და მოქალაქეობის არმქონე პირთა უფლებები თანასწორი იყოს საქართველოს მოქალაქეების უფლებებთან. ასევე, კანონმდებლობა იცავს ადამიანებს არ იქნან გაძევებული იმ ქვეყანაში, სადაც სხვა მიზეზთა შორის, სოფი-ს საფუძველზე შეიძლება მათი სიცოცხლე და ჯანმრთელობა საფრთხის ქვეშ დადგეს. განსაკუთრებით აკრძალულია თავშესაფრის მაძიებელთა დეჰორტაცია. ბოლო წლებში, ლგბტ უფლებებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციამ თავშესაფრის რამდენიმე მაძიებელს საკუთარი სერვისი შესთავაზა.

საქმე #32-2017. თბილისის სასამართლომ გააუქმა გეი მამაკაცისთვის დევნილის სტატუსის მინიჭებაზე უარის თქმის გადაწყვეტილება (თანასწორობის მოძრაობა, ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი (TIDI)):

დეკემბერში, თბილისის საქალაქო სასამართლომ დააკმაყოფილა ეგვიპტის მოქალაქის, ვაგდი ელჰორაის საჩივრი საქართველოში თავშესაფრის მიღებასთან დაკავშირებით. სასამართლომ გააუქმა საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს გადაწყვეტილება, რომლითაც 2017 წლის იანვარში, ვაგდის უარი ეთქვა დევნილის სტატუსის მიღებაზე და სახელმწიფომ არ დააკმაყოფილა მისი მოთხოვნა. ვაგდი ელჰორაის ინტერესებს იცავდა თანასწორობის მოძრაობა და ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი.¹⁶³

XI. ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრუქტურები

დანართის XI ნაწილი წევრი სახელმწიფოებისგან მოითხოვს უზრუნველყონ, რომ ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნულ სტრუქტურებს გამოკვეთილად ევალუბოდეთ უპასუხონ დისკრიმინაციას სოფი-ს საფუძველზე. კონკრეტულად, მათ უნდა შეძლოთ კანონმდებლობისა და პოლიტიკის რეკომენდაციების შექმნა, ცნობიერების ამაღლება საზოგადოებაში და ეროვნული

¹⁶² ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2yVq5ei> [ნანახია: 27.05.2018].

¹⁶³ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2tL6KHH> [ნანახია: 27.05.2018].

კანონმდებლობის ფარგლებში ინდივიდუალური საჩივრების შესწავლა და სასამართლოში განხილულ საქმეებში მონაწილეობა.

ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრუქტურების მიმართულებით, უნდა განვიხილოთ სახალხო დამცველის ორი ინსტიტუტი: გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტი და თანასწორობის დეპარტამენტი.

2013 ჩამოყალიბდა გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტი, რათა გააკონტროლოს გენდერულ თანასწორობასთან დაკავშირებული ადამიანის უფლებები და თავისუფლება, ხელი შეუწყოს გენდერული თანასწორობის საკითხებს სახალხო დამცველის საქმიანობაში და საქართველოში გაზარდოს ცნობიერება გენდერული თანასწორობის გაძლიერებასთან დაკავშირებით. სხვა მიზნებთან ერთად, ამ დეპარტამენტის ამოცანა მოიცავს გენდერული იდენტობისა და სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე უფლებების დარღვევის შესწავლასა და მათზე რეაგირებას.¹⁶⁴ 2016 წლის წლიურ ანგარიშში კვითხულობთ, რომ ლგბტი თემის მდგომარეობის გაუმჯობესებისაკენ გადადგმული ნაბიჯები მხოლოდ ფორმალურია და არ ეხმიანება იმ ინდივიდებსა და საჭიროებებს, ვინც ყოველდღიურად ხდება სისტემური ძალადობის, ჩავვრის, დევნისა და შეუწყნარებლობის მსხვერპლი. აქ დამატებით აღნიშნულია, რომ მთავრობას არ აქვს ხედვა როლითაც უზრუნველყოფს საჯარო სივრცეში ლგბტი ინდივიდთა თანაბარ მონაწილეობასა და მათ დაცვას ჰომოფობიაზე დაფუძნებული ძალადობისგან. დეპარტამენტი განსაკუთრებულად გამოყოფს ტრანსგენდერ ადამიანების გენდერის სამართლებრივი აღიარების პრობლემას და ხაზს უსვამს საქართველოში ლგბტი პირთა უფლებებთან დაკავშირებული ცნობიერების ამაღლების საჭიროებას.¹⁶⁵

ამასთან, 2014 წელს მიიღეს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, რომელიც დაცულ საფუძველზე შორის მოიცავს სოფი-ს. კანონის აღსრულების ზედამხედველობის ფუნქცია შეითავსა სახალხო დამცველმა და აქვე ჩამოყალიბდა სპეციალური (თანასწორობის) დეპარტამენტი. ეს დეპარტამენტი შეიძლება ჩავთვალოთ კვზი-სასამართლო ორგანოდ, რომელიც უფლებამოსილია შეისწავლოს დისკრიმინაციის საქმეები და შექმნას შესაბამისი რეკომენდაციები, თუ ზოგადი წინადადებაები. მიუხედავად იმისა, რომ ეს ორგანო გარკვეულ პრობლემებს აწყდება (მისი გადაწყვეტილება საკვლევებო ძალის არ არის კერძო სექტორისათვის, რომელსაც სახალხო დამცველთან თანამშრომლობის სამართლებრივი ვალდებულებაც კი არ გააჩნია და ა.შ.), მისი არსებობა მეტად მნიშვნელოვანია ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული ინსტიტუტების ჭრილში.

2017 წელს სახალხო დამცველის ანგარიშის მიხედვით, თანასწორობის დეპარტამენტმა შეისწავლა დისკრიმინაციის 201 ახალი საქმე 2016-2017 წლებში, შეიმუშავა 11 რეკომენდაცია, 11 ზოგადი წინადადება და „სასამართლოს მეგობრის“ 4 მოსაზრება. საქმეთა უმრავლესობა შეეხებოდა დაცულ, მათ შორის სოფი-ს საფუძველზე (11%) შესაძლო დისკრიმინაციას.¹⁶⁶ 2015-2016 წლებში შეისწავლეს 113 საქმე, გამოსცეს 12 რეკომენდაცია, 2 ზოგადი წინადადება და სასამართლოს მეგობრის“ 6 მოსაზრება; სოფი-ს საკითხთა პროცენტული მაჩვენებელი იყო 8%.¹⁶⁷

სახალხო დამცველის ანგარიშის მიხედვით, ლგბტი თემი ერთ-ერთი ყველაზე მოწყვლადი ჯგუფია, რომლის წევრებიც ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროში აწყდებიან დისკრიმინაციას.¹⁶⁸ სახალხო დამცველის მიერ შესწავლილი საქმეები მოიცავდა - ტრანსგენდერი ქალისთვის ტაქსით მომსახურებაზე უარის თქმას მძღოლის მხრიდან,¹⁶⁹ ერთი და იმავე სქესის წყვილის ღამის კლუბიდან

¹⁶⁴ ინფორმაცია დეპარტამენტის შესახებ: <https://bit.ly/2luQJyV> [ნანახია: 06.06.2018].

¹⁶⁵ ქალთა უფლებები და გენდერული თანასწორობა, სახალხო დამცველი, 2016.

¹⁶⁶ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2HprwU> [ნანახია: 06.06.2018].

¹⁶⁷ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2gqP4vI> [ნანახია: 06.06.2018].

¹⁶⁸ საკვლელო ანგარიშ: „დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის, მისი თავიდან აცილებისა და თანასწორობის მდგომარეობა“, 2017, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2xdz8GK> [ნანახია 23.05.2018].

¹⁶⁹ საქმის დეტალები ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2sCyXip> [ნანახია: 06.06.2018].

გამეგების ინციდენტს¹⁷⁰ და დისკრიმინაციის საფუძველზე იჯარის ხელშეკრულების გაუქმებას.¹⁷¹ ამ შემთხვევებში დადგინდა სოგი-ს საფუძველზე დისკრიმინაცია. ანგარიშგების პერიოდში, სახალხო დამცველმა ასევე უპასუხა არაერთ შემთხვევას, როდესაც რეკლამა ხელს უწყობდა დისკრიმინაციის გავრცელებას სხვადასხვა, მათ შორის გენდერული იდენტობის საფუძველზე. ერთ-ერთ მათგანს წარმოადგენდა შპს LTD CCLoan-ის მიერ გავრცელებული ვიდეო კლიპი, სადაც გამარჯვებულია ტრანსგენდერი ადამიანი, რომელსაც ფულის გამოუმუშავების გამო, უწევს მიმართოს პროსტიტუციას.¹⁷² სისტემის სასარგებლოდ უნდა აღინიშნოს, რომ სოგი-ს საფუძველზე შესაძლო დისკრიმინაციის საქმეებში, გადაწყვეტილების მიღებისას სახალხო დამცველი ითვალისწინებს არა მხოლოდ საქმეებში არსებულ მტკიცებულებასა და გარემოებებს, არამედ - საქართველოში ლგბტი თემის მიმართ არსებულ დამოკიდებულებებს, სტერეოტიპებსა და წინასწარგანწყობებსაც, რომლებიც როგორც წესი, იწვევს დისკრიმინაციას. სახალხო დამცველი ადასტურებს, რომ ლგბტი ადამიანები ერთ-ერთ ყველაზე მარგინალიზებული ჯგუფია და დისკრიმინაციას განიცდიან ყოველდღიური ცხოვრების ყველა ნაბიჯზე. შესაბამისად, მისი მხრიდან ლგბტი ადამიანთა უფლებების დაცვის მზაობა, ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული ინსტიტუტებში ნათელ სხივს წარმოადგენს.

XII. დისკრიმინაცია მრავალჯერადი ნიშნით

სხვა დაუცველი ჯგუფების მსგავსად, ლგბტი ჯგუფის წევრებიც შეიძლება გახდნენ ინტერსექციული დისკრიმინაციის მუქარაში. საქართველოს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კრძალავს დისკრიმინაციას მრავალჯერადი ნიშნით, რაც გულისხმობს ორი ან მეტი ნიშნის საფუძველზე დისკრიმინაციას.¹⁷³ კანონით დაცული საფუძველები ფართოდ ინტერპრეტირებულია და მოიცავს: რასას, კანის ფერს, ენას, სქესს, ასაკს, მოქალაქეობას, წარმოდგენას, დაბადების ან საცხოვრებელ ადგილს, ქონებრივ ან წოდებრივ მდგომარეობას, რელიგიას ან რწმენას, ეროვნებას, ეთნიკურ ან სოციალურ კუთვნილებას, პროფესიას, ოჯახურ მდგომარეობას, შეზღუდულ შესაძლებლობებს, ჯანმრთელობას, სექსუალურ ორიენტაციას, გენდერულ იდენტობას და გამოხატვას, პოლიტიკურ ან სხვა შეხედულებას. ეს არის ამომწურავი სია და შესაბამისად, აკრძალულია დისკრიმინაცია ნებისმიერ საფუძველზე და ნებისმიერი ნიშნით.

უნდა აღინიშნოს, რომ ხშირად საქართველოში ლგბტ ქალები ორმაგი დისკრიმინაციის მსხვერპლი ხდებიან - სქესისა და სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის საფუძველზე. ლგბტ ქალთა მიმართ დისკრიმინაცია და ძალადობა ფესვგადგმულია გენდერულ სტერეოტიპებში და აისახება საზოგადოების კონსერვატიულ დამოკიდებულებაში, კანონმდებლობის ხარვეზებსა და უკმაბისობასა და ზოგადად ქალთა და კონკრეტულად ლგბტ ქალთა მიმართ არსებული სახელმწიფო პოლიტიკის ინდიფერენტულობაში.

CEDAW კომიტეტის რეკომენდაციის მიხედვით: „ქალთა დისკრიმინაცია სქესისა და გენდერის საფუძველზე დაკავშირებულია სხვა ფაქტორებთანაც, როგორიცაა რასა, ეთნიკური წარმომავლობა, რელიგია ან რწმენა, ჯანმრთელობა, სტატუსი, ასაკი, კლასობრივი კუთვნილება, კასტა, სექსუალური ორიენტაცია და გენდერული იდენტობა. სქესისა და გენდერის ნიშნით დისკრიმინაციამ შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ამ ჯგუფების წევრ ქალებზე სხვადასხვა ხარისხითა და სხვადასხვა ფორმით, ვიდრე ამ ჯგუფის წევრ კაცებზე“.¹⁷⁴ თუ ადამიანი მიეკუთვნება დაუცველ ჯგუფს, დისკრიმინაციის ცალკეული საქმეების განხილვისას გათვალისწინებული უნდა იყოს ამ ადამიანის ზოგადი მდგომარეობაც.

¹⁷⁰ საქმის დეტალები ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2kU1n46> [ნანახია: 06.06.2018].

¹⁷¹ საქმის დეტალები ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2HvxsobP> [ნანახია: 06.06.2018].

¹⁷² საქმის დეტალები ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2HtVRyq> [ნანახია: 06.06.2018].

¹⁷³ საქართველოს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, მუხლი 2(4).

¹⁷⁴ ზოგადი რეკომენდაცია No. 28 ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციის მე-2 მუხლის შესაბამისად, სახელმწიფოთა მთავარი ვალდებულებების შესახებ. CEDAW/C/2010/47/ GC.2. 2010. §18.

თუმცა, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის, ასევე, დაზარალებულთა მხარდაჭერისა და მხარდაჭერის სისტემის მიმართულებით საქართველოს მხრიდან გადადგმული ნაბიჯები ჰეტერონორმატიულ ბაზისს ეყრდნობა და ძირითადად აქცენტს აკეთებს ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობაზე ჰეტეროსექსუალ წყვილთა შორის. მიუხედავად იმისა, რომ ყველაზე გავრცელებულია სოგი-ს საფუძველზე ოჯახის წევრების მხრიდან ძალადობა და წარმოადგენს ლგბტ თემის წინააღმდეგ ჩადენილ უჩინარ დანაშაულს, მთავრობა არ აღიარებს ამ საკითხზე რეაგირების საჭიროებას და ეროვნულ სამოქმედო გეგმაში შესაბამის ყურადღებას არ აქცევს ამ საკითხს.¹⁷⁵

2017 წლიდან WISG-მა დანერგა ინდივიდუალური ორიენტაციის მხარდაჭერის სისტემა, რაც გულისხმობს თანამშრომლობას მრავალი დაცული საფუძვლის ფარგლებში, რათა დაეკმაყოფილებს ლგბტ პირთა საჭიროებები. შესაბამისად, უნდა აღინიშნოს, რომ სოციო-კულტურული ფაქტორების გარდა, ადამიანის ეკონომიკური მდგომარეობა განსაზღვრავს ორმაგ დისკრიმინაციას და დანაშაულს მათ წინააღმდეგ. შესაბამისად, საჭიროა სწრაფი მოქმედება, რაც დაზარალებულებს ააცილებს მსგავს დანაშაულის გამოცდილებას და ხელს შეუწყობს მათ სოციალიზაციას და ძირითად საჭიროებებს.¹⁷⁶

სოციალური საქმე #33-2018. დევნილის სტატუსის მქონე ტრანსგენდერი ქალის მხარდაჭერა:

ტრანსგენდერ ქალ რ.ფ.-ს დევნილის სტატუსი აქვს და 2016 წლიდან საქართველოში ცხოვრობს. ის არ მუშაობს და მის საცხოვრებელ და ყოველდღიურ ხარჯებს ფარავს WISG-ის პარტნიორი ორგანიზაცია SOS ზავშეთა სოფელი, სადაც ის სრულწლოვნებამდე ბენეფიციარი იყო. ამჟამად ის იღებს მხარდაჭერის მომსახურებას, რაც ხელს უწყობს მის ნახევრად დამოუკიდებელ ცხოვრებას. WISG-ის ფსიქოლოგის დახმარების შედეგად, მან შეიძვალა ბინა და გაიუმჯობესა საცხოვრებელი პირობები. ასევე, ის სარგებლობდა WISG-ის სექსუოლოგის სერვისით და ამჟამად ხდება მისი მხარდაჭერა, რათა დაეხმარონ მას დასაქმების მუდმივი პრობლემის მოგვარებაში.¹⁷⁷

სოციალური საქმე #34-2018. კომერციული სექს-მუშაკი ტრანსგენდერი ქალის მხარდაჭერა:

ზ.ბ. სექს-მუშაკი ტრანსგენდერი ქალია. რამდენიმე წელია მას კონტაქტი არ აქვს საქართველოს რეგიონში მცხოვრებ საკუთარ ოჯახთან. 2018 წელს, რამდენიმე თვის წინ მისმა ოჯახის წევრმა გაუქმა რეგისტრაციის ადგილი და შესაბამისად, გაუქმა მისი პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტი. სოციალურმა მუშაკმა მასთან მუშაობა დაიწყო ორი მიმართულებით, ის მას ეხმარებოდა პიდარობის დამადასტურებელი დოკუმენტის აღდგენაში და უზრუნველყოფდა ფსიქოლოგის მომსახურებას. ასევე, დასაქმების მიზნით მისთვის უზრუნველყოფილი იყო უცხო ენის გაკვეთილები.¹⁷⁸

¹⁷⁵ UPR, დანტერესებულ მხარეთა საერთო შუალედური ანგარიში, 30 მაისი, WISG, 2018.

¹⁷⁶ ზახტაძე, ქ. ინტერსექციური დისკრიმინაცია და ლგბტ ადამიანები - სამართალწარმოების ანგარიში, WISG, 2018, გვ.6.

¹⁷⁷ იქვე.

¹⁷⁸ იქვე.

დანართი #1. რეკომენდაცია CM/Rec(2010)5

I. სიციხეზღის, უსაფრთხოებისა და ძალადობისაგან დაცვის უფლება

A. სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული და სხვა შემთხვევები

1. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ მსხვერპლის სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე ჩადენილი სავარაუდო დანაშაულის შემთხვევებისა და სხვა ინციდენტების დროს ეფექტური, სწრაფი და მიუკერძოებელი გამოძიება; წევრმა სახელმწიფოებმა ასევე უნდა უზრუნველყონ, რომ განსაკუთრებული ყურადღება მიექცეს სამართალდამცავი ორგანოებისა ან საჯარო უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედი სხვა პირების მიერ სავარაუდოდ ჩადენილი დანაშაულებების გამოძიებას, დანაშაულებების ეფექტურ გასამართლებას და საკუთრივ შემთხვევაში მათ დასჯას, რათა თავიდან იქნას არიდებული დაუსჯელობის სინდრომი.
2. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ სასჯელის განსაზღვრისას, სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის მოტივი მხედველობაში იქნას მიღებული, როგორც დამამძიმებელი გარემოება.
3. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები, რათა სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით ჩადენილი სიძულვილის დანაშაულებისა და სხვა სიძულვილით მოტივირებული შემთხვევების მსხვერპლებმა და თვითმხილველებმა განაცხადონ მათ შესახებ; აღნიშნული მიზნით, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ ყველა შესაძლო ზომა, რათა სამართალდამცავ სტრუქტურებს, მათ შორის სასამართლო სისტემას, გააჩნდეს ასეთი დანაშაულებებისა და ინციდენტების იდენტიფიცირებისა და მსხვერპლთა და მოწმეთა დახმარებისა და მხარდაჭერისათვის აუცილებელი ცოდნა და უნარები.
4. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები, რათა უზრუნველყონ საპატიმრო დაწესებულებებში ან სხვაგვარად თავისუფლებადკვეთილი პირების, მათ შორის ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების უსაფრთხოება და ღირსების დაცვა; კერძოდ, უნდა მიიღონ დამცავი ზომები აღნიშნული პირების მისამართით განხორციელებული ფიზიკური შეურაცხყოფის, გაუპატიურების და სხვა სახის სექსუალური ძალადობის წინააღმდეგ, იმის მიუხედავად თუ ვის მიერაა ეს ჩადენილი: სხვა პარამეტრების თუ დაწესებულების პერსონალის მიერ; ასეთი ზომები უნდა განხორციელდეს იმგვარად, რომ ადეკვატურად დაცული და პატივცემული იყოს ტრანსგენდერ პირთა გენდერული იდენტობა.
5. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის და შეუწყნარებლობის გავრცელებისა და აღნიშნული სახის დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის ბუნების შესახებ შესაბამისი მონაცემების შეკრება და განალიზება; უფრო კონკრეტულად, უნდა შეგროვდეს ინფორმაცია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე ჩადენილი სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულებებისა და სხვა ინციდენტების შესახებ.

B. „სიძულვილის ენა“

6. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები გამოხატვის ისეთი ფორმების წინააღმდეგ, მათ შორის მასმედიასა და ინტერნეტ სივრცეში, რომელმაც შესაძლოა გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი პირების მიმართ სიძულვილის ან დისკრიმინაციის სხვაგვარი ფორმის გამოწვევის, გავრცელების ან ხელშეწყობის პროვოცირება მოახდინოს. ასეთი „სიძულვილის ენა“ საჯაროდ უნდა იყოს აკრძალული და დაგმობილი. ყველა მიღებულმა ზომამ პატივი უნდა სცეს გამოხატვის ფუნდამენტურ უფლებას კონვენციის მე-10 მუხლისა და სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად.
7. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა ააბალონ ცნობიერება საჯარო ხელისუფლებებსა და საჯარო ინსტიტუტებში, მათი პასუხისმგებლობის ყველა დონეზე, რათა თავი შეიკავონ ისეთი

განცხადებებისაგან, განსაკუთრებით, მედიის წინაშე, რომლებიც შეიძლება აღქმული იქნან, როგორც სიძულვილის ან დისკრიმინაციის ლეგიტიმაცია.

8. საჯარო მოხელეები და ხელისუფლების სხვა წარმომადგენლები უნდა წახალისდნენ, რათა სამოქალაქო საზოგადოებასთან, მათ შორის მასმედიასა და სპორტულ ორგანიზაციებთან, პოლიტიკური და რელიგიური თემების წარმომადგენლებთან დიალოგის დროს ხელი შეუწყონ ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ შემწყნარებლობასა და მათი უფლებების პატივისცემის დანერგვას.

II. გაერთიანების თავისუფლება

9. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ კონვენციის მე-11 მუხლის თანახმად, გაერთიანების თავისუფლების უფლება განხორციელდეს ეფექტიანად, სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე; კერძოდ, არ უნდა დაუშვან და გააუქმონ დისკრიმინაციული ხასიათის ადმინისტრაციული პროცედურები, მათ შორის, დამატებითი ფორმალუბები გაერთიანებათა რეგისტრაციისა და პრაქტიკული ფუნქციონირებისათვის; აგრეთვე, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ ყველა ზომა სამართლებრივი და ადმინისტრაციული წესების, მათ შორის საზოგადოებრივ ჯანმრთელობასთან, საზოგადოების მორალთან და საზოგადოებრივ წესრიგთან დაკავშირებული შეზღუდვების ბოროტად გამოყენების წინააღმდეგ.

10. არასამთავრობო ორგანიზაციების ხელმისაწვდომობა სახელმწიფო/საჯარო დაფინანსებაზე გარანტირებულ უნდა იქნას სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე.

11. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების უფლებებისთვის მებრძოლთა დასაცავად მათ წინააღმდეგ მიმართული აგრესიისაგან და მზრობისგან, მათ შორის, სავარაუდოდ სახელმწიფოს წარმომადგენლების მიერ განხორციელებული ქმედებებისგან, რათა ადამიანების უფლებადამცველების დაცვისა და მათი საქმიანობის მხარდაჭერის გაუმჯობესების შესახებ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის დეკლარაციის თანახმად, ადამიანის უფლებადამცველებმა შეძლონ თავისუფლად მოქმედება.

12. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ სათანადო კონსულტაციის გავლა ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების უფლებადამცველ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ისეთი ზომების მიღებისას და განხორციელებისას, რომლებმაც შესაძლოა გავლენა იქონიონ ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების მდგომარეობაზე.

III. გამოხატვისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლება

13. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ კონვენციის მე-10 მუხლის შესაბამისად, გამოხატვის თავისუფლება ეფექტიანად განხორციელდეს სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე. მათ შორის, სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საკითხებზე ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების თავისუფლება.

14. წევრმა სახელმწიფოებმა საერთაშორისო. ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები, რათა უზრუნველყონ კონვენციის მე-11 მუხლის თანახმად მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებით სარგებლობა სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე.

15. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ სამართალდამცავმა ორგანოებმა მიიღონ სათანადო ზომები ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების უფლებებისათვის

გამართული მშვიდობიანი დემონსტრაციის მონაწილეების დასაცავად, აღნიშნული დემონსტრაციის უკანონო შეწყვეტის ან შეკრების თავისუფლებით სარგებლობაში ხელის შეშლის აღსაკვეთად.

16. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები, რათა თავიდან აიცილონ გამოსატყვისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლების შეზღუდვა, რომელიც გამოწვეული იქნება სამართალდამცავი და ადმინისტრაციული დებულებების, როგორიცაა საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა, მორალი და წესრიგი, ზორობა და გამოყენებით.

17. ხელისუფლების წარმომადგენლებს ყველა დონეზე უნდა მიეწოდოს, რომ საჯაროდ დაგმონ, განსაკუთრებით მასმედიის, გამოსატყვის თავისუფლებისა და მშვიდობიანი შეკრების ინდივიდუალურ და ჯგუფურ უფლებებში ნებისმიერი არაკანონიერი ჩარევა, განსაკუთრებით როცა ეს ეხება ადამიანის უფლებებს ლესბოსელების, გეების, ბისექსუალებისა და ტრანსგენდერებთან მიმართებაში.

IV. პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება

18. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ გაუქმდეს ნებისმიერი დისკრიმინაციული კანონმდებლობა, რომელიც ახდენს ორ შეთანხმებულ მოზრდილ ადამიანს შორის ერთიანი ძველ სქესის სქესობრივი აქტის კრიმინალიზაციას, მათ შორის, გაუქმდეს ისეთი კანონმდებლობა, რომელიც განსხვავებულად განსაზღვრავს თანხმობის ასაკს ერთიან სქესიანი და ჰეტეროსექსუალური აქტებისათვის. მათ აგრეთვე უნდა მიიღონ სათანადო ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ სისხლის სამართლის დებულებები, რომლებიც, მათი ფორმულირების გამო, შესაძლოა, გამოიყენონ დისკრიმინაციულად, გაუქმდეს, ან შეიცვალოს ან გამოიყენებოდეს იმგვარად, რომ შესაბამისობაში მოდიოდეს დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპთან.

19. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ არ მოხდეს პიროვნების სექსუალურ ორიენტაციასთან და გენდერულ იდენტობასთან დაკავშირებული პირადი ინფორმაციის შეგროვება, შენახვა და საჯარო დაწესებულებების მიერ სხვაგვარად გამოყენება, განსაკუთრებით სამართალდამცავი ორგანოების მიერ, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ეს აუცილებელია განსაკუთრებული, კანონიერი და ლეგიტიმური მიზნების განხორციელებისათვის; არსებული ჩანაწერები, რომლებიც არ შეესაბამება ამ პრინციპებს, უნდა განადგურდეს.

20. მოთხოვნები, რომელთა შესრულება სავალდებულოა სქესის იურიდიული აღიარებისათვის, მათ შორის მოთხოვნები, რომლებიც ეხება ფიზიკური ხასიათის ცვლილებებს, რეგულარულად უნდა იქნეს გადახედული, არაპაუზური მოთხოვნების გაუქმების მიზნით.

21. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები იმისათვის, რომ გარანტირებული იყოს პიროვნების სქესის შეცვლის სამართლიანი აღიარება ცხოვრების ყველა სფეროში, კერძოდ, შესაძლებელი გახადოს სახელისა და სქესის შეცვლა ოფიციალურ დოკუმენტებში სწრაფად, გამჭვირვალედ და ხელმისაწვდომი გზით; წევრმა სახელმწიფოებმა ასევე უნდა უზრუნველყონ, საქაროების შემთხვევაში, არასახელმწიფო ერთეულების მიერ შეცვლილი სქესის და აღნიშნულთან დაკავშირებით განხორციელებული სხვა ცვლილებების შესაბამისი აღიარება ისეთ ძირითად დოკუმენტებში, როგორიცაა განათლების დამადასტურებელი დიპლომი ან შრომის წიგნაკი.

22. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ ყველა შესაძლო ზომა, რათა მე-20 და 21-ე პარაგრაფების შესაბამისად განხორციელებული სქესის შეცვლის პროცედურის დასრულებისა და სამართლებრივი აღიარების შემდგომ, უზრუნველყონ ტრანსგენდერი ადამიანის მიერ მისი ახალი სქესის საპირისპირო სქესის წარმომადგენელთან ქორწინების უფლების რეალური გამოყენება.

23. ეროვნული კანონმდებლობის მიერ ქორწინებაში არმყოფი პირებისთვის უფლებებისა და ვალდებულებების მინიჭების შემთხვევაში, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ აღნიშნული დისკრიმინაციის გარეშე მოიცავდეს როგორც ერთიანი ძველ სქესის, ასევე სხვადასხვა

სქესის წყვილებს, მათ შორის ცოცხლად დარჩენილი პარტნიორის საპენსიო და საიჯარო უფლებებით სარგებლობის გათვალისწინებით.

24. ეროვნული კანონმდებლობის მიერ რეგისტრირებული ერთიდაიმავე სქესის პარტნიორობის აღიარების შემთხვევაში, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ მათი სამართლებრივი სტატუსი, უფლებები და ვალდებულებები შესაბამის სიტუაციაში თანასწორი იყოს ჰეტეროსექსუალი წყვილების სამართლებრივ სტატუსთან, უფლებებთან და ვალდებულებებთან.

25. თუკი ეროვნული კანონმდებლობა არ აღიარებს და არ ანიჭებს უფლებებსა და ვალდებულებებს რეგისტრირებულ ერთიდაიმავე სქესის წყვილებს და დაუპირწინებელ პარტნიორებს, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ ერთიდაიმავე სქესის წყვილების სამართლებრივი და სხვა სახის საშუალებებით უზრუნველყოფის შესაძლებლობა, რათა აღნიშნული წყვილები გაუმჯობესდნენ ყოველდღიურ ცხოვრებაში სოციალური რეალობით გამოწვეულ პრაქტიკულ პრობლემებს; აღნიშნული ზომები უნდა განხორციელდეს დისკრიმინაციის გარეშე; მათ შორის სხვადასხვა სქესის წყვილების მიმართ დისკრიმინაციის გარეშე.

26. იმის გათვალისწინებით, რომ მშობლის უფლებასთან და მეურვეობის შესახებ გადაწყვეტილებების მიღებისას უპირველესად მხედველობაში მისაღებია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ამგვარი გადაწყვეტილებების მიღებოდეს სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე.

27. იმის გათვალისწინებით, რომ ბავშვის შვილად აყვანის შესახებ გადაწყვეტილებების მიღებისას, უპირველესად, მხედველობაში მისაღებია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები, წევრმა სახელმწიფოებმა, რომელთა ეროვნული კანონმდებლობა მარტოხელა პირებს ბავშვის აყვანის ნებას რთავს, უნდა უზრუნველყონ, რომ კანონმდებლობა გამოიყენებოდეს სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე.

28. თუკი ეროვნული კანონმდებლობა მარტოხელა ქალებს ხელოვნური რეპროდუქციული ჩარევის საშუალებას აძლევს, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ აღნიშნული პროცედურა სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე განხორციელდეს.

V. დასაქმება

29. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები, რათა საჯარო და კერძო სექტორში შრომითი ურთიერთობები თავისუფალი იყოს დისკრიმინაციისგან სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე, აღნიშნულმა ზომებმა უნდა მოიცვას დასაქმებისა და დაწინაურების ხელმისაწვდომობის პირობები, გათავისუფლება, გასამრჯელოს გადახდა და სამუშაოსთან დაკავშირებული სხვა პირობები, მათ შორის შევიწროებისა და ვიქტიმიზაციის სხვა ფორმების პრევენცია, მათ წინააღმდეგ ბრძოლა და აღნიშნულ ქმედებათა ჩამდენი პირების დასაცა.

30. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ტრანსგენდერების პირადი ცხოვრების უფლების ეფექტიანი დაცვის უზრუნველყოფას დასაქმების კონტექსტში, კერძოდ, დასაქმების განაცხადის შევსებისას, რათა თავიდან იქნას აცილებული მათი გენდერული ისტორიის ან მათი წინა სახელის შესაბამო გამჟღავნება დამსაქმებლისა და სხვა თანამშრომლებისათვის.

VI. განათლება

31. ბავშვის უპირატესი ინტერესების გათვალისწინებით, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი საკანონმდებლო და სხვა სახის ზომები, მიმართული საგანმანათლებლო პერსონალისა და მოსწავლეებისადმი, რათა უზრუნველყონ განათლების უფლების ეფექტიანი გამოყენება სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე; ეს, კონკრეტულად, მოიცავს ბავშვებისა და ახალგაზრდების უფლების დაცვას, მიიღონ განათლება გარემოში, რომელიც

იქნება უსაფრთხო და თავისუფალი მაღაღობისგან, ბუღინგისგან, სოციალური გარიყულობისგან, დისკრიმინაციისა და დამამიგრებელი მოპრობის სხვა ფორმებისგან სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე.

32. ბავშვის უპირატესი ინტერესების გათვალისწინებით, შესაბამისი ზომები უდნა იქნეს მიღებული სკოლებში ურთიერთშეწყნარებლობისა და პატივისცემის მხარდასაჭერად მიუხედავად სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობისა. აღნიშნული უნდა მოიცავდეს სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის შესახებ ობიექტური ინფორმაციის მიწოდებას გეგმებსა და საგანმანათლებლო მასალებში. აღნიშნული ასევე უნდა მოიცავდეს მოსწავლეთა და სტუდენტთა აუცილებელი ინფორმაციით, დაცვითა და მხარდაჭერით უზრუნველყოფას, რათა მათ შეძლონ მათი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის შესაბამისად ცხოვრება. გარდა ამისა, წევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ შეადგინონ და განახორციელონ თანასწორობისა და უსაფრთხოების სასკოლო პოლიტიკა და სამოქმედო გეგმა. წევრ სახელმწიფოებს ასევე შეუძლიათ უზრუნველყონ დისკრიმინაციის საწინააღმდეგო ადეკვატური ორენინგებისა თუ სხვა სახის მხარდაჭერისა და სასწავლო მასალების ხელმისაწვდომობა. აღნიშნულ ზომებში გათვალისწინებული უდნა იქნას მომხელთ უფლება ბავშვების განათლებასთან დაკავშირებით.

VII. ჯანმრთელობა

33. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო საკანონმდებლო და სხვა სახის ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ჯანმრთელობის რაც შეიძლება მაღალი სტანდარტი ეფექტიანად გამოიყენებოდეს სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე; კერძოდ, ჯანდაცვის ეროვნულ გეგმებში უნდა გაითვალისწინონ ღლებსიელთა, გეიბის, ბისექსუალებისა და ტრანსგენდერების განსაკუთრებული საჭიროებები, მათ შორის, ზომები სუიციდის თავიდან ასაცილებლად, ჯანდაცვის კვლევა, სამედიცინო კურიკულუმი, ტრენინგების კურსები და მასალები, და მონიტორინგისა და შეფასებისას – ჯანდაცვის მომსახურების ხარისხი.

34. უნდა იქნეს მიღებული შესაბამისი ზომები რათა მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის სტანდარტების შესაბამისად, არ მოხდეს ფომოსექსუალობის დავადებად კლასიფიკაცია,

35. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი საკანონმდებლო და სხვა სახის ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ტრანსგენდერებს ჰქონდეთ ეფექტიანი ხელმისაწვდომობა სქესის შეცვლის მომსახურებაზე, ტრანსგენდერების ჯანდაცვის სფეროში ფსიქოლოგიური, ენდოკრინოლოგიური და ქირურგიული ქესპერტიზის ჩათვლით, არაგონივრული მოთხოვნების წამოყენების გარეშე; სქესის შეცვლის პროცედურებს არ უნდა დაექვემდებაროს არც ერთი ადამიანი მისი სურვილის საწინააღმდეგოდ.

36. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო საკანონმდებლო და სხვა სახის ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ნებისმიერი გადაწყვეტილება, რომელიც ზღუდავს ჯანმრთელობის დაზღვევის მხრიდან სქესის შეცვლის პროცედურების ხარჯთა ანაზღაურებას, იყოს კანონიერი, ობიექტური და პროპორციული.

VIII. საცხოვრებელი

37. მისაღება ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ადეკვატურ საცხოვრებელზე ხელმისაწვდომობა ეფექტიანად და თანასწორად გამოიყენებოდეს ყველა პირის მიერ, სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე; ამგვარი ზომები, კერძოდ, უნდა ემსახურობდეს დაცვას დისკრიმინაციული გამოსახულებისაგან და თანასწორი უფლებების გარანტირებას მიწისა და სხვა ქონების საკუთრების შეძენისა და ქირაობისას.

38. სათანადო ყურადღება უნდა მიექცეს უსახლკაროდ დარჩენის რისკს, რომლის წინაშეც დგანან ლესბოლელები, გეები, ბისექსუალები და ტრანსგენდერები, ახალგაზრდა ადამიანებისა და ბავშვების ჩათვლით, რომლებიც, შესაძლოა, მეტად მოწყვლადები იყვნენ სოციალური გარიყულობის, მათ შორის, მათივე ოჯახებიდან გარიყულობის მიმართ; ამ თვალსაზრისით, აუცილებელია შესაბამისი სოციალური მომსახურების შეთავაზება თითოეული ინდივიდის საჭიროებების ობიექტური შეფასების საფუძველზე, დისკრიმინაციის გარეშე.

IX სპორტი

39. ჰომოფობია, ტრანსფობია და დისკრიმინაცია სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე სპორტში, რასიზმისა და დისკრიმინაციის სხვა ფორმათა მსგავსად, არის მიუღებელი და უნდა აღიკვეთოს.

40. სპორტული საქმიანობები და საშუალებები ღია უნდა იყოს ყველასათვის, სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე; კერძოდ, გადასადგმელი ეფექტიანი ნაბიჯები, რათა განერიდონ, დაუპირისპირდნენ და დასაჯონ დისკრიმინაციული ხასიათის შეურაცხყოფა სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის მიზეზით სპორტული ღონისძიებების დროს ან მათთან კავშირში.

41. წევრმა სახელმწიფოებმა ხელი უნდა შეუწყონ დიალოგს სპორტულ გაერთიანებებსა და ფან კლუბებთან და მხარი დაუჭირონ მათ ცნობიერების ასამაღლებელ საქმიანობაში, რომელიც უკავშირდება ლესბოსელთა, გეების, ბისექსუალებს და ტრანსგენდერების მიმართ დისკრიმინაციას სპორტში და დაგმონ შეუწყნარებლობა მათ მიმართ.

X თავშესაფრის ძიების უფლება

42. საერთაშორისო ვალდებულების არსებობის შემთხვევაში, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა აღიარონ, რომ სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით დევნის კარგად დასაბუთებული საფრთხე შესაძლოა წარმოადგენდეს ეროვნული კანონმდებლობით ლტოლვილის სტატუსისა და თავშესაფრის მინიჭების მართებულ საფუძველს.

43. წევრმა სახელმწიფოებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციონ, რათა არ მოხდეს თავშესაფრის მაძიებლის გაგზავნა ისეთ ქვეყანაში, სადაც მათ სიცოცხლეს ან თავისუფლებას საფრთხე დაემუქრება მათი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის გამო, ან სადაც ისინი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის გამო იქნებიან წარმების, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის ან სასჯელის რისკის ქვეშ.

44. თავშესაფრის მაძიებლები დაცულები უნდა იყვნენ სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე ნებისმიერი დისკრიმინაციული პოლიტიკისა ან პრაქტიკისაგან; კერძოდ, შესაბამისი ზომები უნდა იქნას მიღებული ფიზიკური ძალადობის რისკის თავიდან ასაცილებლად, მათ შორის, თავისუფლებალკვეთილი თავშესაფრის მაძიებლის მიმართ განხორციელებული სექსუალური ძალადობის, სიტყვიერი აგრესიის ან შევიწროვების სხვაგვარი ფორმების თავიდან ასაცილებლად. გარდა ამისა, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ თავშესაფრის მაძიებლებისათვის მათივე კონკრეტულ შემთხვევებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა.

XI ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრუქტურები

45. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნულ სტრუქტურებს ჰქონდეთ მანდატი, უპასუხონ დისკრიმინაციას სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე; კერძოდ, მათ უნდა შეეძლოს, მისცენ რეკომენდაციები

კანონმდებლობასა და პოლიტიკაზე, ამაღლონ ცნობიერება ზოგადად საზოგადოებაში, ასევე – რამდენადაც ამას ითვალისწინებს ეროვნული კანონმდებლობა – განიხილონ ინდივიდუალური საჩივრები, დაკავშირებული როგორც კერძო, ასევე საჯარო სექტორთან და წამოიწყონ ან მონაწილეობა მიიღონ სასამართლო საქმისწარმოებაში.

XII. დისკრიმინაცია მრავალჯერადი ნიშნით

46. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა ამიიღონ ზომები, რათა უზრუნველყონ, რომ ეროვნულ კანონმდებლობაში დისკრიმინაციის ამკრძალავი და დისკრიმინაციის ხელის შეშლელი სამართლებრივი დებულებები ასევე კრძალავდნენ მრავალჯერად დისკრიმინაციას, მათ შორის სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე; ეროვნულ უფლებადამცავ დაწესებულებებს უნდა გააჩნდეთ ფართო მანდატი, რათა შეძლონ აღნიშნულ საკითხებთან გამკლავება.

დანართი #2. დეტალური ანგარიში

რეკომენდაცია

1. განიხილონ არსებული საკანონმდებლო და სხვა სახის ზომები, შეისწავლონ ისინი, მაგრავთ და გააანალიზონ რელევანტური მონაცემები, რათა მონიტორინგი გაუწიონ და პასუხი გასცენ ნებისმიერ პირდაპირ თუ არაპირდაპირ დისკრიმინაციას სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე;

1.1. მოხდა თუ არა არსებული საკანონმდებლო და სხვა საშუალებების გადახედვა, რომელსაც შეუძლო გამოეყენა პირდაპირი ან არაპირდაპირი დისკრიმინაცია (ა) სექსუალური ორიენტაციის ან (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე?

1.2. მუშაობს თუ არა არსებითი მონაცემების შეგროვების და ანალიზის სისტემები და გამოიყენება თუ არა ისინი პირდაპირი და არაპირდაპირი დისკრიმინაციის შემთხვევების მონიტორინგისათვის (ა) სექსუალური ორიენტაციის და (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე?

1.3. არსებობს თუ არა პროცესები, რომელიც უზრუნველყოფს ასეთი სახით გამოვლენილი დისკრიმინაციის აღმოფხვრას?

არაერთი შეხსენების მიუხედავად, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ამ კითხვებზე პასუხი არ გაუცია.

როგორც აღინიშნა, დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კანონის მიღება, ყველა სფეროში თანასწორობის, მათ შორის სოგი-ს საფუძველზე, უზრუნველყოფისათვის წინ გადადგმული ნაბიჯია. კანონის მიხედვით, სახალხო დამცველი ახორციელებს პირდაპირი და არაპირდაპირი დისკრიმინაციის მონიტორინგს. თანასწორობის დეპარტამენტი სწავლობს ინდივიდუალურ საქმეებს და ახდენს მათ დოკუმენტაციას. საჯარო დაწესებულებებისგან განსხვავებით, კერძო სექტორის წინააღმდეგ გაცემულ რეკომენდაციებს არ აქვს სამართლებრივი იძულების ძალა და, შესაბამისად, მისი განხორციელება მთლიანად ინდივიდის კეთილ ნებაზეა დამოკიდებული.¹⁷⁹

2. მიიღონ საკანონმდებლო და სხვა სახის ზომები და ეფექტურად განახორციელონ , რათა წინ აღუდგნენ დისკრიმინაციას სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე, უზრუნველყონ ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების უფლებების დაცვა და ხელი შეუწყონ მათდამი შეწყნარებლობას;

2.1. დაინერგა თუ არა ანტიდისკრიმინაციული კანონმდებლობა (ა) სექსუალური ორიენტაციის და (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე შემდეგ სფეროებში: დასაქმება, სოციალური უზრუნველყოფა და ჯანდაცვა, განათლება, მომსახურებასა და სერვისებზე, მათ შორის საცხოვრებელზე ხელმისაწვდომობა?

საქართველომ მიიღო გარკვეული სამართლებრივი ცვლილებები, რომლის მიხედვითაც პირადი და საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში აკრძალულია დისკრიმინაცია სოგი-ს საფუძველზე. დღეს დისკრიმინაციის ამკრძალავ კანონებს კონსტიტუცია და კანონმდებლობა ამლიერებს.

2014 წლის 7 მაისს მიღებული კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, დაცულ საფუძველზე ნაზგასმით გამოყოფს სოგი-ს. კანონი კრძალავს დისკრიმინაციას ყველა სფეროში, მათ შორის დასაქმებაში, ჯანმრთელობაში, განათლებასა და სერვისების ხელმისაწვდომობაში. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ კერძო სექტორში მისი განხორციელების მექანიზმებს არ აქვს სავალდებულო

¹⁷⁹ დეტალები ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2lQeKUS> [ნანახია: 28.06.2018].

ძალა, სახალხო დამცველმა საქართველოს პარლამენტს ხარვეზების გამოსწორების წინადადებით უკვე მიართა.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით, რასის, ეროვნების, ეთნიკურობისა და ენის საფუძველზე ჩადენილი დანაშაული დამამძიმებელ გარემოებას წარმოადგენს. 2012 წლის მარტში დაცულ საფუძველთა სიას დაემატა სექსუალური ორიენტაცია და გენდერული იდენტობა. საქართველოს შრომის კოდექსი გამოხატულად კრძალავს დისკრიმინაციას სქესისა და სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე (გენდერული იდენტობა აკრძალვის საფუძველთა სიაში მოხსენებული არ არის).¹⁸⁰ ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ საქართველოს კანონიც განიხილავს სექსუალურ ორიენტაციას დისკრიმინაციის აკრძალვის საფუძველად. ასევე, პაციენტის უფლებების შესახებ საქართველოს კანონში აკრძალულია ნებისმიერ საფუძველზე პაციენტის დისკრიმინაცია.¹⁸¹

შესამჩნევი პროგრესის მიუხედავად, საკანონმდებლო დონეზე კვლავ არსებობს ხარვეზები, რაც ლეგტი პირებს კანონით სარგებლობაში უშლის ხელს. მაგალითად, გენდერის სამართლებრივი აღიარების საკითხი, რაც არსებითად მნიშვნელოვანია ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის და პირდაპირ ასახავს ჰპოვებს დასახელებულ სფეროებში.

2.2. დაინერგა თუ არა ერთიანი, თანმიმდევრული სტრატეგია გრძელვადიანი საგანმანათლებლო და ცნობიერების ამაღლების პროგრამებში, რომელიც მიმართულია საზოგადოებაში დისკრიმინაციული ან მიკერძოებული დამოკიდებულებების, წინასწარგანწყობების, მოქალაქეთა ქცევისა და სტერეოტიპების კორექციისაკენ?

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, პრობლემას ყოვლისმომცველი პოლიტიკის უქონლობა წარმოადგენს. ადამიანის უფლებათა სამოქმედო გეგმის მაგალითიც გვაჩვენებს, რომ სოგ-ს საკითხები ფრაგმენტულია და გაზნეულია გენდერული თანასწორობის საბჭოს გეგმაში,¹⁸² რაც არ უზრუნველყოფს დისკრიმინაციის საწინააღმდეგო შესაბამისად ხანგრძლივ და ცნობიერების ამაღლების ყოვლისმომცველ სამთავრობო პროგრამას.

3. უზრუნველყონ, რომ დისკრიმინაციის მსხვერპლთა ჰქონდეთ ინფორმაცია ეფექტიან სამართლებრივ საშუალებებზე და ხელი მიუწეფდნოდეთ მათზე ადგილობრივი ხელისუფლების წინაშე, აგრეთვე, დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის ღონისძიებები მოიცავდეს, საჭიროების შემთხვევაში, სანქციებს უფლებათა დარღვევებისათვის და დისკრიმინაციის მსხვერპლთა სათანადო კომპენსაციით უზრუნველყოფას;

3.1. არსებობს თუ არა სახელწიფო დონეზე (ა) სექსუალური ორიენტაციის ან (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის მსხვერპლთა სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალებები?

3.2. არსებობს თუ არა ეფექტური პროცედურები, რომ ამ საშუალებების შესახებ შეიცნონ დაზარალებულებმა და ხელი მიუწეფდნოდეთ მათზე, იმ შემთხვევაშიც კი თუ დარღვევა ჩადენილია ოფიციალურ თანამდებობაზე მომუშავე პირის მხრიდან?

3.3. არის თუ არა ეს საშუალებები ეფექტური, პროპორციული და ქმედითი?

3.4. საჭიროების შემთხვევაში მოიცავს თუ არა არსებული საშუალებები ადეკვატურ ანაზღაურებას დისკრიმინაციის მსხვერპლთათვის?

რამდენჯერმე შესხენების მიუხედავად, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ამ შეკითხვებზე პასუხი არ გაუცია.

¹⁸⁰ ცვლილება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში, მუხლი 2 (3).

¹⁸¹ საქართველოს კანონი პაციენტის უფლებების შესახებ, მუხლი 6.

¹⁸² ხელისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2tQBdTX> [28.06.2018].

თუმცა, 2014 წელს საქართველომ მიიღო კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, რომელიც დაცულ საფუძველთა შორის მოიცავს სოფი-ს. კანონის გატარებაზე პასუხისმგებელ მხარედ დაინიშნა სახალხო დამცველი და აქვე ჩამოყალიბდა სპეციალური (თანასწორობის) დეპარტამენტი. ეს დეპარტამენტი შეიძლება ჩავთვალოთ კვაზიიურიდიულ ორგანოდ, რომელიც უფლებამოსილია შეისწავლოს დისკრიმინაციის საქმეები და შექმნას შესაბამისი რეკომენდაციები, თუ ზოგადი წინადადებები. მიუხედავად ასეთი დადებითი ცვლილებებისა, ეს ორგანო ძირეულ პრობლემებს აწყდება, რამდენადაც მისი გადაწყვეტილება ვალდებულებას არ წარმოადგენს კერძო სექტორში, რომელსაც სახალხო დამცველთან თანამშრომლობის ლეგალური ვალდებულება კი არ გააჩნია და ა.შ. ამგვარად, მას ვერ განვიხილავთ სრულიად ეფექტურ საშუალებად, განსაკუთრებით კერძო სექტორში დისკრიმინაციის შემთხვევებში. შესაბამისად, ზოგადად სასამართლოების გარდა, არ არსებობს სათანადოდ ეფექტური საშუალება, რომელსაც ექნებოდა ადეკვატური დაკმაყოფილების მექანიზმები.

4. მათ კანონმდებლობაში, პოლიტიკასა და პრაქტიკაში იხელმძღვანელონ იმ პრინციპებითა და ზომებით, რაც მოყვანილია ამ რეკომენდაციის დანართში;

რამდენჯერმე შესენების მიუხედავად, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ამ საკითხზე პასუხი არ გაუცია.

5. სათანადო საშუალებებითა და მოქმედებით უზრუნველყონ, რომ ეს რეკომენდაცია, მისი დანართის ჩათვლით ითარგმნოს და გავრცელდეს რაც შეიძლება ფართოდ.

5.1. რა ნაბიჯები გადაიღო რეკომენდაციისა და მისი დანართის მაქსიმალურად ფართოდ გავრცელების უზრუნველსაყოფად?

ხელისუფლებას პასუხი არ მოუწოდებია. თუმცა, არსებული ინფორმაციით მთავრობას არ მიუღია რეკომენდაციის თარგმნისა და გავრცელების ზომები.

5.2 ითარგმნა თუ არა რეკომენდაცია და მისი დანართი?

რამდენჯერმე შესენების მიუხედავად, იუსტიციის სამინისტროს ამ შეკითხვაზე პასუხი არ გაუცია. თუმცა, სახელმწიფოს მხრიდან რეკომენდაციის თარგმნა და გავრცელება არ მომხდარა. WISG-მა რეკომენდაცია გადათარგმნა და განათავსა საკუთარ ვებგვერდზე.¹⁸³

5.3. გავრცელდა თუ არა ისინი:

- ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალ და ტრანსგენდერ საზოგადოებაში?
- სახელისუფლებო ორგანოებში?
- სამართალდამცავ სტრუქტურებში, მათ შორის სასამართლო და პენიტენციურ სისტემაში?
- ადამიანის უფლებათა დაცვის სახელმწიფო ორგანოებში, (მათ შორის, თანასწორობის საკითხებზე მომუშავე)?
- განათლების სისტემაში?
- ჯანდაცვის სისტემაში?
- სახელმწიფო და კერძო სექტორის წარმომადგენლებში, თანამშრომლებსა და დამსაქმებლებში?
- მასმედიაში?
- შესაბამის არასამთავრობო ორგანიზაციებში?

¹⁸³ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2ySTjup> [26.06.2018].

I. სიციხელის უფლება, უსაფრთხოებისა და ძალადობისაგან დაცვა

a. „სიბუღვლილი ჩადენილი დანაშაული“ და სიბუღვლილი მოტივირებული სხვა გადაცდომები

1. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ მსხვერპლის სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე ჩადენილი საგარეულო დანაშაულის შემთხვევებისა და სხვა ინციდენტების დროს ეფექტური, სწრაფი და მიუკერძოებელი გამოძიება; წევრმა სახელმწიფოებმა ასევე უნდა უზრუნველყონ, რომ განსაკუთრებული ყურადღება მიექცეს სამართალდამცავი ორგანოებისა ან საჯარო უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედი სხვა პირების მიერ საგარეულო ჩადენილი დანაშაულებების გამოძიებას, დანაშაულების ეფექტურ გასამართლებას და საჭიროების შემთხვევაში მათ დასჯას, რათა თავიდან იქნას არიდებული დაუსჯელობის სინდრომი.

1.1. მოხდა თუ არა არსებული საკანონმდებლო და სხვა საშუალებების გადახედვა, რომელსაც შეუძლო გამოეწვია პირდაპირი ან არაპირდაპირი დისკრიმინაცია (ა) სექსუალური ორიენტაციის ან (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე?

1.2. მუშაობს თუ არა არსებითი მონაცემების შეგროვების და ანალიზის სისტემები და გამოიყენება თუ არა ისინი პირდაპირი და არაპირდაპირი დისკრიმინაციის შემთხვევების მონიტორინგისათვის (ა) სექსუალური ორიენტაციის და (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე?

1.3. უზრუნველყოფს თუ არა პოლიციის თანამშრომლების სწავლება იმას, რომ მათ გააცნობიერონ რამდენად აუცილებელია სიბუღვლილი მოტივირებულ დანაშაულებებსა და შემთხვევებში ნებისმიერი სახის (ა) პოპოფობიური ან (ბ) ტრანსფობიური კონტექსტის ეფექტურად, სწრაფად და მიუკერძოებლად გამოვლენა და გამოძიება, განსაკუთრებით როცა საქმე ძალადობას ეხება?

შსს აკადემიის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით,¹⁸⁴ ადამიანის უფლებათა შესახებ განათლებაში ის მუდმივად ახორციელებს პოლიციელთა ცნობიერების ამაღლების პროცესს. ტრენინგები, რომლებიც მოიცავს სიბუღვლილი მოტივირებული დანაშაულის, დისკრიმინაციის აკრძალვისა და გენდერული თანასწორობის ასპექტებს, განხორციელდა სამხარეო პოლიციისთვის, კრიმინალური პოლიციისთვის, გამომძიებლებისთვის, საპატრულო პოლიციისთვის, ტურისტული უსაფრთხოების ქვეით პატრულთათვის, დროებითი დეპუტების იზოლაციის თანამშრომლებისა და საქართველოს სასაზღვრო პოლიციის განსაკუთრებულ დეპარტამენტის თანამშრომლებისთვის. წერილში აღნიშნულია, რომ სპეციალური საგანმანათლებლო პროგრამების საშუალებით ისწავლება ლგბტი დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის შესაბამისი ზომები და მექანიზმები, დანაშაულთა დაუყოვნებელი და მიუკერძოებელი გამოძიება, საქმეები და გადაცდომები სოციალურ საფუძველზე. ასევე, საპასუხო წერილში¹⁸⁵ სამინისტრო აღნიშნავს, რომ 2017 წლიდან საპატრულო პოლიციის მომზადების პროგრამას დაემატა „დისკრიმინაციის აკრძალვისა და გენდერული თანასწორობის“ ახალი მოდული, რომელიც უკვე გაიარა 367-მა მშენებელმა.

უნდა აღინიშნოს, რომ WISG-ისთვის არ არის ცნობილი პროგრამის შინაარსი და შესაბამისად, ვერ შეაფასებს მისი შედეგის ეფექტურობას.

1.4. არსებობს თუ არა დამოუკიდებელი და ეფექტური მექანიზმი სამართალდამცავი ორგანოების თანამდებობის პირთა მიერ ჩადენილი სიბუღვლილი მოტივირებული დანაშაულებების ან სიბუღვლილი მოტივირებული შემთხვევების შესახებ განცხადებების მისაღებად და გამოსაძიებლად, განსაკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როცა დანაშაულის ერთ-ერთ მოტივს წარმოადგენს სექსუალური ორიენტაცია ან გენდერული იდენტობა?

¹⁸⁴ შინაგან საქმეთა სამინისტროს საპასუხო წერილი, N MIA 0 18 01137770; თარიღი: 15.05.2018.

¹⁸⁵ შინაგან საქმეთა სამინისტროს საპასუხო წერილი, N MIA 4 18 01385698; თარიღი: 12.06.2018.

პრაქტიკაში არ არსებობს ცალკეული სამართალდამცავი უწყება, რომელიც მიიღებს და გამოიძიებს კონკრეტულად სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულს. თუმცა, 2018 წელს შსს-მ საკუთარ სისტემაში შექმნა ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტი, რომელიც გააკონტროლებს სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის გამოძიებას. დეპარტამენტის მიზანია ებრძოდეს სიძულვილით, მათ შორის სოფი-ს საფუძველზე მოტივირებულ დანაშაულს და გააკონტროლოს სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის ეფექტიანი გამოძიება. ამასთან, შსს-ს გენერალური ინსპექცია სწავლობს და შესაბამის ზომებს იღებს სამართალდამცავთა ეთიკის კოდექსის დარღვევის შემთხვევების წინააღმდეგ. ამასთან ერთად, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს განკარგულების (#34, თარიღი 07.07.2013) მიხედვით, პოლიციელთა მიერ ჩადენილი სამართალდარღვევა უნდა გამოიძიოს პროკურატურის ქვედანაყოფილებამ და დანაშაულის ნიშნების არსებობის შემთხვევაში ის კანონით უნდა დასაჯოს. პასუხში აღნიშნულია, რომ გაერთიანებული ინფორმაციის პოლიტიკის ფარგლებში, არსებობს გენერალური ინსპექციის (შსს) ცხელი ხაზი (126), რაც სამოქალაქო საზოგადოების მხრიდან ეფექტურ კონტროლს ზრდის.¹⁸⁶

2017 წელს შსს-ს გენერალურმა ინსპექციამ მიიღო ლგბტ+ თემის 21 შეტყობინება/საჩივარი: დისკრიმინირებული სამართალდარღვევა არ დადგენილა ცხრა საქმეში; 8 საქმე გადამისამართდა სამინისტროს სხვა განყოფილებაში; გამოძიების დაწყების მიზნით, პროკურატურაში მხოლოდ ერთი საქმე მოხვდა; ორ საქმეზე მიმდინარეობს შიდა გამოკვლევა.¹⁸⁷

მეორე მხრივ, პოლიციისთვის ან სამართალდამცავი ორგანოებისთვის სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის შეტყობინების პროცენტი, ზოგადად, დაბალია. WISG-ის 2018 წლის კვლევამ აჩვენა, რომ რესპონდენტთა 96,9% (N=256) ცხოვრების მანძილზე სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლი ყოფილა; 88,3% - 2015 წლის შემდეგ. ყველაზე გავრცელებულ ფორმას წარმოადგენდა ფსიქოლოგიური/ემოციური ძალადობა (სიტყვიერი შეურაცხყოფა, გინება, ლანძღვა, დამამცირებელი კომენტარები, დაცინვა), რაც რესპონდენტთა 71,4%-მა განიცადა. 40,3%-ს მიღებული აქვს სიძულვილის შემცველი შეტყობინება/წერილი/ელ. წერილი; 19,35% შანტაჟისა და „ძიულებითი ქაშინგაულის“¹⁸⁸ მსხვერპლი იყო. რესპონდენტთა დიდ ნაწილს გამოუცდია სექსუალური შევიწროება სოფი-ს საფუძველზე.¹⁸⁹ მიუხედავად ასეთი კრიტიკული რაოდენობისა, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლთა მხოლოდ 15,8%-მა მიმართა პოლიციას. მიმართვისგან თავის შეკავების მიზეზებს შორის აღინიშნა: პოლიციის არაეფექტურობა - 44,4%; პოლიციელების მხრიდან „ძიულებითი ქაშინგაულის“ შიში - 19,1%, ჰომოფობიური მოპყრობა პოლიციის მხრიდან - 18,7%, და ა.შ.¹⁸⁹

2. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ სასჯელის განსაზღვრისას, სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის მოტივი მხედველობაში იქნას მიღებული, როგორც დამამძიმებელი გარემოება.

2.1. არსებობს თუ არა „სიძულვილით ჩადენილი დანაშაულისა და სიძულვილით მოტივირებულ სხვა გადაცდომათა წინააღმდეგ ბრძოლის სამართლებრივი ზომები? აღიარებს თუ არა ეს ზომები ამ დანაშაულსა თუ გადაცდომებში (ა) სექსუალურ ორიენტაციას და (ბ) გენდერულ იდენტობას შესაძლო მოტივად?

¹⁸⁶ იქვე.

¹⁸⁷ საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში, საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2017.

¹⁸⁸ აღდგომელაშვილი, ე., წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე (ნაწილი II): ლგბტ პირები საქართველოში, WISG, 2018.

¹⁸⁹ იქვე.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 142-ე მუხლის მიხედვით, ისჯება „ადამიანთა თანასწორუფლებიანობის დარღვევა მათი ენის, სქესის, ასაკის, მოქალაქეობის, წარმოშობის, დაბადების ადგილის, საცხოვრებელი ადგილის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, რელიგიის ან რწმენის, სოციალური კუთვნილების, პროფესიის, ოჯახური მდგომარეობის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და გამოსატყვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების გამო ან სხვა ნიშნით, რამაც არსებითად ხელყო ადამიანის უფლება“.

2.2. უზრუნველყოფს თუ არა კანონმდებლობა, რომ მამობრავებული მოტივი, რომელიც ეხება (ა) სექსუალურ ორიენტაციასა და (ბ) გენდერულ იდენტობას გათვალისწინებული იყოს სასჯელის დანიშვნის დროს, როგორც დამამძიმებელი გარემოება?

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 53¹ მუხლის მიხედვით, „დანაშაულის ჩადენა რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერის, გენდერული იდენტობის, ასაკის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების, შეზღუდული შესაძლებლობის, მოქალაქეობის, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის ან დისკრიმინაციის შემცველი სხვა ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით არის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება ამ კოდექსით გათვალისწინებული ყველა შესაბამისი დანაშაულისათვის.“

ამასთან ერთად, საქართველოს პროკურატურის საპასუხო წერილის მიხედვით,¹⁹⁰ ადამიანის უფლებათა დაცვის სამმართველომ აღნიშნული პუნქტის პრაქტიკული განხორციელების რეკომენდაცია შეიმუშავა. ამ რეკომენდაციის თანახმად, პროკურორებმა სიძულვილის მოტივს ხაზი უნდა გაუსვან დანაშაულზე გადაწყვეტილების მიღებისას და ასევე, სასამართლო განხილვისას, შესაძლოა და დასკვნითი შენიშვნების დროს. ამასთან, რეკომენდაცია შესაბამეა ისეთ საკითხებს, როგორებიცაა სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის კვალიფიკაცია, გამოძიების განხორციელება, მტკიცებულების მოპოვება და შესაბამისი სტატისტიკის შეგროვება.

შსს-ს მიერ გამოქვეყნებული სტატისტიკის მიხედვით, 2018 წელს სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულში 53 პირი იქნა ბრალდებული.¹⁹¹ 10 საქმეში სოგო-ს დამამძიმებელი გარემოება გამოვლინდა. თუმცა, ზემოაღნიშნული საქმეები (*01-2017; 02-2014; 03-2016; 05-2016; 06-2016*) სხვა მდგომარეობას გვიჩვენებს. სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის ყველაზე ნათლად გამოხატულ, სახელმძღვანელოს შესაბამისი სიტუაციებში სამართალდამცავები ვერ ახერხებენ დანაშაულის საფუძვლად სოგო-ს ნიშნის გამოვლენას. მოტივის დადგენის შეუძლებლობა სასამართლოს ხელს უშლის გამოიკრიბოს დანაშაულის გადაწყვეტილება, რაც თავის მხრივ, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის დაუსჯელობის სინდრომს უწყობს ხელს.

3. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები, რათა სექსუალური ორიენტაციის და გენდერული იდენტობის ნიშნით ჩადენილი სიძულვილის დანაშაულებისა და სხვა სიძულვილით მოტივირებული შემთხვევების მსხვერპლებმა და თვითმხილველებმა განაცხადონ მათ შესახებ; აღნიშნული მიზნით, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ ყველა შესაძლო ზომა, რათა სამართალდამცავ სტრუქტურებს, მათ შორის სასამართლო სისტემას, გააჩნდეს ასეთი დანაშაულებებისა და ინციდენტების იდენტიფიცირებისა და მსხვერპლთა და მოწმეთა დახმარებისა და მხარდაჭერისათვის აუცილებელი ცოდნა და უნარები.

3.1. გავრცელდა თუ არა საზოგადოებაში 'სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულებების მარტივი და გასაგები განსაზღვრება, რომელიც მოიცავს ისეთ მოტივს, როგორიცაა: (ა) სექსუალური ორიენტაცია და (ბ) გენდერული იდენტობა?

¹⁹⁰ საქართველოს პროკურატურის საპასუხო წერილი N13/368443, თარიღი: 16.05.2018.

¹⁹¹ ანგარიში ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2s8YVjZ> [ნაშაბა: 22.05.2018].

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს არ მოუწოდებია ინფორმაცია ამ საკითხთან დაკავშირებით, ზოგადად, საქართველოს კანონმდებლობაში არ გვხვდება სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის განმარტება.

3.2. უზრუნველყოფს თუ არა პოლიციისა და მოსამართლეთათვის გათვალისწინებული სასწავლო პროგრამები იმ ცოდნისა და უნარების დაუფლებას, რომლითაც ისინი მოახდენენ მსგავსი დანაშაულებებისა და შემთხვევების დადგენას, აგრეთვე დაზარალებულებისა და მოწვევების ადეკვატურ დახმარებასა და მხარდაჭერას?

მსს-ს მოწოდებული წერილის მიხედვით,¹⁹² გამომიხიებელთათვის მიღებული იქნა სახელმძღვანელო პრინციპები, სადაც გაწერილია სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის დაზარალებულთა, მოპასუხეთა და მოწმეთა დაკითხვის წესები. ამ მხრივ დაიწყო გამომიხიებელთა სპეციალიზაცია. თუმცა, WISG არ ფლობს ინფორმაციას სახელმძღვანელოს სახეობის, ხელმძღვანელობის გზებისა და მოცემული ინსტრუქციების ლეგალური ფორმების შესახებ. ამასთან, WISG-სთვის უცნობია მოსამართლეების მიერ ტრენინგში მონაწილეობის შესახებ ინფორმაცია. ამ კუთხით იუსტიციის სამინისტროს ინფორმაცია არ მოუწოდებია.

3.3. უზრუნველყოფს თუ არა პოლიციისა და მოსამართლეთა სწავლების პროგრამები და ქვევსი კოდექსები ლგბტ ჯგუფის წევრისადმი არადისკრიმინაციულ და პატივისცემით მოპყრობას, რათა ამ ადამიანებმა უსაფრთხოდ იგრძნონ თავი მათი (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის მიუხედავად და შეატყობინონ მათ მიმართ სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულისა და შემთხვევების შესახებ დაზარალებულისა თუ მოწმის სახით?

პოლიციის ეთიკის კოდექსი ყურადღებას ამახვილებს ადამიანის უფლებებზე და მოითხოვს კანონის შესაბამის მოქმედებას, რაც თანასწორობისა და სამართლიანობის პრინციპს ემყარება. ეთიკის კოდექსი ყურადღებას ამახვილებს, რომ მოვალეობის შესრულებისას პოლიციელთა პასუხისმგებლობა იმართებოდეს მიუკერძოებლობის პრინციპით, დისკრიმინაციის გარეშე. ამასთან ერთად, დისკრიმინაციის აკრძალვის საფუძველთა შორის, კოდექსის ახალი ვერსია მოიცავს სექსუალურ ორიენტაციას: „პოლიციელმა პატივი უნდა სცეს ყველა ადამიანის პიროვნულ ღირსებას, მიუხედავად მათ სამართლიანად და მიუკერძოებლად მიუხედავად პირთა რასობრივი თუ ეროვნული კუთვნილებისა, ენისა, სქესისა, ასაკისა, რელიგიური აღმსარებლობისა, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებებისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა, სოციალური კუთვნილებისა, წარმომავლობისა, განათლებისა, საცხოვრებელი ადგილისა ან სხვა სახის პირადი მდგომარეობისა ან/და სექსუალური ორიენტაციისა.“¹⁹³ შინაგან საქმეთა სამინისტროს დადგენილი წესის შესაბამისად, ეთიკის კოდექსის დარღვევა იწვევს დისციპლინურ პასუხისმგებლობას.

თუმცა, ქვეყანაში არსებული ძლიერი ჰომოფობიური ატმოსფეროს გამო, დაზარალებულთა უმეტესობა პოლიციისთვის მიმართვისგან თავს იკავებს. როგორც არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ შესწავლილი და დოკუმენტირებული საქმეებიდან ირკვევა, ჰომო/ტრანსფობიურ დანაშაულებზე მუშაობისას, ზოგჯერ პოლიციელები ავლენენ შეუსაბამო, ანდა ჰომოფობიურ მოპყრობას. დანაშაულის შესახებ მიმართვის ზემოაღნიშნული სტატისტიკაც ნათლად გვიჩვენებს, რომ ლგბტი პირთა დიდი ნაწილი შოშმა და სირცხვილს აღნიშნავს პოლიციის ჰომო/ტრანსფობიური დამოკიდებულების მიმართ. შესაბამისად, ლგბტი თემი თავს არ გრძნობს უსაფრთხოდ, საკუთარი სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის საფუძველზე ჩადენილი დანაშაულის შესახებ პოლიციის მიმართვისას.

¹⁹² შინაგან საქმეთა სამინისტროს საპასუხო წერილი N MIA 4 18 01385698, თარიღი: 12.06.2018.

¹⁹³ საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2013 წლის 31 დეკემბრის ბრძანება №999 საქართველოს პოლიციის ეთიკის კოდექსისა და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ზოგიერთ მოსამსახურეთა ქვევსი ინსტრუქციების დამტკიცების შესახებ, დანართი 1, საქართველოს პოლიციის ეთიკის კოდექსი.

3.4. არსებობს თუ არა პოლიციის განყოფილებები, რომლებიც სპეციალურად არიან დაკავებული ისეთი დანაშაულისა და შემთხვევების გამოძიებით, რომელიც დაკავშირებულია: (ა) სექსუალურ ორიენტაციასა და (ბ) გენდერულ იდენტობასთან?

ქვეყანაში არსებული ჰომოფობიური გარემოსა და პოლიციის მიმართ ნდობის დაბალი მაჩვენებლის გათვალისწინებით, ოპტიმალური იქნება ჩამოყალიბდეს კონკრეტულად სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულსა და გადაცდომებზე მომუშავე ერთეულები. ამ ეტაპისთვის ასეთი ერთეული არ არსებობს. შსს-ს საპასუხო წერილის¹⁹⁴ მიხედვით, ბალანსის შენარჩუნების მიზნით, პოლიციის ყოველი დეპარტამენტიდან ერთი პოლიციელი მაინც უნდა მონაწილეობდეს დისკრიმინაციის შესახებ არსებულ ტრენინგებში.

ამასთან ერთად, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 2018 წელს, შსს-ს საკუთარი სისტემის ფარგლებში შექმნა ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტი, რომელიც გააკონტროლებს გამოძიებას, რათა მოხდეს ქალთა მიმართ ძალადობაზე (სექსუალური ძალადობის ჩათვლით), დისკრიმინაციის საფუძველზე ჩადენილ დანაშაულზე, სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულზე, ტრეფიკინგსა და არასრულწლოვანთა მიერ, ანდა მათ მიმართ ჩადენილ დანაშაულის ფაქტებზე ეფექტური რეაგირება. ამ დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქციები გულისხმობს აღნიშნულ დანაშაულთან დაკავშირებით გამოძიების პროცესის მონიტორინგს და ადმინისტრაციულ საქმისწარმოებას, ხარვეზების გამოამჟღავნებას, იმ ზომების მიღებას და გატარებას, რაც ამ პრობლემების აღმოფხვრაში სამართალდამცავთა როლს გააძლიერებს.¹⁹⁵ WISG-ი მიესალმება დეპარტამენტის მიერ მონიტორინგის განხორციელებას, თუმცა ნათელია, რომ სისხლის სამართლის საქმეთა გამოძიება დიდი რაოდენობით ექსპერტთა ჩართულობას საჭიროებს, შესაბამისად, ეფექტური შედეგისთვის საკმარისი არ იქნება რამდენიმე მომზადებული გამოძიებელი.

3.5. არიან თუ არა პოლიციაში სპეციალური თანამშრომლები, რომლებიც მუშაობენ ადგილობრივ ლგბტ ჯგუფის წევრებთან და/ან ნდობაზე დამყარებული ურთიერთობის ჩამოსაყალიბებლად?

შსს-ს მიერ მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით, სამინისტრო ფოკუსირებულია საზოგადოებასა და მის საჭიროებებზე. შესაბამისად, ის აქტიურად თანამშრომლობს ნებისმიერ ჯგუფთან და მუშაობს მიმდინარე პროცესში მათ ჩართულობასა და მათ შესახებ ცნობიერების ამაღლებაზე.¹⁹⁶

თუმცა, სამინისტროს წერილში არაფერია აღნიშნული ლგბტ ჯგუფის წევრების მიმართ გადადგმული კონკრეტული ნაბიჯების შესახებ.

3.6. არსებობს თუ არა ანონიმური ან ელექტრონული საჩივრების სისტემა ან სხვა ადგილად ხელმისაწვდომი საშუალებები, რომელიც მესამე პირს საშუალებას აძლევს დატოვონ შეტყობინებები ასეთი შემთხვევების სიხშირისა და ხასიათის შესახებ ინფორმაციის შეგროვების მიზნით?

შსს-ს სამსახურს „112“ გააჩნია მოქმედი სატელეფონო ნომერი 112. დარეკვის შემთხვევაში ადამიანის ინფორმაცია ანონიმურია მოთხოვნის საფუძველზე. თუმცა, სამინისტროში არ ფუნქციონირებს დამოუკიდებელი ან ელექტრონული საჩივრების სისტემა. 112 შსს-ს იურიდიული პირია, რომელიც უზრუნველყოფს საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირებას. საგანგებო სიტუაციის შესახებ შესული ზარის განმარტებები პიროვნების იდენტობა ანონიმურია მოთხოვნის შესაბამისად. თუმცა, სამინისტროში არ არსებობს ანონიმური ან ელექტრონული საჩივრების სისტემა.¹⁹⁷

იმ ჰომოფობიური ატმოსფეროს გათვალისწინებით, სადაც დაზარალებული ლგბტ პირები თავს იკავებენ მიმართონ პოლიციას და ზოგჯერ, ლგბტ ორგანიზაციებსაც კი, WISG-მა შექმნა შეტყობინების ანონიმური ონლაინ ფორმა. ეს საშუალებას იძლევა დაფიქსირდეს ჰომოფობიური და

¹⁹⁴ შინაგან საქმეთა სამინისტროს საპასუხო წერილი N MIA 4 18 01385698, თარიღი: 12.06.2018.

¹⁹⁵ იქვე.

¹⁹⁶ იქვე.

¹⁹⁷ იქვე.

ტრანსფორმირებული სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული, რომელზეც არ ხდება რეაგირება. ამ ფორმის გარდა, WISG-მა ასევე შექმნა სხვა ფორმა, რომელიც გამოიყენება წინასწარ, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლის და მოწმის ინტერვიუზე. ამ მექანიზმების საშუალებით ხდება იმ შემთხვევათა დოკუმენტაცია, როდესაც მსხვერპლი თავს იკავებს მიმართის პოლიციას. უნდა აღინიშნოს, რომ 2017 წელს ამ გზით დაფიქსირდა 40-მდე სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული/გადადგომა.

4. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები, რათა უზრუნველყონ საპატიმრო დაწესებულებებში ან სხვაგვარად თავისუფლებადკვეთილი პირების, მათ შორის ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების უსაფრთხოება და ღირსების დაცვა; კერძოდ, უნდა მიიღონ დამცავი ზომები აღნიშნული პირების მისამართით განხორციელებული ფიზიკური შეურაცხყოფის, გაუპატიურების და სხვა სახის სექსუალური ძალადობის წინააღმდეგ, იმის მიუხედავად თუ ვის მიერაა ეს ჩადენილი: სხვა პატიმრების თუ დაწესებულების პერსონალის მიერ; ასეთი ზომები უნდა განხორციელდეს იმგვარად, რომ ადეკვატურად დაცული და პატივცემული იყოს ტრანსგენდერ პირთა გენდერული იდენტობა.

4.1. უზრუნველყოფს თუ არა ციხის თანამშრომლებისათვის განკუთვნილი სასწავლო პროგრამები და ქვეყის წესები პატიმრებისადმი პატივისცემითა და არადისკრიმინაციულ მოპყრობას მიუხედავად მათი (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობისა?

სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს [ამჟამად იუსტიციის სამინისტროს ფარგლებში] საპასუხო წერილის თანახმად, სპეციალური პენიტენციური სამსახურის კანონის მიხედვით პენიტენციური დაწესებულების თანამშრომლებმა უნდა გაიარონ შესაბამისი საგანმანათლებლო კურსები, რაც მოიცავს ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტური თავისუფლების საკითხების სწავლებას. შესაბამისად, ყველა ძირითადი სატრენინგო პროგრამა უზრუნველყოფს, რომ მათ ასწავლოს, ასევე, მიუთითოს ეროვნული და საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად ადამიანის უფლებების უზრუნველყოფა. სწავლებაში ხაზგასმულია ანტიდისკრიმინაციული მოპყრობის საკუთრება რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, რელიგიისა თუ რწმენის, ეროვნების, ეთნიკური თუ სოციალური მიკუთვნებულობის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობის და სხვა ნიშნის მიუხედავად.¹⁹⁸

მონიტორინგის შედეგებმა აჩვენა, რომ ციხის სამუშაოებში ჩართული ადამიანები, ვინც პასუხისმგებელია დასუფთავებაზე, არ მიეკუთვნება თვით იდენტიფიცირებულ გბტ პირთა რიცხვს. თუმცა, სხვა პატიმრები მათ მიაკუთვნებენ გბტ ადამიანებს და კრიმინალური სუბკულტურის გაგუნის გამო, ხდება ამ საფუძველზე მათი დისკრიმინაცია. დასუფთავებაზე პასუხისმგებელ პირებს სხვა პატიმრები შეურაცხყოფილი ტერმინოლოგიით მიმართავენ. საშუალოდ, ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ მათ ადმინისტრაციის ზოგი თანამშრომელიც შეურაცხყოფილი სიტყვებით მიმართავენ. სპეციალური პრევენციული ჯგუფის დაკვირვებით, ზემოაღნიშნული ასევე გამოიწვევია პენიტენციური სისტემაში არსებული კრიმინალური სუბკულტურის გაგუნით.

ერთი მხრივ, WISG-ს არ შეუძლია ტრენინგის შედეგების შეფასება. თუმცა, გარკვევით უნდა აღინიშნოს, რომ ციხის თანამშრომლებს ანტიდისკრიმინაციული სტანდარტების შესასრულებლად ორმავე პასუხისმგებლობა აკისრიათ. ზემოაღნიშნული ვალდებულების გარდა, პატიმრობისა და თავისუფლების აღკვეთის აღსრულების სისტემის ორგანოების მოსამსახურეთა ეთიკის კოდექსი თანამშრომლებს ავალდებულებს პატიმრების მიმართ პატივისცემით მოპყრობას, ნებისმიერ საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე.¹⁹⁹

¹⁹⁸ სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს საპასუხო წერილი N MOC 318 00438736, თარიღი: 16.05.2018.

¹⁹⁹ პატიმრობისა და თავისუფლების აღკვეთის აღსრულების სისტემის ორგანოების მოსამსახურეთა ეთიკის კოდექსი, მინისტრის ბრძანება N. 151, 16.04.2009.

4.2. არსებობს თუ არა მოქმედი ზომები, რათა მოხდეს ფიზიკური შეურაცხყოფის, გაუპატიურების და სხვა სექსუალური ძალადობის საფრთხეების მინიმუმამდე დაყვანა, მათ შორის დამნაშავეთა დისკრიმინაციული და სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის განმსაზღვრელი რეგლამენტი, მათ შორის არასათანადო ზედამხედველობისთვის?

პატიმრობის კოდექსის მიხედვით, „დასაბუთებული ვარაუდის არსებობისას პენიტენციური დაწესებულების დირექტორის გადაწყვეტილებით, ბრალდებულის/მსჯავრდებულის ან სხვა პირთა უსაფრთხოების უზრუნველყოფისა და სხვა კანონიერი ინტერესებიდან გამომდინარე – თვითმკვლელობის, თვითდაზიანების, მის ან სხვა პირთა მიმართ ძალადობის, ქონების დაზიანების, აგრეთვე სხვა დანაშაულისა და სამართალდარღვევის თავიდან ასაცილებლად შესაძლებელია განხორციელდეს ვიზუალური ან/და ელექტრონული საშუალებით მეთვალყურეობა და კონტროლი.“ ასევე, „ბრალდებულის/მსჯავრდებულის მიერ საკუთარი თავის, სხვისი და ქონების დაზიანების თავიდან აცილების, პენიტენციურ დაწესებულებაში დანაშაულისა და სხვა სამართალდარღვევის აღკვეთის, ბრალდებულის/მსჯავრდებულის მიერ სპეციალური პენიტენციური სამსახურის მოსამსახურის კანონიერი მოთხოვნისადმი დაუმორჩილებლობის, თავდასხმის მოგერიების, ჯგუფური დაუმორჩილებლობის ან/და მასობრივი არეულობის აღკვეთის მიზნით, დასაბუთებული გადაწყვეტილებით ბრალდებულის/მსჯავრდებულის მიმართ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შემდეგი უსაფრთხოების ღონისძიებები,“ ან ზომებს შორისაა: „სხვა ბრალდებულთაგან/მსჯავრდებულთაგან მისი განცალკევება“ და „დროებით სხვა პენიტენციურ დაწესებულებაში გადაყვანა“.²⁰⁰

იმისათვის, რომ ჩამოყალიბდეს შესაბამისი პენიტენციური სისტემა, რომელიც აკრძალავს დისკრიმინაციას და ეფუძნება თანასწორობის პრინციპს, მნიშვნელოვანია მარგინალიზებული ჯგუფების განსაკუთრებული საჭიროებების გამოვლენა და დაკმაყოფილება. საქართველოს პენიტენციურ სისტემას ამ კუთხით დიდი სირთულეები აქვს, მათ შორისაა ლგბტი (ან ამ ჯგუფთან გაიგივებულ) პატიმართა მიმართ სტიგმა, ფიზიკური ძალადობა, იძულებითი იზოლაცია და ციხის ყოველდღიური ცხოვრებიდან განდევნა.

ზემოაღნიშნული რეგულაციების მიუხედავად, არსებული პრაქტიკა საგანგაშოა, განსაკუთრებით ლგბტი პირთა მიმართ, რამდენადაც ისინი ერთ-ერთ ყველაზე მოწყვლად ჯგუფს წარმოადგენენ. როგორც სახალხო დამცველის განსაკუთრებულ ანგარიშში იყო აღნიშნული: „შემოწმების შედეგების მიხედვით ირკვევა, რომ სამურნო სამსახურში ჩარიცხული, დასუფთავებაზე პასუხისმგებელი პატიმრები, ხშირ შემთხვევაში, არ წარმოადგენენ თვით იდენტიფიცირებულ გბტ პირებს, თუმცა სხვა პატიმრების მიერ ისინი ასოცირებულნი არიან გბტ პირებთან და კრიმინალური სუბკულტურის გავლენის გამო სწორედ ამ ნიშნით ხდება მათ მიმართ დისკრიმინაციული მოპყრობა. დასუფთავებაზე პასუხისმგებელ პატიმრებს სხვა პატიმრები შეურაცხყოფელი ტერმინებით მოიხსენიებენ. სამწუხაროდ, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ დაწესებულებების ადმინისტრაციის ზოგიერთი თანამშრომელიც ხსენებულ პატიმრებს მსგავსი ტერმინებით მოიხსენიებს...“²⁰¹ ამასთანავე, 2017 წლის ანგარიშში სახალხო დამცველმა ხაზგასმით გამოკვეთა, რომ კვლავ პრობლემურია ძალადობა პატიმართა, კრიმინალურ სუბკულტურასა და არაფორმალურ მმართველობას შორის. მან აღნიშნა, რომ ძალადობისგან თავისუფალი გარემოს შესაქმნელად, მნიშვნელოვანია ჩამოყალიბდეს ძალადობის შემთხვევების გამჟღავნების, დოკუმენტირების და შეტყობინების მექანიზმები და ასევე მოხდეს მაღალი რისკის ქცევების აღმოფხვრა.²⁰²

4.3. არსებობს თუ არა დამოუკიდებელი და ეფექტური მექანიზმი, რომელიც უზრუნველყოფს ციხის თანამშრომლების მიერ ასეთი დანაშაულის ჩადენაზე შეტყობინების მიღებასა და გამოძიებას?

²⁰⁰ სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს საპასუხო წერილი N MOC 318 00438736, თარიღი: 16.05.2018.

²⁰¹ დამიანის უფლებათა მდგომარეობა დახურული ტიპის დაწესებულებებში (პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ანგარიში), ხელშეწყობა ბმულზე: <https://bit.ly/2KvLawz>

²⁰² საქართველოს სახალხო დამცველის წლიური ანგარიში, საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2017.

საკითხი დარეგულირებულია „საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს პენიტენციურ დაწესებულებებში შესაძლო წამების და სხვა სასტიკი, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის შედეგად ზრალდებულია/მსჯავრდებულია დაზიანების აღრიცხვის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის №131 ბრძანებით დადგენილი წესით. ამის მიხედვით, სამედიცინო მომსახურებისას, თუ ექიმი პაციენტს (ზრალდებულს/მსჯავრდებულს) „...შეამჩნევს რაიმე სახის ფიზიკურ დაზიანებას, ემოციური მდგომარეობის ცვლილებას ან/და სხვა ისეთ გარემოებას, რომელიც ობიექტურ პირს აღუძრავდა ეჭვს პაციენტის მიმართ განხორციელებული შესაძლო წამების და სხვა სასტიკი, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის შესახებ, სქესობრივი ძალადობის ჩათვლით...“ სტამბოლის პროტოკოლის შესაბამისად, სამედიცინო პერსონალი ვალდებულია დააფიქსიროს და სურათი გადაუღოს დაზიანებას. მასალა უნდა გაეგზავნოს შესაბამის საგამოძიებო სამსახურს.²⁰³

ამ დადგენილებათა ეფექტური განხორციელების შეფასება რთულია. ადამიანის უფლებათა დაცვის რამდენიმე ორგანიზაციის და სახალხო დამცველის ანგარიშებში აღნიშნულია პენიტენციურ დაწესებულებებში ადამიანის უფლებათა სერიოზული დარღვევები, რაც სამწუხაროდ, კვლავ გრძელდება.

4.4. ტრანსგენდერი პატიმრების შემთხვევაში არსებობს თუ არა რეგლამენტი, რომელიც უზრუნველყოფს პირთა გენდერული იდენტობის პატივისცემას ციხის თანამშრომლების მხრიდან ისეთი პროცედურების დროს, როგორიც არის მაგალითად სხეულის დათვალიერება და განსაკუთრებით გადაწყვეტილების მიღება იმის შესახებ თუ სად უნდა განთავსდეს ტრანსგენდერი პატიმარი მამაკაცების თუ ქალების სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში?

სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს ამ კითხვაზე კონკრეტულად არ უპასუხია. თუმცა, აღნიშნა, რომ საქართველოს კანონდებლობასთან და უსაფრთხოების ზომებთან მიმართებაში, მოპასუხეები და პატიმრები იგზავნიან შესაბამის პენიტენციურ დაწესებულებებსა და შესაბამის საკნებში. უზრუნველყოფილია ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლების დაცვა.²⁰⁴

5. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის და შეუწყნარებლობის გაგრძელების და აღნიშნული სახის დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის ზღვების შესახებ შესაბამისი მონაცემების შეკრება და განალიზება; უფრო კონკრეტულად, უნდა შეგროვდეს ინფორმაცია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე ჩადენილი სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულებებისა და სხვა ინციდენტების შესახებ.

5.1. ჩატარდა თუ არა კვლევა ლგბტ გეგუფის პირების მიმართ მტრული და უარყოფითი დამოკიდებულების არსისა და მიზეზების გამოსვლუნად, ამ მოვლენასთან ბრძოლის ეფექტური პოლიტიკის შემუშავების მიზნით?

სხვადასხვა სახელმწიფო დაწესებულების მიერ მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ჯერ არცერთ მათგანს გაუკეთებია ლგბტ პირთა მიმართ არსებული მტრული და უარყოფითი დამოკიდებულებების ხასიათისა და შედეგების სამხილებელი კვლევა, რაც დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლისთვის აუცილებელია.

5.2. რეგულარულად ტარდება თუ არა კვლევა ლგბტ ადამიანების მიმართ სოციალური მიმდებლობის(მტრული დამოკიდებულების დონის) გამოსაკვლევად?

საქართველოს სახალხო დამცველის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით, ჯერ არცერთ სახელმწიფო დაწესებულებას გაუკეთებია ლგბტ პირთა მიმართ არსებული მტრული და უარყოფითი

²⁰³ სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს საპასუხო წერილი N MOC 318 00438736, თარიღი: 16.05.2018.

²⁰⁴ სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს საპასუხო წერილი N MOC 0 18 00548876, თარიღი: 18.06.2018.

დამოკიდებულებების ხასიათისა და შედეგების კვლევა, რათა შეექმნათ ამ საკითხის წინააღმდეგ ბრძოლის ეფექტური პოლიტიკა.²⁰⁵

5.3. არსებობს თუ არა (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე „სიბუღილით მოტივირებული დანაშაულებების“ და შემთხვევების აღრიცხვისა და სტატისტიკის ეფექტური სისტემა?

სახალხო დამცველის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით, საქართველოს პროკურატურა მუშაობს სისხლის სამართლის დანაშაულებებში სიბუღილის მოტივის გამოწვევის საკითხზე. სიბუღილის მოტივის გამოკვეთა მნიშვნელოვანია დანაშაულის სტატისტიკის შესაქმნელად. საქართველოს მთავარი პროკურატურის წერილის თანახმად, 2017 წელს სიბუღილის მოტივი დადგინდა სისხლის სამართლის 86 დანაშაულში. ამავთან, შესაძლო სექსუალური ორიენტაციის მოტივი დაფიქსირდა 12 საქმეში და გენდერული იდენტობის მოტივი - 37 საქმეში. ამასთან ერთად, სახალხო დამცველი აღნიშნავს, რომ სამართალდამცავ ორგანოებს არ აქვთ სიბუღილით მოტივირებული ძალადობის ეფექტური რეგულირების სტრატეგია, მათი ქმედება ეფუძნება მხოლოდ კონკრეტული ინციდენტების შეტყობინებას. შესაბამისად, მას არ შეუძლია გაუმკლავდეს პრობლემის სისტემურ ხასიათს.²⁰⁶ დამატებით, შსს-ს ანგარიშის მიხედვით, 2018 წელს 53 პირი იქნა დაკავებული სიბუღილის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის ბრალდებით.²⁰⁷ სოგი-ს მოტივი კი გამოვლენილი იქნა 10 მათგანში.

B. „სიბუღილის ენა“

6. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები გამოხატვის ისეთი ფორმების წინააღმდეგ, მათ შორის მასმედიასა და ინტერნეტ სივრცეში, რომელმაც შესაძლოა გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი პირების მიმართ სიბუღილის ან დისკრიმინაციის სხვაგვარი ფორმის გამოწვევას, გავრცელების ან ხელშეწყობის პროვოცირება მოახდინოს. ასეთი „სიბუღილის ენა“ საჯაროდ უნდა იყოს აკრძალული და დაგმობილი. ყველა მიღებულმა ზომამ პატივი უნდა სცეს გამოხატვის ფუნდამენტურ უფლებას კონფენციის მე-10 მუხლისა და სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად.

6.1. არსებობს თუ არა საკანონმდებლო ზომები განსაზღვრულ საფუძველზე არსებული „სიბუღილის ენის“ დასასჯელად? ეხება თუ არა ეს ზომები: (ა) ჰომოფობიურ და (ბ) ტრანსფობიურ „სიბუღილის ენას“?

საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის მიხედვით, მაუწყებლობის შემთხვევაში სიბუღილის ენას არეგულირებს 2009 წლის 19 მარტის კომისიის დადგენილება N2 „მაუწყებელთა ქცევის კოდექსის“ თაობაზე. მაუწყებლობის შესახებ საქართველოს კანონის მიხედვით,²⁰⁸ მაუწყებელთა ქცევის კოდექსში მოცემულ დისკრიმინაციის საქმეებსა და სხვა საკითხებზე მუშაობა მაუწყებლის თვითრეგულირების მექანიზმის კომპეტენციაა.²⁰⁹

არ არსებობს სადამსჯელო ზომები, მაგრამ შინაარსთან დაკავშირებული შეზღუდვები არეგულირებს სამაუწყებლო მედიის და ინტერნეტ პროვაიდერების მუშაობას, რაც მოიცავს ჰომოფობიური სიბუღილის ენის აკრძალვას. კერძოდ, „იკრძალება ისეთი პროგრამების გადაცემა, რომლებიც მიმართულია პირის ან ჯგუფის ფიზიკური შესაძლებლობის, ეთნიკური კუთვნილების, რელიგიის,

²⁰⁵ სახალხო დამცველის საპასუხო წერილი N 12/6833, თარიღი: 15.05.2018.

²⁰⁶ საქართველოს სახალხო დამცველის წლიური ანგარიში, საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2017.

²⁰⁷ ანგარიში ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2sl8VtZ> [ნანახია: 22.05.2018].

²⁰⁸ საქართველოს კანონი მაუწყებლობის შესახებ, მუხლები 56, 59¹.

²⁰⁹ საპასუხო წერილი N04/1633-18, თარიღი: 14.05.2018.

მსოფლმხედველობის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის ან სხვა თვისებისა თუ სტატუსის გამო შეურაცხყოფისავენ, დისკრიმინაციისავენ ან ამ თვისებისა თუ სტატუსის განსაკუთრებული ხაზგასმისავენ, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს აუცილებელია პროგრამის შინაარსიდან გამომდინარე და მიზნად ისახავს არსებული შუღლის ილუსტრირებას.“²¹⁰

დამატებით, „რეკლამის შესახებ“ საქართველოს კანონში არაეთიკურ რეკლამად განიხილულია „რეკლამა, რომელიც ფიზიკურ პირთა ეროვნების, რასის, პროფესიის, სოციალურ-კულტურული მემკვიდრეობის, ასაკის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური და ფილოსოფიური მრწამსის მიმართ შეურაცხმყოფელისიტყვებისა და შედარებების გამოყენებით არღვევს საყოველთაოდ აღიარებულ ჰუმანურ და ზნეობრივ ნორმებს...“ თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ეს კონკრეტული კანონი არ ეხება პოლიტიკურ რეკლამას.²¹¹

საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, რომელიც საქართველოში არეგულირებს არჩევნების, რეფერენდუმებისა და პლებისციტის ყველა დონეზე მომზადებასა და ჩატარებას, გარკვეულ აკრძალვებს აწესებს სიძულვილის ენის გამოყენებასა და სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფთა შორის მტრობის გაღვივებაზე. 45-ე მუხლი აღნიშნავს, რომ: „... საარჩევნო პროგრამა არ უნდა შეიცავდეს ომისა და ძალადობის პროპაგანდას...ეროვნული შუღლისა და მტრობისკენ, რელიგიური და ეთნიკური დაპირისპირებისკენ მოწოდებას.“²¹²

2004 წელს მიღებული საქართველოს პარლამენტის წევრის ეთიკის კოდექსი კრძალავს პარლამენტარების მხრიდან დამამცირებელი ფრაზების ან შეურაცხმყოფელი ენის გამოყენებას.²¹³ ამ დოკუმენტით დადგენილია, რომ პარლამენტის წევრები ვალდებული არიან, რომ განსხვავებების მიუხედავად ინდივიდებს მოეყარან პატივისცემით და ტოლერანტულად. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ საფუძველთა სია პირდაპირ არ შეიცავს სექსუალურ ორიენტაციას, გენდერულ იდენტობასა და გამოხატვას.²¹⁴ არსებული დოკუმენტის ხარვეზების გამოსასწორებლად შეიქმნა კოდექსის მონახაზი და წევრების მიერ დარეგისტრირდა ღია მმართველობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭო. კოდექსის სამუშაო ვერსია პარლამენტის წევრებს ავალდებულებს თავი შეიკავონ ადამიანთა პატივისა და ღირსების შელახვისგან, სექსისტური, დისკრიმინაციული განცხადებების და სიძულვილის ენის გამოყენებისგან.²¹⁵

2009 წელს შექმნილი საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტია, რომელიც თავდაპირველად გაიზიარა 138-მა ჟურნალისტმა, მედიის თვითრეგულაციის მექანიზმებს აწესებს. ამჟამად ქარტიას ჰყავს 320 წევრი და შეიცავს საერთაშორისო ჟურნალისტური სტანდარტების შესაბამის 11 პრინციპს, რომელთაგან ორიც განსაკუთრებულად ეხება ლგბტი პირებს. მე-7 პრინციპი აღნიშნავს, „ჟურნალისტს უნდა ესმოდეს მედიის მიერ დისკრიმინაციის წახალისების საფრთხე; ამიტომ ყველაფერი უნდა იქნას ნებისმიერი პირის დისკრიმინაციის თავიდან ასაცილებლად რასის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური და სხვა მხედველობების, ეროვნული ან სოციალური წარმონაქონის საფუძველზე ან რაიმე სხვა ნიშნით“; მე-10 პრინციპი დამატებით შეეხება პირადი ცხოვრების დაცვას და აღნიშნავს, „ჟურნალისტმა პატივი უნდა სცეს ადამიანის პირად ცხოვრებას და არ შეიქრას პირად ცხოვრებაში, თუ არ არსებობს განსაკუთრებული საზოგადოებრივი ინტერესი.“ ჟურნალისტთა მხრიდან ამ პირობების შესრულებას მონიტორინგს უწევს ქარტიის საბჭო, რომელიც 9 წევრისგან შედგება.²¹⁶ თავდაპირველად საბჭო განიხილავდა მხოლოდ წევრი ჟურნალისტების წინააღმდეგ შეტანილ საჩივრებს, თუმცა, 2013 წლის დეკემბრიდან საბჭო იმ საკითხებსაც განიხილავს,

²¹⁰ საქართველოს კანონი მაუწყებლობის შესახებ, მუხლი 56.

²¹¹ საქართველოს კანონი რეკლამის შესახებ, მუხლი 3(5).

²¹² საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მუხლი 45. პარაგრაფი 3.

²¹³ საქართველოს პარლამენტის წევრის ეთიკის კოდექსი, მუხლი 4.

²¹⁴ ეთიკის კოდექსი, მუხლი 11.

²¹⁵ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2MkCPgB> [ნანახია: 24.06.2018].

²¹⁶ საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტია, მუხლები 7 და 10.

რომელიც ეხება ჟურნალისტებს, ვისაც ქარტიისთვის ხელი არ მოუწერია. ნებისმიერ მოქალაქეს შეუძლია მიმართოს ქარტიას, მიუხედავად იმისა, შინაარსი პირდაპირ შეეხო მას თუ არა.

2015 წლამდე სიძულვილის ენა კრიმინალიზებული არ იყო საქართველოში. თუმცა, 2015 წელს სისხლის სამართლის კოდექსში შევიდა ცვლილებები და ახალი დებულებები მოიცავს რეგულაციებს, რომლებიც საჯარო სივრცეში სიძულვილის ენის გამოყენებას ნაწილობრივ ზღუდავს: „რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული, კუთხური, ეთნიკური, სოციალური, პოლიტიკური, ენობრივი ან/და სხვა ნიშნის მქონე პირთა ჯგუფებს შორის განხეთქილების ჩამოსაგდებად ძალადობრივი ქმედებისაკენ ზეპირად, წერილობით ან გამოხატვის სხვა საშუალებით საჯაროდ მოწოდება, თუ ეს ქმნის ძალადობრივი ქმედების განხორციელების აშკარა, პირდაპირ და არსებით საფრთხეს, – ისჯება...“²¹⁷ ნათელია, რომ დებულების მიზანი დაპირისპირების პრევენციაა და არა მარცხენაიზებული ჯგუფის წევრების ძალადობისგან დაცვა. ასევე, აქ გაერთიანებული არ არის სოციალური და ცვლილი საფუძვლები, რაც ცვლილების მიზნის შესახებ ეჭვს იწვევს. კერძოდ, შეიძლება არსებობდეს უმცირესობათა წინააღმდეგ მისი გამოყენების რისკი.

6.2. ხდება თუ არა მედია ორგანიზაციების, მათ შორის ინტერნეტ გამოცემების წახალისება, რათა მათ საკუთარი მოღვაწეობის ფარგლებში (მაგ. პროფესიული ეთიკის კოდექსის მეშვეობით) ხელი შეუწყონ:

• პატივისცემის, ტოლერანტულობისა და მრავალფეროვნების კულტურას და

• ლგბტ ჯგუფის წევრების ნეგატიურად და სტერეოტიპულად წარმოჩენის თავიდან აცილებას?

ამ შეკითხვაზე პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტს პასუხი არ გაუცია.

6.3. არსებობს თუ არა კანონი, რომელიც ახდენს „სიძულვილის ენის“ კრიმინალიზაციას და მოიცავს თუ არა ის: (ა) კომოფობიურ და (ბ) ტრანსფობიურ „სიძულვილის ენას“?

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი შეზღუდვებს აწესებს. თუმცა, ის არ მოიცავს სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძვლებს.

6.4. ხდება თუ არა ინტერნეტ სერვისის მიმწოდებლების წახალისება, რათა მათ მიიღონ ზომები (ა) კომოფობიური და (ბ) ტრანსფობიური მასალის, მექარისა და შეურაცხყოფის გავრცელების აღკვეთისათვის?

ინტერნეტ პროვაიდერებს არ აქვთ ისეთი მექანიზმების შექმნის ვალდებულება, რაც მათ საშუალებას მისცემს გააუქმონ ან გათიშონ მომხმარებელი, რომელიც ავრცელებს/გადასცემს არასასურველ ელექტრონულ შეტყობინებებს, მიუღებელ პროდუქტს, კომპიუტერულ ვირუსებს, თაღლითურ ანდა სარისკო პროგრამებს.²¹⁸ პროდუქტი მიუღებელია, თუ ის ავრცელებს სიძულვილს ან განსაკუთრებული ძალადობის ფორმებს.²¹⁹

ინტერნეტ პროვაიდერებმა რეგულარულად უნდა შეამოწმონ მათთან დარეგისტრირებულ ვებგვერდთა შინაარსი, რათა აირიონ ინტერნეტში მიუღებელი პროდუქტის განთავსება. თუ ეს მოხდება, პროვაიდერმა დაუყონებლივ უნდა მიიღოს ზომები, რომ:

a) დომეინის მფლობელს გაუგზავნოს გაფრთხილება და დაუწესოს მიუღებელი პროდუქტის წაშლის ვადა;

b) თუ გაფრთხილება არ იქნება გათვალისწინებული, დაბლოკოს ვებგვერდი.²²⁰

²¹⁷ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 239¹.

²¹⁸ ელექტრონული კომუნიკაციების სფეროში მომხმარებლის მიწოდების და მომხმარებელთა უფლებების რეგლამენტი, მუხლი (4).

²¹⁹ იქვე, მუხლი 3.

²²⁰ იქვე, მუხლი 10³.

მამასადამე, მეტ-ნაკლებად შესაძლებელია სტანდარტული მედიის საშუალებით გავრცელებული ჰომოფობიური სიძულვილის ენაზე რეაგირება. თუმცა, პრაქტიკაში ინტერნეტ სივრცეში არსებული სიძულვილის ენა სერიოზულ გამოწვევად რჩება. ეს განსაკუთრებით პრობლემურია იმის გათვალისწინებით, რომ ინტერნეტ სივრცეში ლგბტი პირთა წინააღმდეგ მიმართული სიძულვილის ენა ყველაზე კატეგორიული და შეურაცხმყოფელია, ხშირად შეიცავს დისკრიმინაციისა და ძალადობისკენ პირდაპირ ნაქვეზებას (*საქმეები #10-2018; #16-2016*).

6.5. თუ ადგილი აქვს „სიძულვილის ენის“ გამოვლინებას, ხდება თუ არა მათი საჯაროდ დაგმობა საჯარო პირთა მიერ?

ზოგადად, სიძულვილის ენის გადაცდომები საჯაროდ არ არის ხოლმე დაგმობილი მათი ავტორების მხრიდან. თუმცა, ზოგიერთი ინციდენტი (*საქმე #10-2017*) დაგმო სახალხო დამცველმა. უნდა აღინიშნოს, რომ პრეზიდენტმა გიორგი მარგველაშვილმა დაადასტურა კამიას მიმართ მხარდაჭერა (*საქმე #31-2017*). მან აღნიშნა: „... ვგმობ ძალადობის გამოვლინებას ნებისმიერი ფორმით. მივესალმები სპორტული საზოგადოების ერთსულოვან მხარდაჭერას გურამ კამიას მიმართ, ზოზლი და ძალადობა ჩვენი საზოგადოებისთვის უცხოა. ჩემი მხარდაჭერა საქართველოს ეროვნული საფეხბურთო ნაკრების ვიცეკაპიტანს და არნემის „ვიტისის“ კაპიტანს გურამ კამიას“.²²¹

7. წერმა სახელმწიფოებმა უნდა აამაღლონ ცნობიერება საჯარო ხელისუფლებებსა და საჯარო ინსტიტუტებში, მათი პასუხისმგებლობის ყველა დონეზე, რათა თავი შეიკავონ ისეთი განცხადებებისაგან, განსაკუთრებით, მედიის წინაშე, რომლებიც შეიძლება აღქმული იქნას, როგორც სიძულვილის ან დისკრიმინაციის ლეგიტიმაცია.

7.1. გამოცემულია თუ არა სახელმძღვანელო პრინციპები ან მიღებულია თუ არა სხვა ზომები ხელისუფლების/საჯარო დაწესებულებების წარმომადგენელთა ცნობიერების ამაღლებისათვის, რაც მოუთხოვს მათ მსგავსი განცხადებებისაგან თავის შეკავების ვალდებულებაზე?

თანასწორობის დეპარტამენტის საშუალებით, სახალხო დამცველი საჯარო დაწესებულებების წარმომადგენლებისათვის მართავს ტრენინგებს, რომელთა მიზანია თანასწორობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის უზრუნველყოფა.²²²

უნდა აღინიშნოს, რომ 2017 წელს პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტის ინიციატივით შეიქმნა პარლამენტის წევრის ეთიკის კოდექსის მონახაზი.²²³ მონახაზის მიხედვით, დეპუტატმა პატივი უნდა სცეს ფუნდამენტურ უფლებებსა და თავისუფლებას და აღიაროს თანაბარი უფლებები და შესაძლებლობები მამაკაცებსა და ქალებს შორის. ასევე, კოდექსი ავალდებულებს დეპუტატებს უმცირესობათა მიმართ არ გამოიყენონ სიძულვილის ენა ნებისმიერ საფუძველზე და დარღვევის შემთხვევაში განიხილავს დისციპლინურ საქციებს. შესაბამისად, კოდექსის მიღება ძალიან მნიშვნელოვანი იქნება სიძულვილის ენისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრისათვის.

7.2. გაუკეთებიათ თუ არა ხელისუფლების და საჯარო დაწესებულებების წარმომადგენლებს ისეთი განცხადებები, რომელიც შეიძლება გაგებულ იქნას, როგორც სიძულვილის ან დისკრიმინაციის გამართლება?

სახალხო დამცველის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, ე.წ. „პოლიტიკური ჰომოფობია“ (სიძულვილის ენა პოლიტიკოსთა მხრიდან) ისევ პრობლემურია, რაც უარყოფითად აისახება ლგბტი პირთა უფლებებზე და მათ მიმართ სტიგმას აძლიერებს.²²⁴ სიძულვილის ენისა და დისკრიმინაციულ განცხადებებთან ერთად, მოუფვარებელი რჩება საჯარო პირების მიერ გაკეთებული განცხადებები,

²²¹ ნეტგაზეთი, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2LR5ppH> [27.05.2018].

²²² სახალხო დამცველის საპასუხო წერილი N 12/6833, თარიღი: 15.05.2018.

²²³ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2MkCPgB> [25.06.2018].

²²⁴ საქართველოს სახალხო დამცველის წლიური ანგარიში, საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2016.

რითაც თავს ეკავებენ ლგბტი უფლებების დაცვისაგან. ამგვარი განცხადებები ხელს უწყობს საზოგადოების ჰომოფობიურ დამოკიდებულებასა და ლგბტი უფლებების შელახვას.

საქართველოში არსებული ჰომოფობიური დონის გათვალისწინებით, განსაკუთრებით საშიშია, როდესაც წამყვან პოლიტიკოსებს არ შეუძლიათ, ან უარყენიანთ არ უპასუხონ ლგბტი პირების წინააღმდეგ სისტემურ ძალადობასთან დაკავშირებულ რისკებს და სანაცვლოდ, უარყოფენ ძალადობის მსგავს შემთხვევებს. მათი ქცევებით ხდება დისკრიმინაციის ლეგიტიმაცია. კონკრეტულად, შეგვიძლია გავისინეთ პრემიერ მინისტრ ირაკლი ღარიბაშვილის განცხადება, რომ 2013 წლის 17 მაისს პოლიციამ ეფექტურად იმუშავა და არავინ დაშავებულა აღნიშნული მოვლენების დროს;²²⁵ ან ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეაზე გუგული მალრადის განცხადება, რომ 2013 წლის 17 მაისის ქმედება მცირე მასშტაბის თავდასხმა იყო.²²⁶

ასევე, ჰომოფობიური სიძულვილის ენის შემთხვევები წინასაარჩევნო პერიოდში იზრდება, როდესაც საზოგადოებაზე გავლენის მოხდენა უფრო პოპულისტური ხდება. 2016 წლის არჩევნების პერიოდში განსაკუთრებით გახშირდა ჰომოფობიური და ტრანსფობიური სიძულვილის ენის გამოყენება. მედიის განვითარების ფონდის ანგარიშის მიხედვით, მედიამ 459-ჯერ გააშუქა 454 ჰომოფობიური შემთხვევა.²²⁷ საჯარო პირების ჰომო/ტრანსფობიური განწყობა (საქმეები #08-201; 10-2018) ძირითადად ავრცელებს მარგინალიზებული ჯგუფების მიმართ შეუწყნარებლობას და აჩვენებს, რომ ლგბტი თემი ნაკლებად სასურველია გადაწყვეტილების მიმღებთათვის. შესაბამისად, საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებისათვის მნიშვნელოვანია, რომ დაიგმოს სიძულვილის ყველა გამოხატვა. უნდა აღინიშნოს, რომ აქამდე მხოლოდ არასამთავრობო ორგანიზაციები რეაგირებდნენ პოლიტიკოსთა ჰომოფობიურ განცხადებებზე, თუმცა, როგორც აღვნიშნეთ, სახალხო დამცველიც გმობს მსგავს შემთხვევებს.

8. საჯარო მოხელეები და ხელისუფლების სხვა წარმომადგენლები უნდა წახალისდნენ, რათა სამოქალაქო საზოგადოებასთან, მათ შორის მასმედიასა და საპარტულ ორგანიზაციებთან, პოლიტიკური და რელიგიური თემების წარმომადგენლებთან დიალოგის დროს ხელი შეუწყონ ლესბისელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ შეწყნარებლობასა და მათი უფლებების პატივისცემის დანერგვას.

8.1. გამოხატა თუ არა მხარდაჭერა თანამდებობის პირებს და ხელისუფლების წარმომადგენლებს ამ მიმართულებით?

WISG-ისთვის უცნობია რომელიმე სახელმწიფო დაწესებულებაში თუ მოხდა მხარდაჭერის გამოხატვა.

8.2. თუ ასეა, არსებობს თუ არა დამამტკიცებელი საბუთი იმისა, რომ თანამდებობის პირები და ხელისუფლების სხვა წარმომადგენლები ხელს უწყობენ სამოქალაქო საზოგადოებასთან დიალოგის დროს ლგბტი ჯგუფის წევრებისადმი ტოლერანტული დამოკიდებულებისა და არაძალადობრივი ენის გამოყენების წახალისებას?

2017 წლის 29-30 ივნისს, ევროკავშირის პროექტის „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ ფარგლებში, სახალხო დამცველის წარმომადგენლებმა ჩაატარეს ტრენინგი „თანასწორობა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრა“. ტრენინგის სამიზნე აუდიტორია საქართველოს რეგიონების ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლები იყვნენ. კურსში, რომელიც მოიცავდა თეორიულ ასპექტებსა და პრაქტიკულ სავარჯიშოებს, სულ 37-მა საჯარო მოხელემ მიიღო მონაწილეობა. ასევე, 2017 წლის 25-25 მაისს, იგივე პროექტის ფარგლებში, საჯარო სკოლის

²²⁵ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2tpqvYg> [ნანახია: 18.06.2018].

²²⁶ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2MUbt1Y> [ნანახია: 18.06.2018].

²²⁷ კინწურაშვილი, თ., სიძულვილის ენა, MDF, თბილისი, 2016.

მასწავლებლებს იმავე ტრენინგში მონაწილეობის საშუალება ჰქონდათ და რაშიც 40 მასწავლებელი ჩაერთო.

პოლიტიკური დისკურსის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ლგბტი საკითხები საკმაოდ პოლიტიზირებულია საქართველოში, რაც ხშირად გამოიყენება ელექტორატის მიზილზებაში, პოლიტიკური ოპონენტისთვის მხარდაჭერის შესუსტებასა, ან მსგავსი მიზნებისთვის. სახალხო დამცველი ხშირად უსვამს ხაზს და ხელს უწყობს თანასწორობას, თუმცა, რთულია გავისხენოთ სხვა ოფიციალურ პირთა განცხადებები, რომლითაც გულწრფელად უწყობენ ხელს თანასწორობას და მხარს უჭერენ ლგბტი ჯგუფს.

II. გაერთიანების თავისუფლება

9. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ კონვენციის მე-11 მუხლის თანახმად, გაერთიანების თავისუფლების უფლება განზოგადდეს ეფექტიანად, სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე; კერძოდ, არ უნდა დაუშვან და გააუქმონ დისკრიმინაციული ხასიათის ადმინისტრაციული პროცედურები, მათ შორის, დამატებითი ფორმალუბები გაერთიანებათა რეგისტრაციისა და პრაქტიკული ფუნქციონირებისათვის; აგრეთვე, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ ყველა ზომა სამართლებრივი და ადმინისტრაციული წესების, მათ შორის საზოგადოებრივ ჯანმრთელობასთან, საზოგადოების მორალთან და საზოგადოებრივ წესრიგთან დაკავშირებული შეზღუდვების ზორობად გამოყენების წინააღმდეგ.

9.1. ემლებათ თუ არა ხელი ოფიციალურ რეგისტრაციამი ისეთ ორგანიზაციებს, რომელთა საჯაროდ გაცხადებული მიზანია ლგბტ ადამიანების კეთილდღეობაზე, უფლებებზე ან სხვა რაიმე მიმართულებაზე მუშაობა?

საქართველოს კონსტიტუციის მიხედვით, „ყველას აქვს საზოგადოებრივი გაერთიანებების, მათ შორის პროფესიული კავშირების შექმნისა და მათში გაერთიანების უფლება.“²²⁸ 2009 წლის საკანონმდებლო ცვლილებების მიხედვით გამარტივდა არაკომერციული ორგანიზაციების, მათი რეგიონული ფილიალების, საზღვარგარეთ დარეგისტრირებული არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციების რეგისტრაცია. რეგისტრაციის პერიოდი შემცირდა 1 დღემდე და ასევე შემცირდა რეგისტრაციისათვის საჭირო დოკუმენტების სია. ადგილობრივი და უცხოური არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის განსხვავებული რეგულაციები არ არის. ასევე, არ არის საჭირო არასამთავრობო ორგანიზაციათა რეგიონული ოფისების ცალკე რეგისტრაცია.²²⁹

დაუშვებელია შეიქმნას გაერთიანება, თუ მისი „მიზანია საქართველოს კონსტიტუციური წყობილების დამოხრა ან ძალადობითი შეცვლა, ქვეყნის დამოუკიდებლობის ხელყოფა, ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევა, ან რომელიც ეწევა ომის ან ძალადობის პროპაგანდას, აღვივებს ეროვნულ, კუთხურ, რელიგიურ ან სოციალურ შუღლს.“²³⁰ მაშასადამე, ლგბტი უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაციის დარეგისტრირებისათვის არ არსებობს გამოხატული დამბკობა.

მეორე მხრივ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში აღნიშნულია, რომ ორგანიზაცია შეიძლება დისკვალიფიცირდეს, თუ მისი მიზნები ეწინააღმდეგება „აღიარებულ ზნეობრივ ნორმებს.“²³¹ რამდენადაც ეს განსაზღვრული არ არის, აქ შეიძლება იყოს ლგბტი უფლებების გავრცელების საწინააღმდეგო ინტერპრეტაციის გარკვეული რისკი. ეს რისკი შეიძლება გაიზარდოს საზოგადოების

²²⁸ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 26(3).

²²⁹ ოსტატის სამინისტროს საპასუხო წერილი N. 26948, თარიღი: 26.06.2012.

²³⁰ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 26(3).

²³¹ სამოქალაქო კოდექსი, მუხლი 32 (3, ა).

მაღალი ჰომოფობიური განწყობის გამო, რაც დისკრიმინაციული პრაქტიკის ჩამოყალიბებამდე, საფუძველშივე უნდა აღმოიფხვრას.

უნდა აღინიშნოს, რომ WISG-ისთვის ცნობილი არ არის ლგბტი უფლებების დაცვის მიზნის გამო ორგანიზაციის ოფიციალურ რეგისტრაციაზე უარის თქმის შემთხვევა.

9.2. თუ ასეა, ხორციელდება თუ არა ეს დისკრიმინაციული ადმინისტრაციული რეგლამენტის გამოყენებით, საზოგადოებრივ ჯანმრთელობაზე, მორალზე, საზოგადოებრივ წესრიგზე დაფუძნებული შეზღუდვების ან რაიმე სხვა საშუალებების გამოყენებით?

იხილეთ 9.1.

9.3. არსებობს თუ არა ისეთი ზომების მიღების მაგალითები, რომელიც მიმართულია

• ლგბტ ორგანიზაციების თავისუფლად მოქმედების უზრუნველყოფისკენ

• აუცილებლობის შემთხვევაში მათი ინტერესების დაცვისკენ

• მათი მუშაობის ხელშეწყობისა და წახალისებისკენ?

არ არსებობს განსაკუთრებული ზომები, რაც უზრუნველყოფს კონკრეტულად ლგბტი ორგანიზაციის თავისუფალ და უსაფრთხო მუშაობას.

9.4. ხდება თუ არა ლგბტ ორგანიზაციების ჩართვა პარტნიორულ დონეზე საჯარო პოლიტიკის იმ საკითხების შემუშავებისა და იმპლემენტაციისას, რომელიც გავლენას ახდენს ლგბტ ჯგუფის წევრებზე?

მიუხედავად არასამთავრობო სექტორის სურვილისა და მზაობისა, რომ მონაწილეობა მიიღონ საჯარო პოლიტიკაში ლგბტი პირების წარმოდგენით, ზოგადად ისინი მაინც არ არიან ჩართულნი ამ პროცესში. WISG-მა მოამზადა რამდენიმე საჯარო პოლიტიკის დოკუმენტი, რომლებიც, სამწუხაროდ, ხელისუფლებას არ გაუთვალისწინებია.

10. არასამთავრობო ორგანიზაციების ხელმისაწვდომობა სახელმწიფო/საჯარო დაფინანსებაზე გარანტირებულ უნდა იქნას სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე.

10.1. ხელმისაწვდომია თუ არა არასამთავრობო ორგანიზაციებისათვის გამოყოფილი სახელმწიფო/საჯარო დაფინანსება ლგბტ ორგანიზაციებისათვის დისკრიმინაციის გარეშე?

დაფინანსებაზე განკარგულების გაცემების შეზღუდვა არ არსებობს. ზოგიერთი არასამთავრობო ორგანიზაცია (მირითადად, სოციალურ ზრუნვაზე ორიენტირებული არასამთავრობო ორგანიზაციები) ფინანსდება სახელმწიფოს მხრიდან სხვადასხვა სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში. დღევანდელი მონაცემებით, არცერთ ლგბტი ორგანიზაციას არ მიუმართავს სახელმწიფო დაფინანსებისთვის, თუმცა, არ არსებობს მიზეზი ვივარაუდოთ, რომ ლგბტი ორგანიზაციები ვერ მიიღებენ ასეთ დაფინანსებას ორგანიზაციის პროფილის გამო.

10.2. გამხდარა თუ არა ხელმისაწვდომი მსგავსი ფონდები ლგბტ ორგანიზაციებისთვის?

არა.

11. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების უფლებებისთვის მებრძოლთა დასაცავად მათ წინააღმდეგ მიმართული აგრესიისაგან და მხრობისგან, მათ შორის, საჯაროდ სახელმწიფოს წარმომადგენლების მიერ განხორციელებული ქმედებებისგან, რათა ადამიანების უფლებადამცველების დაცვისა და მათი საქმიანობის მხარდაჭერის გაუმჯობესების შესახებ ევროპის საბჭოს მიწისებრთა კომიტეტის დეკლარაციის თანახმად, ადამიანის უფლებადამცველებმა შეძლონ თავისუფლად მოქმედება.

11.1. უზრუნველყოფს თუ არა სახელმწიფო ადამიანის უფლებების დამცველი ორგანიზაციების ეფექტურ დაცვას მესამე პირთაგან მომდინარე მტრული დამოკიდებულებისა და აგრესიისაგან?

ყოველწლიური ანგარიშის მიხედვით, სახალხო დამცველმა შეისწავლა ქალთა და ლგბტი+ უფლებადამცველთა მიმართ მათი საქმიანობის საფუძველზე დისკრიმინაციის საქმეები. გამოირკვა, რომ წინა წლებთან შედარებით, დამინების ძირითადი ფორმა იყო კიბერბულინგი და კიბერ დამინება, რაც სერიოზულ საფრთხეს უქმნის საქართველოში მცხოვრებ აქტივისტებს (საქმე #16-2016). ქვეყანაში მოიმატა გენდერის საკითხთა მოწინააღმდეგე მოძრაობების საქმიანობამ. ისინი ღიად ეწინააღმდეგებიან გენდერული თანასწორობის პოლიტიკას, რასაც ხშირად ძალის საშუალებით წარმოადგენენ. მნიშვნელოვანია, რომ სამართალდამცევმა სათანადოდ შეისწავლონ ქალთა და ლგბტი+ უფლებადამცველთა წინააღმდეგ მუქარის რისკები და ეფექტურად გამოიძიონ მსგავსი ფაქტები.²²²

თუმცა, კვლავ არსებობდა პრობლემები სამართალდამცავთა მხრიდან ლგბტი უფლებადამცველთა წინააღმდეგ ძალადობის პრევენციის მიმართულებით. ბოლო წლების დოკუმენტირებული ფაქტები (საქმე #05-2016; 01-2017) კვლავ აჩვენებს ლგბტი ჯგუფის წინააღმდეგ ჩადენილ საქმეთა მიმართ პოლიციელთა არასათანადო რეაქციას.

11.2. არსებობს თუ არა მაგალითები სახელმწიფოს მხრიდან მიღებული ზომებისა, რომლებიც მსგავსი ორგანიზაციების საქმიანობის პატივისცემისკენ და ისეთი სპულში გარემოს შექმნისკენ იქნებოდა მიმართული, სადაც ასეთი ორგანიზაციები თავისუფლად განახორციელებენ თავიანთ საქმიანობას?

მსგავსი მაგალითი არ დაფიქსირებულა. სახალხო დამცველის მიერ გაკეთებული საჯარო გაკიცხვის მაგალითი შეიძლება ჩავთვალოთ ლგბტი ორგანიზაციათა წევრების მიმართ სასტიკი მოპყრობის წინააღმდეგ მიმართულ ერთადერთ ზომად (საქმე #01-2017). თუმცა, ნათელია, რომ ეს ვერ ჩაითვლება შესაბამის ზომად. შედეგად, კვლავ პრობლემურია სახელმწიფოს მხრიდან უმოქმედობა თუ არასამკმრისად ეფექტიანი ქმედებები ადამიანის უფლებათა დამცველი ორგანიზაციებისა და უფლებადამცველების წინააღმდეგ არსებულ მტრობასა და აგრესიასთან მიმართებით.

11.3. აქვთ თუ არა შესაძლებლობა ლგბტ ადამიანის უფლებათა დამცველ ორგანიზაციებს იმუშაონ:

- ადამიანის უფლებათა დამცველ ორგანიზაციებთან და ომბუდსმენტთან ეროვნულ დონეზე
- მასშტაბისთან
- სხვა ადამიანის უფლებათა დამცველ ორგანიზაციებთან?

სახალხო დამცველის წერილის მიხედვით, ეროვნულ დონეზე ლგბტი უფლებადამცველ ორგანიზაციებს აქვთ ომბუდსმენტთან მუშაობისა და კოორდინაციის შესაძლებლობა. ასევე, სახალხო დამცველის დეპარტამენტები, კერძოდ თანასწორობისა და გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტები მჭიდროდ თანამშრომლობენ ლგბტი უფლებების საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციებთან. WISG-ს აქვს ამ კუთხით სახალხო დამცველთან თანამშრომლობის გამოცდილება, რაც მოიცავს სოფი-ს საფუძველზე დისკრიმინაციის საქმეების სამართალწარმოებას.

ასევე, ჟურნალისტთა შორის ცნობიერების ამაღლების მიზნით, ადამიანის უფლებათა დაცვის ორგანიზაციებმა ჩაატარეს რამდენიმე ტრენინგი.²²³ ასეთი კურსები მიმართულია იმისკენ, რომ მოხდეს მედიაში დისკრიმინაციის აღმოფხვრა, მაუწყებლობის საერთაშორისო სტანდარტების უზრუნველყოფა, მარგინალიზებული ჯგუფების, სოფი-ს ჩათვლით, დისკრიმინაციის აკრძალვისა და ლეგალური ასპექტების მიღწევა.

²²² საქართველოს სახალხო დამცველის წლიური ანგარიში, საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2017.

²²³ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2NfIR1> [ნანახია: 18.06.2018].

ამასთანავე, ადამიანის უფლებათა დაცვის ორგანიზაციებს შეუძლიათ ერთმანეთთან თანამშრომლობა. ამისათვის, 2014 წელს ჩამოყალიბდა „კოალიცია თანასწორობისათვის“, რაც წარმოადგენს ფონდი „ღია საზოგადოება - საქართველოს“ მხარდაჭერით შექმნილ არაფორმალურ ალიანსს. კოალიციაში ერთიანდება ადამიანის უფლებათა დაცვაზე მომუშავე 9 არასამთავრობო ორგანიზაცია: ფონდი „ღია საზოგადოება - საქართველო“, ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი, კონსტიტუციის 42-ე მუხლი, „საფარი“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, პარტნიორობა ადამიანის უფლებებისთვის, ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი (WISG), იდენტობა და საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივა. კოალიციის მიზანია გააძლიეროს ანტიდისკრიმინაციული მექანიზმების მანდატი და ხელი შეუწყოს დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ეფექტურ ბრძოლას.

11.4. შეუძლიათ თუ არა მათ მონაწილეობა მიიღონ სასწავლო სესიებში, საერთაშორისო კონფერენციებში და ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებულ სხვა ღონისძიებებში?

ადგილობრივი ლგბტი ორგანიზაციები ეროვნული და საერთაშორისო ქსელების წევრები არიან. შესაბამისად, ისინი რეგულარულად მონაწილეობენ კონფერენციებში, ტრენინგებსა და სესიებში ადგილობრივ და საერთაშორისო დონეზე.

12. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ სათანადო კონსულტაციის გავლა ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების უფლებადამცველ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ისეთი ზომების მიღებისას და განხორციელებისას, რომლებმაც შესაძლოა გავლენა იქონიონ ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების მდგომარეობაზე.

12.1. გადიან თუ არა ლგბტ ორგანიზაციებთან კონსულტაციებს იმ ზომების მიღებასა და განხორციელებაზე, რომელიც ეხება ლგბტ ადამიანების უფლებებს?

ამ ეტაპისთვის თანამშრომლობა უფრო ცალმხრივია. ძირითადად ლგბტი ორგანიზაციები უზავნიან საკუთარ წინადადებებსა და შეთავაზებებს საჯარო დაწესებულებებს. კერძოდ, ეს მოიცავს შეთავაზებებს, არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ შემუშავებულ საჯარო პოლიტიკის დოკუმენტებს ან რეკომენდაციებს, რათა შეაფასონ ის სირთულეები, რასაც ტრანსგენდერი ადამიანები აწყდებიან დოკუმენტების შეცვლის, სქესის კვლავმინიჭების პროცედურების თანადგინანსების, ჰომოფობიური სიძულვილის ენის წინააღმდეგ ბრძოლის და სხვათა მიმართებით.²³⁴ სამწუხაროდ, შეთავაზებათა უმეტესობა სახელმწიფოს მიერ უკუკავშირის გარეშე რჩება.

12.2. ჩატარდა თუ არა კონსულტაციები ამ რეკომენდაციის შესასრულებლად?

შსს-ს საპასუხო წერილის მიხედვით, მოხდა პოლიციელთა გადამზადება, თუმცა, ამის შესახებ დეტალური ინფორმაცია არ იქნა მოწოდებული.

III. გამოხატვისა და მწიფობიანი შეკრების თავისუფლება

13. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ კონვენციის მე-10 მუხლის შესაბამისად, გამოხატვის თავისუფლება ეფექტიანად განხორციელდეს სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე. მათ შორის, სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საკითხებზე ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების თავისუფლება.

²³⁴ მაგალითად: ლგბტ პირთა უფლებრივი მდგომარეობა საქართველოში, საჯარო პოლიტიკის დოკუმენტი, WISG, 2015.

13.1. უზრუნველყო თუ არა ხელისუფლებამ (ა) სექსუალურ ორიენტაციასა და (ბ) გენდერულ იდენტობასთან დაკავშირებული ინფორმაციის და იდეების მიღებისა და გავემის თავისუფლება, მათ შორის:

- ინფორმაცია ლგბტ ადამიანთა უფლებების მხარდამჭერი აქტივობების შესახებ;
- მასალების გამოქვეყნება;
- მას-მედიის საშუალებებით გაშუქება;
- კონფერენციების ორგანიზება/კონფერენციებში მონაწილეობა;
- ინფორმაციის გავრცელება/ხელმისაწვდომობა უსაფრთხო სექსუალური პრაქტიკების შესახებ?

13.2. ან პირიქით, ყოფილა თუ არა შემთხვევები, როდესაც გამოხატვის თავისუფლება შეიზღუდა?

ხშირად ლგბტ თემი მაღალ რისკებსა და სირთულეებს აწყდება გამოხატვის თავისუფლებისა და მშვიდობიანი შეკრების დროს. ასეთი დარღვევის ნათელი მაგალითია 2017 წლის IDAHOT-ის ღონისძიება. შს-სა და მთავრობის წარმომადგენლებთან წინასწარი კონსულტაციის მიუხედავად, 17 მაისის აღსანიშნავი მშვიდობიანი შეკრება შეზღუდული იყო დროსა და სივრცეში. შესაბამისად, ლგბტ თემმა ღონისძიების ჩატარების ადგილისა და ფორმატის თავისუფალი არჩევა ვერ შეძლო.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, IDAHOT შესაბამისად არ იქნა აღნიშნული 2015, 2016 და 2018 წლებში. ლგბტ თემის მიერ შეკრებისა და გამოხატვის თავისუფლებით სარგებლობას ყოველთვის უპირისპირდება რისკი და მუქარა.

ყველა აღნიშნული შემთხვევის გათვალისწინებით, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ შეიძლება ხელისუფლება პირდაპირ არ ზღუდავს ლგბტ პირთა გამოხატვის თავისუფლებას, თუმცა, მათი არაპირდაპირი ქმედებები, ლგბტ პირთა შეკრების დაცვის სურვილის არ ქონა თუ უმოქმედობა იგივე შედეგებს იწვევს და არაპროპორციულად ზღუდავს ფუნდამენტურ უფლებებს.

13.3. წახალისებული აქვს თუ არა ხელისუფლებას მასმედიაში პლურალიზმი და დისკრიმინაციის დაუშვებლობა (ა) სექსუალურ ორიენტაციასთან ან (ბ) გენდერულ იდენტობასთან მიმართებით?

ზოგადად, მთავრობა არც ხელს უწყობს და არც კრძალავს სოგია-სთან დაკავშირებული ინფორმაციისა და იდეების მიღებასა თუ გავრცელებას. თუმცა, სექსუალურ უმცირესობებთან დაკავშირებული პრობლემების შესახებ გაჩუმებას, ლგბტ პირთა უფლებების დაცვისათვის დადებითი შედეგი ვერ ექნება. მაინც უნდა აღინიშნოს, რომ ხელისუფალთაგან განსხვავებით, სახალხო დამცველი სოგია-ს საკითხებთან დაკავშირებით მხარდამჭერ განცხადებებს აკეთებს.

14. წევრმა სახელმწიფოებმა საერთაშორისო. ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები, რათა უზრუნველყონ კონვენციის მე-11 მუხლის თანახმად მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებით სარგებლობა სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის წიშნით დისკრიმინაციის გარეშე.

14.1. უზრუნველყოფს თუ არა ხელისუფლება ლგბტ ადამიანებისთვის მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებას?

ბოლო წლებში, WISG-მა და თანასწორობის მადგოვკატორებელმა სხვა მოძრაობებმა რიგი თემატური ღონისძიებები და მცირე ჯგუფის IDAHOT მსვლელობები განახორციელეს. 2012, 2015 და 2017 წლის 17 მაისს, ქალაქის მერია IDAHOT ღონისძიებებთან დაკავშირებით წინასწარ იყო გაფრთხილებული. ამ ქმედებათა განხორციელების წესმართვაზე უარი არ თქმულა და პასუხი დროულად იყო მოწოდებული. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ სახელმწიფო იღებს ლგბტ პირთა მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლების ფორმალურ ზომას. თუმცა, საეჭვოა ამის ეფექტურობა და შესაფერისი კვლევა, რაც განხილული იქნება 15.1 ნაწილში.

15. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ სამართალდამცავმა ორგანოებმა მიიღონ სათანადო ზომები ლესხოსი, გეი, ბისესუალი დატრანსგენდერი ადამიანების უფლებებისათვის გამართული მშვიდობიანი დემონსტრაციების მონაწილეების დასაცავად, აღნიშნული დემონსტრაციის უკანონო შეწყვეტის ან შეკრების თავისუფლებით სარგებლობაში ხელის შეშლის აღსაკვეთად.

15.1. იყო თუ არა მტრული დამოკიდებულების შემთხვევები ლგბტ ჯგუფის შეკრების თავისუფლებით სარგებლობისას; მიიღეს თუ არა სამართალდამცავმა ორგანოებმა ეფექტური და შესაბამისი ზომები კანონიერი დემონსტრაციების მშვიდობიანად მიმდინარეობის უზრუნველსაყოფად?

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, WISG-ი შეესწრო 2013 წლის 17 მაისის შემზარავ შემთხვევებს, როდესაც ამ დღის აღსანიშნავად შეკრებილი ათეულობით მშვიდობიანი დემონსტრანტი დაარბიეს საქართველოს მართლმადიდებელურმა ეკლესიამ და საეკვო პოლიტიკური ძალების მიერ მოპოლიზებულმა კონტრაქციის მონაწილეებმა. ძალთა შეფარდების გათვალისწინებით, მშვიდობიან დემონსტრანტთა სიცოცხლე რისკის ქვეშ დადგა. კონტრადემონსტრაციის მონაწილეთა რაოდენობა ათეულობით ათასს აღწევდა. მათ გაარღვიეს პოლიციის კორდონი და ალყა შემოარტყეს IDAHOT აქტივისტებით სახსე ავტობუსებს. მათ ჩაამხვრიეს ავტობუსის ფანჯრები და შიგნით შეკრას ცდილობდნენ, ფიზიკურ და სიტყვიერ შეურაცხყოფას აყენებდნენ ლგბტ აქტივისტებს. ამ დღემ დაიწყო სამოქალაქო საზოგადოების ისტორიაში და აგრესიის შიში IDAHOT ღონისძიებების თანმდევი გახდა.

2013 წლის 17 ნოემბერს, WISG-მა და სხვა 15-მა პირმა საჩივარი გააგზავნეს ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში, რომელიც შეეხებოდა 2013 წლის 17 მაისის სახელმწიფოს მხრიდან ვალდებულების შეუსრულებლობას. კერძოდ, მოსარჩელებს მიაჩნიათ, რომ სახელმწიფომ დაარღვია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით დაცული უფლებები: წამების აკრძალვა (მუხლი 3), პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება (მუხლი 8), გამოხატვის თავისუფლება (მუხლი 10), სამართლებრივი დაცვის ეფექტიანი საშუალების უფლება (მუხლი 13), დისკრიმინაციის აკრძალვა (მუხლი 14), უფლებათა ბოროტად გამოყენების აკრძალვა (მუხლი 17).

2013 წლის შემდეგ ლგბტ თემი და მისი დამცველები 17 მაისის ცილიბუნ გამოიყენონ მშვიდობიანი შეკრებისა და დემონსტრაციის კონსტიტუციური უფლება. ზოგჯერ ისინი ამას ახერხებენ, ზოგჯერ - ვერ, ან ნაწილობრივ.

2018 წელს WISG-ი რამდენჯერმე შეხვდა შს-ს წარმომადგენლებს IDAHOT 2018-თან დაკავშირებით. სამინისტრომ მზაობა განაცხადა აქტივისტთა უსაფრთხოების გარანტიარზე. თუმცა, ლგბტ აქტივისტებისთვის შეუმჩნეველი არ გამხდარა თბილისის ღამის კლუბების დარბევასთან დაკავშირებით განვითარებული პოლიტიკური სიტუაცია და სოციალური დამაბულობა. დემონსტრაციამ პიკს მიაღწია, როდესაც ქალაქის მთავარი გამზარი დაკავებული ჰქონდათ არა მხოლოდ მშვიდობიან დემონსტრანტებს, არამედ უკონტროლო ნეონაციტურ ჯგუფსაც. მთავრობას უპრეცედენტო ძალისხმევა დაჰქონდა, რათა უკან დაეხია ასეულობით დესტრუქციულ მანქანაზე, რომლებიც ხეებსაც კი ანადგურებდნენ. საბედნიეროდ, დემონსტრაცია მშვიდობიანად დასრულდა და არიდებული იქნა შესაძლო შეტაკება.

შესაბამისად, ბოლო წლებში ლგბტ აქტივისტებს შეკრების უფლებასთან დაკავშირებით კომპრომისზე წასვლა უწყევდათ, რათა შეენარჩუნებინათ უსაფრთხოება. ეს ნათლად აჩვენებს სახელმწიფოს ქმედულობას უზრუნველყოს იმ სამომრეობისგან დაცვა, რასაც ლგბტ თემი აწყდებდა.

15.2. კერძოდ, ეფექტურად დაუფავს თუ არა პოლიციას ლგბტ მშვიდობიანი დემონსტრაციების მონაწილეები?

იხილეთ პასუხი 15.1.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 2017 წლის 17 მაისის პოლიციამ უზრუნველყო IDAHOT-ის მშვიდობიანი დემონსტრაციის დაცვა. თუმცა, შესაძლ მხარისაგან წამოსული სამომრეობის გათვალისწინებით,

დემონსტრაცია შეზღუდული იყო დროსა და სივრცეში. ასევე, ღონისძიების შემდეგ აქტივისტები სახელმწიფოს მიერ უზრუნველყოფილი ტრანსპორტის საშუალებით გადაიყვანეს.

15.3. მოქმედებათა თუ არა პოლიცია პრინციპულად და პატივისცემით ლგბტ ადამიანებისა და მათი მხარდამჭერების მიმართ, როდესაც შეკრების თავისუფლების მხარდამჭერ ლგბტ ღონისძიებების ფარგლებში წესრიგს იცავდა?

იხილეთ პასუხი 15.1.

16. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები, რათა თავიდან აიცილონ გამობატვისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლების შეზღუდვა, რომელიც გამოწვეული იქნება სამართალდამცავი და ადმინისტრაციული დებულებების, როგორიცაა საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა, მორალი და წესრიგი, ზორობა და გამოყენებით.

16.1. შეუზღუდავს თუ არა ხელისუფლებას შეკრების თავისუფლების მხარდამჭერი ღონისძიება? თუ ასეა, რა მიზეზით?

ჯერ-ჯერობით ხელისუფლებას არ შეუზღუდავს კონკრეტულად ლგბტ ღონისძიებათა შეკრების თავისუფლება. თუმცა, არასაკმარისმა დაცვამ გავლენა იქონია თემის მხრიდან საკუთარი უფლებების შეზღუდვაზე.

16.2. დაუწესებია თუ არა განსაკუთრებული პირობები ლგბტ დემონსტრაციების ჩატარების დროსთან ან მარშუტთან დაკავშირებით, რომლებიც ჩვეულებრივ სხვა დემონსტრაციების მიმართ არ გამოიყენება?

ამ ღონისძიებათა გამართვასთან დაკავშირებით ქალაქის მერიის გაცემული არცერთი ნებართვა არ შეიცავდა დროსა და სივრცეში შეზღუდვის განსაკუთრებულ წინაპირობას. თუმცა, 2016 წელს ლგბტ აქტივისტებს მათთვის სასურველი ადგილის ნაცვლად სხვა ადგილი შესთავაზეს, რადგან შსს-მ აღნიშნა, რომ არჩეულ ადგილზე უსაფრთხოებას ვერ უზრუნველყოფდა.²³⁵

16.3. თუ შეუზღუდავს, შესაძლებელი იყო თუ არა მათი გასაჩივრება სასამართლოში ან გადაწყვეტილების გადასინჯვა სხვა დამოუკიდებელი მექანიზმების საშუალებით?

N/A.

17. ხელისუფლების წარმომადგენლებს ყველა დონეზე უნდა მიეწოდოს, რომ საჯაროდ დაგმონ, განსაკუთრებით მასშვიდობაში, გამობატვის თავისუფლებისა და მშვიდობიანი შეკრების ინდივიდუალურ და ჯგუფურ უფლებებში ნებისმიერი არაკანონიერი ჩარევა, განსაკუთრებით როცა ეს ეხება ადამიანის უფლებებს ლესბოსელების, გეების, ბისექსუალებისა და ტრანსგენდერებთან მიმართებაში.

17.1. თუკი მოხდა უკანონოდ ჩარევა გამობატვის თავისუფლებასა და მშვიდობიან შეკრებაში:

A. მოყვა თუ არა ამას წახალისება ხელისუფლების მხრიდან, რათა ამგვარი ჩარევა დაეგმოთ?

B. მოხდა თუ არა მსგავსი ჩარევის ფაქტობრივი დაგმობა თავად ხელისუფლების მხრიდან?

17.2. ლგბტ ჯგუფის წევრების მშვიდობიანი შეკრების მიმართ საზოგადოების მხრიდან მტრული დამოკიდებულების გამოყენებისას, დაიცვა თუ არა ხელისუფლებამ ეს უფლება საჯაროდ?

17.3. თუ პირიქით, ხელისუფლებამ მოიწონა და მხარი დაუჭირა მტრულ დამოკიდებულებას ლგბტ მშვიდობიანი ღონისძიების შეკრების მიმართ?

²³⁵ ლგბტ აქტივისტთა ჯგუფი: „ხელისუფლებამ არ მოგვცა ღონისძიების უსაფრთხოდ ჩატარების გარანტია“, ლიბერალი, 15.05.2016. ხელმისაწვდომია ბმულზე: <http://bit.ly/2hQbInY> [ნანახია: 23.05.2018].

17.1-17.2. 2013 წლის 17 მაისის ინციდენტებთან დაკავშირებით, საქართველოს პრემიერ მინისტრმა, ასევე, იუსტიციისა და საგარეო საქმეთა მინისტრებმა ღია განცხადება გააკეთეს შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლებასთან დაკავშირებით და ხაზი გაუსვეს, რომ მთავრობის ძირითადი პასუხისმგებლობა ყველა ჯგუფისთვის უზრუნველყოს ამ უფლების ხელმისაწვდომობა.²³⁶

აღნიშნულ შემთხვევაზე სახალხო დამცველმა გააკეთა განცხადება და ხაზი გაუსვა, რომ ლგბტი ორგანიზაციებსა და უფლებადამცველებს საშუალება არ მიეცათ ესაზღვრათ კონსტიტუციით დაცული შეკრების თავისუფლებით და ასევე, სიძულვილის საფუძველზე ფიზიკური ძალადობის ფაქტებიც დაფიქსირდა. სახალხო დამცველმა სინაული გამოხატა, რომ ძალადობის ფაქტებზე შესაბამისი სამართლებრივი უკუკავშირი არ მომხდარა და ამ სიძულვილის მოტივის გამო არავინ დასჯილა. შესაბამისად, სახალხო დამცველმა დაინტერესებულ მხარეებს მოუწოდა გაემიჯნებინათ საზოგადოებასთან თანამშრომლობა, რათა აღმოეფხვრათ და თავიდან აეცილებინათ არსებული ჰომოფობიური მანიფესტაცია და სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის წინააღმდეგ განეხორციელებინათ დროული, ეფექტური და შესაბამისი გამოძიება.²³⁷

2016 წლის 17 მაისთან დაკავშირებით ომბუდსმენმა დაგმო ის ფაქტი, რომ IDAHOT-ის აღნიშვნა ვერ განხორციელდა ღია ცის ქვეშ. მან აღნიშნა, რომ უსაფრთხოების გარანტიების არ ქონის გამო, ლგბტი ორგანიზაციებს არ შეუძლიათ თავისუფალი შეკრება და საგანგაშოდ მიიჩნია, რომ საზოგადოების ჰომოფობიური დამოკიდებულებების გამო ვერ განხორციელდა კონსტიტუციით დაცული უფლებები. შესაბამისად, სახალხო დამცველმა ხელისუფლებას სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის დაგმობისა და აღმოფხვრის ხელშეწყობა და ასევე, კონვენციით უზრუნველყოფილი ლგბტი პირთა უფლებებისა და თავისუფლების შესაფერისი განხორციელება მოსთხოვა.²³⁸

IV. პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება

18. წერმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ გაუქმდეს ნებისმიერი დისკრიმინაციული კანონმდებლობა, რომელიც ახდენს ორ შეთანხმებულ მორბილად ადამიანს შორის ერთიადიმავე სქესის სქესობრივი აქტის კრიმინალიზაციას, მათ შორის, გაუქმდეს ისეთი კანონმდებლობა, რომელიც განსხვავებულად განსაზღვრავს თანხმობის ასაკს ერთნაირსქესიანი და ჰეტეროსექსუალური აქტებისათვის. მათ აგრეთვე უნდა მიიღონ სათანადო ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ სისხლის სამართლის საკანონმდებლო დებულებები, რომლებიც, მათი ფორმულირების გამო, შესაძლოა, გამოიყენონ დისკრიმინაციულად, გაუქმდეს, ან შეიფასოს ან გამოიყენებოდეს იმგვარად, რომ შესაბამისობაში მოდიოდეს დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპთან.

18.1. არის თუ არა კანონმდებლობაში კრიმინალიზებული ერთსქესიანი სექსუალური კავშირები განსხვავდება თუ არა თანხმობის ასაკი (ჰომო და ჰეტეროსექსუალური კავშირებისათვის)? თუ ერთ-ერთი ამ ორიდან არსებობს რა ნაბიჯებს დგამს ხელისუფლება, რომ გაუქმდეს ასეთი კანონმდებლობა?

არა. 2000 წლიდან საქართველოში დეკრიმინალიზებულია შეთანხმებული ჰომოსექსუალური კავშირი. ასევე, თანხმობის ასაკი - 16 წელი - იგივეა ჰომოსექსუალ და ჰეტეროსექსუალ ადამიანთა შორის.

18.2. არსებობს თუ არა ისეთი სისხლის სამართლის დებულებები, რომლებსაც მათი ფორმულირების ან მოქმედების სფეროს გამო მიყვავრთ დისკრიმინაციული მიდგომის გამოყენებაზე (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის მიმართ?

18.3. თუ არსებობს, ხელისუფლებამ რა ნაბიჯები გადადგა მათ აღმოსაფხვრელად?

²³⁶ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2fTfPnX> [ნანახია: 19.06.2018].

²³⁷ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2M7LyCL> [ნანახია: 19.06.2018].

²³⁸ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2li6o6G> [ნანახია: 19.06.2018].

სისხლის სამართლის კანონი არ შეიცავს არცერთ დებულებას, რაც დისკრიმინაციულად შეიძლება იყოს გამოყენებული.

19. წერმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ არ მოხდეს პიროვნების სექსუალური ორიენტაციასთან და გენდერულ იდენტობასთან დაკავშირებული პირადი ინფორმაციის შეგროვება, შენახვა და საჯარო დაწესებულებების მიერ სხვაგვარად გამოყენება, განსაკუთრებით სამართალდამცავი ორგანოების მიერ, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ეს აუცილებელია განსაკუთრებული, კანონიერი და ლეგიტიმური მიზნების განხორციელებისათვის; არსებული ჩანაწერები, რომლებიც არ შეესაბამება ამ პრინციპებს, უნდა განადგურდეს.

19.1. რა ნაბიჯები გადაიდგა იმის უზრუნველსაყოფად, რათა ხელისუფლებამ დაიცვას მოთხოვნები (ა) სექსუალურ ორიენტაციასა და (ბ) გენდერულ იდენტობასთან დაკავშირებული ჩანაწერებთან დაკავშირებით, განსაკუთრებით როდესაც ასეთი ჩანაწერები გაცემებულია სამართალდამცავი ორგანოების მიერ?

2011 წელს მიიღეს კანონი პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ, რომელშიც მას შემდეგ რამდენჯერმე შევიდა ცვლილება. კანონში აღნიშნულია, რომ მონაცემები უნდა დამუშავდეს: ა) სამართლიანად და კანონიერად; ბ) მხოლოდ კონკრეტული, მკაფიოდ განსაზღვრული, კანონიერი მიზნებისათვის. დაუმუშავებელია მონაცემთა შემდგომი დამუშავება სხვა, თავდაპირველ მიზანთან შეუთავსებელი მიზნით; გ) მონაცემები შეიძლება დამუშავდეს მხოლოდ იმ მოცულობით, რომელიც აუცილებელია შესაბამისი კანონიერი მიზნის მისაღწევად. მონაცემები უნდა იყოს იმ მიზნის ადეკვატური და პროპორციული, რომლის მისაღწევადაც მუშავდება ისინი; დ) მონაცემები ნამდვილი და ზუსტი უნდა იყოს და, საჭიროების შემთხვევაში, უნდა განახლდეს. კანონიერი საფუძვლის გარეშე შეგროვებული და დამუშავების მიზნის შეუსაბამო მონაცემები უნდა დაიბოლოვოს, წაიშალოს ან განადგურდეს; ე) მონაცემები შეიძლება შენახულ იქნეს მხოლოდ იმ ვადით, რომელიც აუცილებელია მონაცემთა დამუშავების მიზნის მისაღწევად. იმ მიზნის მიღწევის შემდეგ, რომლისთვისაც მუშავდება მონაცემები, ისინი უნდა დაიბოლოვოს, წაიშალოს ან განადგურდეს ან შენახული უნდა იქნეს პირის იდენტიფიცირების გამომრიცხავი ფორმით, თუ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი.²³⁹

ასევე, თუ კანონით არ არის დადგენილი, აკრძალულია განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემებს დამუშავება, რაც მოიცავს ინფორმაციას სექსუალური ცხოვრების შესახებ. მონაცემთა დამუშავებისთვის გაწილია შემდეგი საფუძვლები: ა) მონაცემთა სუბიექტმა წერილობითი თანხმობა განაცხადა განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემთა დამუშავებაზე; ბ) სასამართლოსთან და ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან დაკავშირებული მონაცემების დამუშავება აუცილებელია შრომითი ვალდებულებების და ურთიერთობის ხასიათიდან გამომდინარე. მათ შორის, დასაქმების თაობაზე გადაწყვეტილების მისაღებად; გ) მონაცემთა დამუშავება აუცილებელია მონაცემთა სუბიექტის ან მესამე პირის სასიცოცხლო ინტერესების დასაცავად და მონაცემთა სუბიექტს ფიზიკურად ან სამართლებრივად უნარი არა აქვს, მონაცემთა დამუშავებაზე თანხმობა განაცხადოს; დ) მონაცემები მუშავდება საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის, ჯანმრთელობის დაცვის ან დაწესებულების (მუშაკის) მიერ ფიზიკური პირის ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით, აგრეთვე თუ ეს აუცილებელია ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის მართვისათვის ან ფუნქციონირებისათვის; ე) მონაცემთა სუბიექტმა საჯარო გახადა მის შესახებ მონაცემები მათი გამოყენების აშკარა აკრძალვის გარეშე; ვ) მონაცემები მუშავდება პოლიტიკური, ფილოსოფიური, რელიგიური ან პროფესიული გაერთიანების ან არაკომერციული ორგანიზაციის მიერ ლეგიტიმური საქმიანობის განხორციელებისათვის. ასეთ შემთხვევაში მონაცემთა დამუშავება შეიძლება დაკავშირებული იყოს მხოლოდ ამ გაერთიანების/ორგანიზაციის წევრებთან ან პირებთან, რომლებსაც მუდმივი კავშირი აქვთ ამ გაერთიანებასთან/ორგანიზაციასთან; ზ) ხდება მონაცემთა დამუშავება

²³⁹ საქართველოს კანონი პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ, მუხლი 4.

ბრალდებულთა/მსჯავრდებულთა პირადი საქმეებისა და რეესტრების წარმოების, მსჯავრდებულის მიმართ მის მიერ სასჯელის მოხდის ინდივიდუალური დაგეგმვის ან/და მსჯავრდებულის სასჯელის მოხდისგან პირობითი ვადამდე გათავისუფლებისათან და მისთვის სასჯელის მოუხდელი ნაწილის უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით შეცვლასთან დაკავშირებული საკითხების განხილვის მიზნით და სხვა.²⁴⁰ ამასთან ერთად, კანონის მე-15 მუხლის თანახმად გარანტირებულია „მონაცემთა სუბიექტის უფლება, მიიღოს ინფორმაცია მის შესახებ დამუშავებულ მონაცემთა თაობაზე, მოითხოვოს მათი გასწორება, განახლება, დამატება, დაბლოკვა, წაშლა და განადგურება.“

შესაბამისად, მონაცემთა სუბიექტებს თითქოს აქვთ „პროცესის“ კონტროლის გარკვეული უფლებები, რამდენადაც მათ შეუძლიათ მოითხოვონ ინფორმაცია თუ რა სახის მონაცემების დამუშავება ხდება მათ შესახებ; მონაცემთა დამუშავების მიზანი; მონაცემთა დამუშავების სამართლებრივი საფუძველი; როგორ შეგროვდა მონაცემები; ვის, რის საფუძველზე და რა მიზნით გადაეცა მისი მონაცემები. „მონაცემთა სუბიექტის მოთხოვნის შემთხვევაში მონაცემთა დამუშავებელი ვალდებულია გაასწოროს, განაახლოს, დაამატოს, დაბლოკოს, წაშალოს ან განადგუროს მონაცემები, თუ ისინი არასრულია, არაზუსტია, არ არის განახლებული ან თუ მათი შეგროვება და დამუშავება განხორციელდა კანონის საწინააღმდეგოდ.“²⁴¹ ადამიანის სექსუალური ცხოვრების შესახებ ინფორმაცია შეიცავს ინფორმაციას მისი სექსუალური ორიენტაციის შესახებ და დაცულია კანონით. ამ ინფორმაციის უკანონო გამოყენება სისხლის სამართლის დანაშაულია.²⁴¹ შესაბამისად, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მკაცრად აკრძალულია სექსუალური ცხოვრების შესახებ ინფორმაციის შეგროვება, შენახვა ან სხვაგვარად გამოყენება.

ქვეყანაში არსებული ჰომოფობიური გარემოს გამო, ამგვარი ინფორმაცია ოფიციალურ ფორმაში პრეზერვაცია და შესაძლო მხარისთვის მისმა გადაცემამ შეიძლება სერიოზულად უარყოფითი გავლენა იქონიოს ადამიანის ცხოვრებაზე და თავისუფლებით სარგებლობის მის ფუნდამენტურ უფლებაზე. ასევე, აქ საზოგადოებას აქვს გარკვეული საშუალება მეგვიდრობა, რომლითაც საზოგადოების თვალში ადამიანის რეპუტაციის შელახვის მიზნით ხდება მათი ლგბტი თემისადმი მიკუთვნების გამოცხადება. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია აღნიშნული რეგულაციების მკაცრი შეხედულების უზრუნველყოფა.

19.2. რა ნაბიჯები გადადგა ხელისუფლებამ არსებული ჩანაწერების განადგურების უზრუნველსაყოფად?

შესაბამის სახელმწიფო ორგანოებს არ უპასუხიათ.

19.3. იყო თუ არა ეს ნაბიჯები ეფექტური?

იხილეთ 19.2.

19.4. არსებობს თუ არა რაიმე მტკიცებულება, რომ

- *ასეთი ჩანაწერები არ განადგურებულა?*
- *ასეთი მონაცემების შეგროვება გრძელდება?*

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორმა აღნიშნა, რომ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორის აპარატს მხოლოდ ერთმა მოქალაქემ მიმართა სექსუალური ცხოვრების მონაცემთა შესაძლო არაკანონიერი დამუშავების შესახებ. მან განაცხადა, რომ გარკვეული კერძო და საჯარო დაწესებულებების მხრიდან ხდებოდა მისი სექსუალური ორიენტაციის შესახებ მონაცემთა დამუშავება. მან განმარტა, რომ ამ დაწესებულებათა თანამშრომლები მის მიმართ ქედმაღლურ და დამცინავ დამოკიდებულებას ამჟღავნებდნენ. განცხადებაში აღნიშნული საჯარო ორგანიზაციებიდან ინფორმაციის გამოთხოვნით, აპარატმა შეისწავლა განმცხადებლის განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემთა დამუშავების კანონიერება. ასევე, მან სააგენტოებში ადგილზე გამოძიება ჩატარა (საქმე

²⁴⁰ იქვე, მუხლი 6.

²⁴¹ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 157.

განხილული იყო საკანონმდებლო ცვლილებების მიღებამდე, როდესაც ინსპექტორის მოქმედების სფერო კერძო სექტორში შეზღუდული იყო). თუმცა, გარემოებითა შესწავლის შედეგად არ დამტკიცდა განმცხადებლის სექსუალური ცხოვრების შესახებ ინფორმაციის დამუშავების ფაქტი.²⁴²

20. მოთხოვნები, რომელთა შესრულება საგაღდეგულოა სქესის იურიდიული აღიარებისათვის, მათ შორის მოთხოვნები, რომლებიც ეხება ფიზიკური ხასიათის ცვლილებებს, რეგულარულად უნდა იქნეს გადახდილი, არაჰუმანური მოთხოვნების გაუქმების მიზნით.

20.1. მოხდა თუ არა ასეთი მოთხოვნების გადახედვა?

იუსტიციის სამინისტროს ამ კითხვებზე პასუხი არ გაუცია.

საქართველოში მცხოვრებ ტრანსგენდერ ადამიანებს არ აქვთ ყველაზე მნიშვნელოვანი აღიარების მიღწევის საშუალება. მათ საკუთარ პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტებში სქესის აღნიშვნის შეცვლა არ შეუძლიათ, რადგანაც კანონი არ არეგულირებს გენდერის სამართლებრივი აღიარების მექანიზმს. დღევანდელი მდგომარეობით, სქესის აღნიშვნის შესაცვლელად, ტრანსგენდერ ადამიანებს უწევთ არასასურველი, სამედიცინოდ გაუმართლებელი, ძვირადღირებული და სიცოცხლისთვის საშიში პროცედურების გავლა. კონკრეტულად, ახალი პირადობის დამადასტურებელი და დაბადების მოწმობები გაიცემა მხოლოდ სქესის შეცვლის შემდეგ. სამოქალაქო აქტების შესახებ საქართველოს კანონის მიხედვით, ადამიანს უფლება აქვს მოითხოვოს მისი ჩანაწერის, მათ შორის სახელის შეცვლა.²⁴³ ასეთი მოთხოვნის საფუძველი მოიცავს სქესის შეცვლის მოთხოვნასაც. მეორე მხრივ, არ არის მოცემული „სქესის შეცვლის“ ოფიციალური განმარტება ან ახსნა, ან გენდერის სამართლებრივი აღიარებისთვის რა საბუთები უნდა წარადგინოს განმცხადებელმა. სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანოს არსებული პრაქტიკის მიხედვით, სქესის კვლავმინიჭების სრული სამედიცინო პროცედურების გავლის შემდეგ ადამიანს შეუძლია შეცვალოს ოფიციალურ საბუთებში შეცვალოს მისი პირადი მონაცემები, რაც ხანგრძლივი პროცესია. ქირურგიულ ოპერაციამდე ტრანსგენდერ ადამიანს უნდა აკვირდებოდნენ ფსიქოლოგი და სექსოლოგი. ეს პროცესი წელიწადზე მეტ ხანს გრძელდება. პროცესის ბოლოს სპეციალურმა კომისიამ უნდა განსაზღვროს არის თუ არა განმცხადებელი „ჰემონარტიტ ტრანსსექსუალი“ და შემდეგ გამოსცეს შესაბამისი საბუთი. მხოლოდ ამ საბუთის გაცემის შემდეგ შეუძლია ტრანსგენდერ ადამიანს სქესის კვლავმინიჭების ოპერაციის გაკეთება. ოპერაციამდე მან უნდა ჩაიტაროს ჰორმონალური თერაპია. შესაბამისად, ახალი საბუთების მისაღებად, აუცილებელია შეუქცევადი სტერილიზაცია, ჰორმონალური თერაპია და პირველადი ქირურგიული პროცედურების ჩატარება.

შედეგად, ტრანსგენდერი ადამიანები დისკრიმინაციას განიცდიან ყოველდღე და ყველგან, სადაც უწევთ პირადობის დამადასტურებელი მოწმობების ჩვენება. ეს იმას ნიშნავს, რომ ტრანსგენდერი ადამიანები არათანაბარ მდგომარეობაში არიან დასაქმების, სერვისის მიღებისა და ყოველდღიურ ცხოვრებაში მონაწილეობის დროს.

ყველაფრის გათვალისწინებით, ლგბტი ადამიანთა უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაციები მოითხოვენ, რომ იუსტიციის სამინისტრომ შექმნას გენდერის სამართლებრივი აღიარების მექანიზმი, რათა სავალდებულო სამედიცინო პროცედურების გარეშე, ტრანსგენდერ ადამიანებს შეეძლოთ იქონიონ იზგვარი პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტი, რაც შესაბამისაა მათ გენდერულ იდენტობას.²⁴⁴

2018 წლის ივნისში, იუსტიციის მინისტრმა, თეა წულუკიანმა აღნიშნა, რომ „პირველი, რაც შემიძლია, გაუტარებელ რეფორმებს შორის დავასახელო, არის ის, რომ ისინი [არასამთავრობო სექტორი] მსაყვედურობენ იმას, რომ ჩვენ არ ვაფიქსირებთ საბუთებში სქესს ისე, როგორც ისინი მოითხოვენ. ეს

²⁴² პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორის აპარატის საპასუხო წერილი N271/01, თარიღი: 20.11.2014.

²⁴³ საქართველოს კანონი სამოქალაქო აქტების შესახებ, მუხლი 78.

²⁴⁴ 17 მაისის მიმართვის ტექსტები, ხელისმსწველობა ბმულზე: <https://bit.ly/2tg25xs> [ნანახია: 21.06.2018].

არის ძალიან დიდი რეფორმა, თუ გატარდება, მაგრამ ვადაიარებ, რომ ეს რეფორმა არ გამიტარებია. ეს არასამთავრობო ორგანიზაციები, არაერთხელ აქვთ საპროტესტო აქციები, მე მთხოვნენ, რომ ის ადამიანი, რომელსაც აქვს მამაკაცის ორგანოები გავატარო ქალად სამოქალაქო რეესტრში და ის ადამიანი, რომელსაც აქვს ქალის ბიოლოგიური ორგანოები, გავატარო მამაკაცად. ვადაიარებ, რომ ეს რეფორმა მე არ გამიტარებია”.²⁴⁵ იუსტიციის მინისტრის ასეთი განცხადება განსაკუთრებით საგანგაშოა, რამდენადაც ეს აძლიერებს ტრანსგენდერ პირთა მიმართ არსებულ სტიგმას და საზოგადოებაში მათ მარგინალიზაციას უწყობს ხელს.

20.2. *ჯერ კიდევ არსებობს თუ არა ისეთი მოთხოვნები, რომელიც შეიძლება ჩაითვალოს არაპროპორციულად ან თუნდაც შეურაცხყოფილად, როგორიცაა:*

- *შეუქცევადი სტეროიდიზაცია,*
 - *ჰორმონალური მკურნალობა,*
 - *წინასწარი ქირურგიული პროცედურები ან იმის დამადასტურებელი საბუთის მოთხოვნა, რომ პირივნებას აქვს უნარი იცხოვროს შეცვლილი სქესით ხანგრძლივი დროის განმავლობაში?*
- იხილეთ 20.1.

21. *წევრმა სახელწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო ზომები იმისათვის, რომ გარანტირებული იყოს პირივნების სქესის შეცვლის სამართლიანი აღიარება ცხოვრების ყველა სფეროში, კერძოდ, შესაძლებელი გახადოს სახელისა და სქესის შეცვლა ოფიციალურ დოკუმენტებში სწრაფად, გამჭვირვალედ და ხელმისაწვდომი გზით; წევრმა სახელმწიფოებმა ასევე უნდა უზრუნველყონ, საჭიროების შემთხვევაში, არასახელმწიფო ერთეულების მიერ შეცვლილი სქესის და აღნიშნულთან დაკავშირებით განხორციელებული სხვა ცვლილებების შესაბამისი აღიარება ისეთ პირთაგან და დოკუმენტებში, როგორიცაა განათლების დამადასტურებელი დიპლომი ან შრომის წიგნაქი.*

21.1. *არსებობს თუ არა მოქმედი რეგლამენტი, რომელიც იძლევა პირივნების სქესის შეცვლის მთლიანი იურიდიული აღიარების გარანტიას ცხოვრების ყველა სფეროში?*

არ არსებობს მსგავსი პროცედურები.

21.2. *ქმნიან თუ არა ისინი შესაძლებელს სახელისა და სქესის შეცვლას ოფიციალურ დოკუმენტებში, მათ შორის, როგორიცაა:*

- *დაბადების მოწმობა,*
- *პირადობის დამადასტურებელი მოწმობა,*
- *მართვის მოწმობა,*
- *პასპორტები,*
- *სოციალური და ზღვების ბარათები და ნომრები,*
- *საარჩევნო სია, მიწის საკადასტრო რუკა და სხვა,*

სწრაფი, გამჭვირვალე და ხელმისაწვდომი გზით?

რამდენადაც არ არსებობს დაწერილი სახელმძღვანელო წესები, არსებული პრაქტიკის მიხედვით, სქესის შესახებ ჩანაწერი შეიძლება შეიცვალოს დაბადების და გარდაცვალების მოწმობებში, ასევე პირადობის დამადასტურებელ მოწმობებში, თუმცა, მხოლოდ სქესის კვლავმინიჭების ოპერაციის შემდეგ, სახელის შეცვლა ნაკლებად ჩახლართულია და შეიძლება მოხდეს ოპერაციამდე ან მის შემდეგ.

21.3. *არსებობს თუ არა რეგლამენტი, რომელიც უზრუნველყოფს შესაბამის ცვლილებებს სახელმწიფო დანესტრული რეგიონების მიერ გამოცემულ ისეთ მნიშვნელოვან დოკუმენტებში, როგორიცაა:*

- *დიპლომები,*

²⁴⁵ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2K8K8KN> [ნანახია: 21.06.2018].

- სამსახურებრივი მოწმობები და
- სადაზღვევო ან სამანკო დოკუმენტები?

უნდა აღინიშნოს, რომ 2012 წლამდე უმაღლესი განათლების დიპლომის განმეორებით აღება შეუძლებელი იყო. შესაბამისი ნორმატიული აქტი ნებისმიერ შემთხვევაში კრძალავდა უმაღლესი განათლების დიპლომის ხელმოწერად გაცემას. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2012 წლის 26 ივნისის „განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტების მკაცრი აღრიცხვის ფორმების გამოყენების, აღრიცხვა-ანგარიშებისა და გაცემის წესის დამტკიცების შესახებ“ ბრძანების (№120/ფ) თანახმად, ნებადართულია დიპლომის დუბლიკატის გაცემა, თუ ადამიანი წარადგენს სახელის, ანდა გვარის შეცვლის დამადასტურებელ საბუთს.

21.4. თუ არსებობს, მოიცავს თუ არა ეს რეგლამენტი პიროვნების პირადი ცხოვრების დაცვას იმგვარად, რომ არცერთი მესამე პირისთვის არ გახდეს ცნობილი ინფორმაცია სქესის შეცვლის შესახებ?

ასეთი შემთხვევები არ დაფიქსირებულა.

22. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ ყველა შესაძლო ზომა, რათა მე-20 და 21-ე პარაგრაფების შესაბამისად განხორციელებული სქესის შეცვლის პროცედურის დასრულებისა და სამართლებრივი აღიარების შემდგომ, უზრუნველყონ ტრანსგენდერი ადამიანის მიერ მისი ახალი სქესის საპირისპირო სქესის წარმომადგენელთან ქორწინების უფლების რეალური გამოყენება.

22.1. არის თუ არა ტრანსგენდერის უფლება დაქორწინდეს საპირისპირო სქესის ადამიანზე კანონით გარანტირებული და იურიდიულად აღიარებული?

საქართველოს კანონმდებლობა ტრანსგენდერ ადამიანებს არ აძლევს დაქორწინების საშუალებას, თუ წყვილი არ შედგება ბიოლოგიურად განსხვავებული სქესის წარმომადგენლებისგან. სამოქალაქო კოდექსი და კონსტიტუციის ახალი ცვლილება ქორწინებას განსაზღვრავს, როგორც „ქალისა და მამაკაცის კავშირს“. შესაბამისად, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ თუ ადამიანი ლეგალურად შეიცვლის სქესს, ტრანსგენდერი წყვილის ქორწინებას არ ექნება სირთულეები. თუმცა, ასეთი შემთხვევები არ დაფიქსირებულა.

23. ეროვნული კანონმდებლობის მიერ ქორწინებაში არმყოფი პირებისთვის უფლებებისა და ვალდებულებების მიანიჭების შემთხვევაში, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ აღნიშნული დისკრიმინაციის გარეშე მოიცავდეს როგორც ერთიადიანზე სქესის, ასევე სხვადასხვა სქესის წყვილებს, მათ შორის ციხებლად დარჩენილი პარტნიორის საპენსიო და საიჯარო უფლებებით სარგებლობის გათვალისწინებით.

23.1. ანიჭებს თუ არა კანონმდებლობა უფლებებსა და ვალდებულებებს დაუქორწინებელ წყვილებს?

დაუქორწინებელ პირებს ვალდებულებები არ ეკისრებათ. თუმცა, მათ შეუძლიათ გარკვეული უფლებების მოთხოვნა თუ დამტკიცებენ, რომ გარკვეული დროის განმავლობაში ერთობლივ მუშაობას ეწეოდნენ. ერთი და იგივე სქესის წყვილებს შორის მსგავსი შემთხვევების შესახებ ინფორმაცია WISG-ს არ გააჩნია.

პატიმრის მონახულების (პაემნის) საკითხი ჰომოსექსუალ მეწყვილეთა უფლებების გამოკვეთილ პრობემებს წარმოადგენს.²⁴⁶ პატიმრობის კოდექსის დებულება, რომლის მიხედვითაც „მსჯავრდებულს მისი წერილობითი თხოვნის საფუძველზე შეიძლება მიეცეს შვილთან, ნაშვილებთან, გერთან, შვილიშვილთან, მეუღლესთან, პირთან, რომელთანაც საერთო შვილი ჰყავს, მშობელთან (მშვილბელთან), ბებიასთან, პაპასთან, დასთან და ძმასთან ხანგრძლივი პაემნის უფლება“, ²⁴⁷

²⁴⁶ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2Ma4EYM> [ნანახია: 21.06.2018].

²⁴⁷ პატიმრობის კოდექსი, მუხლი 17.

გასაჩივრებელი იყო საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში. ამ რეგულაციის მიხედვით, ლგბტი თემის წევრ განმცხადებელს არ ჰქონდა პარტნიორთან (ხანგრძლივი) პაემნის უფლება. საკონსტიტუციო სარჩელის მიხედვით, ჰეტეროსექსუალ პატიმრებს შეუძლიათ ისარგებლონ მეუღლესთან ხანგრძლივი პაემნის უფლებით, თუმცა, ჰომოსექსუალ პატიმრებს არ აქვს ამის უფლება. ასევე, საქართველოს კანონმდებლობა არ აღიარებს ერთი და იგივე სქესის წყვილების სამოქალაქო პარტნიორობის არავითარ ფორმას და შედეგად, ასეთი სიტუაცია ლგბტი თემის წინააღმდეგ თანასწორობის პრინციპს არღვევს. კომპარატორის არ არსებობის გამო, საკონსტიტუციო საქმემ უარი თქვა საქმის განხილვაზე.²⁴⁸

23.2. თუ ასეა, გადაიდგა თუ არა ნაბიჯები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ეს უფლებები და მოვალეობები გავრცელდეს ერთიდაიმევე სქესის წყვილებზე?

არაფერი გაკეთებულა ერთი და იმავე სქესის წყვილებისთვის ამ უფლების უზრუნველსაყოფად. პირიქით, საკონსტიტუციო ცვლილება ქორწინებას განსაზღვრავს, როგორც ქალისა და მამაკაცის კავშირს, რაც ხელს უწყობს ლგბტი ადამიანთა მიმართ საზოგადოების უარყოფითი დამოკიდებულების გავრცელებას და ერთი და იმავე წყვილების დაქორწინების შესაძლებლობას გამოირიცხავს.

24. ეროვნული კანონმდებლობის მიერ რეგისტრირებული ერთიდაიმევე სქესის პარტნიორობის აღიარების შემთხვევაში, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ მათი სამართლებრივი სტატუსი, უფლებები და ვალდებულებები შესაბამის სიტუაციაში თანასწორი იყოს ჰეტეროსექსუალი წყვილების სამართლებრივ სტატუსთან, უფლებებთან და ვალდებულებებთან.

24.1. ცნობს თუ არა კანონმდებლობა რეგისტრირებულ ერთსქესიან პარტნიორობას?

საქართველოს კანონმდებლობა არ აღიარებს ერთი და იგივე სქესის ადამიანთა რეგისტრირებულ პარტნიორობას.

24.2. თუ ასეა, გადაიდგა თუ არა ნაბიჯი იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მათი სამართლებრივი მდგომარეობა, უფლებები და ვალდებულებები ჰეტეროსექსუალური წყვილების უფლებებისა და ვალდებულებების თანასწორი იყოს?

N/A.

25. თუკი ეროვნული კანონმდებლობა არ აღიარებს და არ ანიჭებს უფლებებსა და ვალდებულებებს რეგისტრირებულ ერთიდაიმევე სქესის წყვილებს და დაუქორწინებელ პარტნიორებს, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ ერთიდაიმევე სქესის წყვილების სამართლებრივი და სხვა სახის საზღაურებით უზრუნველყოფის შესაძლებლობა, რათა აღნიშნული წყვილები გაუმკლავდნენ ყოველდღიურ ცხოვრებაში სოციალური რეალობით გამოწვეულ პრაქტიკულ პრობლემებს; აღნიშნული ზომები უნდა განხორციელდეს დისკრიმინაციის გარეშე; მათ შორის სხვადასხვა სქესის წყვილების მიმართ დისკრიმინაციის გარეშე.

25.1. თუ ერთსქესიანი წყვილები არც უფლებებით და ვალდებულებებით სარგებლობენ, არც რეგისტრირებული პარტნიორობის ხელმისაწვდომობით ან დაუქორწინებელი წყვილების სტატუსით, აქვს თუ არა ხელისუფლებას გათვალისწინებული ისეთი საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელება, რომელიც დაფარავს აღიარების არარსებობის დროს წარმოშობილ პრაქტიკულ პრობლემებს?

სახელმწიფოს გენდერის სამართლებრივი აღიარებისგან გამომდინარე პრაქტიკული პრობლემის მოგვარების სამართლებრივი ან სხვაგვარი შესაძლებლობა არ განუხილავს. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ვენეციის კომისიამ საქართველოს მისცა რეკომენდაცია, რომ არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება

²⁴⁸ კონსტიტუციური სარჩელი ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2MlxTmx> [ნანახია: 21.06.2018].

კონსტიტუციის ახალი ცვლილების, ქორწინების „ქალისა და მამაკაცის კავშირად“ განსაზღვრის ინტერპრეტაცია, როგორც ერთი და იგივე სქესის წყვილების პარტნიორობის აკრძალვა. კომისიამ ხაზი გაუსვა, რომ საქართველო, ისევე როგორც ევროსაბჭოს ყველა წევრი ქვეყანა, ვალდებულია შეასრულოს დადანიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სტანდარტები. თუმცა, ამ რეკომენდაციის გათვალისწინებისათვის ნაბიჯები არ გადადგმულა.

ქალთა მიმართ ძალადობისა ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის შესახებ საქართველოს კანონი ინტიმურ პარტნიორს ოჯახის წევრად არ განიხილავს, შესაბამისად არ განიხილავს მის მიერ განხორციელებულ ძალადობას. სამწუხაროდ, ამ კუთხით დადებით ცვლილებები არ განხორციელებულა.

26. იმის გათვალისწინებით, რომ მშობლის უფლებასთან და მეურვეობის შესახებ გადაწყვეტილებების მიღებისას უპირველესად მხედველობაში მისაღებია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ამგვარი გადაწყვეტილებები მიიღებოდეს სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე.

26.1. რა ნაბიჯები გადაიდგა იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გადაწყვეტილება პარტნიორულ პასუხისმგებლობაზე ან ბავშვის მეურვეობაზე მიიღებოდეს დისკრიმინაციის გარეშე (ა) სექსუალური ორიენტაციის ან (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე?

ამ მიმართულებით არავითარი ნაბიჯი არ გადადგმულა.

26.2. პრაქტიკაში ხდება თუ არა ასეთი გადაწყვეტილებების მიღება არადისკრიმინაციულ საფუძველზე?

ამ მიმართულებით არ არის ინსვლა.

27. იმის გათვალისწინებით, რომ ბავშვის შვილად აყვანის შესახებ გადაწყვეტილებების მიღებისას, უპირველესად, მხედველობაში მისაღებია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები, წევრმა სახელმწიფოებმა, რომელთა ეროვნული კანონმდებლობა მართებელა პირებს ბავშვის აყვანის ნებას რთავს, უნდა უზრუნველყონ, რომ კანონმდებლობა გამოიყენებოდეს სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე.

27.1. რა ნაბიჯები გადაიდგა იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ერთი პირის მიერ ბავშვის შვილად აყვანის გადაწყვეტილება (სადაც ასეთი გაშვილება კანონით ნებადართულია) მიიღონ (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე?

შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს პასუხის მიხედვით, ბავშვის შვილად აყვანის პროცედურები რეგულირდება შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ კანონის საშუალებით, მინისტრის მიერ დადგენილი შვილად აყვანის წესით. ეს რეგულაციები თანაბრად ეხება სამიზნე ჯგუფს, სოგი-ს საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე.²⁴⁹

თუმცა, როგორც აღვნიშნეთ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი წყვილს ბავშვის შვილად აყვანის უფლებას აძლევს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი დაქორწინებულნი არიან. რამდენადაც საქართველოს კანონმდებლობა არ აღიარებს ერთი და იგივე სქესის ადამიანთა ქორწინებას, ერთი და იგივე სქესის წყვილებს არ შეუძლიათ ბავშვის შვილად აყვანა. საქართველოს კანონმდებლობა ბავშვის შვილად აყვანის უფლებას აძლევს მართებელა მშობელს, იმ შემთხვევების გარდა, როცა მას არ შეუძლია მშობლის უფლების განხორციელება ავადმყოფობის, მორალური ან სხვა პირადი მახასიათებლის გამო.²⁵⁰ თუმცა, კანონში დაკონკრეტებული არ არის არც მორალური მახასიათებლის

²⁴⁹ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი N 01/29158; თარიღი: 17.05.2018.

²⁵⁰ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, მუხლი 1245.

კრიტერიუმები და არც არსებობს საკანონმდებლო ან აკადემიური ინტერპრეტაცია იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა დადგინდეს მშობლად ყოფნის მორალური მახასიათებელი. რამდენადაც საქართველოში საზოგადოების აზრით ჰომოსექსუალობა ხშირად განიხილება არამორალურად, არსებობს მაღალი შესაძლებლობა, რომ ლესბოსელი, ჰომოსექსუალი ან ტრანსგენდერი მარტოხელა მშობელი არ იქნება „მორალურად შესაფერისი“ იმისათვის, რომ იყოს მშობელი.

27.2. პრაქტიკაში, ხდება თუ არა ასეთი გადაწყვეტილებების მიღება არადისკრიმინაციულ საფუძველზე?

WISG-ისთვის უცნობია ამ საკითხთან დაკავშირებული შესაბამისი შემთხვევები.

28. თუკი ეროვნული კანონმდებლობა მარტოხელა ქალებს ხელფასიანი რეპროდუქციული ჩარევის საშუალებას აძლევს, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ აღნიშნული პროცედურა სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე განხორციელდეს.

28.1. რა ნაბიჯები გადაიდა იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მარტოხელა ქალებისთვის რეპროდუქციული მკურნალობის ხელმისაწვდომობის ხელშეწყობა (სადაც დამუშავებულია ეროვნული კანონმდებლობით) იყოს სექსუალური ორიენტაციის ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე?

მარტოხელა ქალებს აქვთ დამხმარე რეპროდუქციული მკურნალობის უფლება.

28.2. პრაქტიკაში, ხორციელდება თუ არა ასეთი ხელმისაწვდომობა არადისკრიმინაციულ საფუძველზე?

იუსტიციის სამინისტროს ამ შეკითხვაზე არ უპასუხია; WISG-ისთვის უცნობია საკითხთან დაკავშირებული შემთხვევები.

V. დასაქმება

29. წევრმა წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები, რათა საჯარო და კერძო სექტორში შრომითი ურთიერთობები თავისუფალი იყოს დისკრიმინაციისაგან სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე, აღნიშნულმა ზომებმა უნდა მოიცვას დასაქმებისა და დაწინაურების ხელმისაწვდომობის პირობები, გათავისუფლება, გასამრჯელოს გადახდა და სამუშაოსთან დაკავშირებული სხვა პირობები, მათ შორის შევიწროებისა და ვიქტიმიზაციის სხვა ფორმების პრევენცია, მათ წინააღმდეგ ზრძოლა და აღნიშნული ქმედებათა ჩამდენი პირების დასჯა.

29.1. არსებობს თუ არა კანონმდებლობა, რომელიც კრძალავს დისკრიმინაციას (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე სახელმწიფო და კერძო სექტორში დასაქმებისას?

საქართველოს შრომის კოდექსის მიხედვით, შრომით და წინასახელშეკრულებო ურთიერთობებში „აკრძალულია ნებისმიერი სახის დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, ენის, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილების, ეროვნების, წარმოშობის, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის, ასაკის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, შეზღუდული შესაძლებლობის, რელიგიური, საზოგადოებრივი, პოლიტიკური ან სხვა გაერთიანებისადმი, მათ შორის, პროფესიული კავშირისადმი, კუთვნილების, ოჯახური მდგომარეობის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების გამო.“²⁵¹

²⁵¹ საქართველოს შრომის კოდექსი, მუხლი 2 (3).

როგორც ვხედავთ, შრომის კოდექსი კრძალავს სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერის საფუძველზე დისკრიმინაციას (დისკრიმინაციის აკრძალვა გენდერული იდენტობის საფუძველზე არ არის აღნიშნული, თუმცა, საჭიროების შემთხვევაში ადვილად შეიძლება ამის დადგენა). მიუხედავად ამისა, ეს სამართლებრივი აქტები მაინც შეიცავს ხარვეზებს, ანდა არ აქვს განხორციელების ძლიერი მექანიზმები. მაშასადამე, პრაქტიკაში ლგბტი პირთა დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლაში მათი ეფექტური გამოყენება ვერ ხდება. თემის წევრების ნაწილი იხსენებს, რომ ისინი დასაქმებულნი არ არიან მათი ორიენტაციის გამო, რასაც აშკარად იწვევს მათი ჩაცმის სტილი.²⁵²

ასევე, დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ საქართველოს კანონის მიზანია აღმოფხვრას დისკრიმინაციის ყოველი ფორმა და საქართველოს კანონმდებლობის ფარგლებში უზრუნველყოს ყველა ფიზიკური და იურიდიული პირის თანასწორუფლებიანობა, მათი რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, ასაკის, მოქალაქეობის, წარმოშობის, დაბადების ან საცხოვრებელი ადგილის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, რელიგიის ან რწმენის, ეროვნების, ეთნიკური ან სოციალური კუთვნილების, პროფესიის, ოჯახური მდგომარეობის, ჯანმრთელობის, შეზღუდული შესაძლებლობის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების, ან სხვა ნიშნის განურჩევლად. შესაბამისად, შრომით ურთიერთობებში დისკრიმინაციის აკრძალვა დამატებით საკანონმდებლო გარანტიაა.

29.2. მოიცავს თუ არა დისკრიმინაციის აკრძალვა:

- დასაქმების ხელმისაწვდომობას (მათ შორის დაქირავებას), სამსახურებრივ დაწინაურებას,
- დათხოვნებს,
- ანაზღაურებას,
- ზეწოლისა და შევიწროვების სხვა ფორმებს?

ზემოაღნიშნული საკანონმდებლო ჩანაწერები მოიცავს შრომით და წინასახელმწერულებო ურთიერთობებს. შესაბამისად, თეორიულად ის მოიცავს დასაქმების, დაწინაურების, გათავისუფლების, ანაზღაურების და სხვათა ხელმისაწვდომობას.

საქართველოს შრომის კოდექსი მოიცავს უფრო მნიშვნელოვან რეგულაციას, რომელიც შრომითი ხელშეკრულების გაუქმების შემთხვევაში დამსაქმებელს ავალდებულებს, რომ გაუქმების მოთხოვნის შემდეგ, 7 დღის მანძილზე წარმოადგინოს ხელშეკრულების გაუქმების საფუძვლის დასაბუთება.²⁵³ ეს დადგენილება ეროვნული მექანიზმების, სახალხო დამცველისა და სასამართლოში სამართალწარმოების დროს უფლებათა დაცვის მნიშვნელოვან წინაპირობას წარმოადგენს. WISG-მა შესაბამისი ინფორმაცია მოითხოვა სასამართლოებისგან და გამოვლინდა, რომ სასამართლოებს ან არ განუხილავთ ამ საფუძველით შრომითი დავები, ან არ აწარმოებენ შტაგის სტატისტიკას.

დასაქმება საჯარო ურთიერთობების სფეროა, სადაც ლგბტი პირები ხშირად აწყდებიან დისკრიმინაციას; აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ შრომით ურთიერთობებში ყველაზე მოწყვლადნი ტრანსგენდერი ადამიანები არიან. გენდერის სამართლებრივი აღიარების ამჟამინდელი პრაქტიკის გამო, მათ უმეტესობას არ აქვს პირადობის დამადასტურებელი საბუთები, სადაც მათი გენდერი და თვითგამოხატვა შესაბამისობაში იქნება. ამის გამო, ტრანსგენდერ ადამიანებს უწევთ არაოფიციალურად დასაქმება და დაბალ სამუშაო პირობებზე დათანხმება. ზოგიერთი მათგანი (ძირითადად ტრანსგენდერი ქალები) ჩართულნი არიან კომერციულ სექს სამუშაოში, რაც მათ ძალადობის წინაშე უფრო მოწყვლადსა და დაუცველს ხდის.²⁵⁴

სახალხო დამცველის პრაქტიკაში მრავლად არის სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე დისკრიმინაციის შემთხვევები. 2016-2017 წლების ანგარიშის მიხედვით, სახალხო დამცველის მიერ

²⁵² საქართველოში ლტ ქალთა მდგომარეობის შესახებ CEDAW კომიტეტის ჩრდილოვანი ანგარიშის მოსაზრებებზელი მასალა, WISG, 2012.

²⁵³ საქართველოს შრომის კოდექსი, 38(5).

²⁵⁴ გვიანიშვილი, ნ., ტრანსგენდერი ადამიანების მდგომარეობა საქართველოში, WISG, თბილისი, 2014.

დამუშავებულ საქმეთა 11% სოგი-ს საფუძველზე დისკრიმინაციას ეხებოდა.²⁵⁵ ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში ომბუდსმენმა აღნიშნა: „ლგბტი თემი ერთ-ერთ ყველაზე მოწყვლად ჯგუფს წარმოადგენს საქართველოში. ისინი პრობლემებს აწყდებიან საზოგადოებრივი ცხოვრების არაერთ სფეროში, იქნება ეს პირადი, პროფესიული, სოციალური თუ კულტურული ცხოვრების ასპექტები. საზოგადოებაში არსებული აგრესიული განწყობა, რომელიც დამკვიდრებული სტერეოტიპებით საზრდილობს, ლგბტი თემს უზღუდავს საშუალებას, რომ საზოგადოების სრულფასოვანი წევრები იყვნენ და არ გახდნენ სიციკიერი თუ ფიზიკური შეურაცხყოფის მსხვერპლი“.²⁵⁶

29.3. მიიღო თუ არა ხელისუფლებამ დისკრიმინაციის, ზეწოლისა და შევიწროვების წინააღმდეგ ბრძოლის სხვა ზომები, როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო სექტორებში, მაგალითად:

- ქცევის წესების მიღება, როგორც დამსაქმებელთათვის, ისე თანამშრომლებისთვის;
- სწავლების და ცნობიერების ამაღლების პროგრამები, როგორც დამსაქმებელთათვის, ისე თანამშრომლებისთვის;
- თანამშრომლებისთვის მასალების დარიცხვა, რომელიც აუხსნის მათ უფლებებს, საჩივრების შეტანის მექანიზმებს და დაცვის საშუალებებს;
- ლგბტ პირების დაქირავებისკენ მიმართული მცდელობა;
- ანტიდისკრიმინაციული პოლიტიკის მიღება, რომელიც მკაფიოდ ეყრდნობა სექსუალურ ორიენტაციასა და გენდერულ იდენტობას;
- თანამშრომლობა და მხარდაჭერა თანამშრომელთა ჯგუფისა, რომელიც შედგება ლგბტ პირებისაგან?

შესაბამის უწყებებს არ მოუწოდებიათ განახლებული ინფორმაცია.

თუმცა უნდა აღინშნოს პოზიტიური მაგალითიც, იუსტიციის სამინისტრომ თანამშრომლებისთვის შეიმუშავა ეთიკური და ზრდილობიანი სამუშაო პირობების უზრუნველყოფის სახელმძღვანელო პრინციპები. სამინისტროს ყველა თანამშრომელს აქვს უფლება იმუშაოს გარემოში, სადაც თავისი რასის, კანის ფერის, რელიგიის, სქესის, ეროვნების, ასაკის და სხვა მსგავსი მახასიათებლების საფუძველზე არ განიცდის შეზღუდულ და მტრულ დამოკიდებულებას. ეს მიდგომა ჯანსაღ გარემოში ეფექტური მუშაობის პროცესს ზრდის. სექსუალური შევიწროვების მცდელობის შემთხვევაში, სამინისტროს ყველა თანამშრომელს შეუძლია მიმართოს გენერალურ ინსპექციას და ადამიანური რესურსების განყოფილებას.

29.4. გადაიღო თუ არა ნაბიჯები ისეთი კანონების, დებულებებისა და პრაქტიკების გასაუქმებლად, რომელიც (ა) სექსუალური ორიენტაციის ან (ბ) გენდერული იდენტობის ნიშნით აფერხებს პიროვნების კარიერულ წინსვლას გარკვეულ პროფესიებსა და საქმიანობებში, მათ შორის შეიარაღებულ ძალებში?

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საქართველოს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კრძალავს დისკრიმინაციას ნებისმიერ, მათ შორის სოგი-ს საფუძველზე. საქართველოს პროფესიული კავშირების გაერთიანების რეკომენდაციით, ძალაში შევიდა შრომის კოდექსის ცვლილებები, რომელთაც წინასახელშეკრულებო პერიოდში აღმოიფხვრა დისკრიმინაცია ნებისმიერ საფუძველზე. თუმცა, წერილში გაერთიანება აღნიშნავს, რომ ასეთი რეგულაცია არ უზრუნველყოფს შესაფერის დაცვას, რამდენადაც შრომის კოდექსის მე-5 მუხლის თანახმად, დამფუძნებელი ვალდებული არ არის დაასაბუთოს დასაქმებაზე უარის თქმის მიზეზი.

შესაბამისად, მნიშვნელოვანია მოცემულ დადგენილებაში ცვლილებების შეტანა და თუ კანდიდატის მიერ აღნიშნული გარემოებები ქმნის დისკრიმინაციული მოპყრობის დადგენის გონივრულ

²⁵⁵ „დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის, მისი თავიდან აცილებისა და თანასწორობის მდგომარეობა“, სახალხო დამცველი, თბილისი, 2017, ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2lo3gX7> [ნანახია: 20.06.2018].

²⁵⁶ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2Ku1In46> [ნანახია: 20.06.2018].

საფუძვლებს, აუცილებელია დამსაქმებელს დაეცისროს ვალდებულება დასაბუთოს უარის თქმის მიზეზი. სხვაგვარად ეს დისკრიმინაციას უწყობს ხელს და სამსახურის ძიების დროს, მარგინალიზებული ჯგუფის წევრებს უქმნის სერიოზულ პრობლემებს, რამდენადაც დამსაქმებელი ვალდებული არ არის დაასაბუთოს უარის თქმის მიზეზები.

საჯარო სამსახურის ბიუროს ინფორმაციით, საჯარო და კერძო სექტორში დისკრიმინაციისაგან თავისუფალი გარემოს შექმნისთვის, სოგი-სთან დაკავშირებული საკითხების მნიშვნელობის გათვალისწინებით, „საჯარო დაწესებულებაში ეთიკისა და ქცევის ზოგადი წესების განსაზღვრის შესახებ“ მთავრობის რეზოლუციაში (#200, 20.04.2017) შევიდა გარკვეული რეგულაციები, მათ შორის სექსუალური შევიწროებისა და სიძულვილის ენის აკრძალვა.²⁵⁷

29.5. კონკრეტულად შეიარაღებულ ძალებთან მიმართებაში:

- *მიღებული იქნა თუ არა ზომები ლგბტ ჯგუფის წევრების დაცვისათვის გამოძიებისგან, გაფრთხილებისგან, შეწირვისგან, დამინებისგან, სასტიკი რიტუალებისგან, დამცირებისა და ცუდი მოპყრობის სხვა ფორმებისგან?*
- *ეხება თუ არა ქცევის წესები და სწავლებები ლგბტ ადამიანების დისკრიმინაციასთან ბრძოლისა და ტოლერანტული დამოკიდებულების დამკვიდრების აუცილებლობას?*

საქართველოს კანონი სამხედრო მოსამსახურის სტატუსის შესახებ, სამხედრო მოსამსახურეთა სოციალურ და ლეგალურ გარანტიებს აწესებს, რაც მოიცავს კანონის წინაშე თანასწორობას, სიტყვისა და ინფორმაციის თავისუფლებას, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებას, მათი პირადი თავისუფლების, ღირსებისა და პატივის დაცვას. თუმცა, დისკრიმინაციის ფორმები და დაცული საფუძვლები კანონში განსაზღვრული არ არის. ასევე, არ არის მოცემული რეგულაციები სექსუალური შევიწროების შესახებ.

თავდაცვის სამინისტროს წერილის მიხედვით,²⁵⁸ მინისტრის დადგენილების შესაბამისად, მათ მიიღეს „საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სისტემის სამხედრო მოსამსახურეთა ეთიკის კოდექსი“, რაც სამხედრო პერსონალისთვის არადისკრიმინაციული გარემოს შექმნას ემსახურება. ასევე, „საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სისტემის სამხედრო მოსამსახურეთა სამხედრო სადისციპლინო წესდების დამტკიცების შესახებ“ რეზოლუცია დისციპლინის შექმნასა და არაეთიკური ქცევის თავიდან აცილებისკენაა მიმართული. 2017 წლის ცვლილებების შედეგად, სექსუალური შევიწროება წარმოადგენს დისციპლინურ გადაცდომას, რომელიც ექვემდებარება შესაბამის სანქციას. ამ მიმართულებით, მოქალაქეთა და სამხედრო მოსამსახურეთათვის შეიქმნება ელექტრონული კურსი სექსუალური შევიწროების აღმოფხვრის შესახებ, რომელიც მოიცავს სექსუალურ უმცირესობათა შევიწროების აპრძალვის საკითხებსაც.

29.6. ფარავს თუ არა სრულად და ეფექტურად დისკრიმინაციის წინააღმდეგ მიღებული ზომები ტრანსგენდერ ადამიანებს დასაქმების სფეროში?

შრომის ბაზარზე განსაკუთრებით მოწყვლადნი ტრანსგენდერი ადამიანები არიან. გენდერის სამართლებრივი აღიარების ამჟამინდელი პრაქტიკის გამო, მათ უმეტესობას არ აქვს პირადობის დამადასტურებელი საბუთები, რომლებიც მათ გენდერულ იდენტობას შეესაბამება. ამის გამო, ტრანსგენდერ ადამიანებს არაოფიციალურად დასაქმება უწევთ, რაც რისკის ქვეშ აყენებს მათ სიცოცხლესა და კეთილდღეობას. სამწუხაროდ, სახელმწიფო არაფერს აკეთებს ამ სიტუაციის შესაცვლელად.

29.7. არის თუ არა შემუშავებული სპეციფიკური პროგრამები ტრანსგენდერი ადამიანების დასაქმებისთვის?

²⁵⁷ საჯარო სამსახურის ბიუროს საპასუხო წერილი №5082; თარიღი: 11.05.2018.

²⁵⁸ თავდაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი N MOD 7 18 00478050; თარიღი: 16.05.2018.

შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრომ ამ შეკითხვას ზოგადად უპასუხა. საპასუხო წერილის თანახმად, ²⁵⁹ დასაქმების სფეროში ამჟამინდელი სამთავრობო პროგრამით გათვალისწინებულ ზომებსა და სერვისებზე ყველა სამუშაოს მაძიებელს თანაბრად მიუწვდება ხელი, ვინც დარეგისტრირებულია შრომის ბაზრის საინფორმაციო სისტემაში. უზრუნველყოფილია მათი ჩართულობა შემდეგ პროგრამებში: „დასაქმების ხელშეწყობის მომსახურებათა განვითარების 2018 წლის სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცების შესახებ“ ²⁶⁰ და „სამუშაოს მაძიებელთა პროფესიული მომზადება-გადამზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების სახელმწიფო პროგრამა“. ²⁶¹

30. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ტრანსგენდერების პირადი ცხოვრების უფლების ეფექტიანი დაცვის უზრუნველყოფას დასაქმების კონტექსტში, კერძოდ, დასაქმების განაწილების შეცვლისას, რათა თავიდან იქნას აცილებული მათი გენდერული ისტორიის ან მათი წინა სახელის შესაბამისი გამჟღავნება დამსაქმებლისა და სხვა თანამშრომლებისათვის.

30.1. მიღებულია თუ არა ზომები, რათა თავიდან იქნას აცილებული ტრანსგენდერთა გენდერული წარსულის ან მათი პირვანდელი სახელების გამჟღავნება დასაქმების კონტექსტში?

პერსონალური ინფორმაცია სხვადასხვა კატეგორიისგან შედგება და განსხვავდება მათი დაცვის ხარისხი. ინფორმაცია ადამიანის სექსუალური ცხოვრების შესახებ განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემთა რიცხვს განეკუთვნება, რომლის დამუშავება ან მესამე მხარისთვის გადაცემა შესაძლებელია მხოლოდ ამ პირის წერილობითი თანხმობის შემთხვევაში, ან იმ შემთხვევაში თუ მან საჯარო გახადა ეს ინფორმაცია. ²⁶² ინფორმაცია ადამიანის სექსუალური ცხოვრების შესახებ მოიცავს სოციალურ-სქესობრივ ინფორმაციას და დაცულია კანონით. ამ ინფორმაციის არასწორი გამოყენება სისხლის სამართლის დანაშაულია. ²⁶³ WISG-ისთვის უცნობია ისეთი შემთხვევა, როდესაც დასაქმების კონტექსტში ტრანსგენდერი ადამიანის გენდერული ისტორიის ან წინა სახელის გამჟღავნება აისახა დასაქმების პროცესზე.

VI. განათლება

31. ბავშვის უპირატესი ინტერესების გათვალისწინებით, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი საკანონმდებლო და სხვა სახის ზომები, მიმართული საგანმანათლებლო პერსონალისა და მოსწავლეებისადმი, რათა უზრუნველყონ განათლების უფლების ეფექტიანი გამოყენება სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე; ეს, კონკრეტულად, მოიცავს ბავშვებისა და ახალგაზრდების უფლების დაცვას, მიიღონ განათლება გარემოში, რომელიც იქნება უსაფრთხო და თავისუფალი ძალადობისგან, ბულინგისგან, სოციალური გარიყულობისგან, დისკრიმინაციისა და დამამიგრებელი მოპყრობის სხვა ფორმებისგან სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე.

31.1. იქნა თუ არა შემუშავებული

- თანასწორობისა და უსაფრთხოების პოლიტიკა
- ქცევის წესები და
- სახელმძღვანელოები

²⁵⁹ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი # 01/29158, თარიღი: 17.05.2018.

²⁶⁰ მთავრობის რეზოლუცია N11, 15 იანვარი, 2018.

²⁶¹ მთავრობის რეზოლუცია N76, 12 თებერვალი, 2018.

²⁶² საქართველოს კანონი პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ, მუხლი 6 (2.დ).

²⁶³ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 157.

საგანმანათლებლო პერსონალისთვის, რაც უზრუნველყოფს ლგბტ მოსწავლეებისა და სტუდენტების განათლების მიღებას უსაფრთხო გარემოში, ძალადობის, დამინების, სოციალური გარიყულობის ან სხვა ფორმით დისკრიმინაციული და ღირსების დამამცირებელი მოპყრობის გარეშე? განათლების სფეროში აკრძალულია დისკრიმინაცია და კანონით გათვალისწინებული განათლების თანასწორუფლებიანი ხელმისაწვდომობა დაწყებით, საშუალო და უმაღლესი განათლების დონეებზე.²⁶⁴ კანონში განსაკუთრებულადაა გამოყოფილი უმაღლესი განათლების მიზნები და დაცულია: უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობა და ღიაობა; აკადემიური თავისუფლება სწავლებაში, სწავლასა და კვლევაში; მათლი სიცოცხლის განმავლობაში სწავლის შესაძლებლობა; გადაწყვეტილების მიღების პროცესსა და მათი განხორციელების მონიტორინგში აკადემიური პერსონალისა და უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების სტუდენტების ჩართულობა; უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების მართვისა და აქ არსებული კომპეტენციების საჯაროობა და გამჭვირვალობა; უმაღლესი განათლების სფეროში დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აკრალვა აკადემიური, რელიგიური და ეთნიკური საფუძვლის ან შეხედულების, გენდერის, სოციალური წარმოშობისა და სხვა საფუძველზე.

მთავრობის რეზოლუციით ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეგერირების) პროცედურების დამტკიცების თაობაზე,²⁶⁵ საჯარო სკოლებმა მიიღეს ძალადობის აკრძალვის შიდა წესები. ეს დადგენილებები ითვალისწინებს ძალადობის შეტყობინებაზე პასუხისმგებელი პირის უფლებებსა და ვალდებულებებს და ასევე - ბავშვებზე ძალის გამოყენების მამზილებელი საქმეებისა და სოციალურ სააგენტოებში მათი შეტყობინების პროცედურებს. ამ პროცედურებზე პასუხისმგებელი საგანმანათლებლო დაწესებულების მანდატურის სამსახური და მათი არყოფნის შემთხვევაში - სკოლის დირექტორი ან დირექტორის მოადგილე. პასუხისმგებელი პირი გამოავლენს ბულინგის შემთხვევებს და მსხვეპლს/შესაძლო მსხვერპლს სოციალურ სააგენტოში გადაამისამართებს. იგივე წერილის მიხედვით, ბავშვების, ახალგაზრდების, მათი მშობლების, საჭიროების შემთხვევაში სკოლის მასწავლებლებისა და ადმინისტრატორების ქცევით ან ემოციური დარღვევის შემთხვევაში, საგანმანათლებლო დაწესებულების მანდატურის სამსახური ფსიქოლოგიური მომსახურების სამმართველო უზრუნველყოფს ფსიქო-სოციალურ მხარდაჭერას. ბენეფიციარები არ განირჩევიან მათი კანის ფერის, რელიგიის, ეთნიკურობის, გენდერული იდენტობის, სექსუალური ორიენტაციის ან სხვა საფუძველზე.

რეზოლუციაში განსაკუთრებული გარანტიები არ არის გაწერილი ლგბტ მოსწავლეთა და სტუდენტთათვის. განათლებისა და ახალგაზრდობის საკითხებთან მიმართებაში პრევენციის, ანდა ცნობიერების ამაღლებისაკენ მიმართული კონკრეტული ნაბიჯები არ გადადგმულა. ბულინგი ზოგადად და განსაკუთრებით ლგბტ ახალგაზრდების მიმართ პრობლემად რჩება საქართველოში. არ მომხდარა სასკოლო წიგნების დეტალური ანალიზი, რათა დადგენილიყო თავისუფალია თუ არა ისინი ჰომოფობიური სტერეოტიპებისგან და შეიცავს თუ არა ადეკვატურ ინფორმაციას სოგა-ს შესახებ და ა.შ. უნდა აღინიშნოს, რომ სკოლებსა და უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში არ არსებობს სპეციალური პროგრამები (ცნობიერების ამაღლება, ფსიქოლოგიური კონსულტაცია და ა.შ.), რაც უპასუხებს ლგბტ მოსწავლეების სტუდენტების საჭიროებებს. ლგბტ პირთა მიმართ არსებული დამოკიდებულებები და სკოლებსა და უნივერსიტეტებში არსებული პრობლემები უკავშირდება საზოგადოებაში არსებულ ზოგად განწყობებს, რაც ტრადიციული სტიგმის, ტაბუებისა და საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიის მხრიდან გავრცელებული დირებულებების ძლიერი გავლენის ქვეშაა.²⁶⁶

²⁶⁴ საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, მუხლი 3.

²⁶⁵ მთავრობის რეზოლუცია N437 თარიღი: 12.10.2016.

²⁶⁶ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2MfZXw1> [21.06.2018].

31.2. მასწავლებლებისა და სხვა საგანმანათლებლო პერსონალისთვის განკუთვნილი დაწესებულებით პროფესიული მომზადება და სწავლება ეხება თუ არა იმის საჭიროებას, რომ

ა.) ლგბტ მოსწავლეებსა და სტუდენტებს მოეპყრან პატივისცემით

ბ.) შეძლონ გამოავლინონ, გაანალიზონ და ეფექტურად მოახდინონ რეაგირება და წინ აღუდგნენ ამ საფუძვლებზე დისკრიმინაციის სკოლებში?

ფსიქოლოგიური მომსახურების სამმართველო ჩართულია საგანმანათლებლო დაწესებულების მანდატურების გადაშვადების პროცესში. ისინი პასუხისმგებელნი არიან სკოლის უსაფრთხოებაზე. ტრენინგებს ატარებენ ფსიქოლოგები და მოიცავენ ისეთ საკითხებს, როგორებიცაა: ბავშვის განვითარების ეტაპები, კომუნიკაცია, კონფლიქტის მართვა და მედიაგია, მენტალური ჯანმრთელობა, სტრესი, ფსიქოლოგიური ტრავმა და ძალადობა, ძალადობის რისკის ქვეშ მყოფი ბავშვების გამოვლენა და რეფერირება. გადაშვადების კურსი „ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების“ გათვალისწინებით მომზადდა. საპასუხო წერილის თანახმად,²⁶⁷ კურსი გაიარა 1300-მა მანდატურმა და საგანმანათლებლო დაწესებულებამ დაწესებულების 1576-მა წარმომადგენელმა (დირექტორი/დირექტორის მოადგილე). ასევე, 2016 წლიდან არსებობს სკოლებში ბულინგის პრევენციისა და კულტურული ტოლერანტობის მხარდამჭერი გადამზადების კურსები. ამ პერიოდში სამოქალაქო განათლების 634-მა მასწავლებელმა შეისწავლა ძალადობის ფორმები, სტიგმა და სტერეოტიპული დამოკიდებულება, რაც ძალადობასა და ბულინგზე ახდენს გავლენას.

WISG-ი აღნიშნავს, რომ ლგბტ თემის წევრების დე ფაქტო (არა უზრალოდ სამართლებრივი) სიტუაციის გასაუმჯობესებლად, მნიშვნელოვანია უფრო მასშტაბური კამპანიის წამოწყება, რათა გაიზარდოს მასწავლებელთა/საგანმანათლებლო სფეროს თანამშრომელთა ცნობიერება და სენსიტიურობა ზოგადად სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის, მათ შორის ლგბტ პირთა მიმართ ჩადენილი დანაშაულის მიმართ. ამით სოც-ს შესახებ დიალოგი არაფორმალური სფეროებიდან ფორმალურ განათლებაში გადაინაცვლებს.

31.3. აქვს თუ არა მხარდაჭერა კომოფობიისა და ტრანსფობიის წინააღმდეგ მიმართული სკოლის კამპანიებისა და კულტურული ღონისძიებების მოწყობას, მათ შორის შესაძლებლობის ფარგლებში ლგბტ ორგანიზაციების წარმომადგენლების მონაწილეობით?

ამასთან დაკავშირებით განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს პასუხი არ გაუცია. თუმცა, WISG-ისთვის ასეთი პრაქტიკა უცნობია.

32. ბავშვის უპირატესი ინტერესების გათვალისწინებით, შესაბამისი ზომები უდნა იქნეს მიღებული სკოლებში ურთიერთშეწყნარებლობისა და პატივისცემის მხარდასაჭერად მიუხედავად სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობისა. აღნიშნული უნდა მოიცავდეს სექსუალურ ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის შესახებ ობიექტური ინფორმაციის მიწოდებას გეგმებსა და საგანმანათლებლო მასალებში. აღნიშნული ასევე უნდა მოიცავდეს მოსწავლეთა და სტუდენტთა აუცილებელი ინფორმაციით, დაცვითა და მხარდაჭერით უზრუნველყოფას, რათა მათ შეძლონ მათი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის შესაბამისად ცხოვრება. გარდა ამისა, წევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ შეადგინონ და განახორციელონ თანასწორობისა და უსაფრთხოების სასკოლო პოლიტიკა და საბოჭქედიო გეგმა. წევრ სახელმწიფოებს ასევე შეუძლიათ უზრუნველყონ დისკრიმინაციის საწინააღმდეგო ადეკვატური თერინგებისა თუ სხვა სახის მხარდაჭერისა და სასწავლო მასალების ხელმისაწვდომობა. აღნიშნულ ზომებში გათვალისწინებული უდნა იქნას მშობელი უფლება ბავშვების განათლებასთან დაკავშირებით.

32.1. არის თუ არა ინფორმაცია

(ა) სექსუალურ ორიენტაციაზე

²⁶⁷ საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს საპასუხო წერილი # MES 9 18 00612561, თარიღი: 23.05.2018.

(ბ) გენდერულ იდენტობაზე

სკოლის სასწავლო გეგმებში და ხდება თუ არა ჯანმრთელობისა და სქესობრივი განათლების სწავლება?

სქესობრივი განათლება სასკოლო კურიკულუმის ნაწილი არ არის. ასევე, სკოლებსა და უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში არ ფუნქციონირებს განსაკუთრებული პროგრამები (ცნობიერების ამაღლება, ფსიქოლოგიური კონსულტაცია და ა.შ.), რაც ლგბტი მოსწავლეთა/სტუდენტთა საჭიროებებს უპასუხებს.

განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს [ამჟამად საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო] მიერ მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით, ეროვნული სასწავლო გეგმა არ შეიცავს სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობის და სქესობრივი განათლების საკითხებს.²⁶⁸ თუმცა, VII-IX კლასის მოსწავლეებისთვის არსებობს სამოქალაქო განათლების გეგმა, სადაც მოცემულია გენდერული თანასწორობისა და არასრულწლოვანთა ქორწინების საკითხები. წერილის მიხედვით, ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიული პრინციპების სწავლება ცენტრალური მნიშვნელობისაა. სამინისტრო ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ თანასწორობა მათი ერთ-ერთი მთავარი პრინციპია, რაც ნიშნავს, რომ ყველა მოქალაქე თანაბრად ღირებულია და რასის, რელიგიის, სქესის და ეთნიკურობის განურჩევლად, ყველას უნდა ჰქონდეს თანაბარი სწავლება და შესაძლებლობა მოითხოვოს დისკრიმინაციის აღმოფხვრა. თუმცა, WISG-ისთვის უცნობია მსგავსი სწავლების შინაარსი და მეთოდოლოგია.

როგორც ჩანს, არც კურიკულუმი და არც ეროვნული სასწავლო გეგმა დაცულ საფუძველთა შორის არ შეიცავს და ფარავს სოფი-ს, რაც ლგბტი ადამიანთა მიმართ ცნობიერებისა და სენსიტიურობის ამაღლების მიმართულებით უკან გადადგმულ დიდ ნაბიჯს წარმოადგენს.

32.2. წარმოდგენილია თუ არა ეს ინფორმაცია ღირსეული და მიუკერძოებელი ფორმით?

N/A.

32.3. არიან თუ არა ლგბტ მოსწავლეები და სტუდენტები დაცულნი და საჭირო ინფორმაციითა და მხარდაჭერით უზრუნველყოფილნი, რაც მათ საშუალებას მისცემს იცხოვრონ მათი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის შესაბამისად?

ამ შეკითხვაზე განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს პასუხი არ მოუწოდებია. თუმცა, როგორც აღნიშნეთ, სკოლებსა და უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში არ არსებობს სპეციალური პროგრამები, მათ შორის ცნობიერების ამაღლება, ფსიქოლოგიური კონსულტაცია და ა.შ., რაც უპასუხებდა ლგბტი სტუდენტთა საჭიროებებს.²⁶⁹ მოსწავლეებზე ტრადიციული სტიგმის ძლიერი გავლენის და სქესობრივი განათლების ტაბუირების გათვალისწინებით, ლგბტი სტუდენტებსა და მოსწავლეებს არ აქვთ შესაფერისი ინფორმაცია, დაცვა და მხარდაჭერა.

32.4. მიღებული არის თუ არა ზომები იმისათვის, რომ ადეკვატურად დაკმაყოფილდეს ტრანსგენდერი სტუდენტების სპეციფიური საჭიროებები სკოლაში, მაგალითად სკოლის დოკუმენტებში სახელის ან სქესის შეცვლასთან დაკავშირებით?

ამ შეკითხვაზე განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს პასუხი არ მოუწოდებია.

მსგავსი შემთხვევა ჯერჯერობით არ დაფიქსირებულა, თუმცა სამოქალაქო აქტების შესახებ²⁷⁰ კანონის მიხედვით, სახელის შეცვლა შესაძლებელია მხოლოდ სრულწლოვანი ასაკის მიღწევის შემდეგ, თუ ადამიანი 16-დან 18 წლამდე ასაკისაა, შშმბლის ან წარმომადგენლის ნებართვაა საჭირო. თუ სახელის შეცვლა ხდება შშმბლის ინიციატივით, 10 წლის ასაკის ზემოთ მყოფი ბავშვის შემთხვევაში მისი ნებართვაა საჭირო.

²⁶⁸ იქვე.

²⁶⁹ ECRI CBC პროფორმა მონიტორინგი ლგბტი საკითხებთან დაკავშირებით, საქართველო, WISG.

²⁷⁰ ხელშისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2M1FkZi>

VII. ჯანმრთელობა

33. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო საკანონმდებლო და სხვა სახის ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ჯანმრთელობის რაც შეიძლება მაღალი სტანდარტი ეფექტიანად გამოიყენებოდეს სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე; კერძოდ, ჯანდაცვის ეროვნულ გეგმებში უნდა გაითვალისწინონ ლესბოსელთა, გეების, ბისექსუალებისა და ტრანსგენდერების განსაკუთრებული საჭიროებები, მათ შორის, ზომები სუიციდის თავიდან ასაცილებლად, ჯანდაცვის კვლევა, სამედიცინო კურიკულუმი, ტრენინგების კურსები და მასალები, და მონიტორინგისა და შეფასებისას – ჯანდაცვის მომსახურების ხარისხი.

33.1. მიიღება თუ არა მხედველობაში განსაკუთრებული საჭიროებები, რომლებიც დაკავშირებულია: (ა) სექსუალურ ორიენტაციასთან და (ბ) გენდერულ იდენტობასთან

- ჯანდაცვის ეროვნული გეგმების შემუშავებისას,
- ჯანმრთელობის კვლევებში,
- სუიციდის პრევენციის პროგრამებში,
- სამედიცინო სასწავლო პროგრამებში,
- სასწავლო კურსებსა და მასალებში
- სამედიცინო მომსახურების ხარისხის შეფასებისა და მონიტორინგის დროს?

„ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონში აკრძალულია პაციენტის დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, აღმსარებლობის, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის, დაავადების, სექსუალური ორიენტაციის ან პირადი უარყოფითი განწყობის გამო.²⁷¹ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს ინფორმაციით,²⁷² ზემოაღნიშნული პრინციპები და სპეციალური სამიზნე ჯგუფების საჭიროებები შესაბამის ჯანდაცვის დოკუმენტებში, პროგრამებში, საგანმანათლებლო კურიკულუმსა და სახელმძღვანელოებშია ასახული. თუმცა, სამინისტროს არცერთი მათგანი არ აღუნიშნავს.

პაციენტთა დისკრიმინაცია, მათ შორის სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე კანონითაა აკრძალული, ეს მოიცავს პაციენტისთვის თავისუფლების ჩამორთმევასაც. კანონის დარღვევა შეიძლება გასაჩივრდეს სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტოში. ამ სააგენტოს შეუძლია სამედიცინო სფეროს თანამშრომლებს დაუწესოს სანქციები, მაგალითად, ჩამოართვას პროფესიული ლიცენზია. თუმცა, პრაქტიკაში ეს ნორმები ეფექტურად არ მუშაობს. სამინისტროს ფარგლებში არსებული სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტოს ინფორმაციით, 2017 წელს სამედიცინო მომსახურების გაწევასთან დაკავშირებით მან ლგბტ+ თემის წარმომადგენელთა 7 საჩივარი მიიღო, მაგრამ ძალადობის ნიშნები დადგინდა მხოლოდ ერთ საკემში.²⁷³

სამართლებრივი გაუმჯობესების მიუხედავად, WISG-ის მიერ გაკეთებული კვლევები აჩვენებს, რომ ჯანდაცვის სფეროში კვლავ არსებობს მნიშვნელოვანი ხარვეზები, რომლებიც შეეხება საკანონმდებლო რეგულაციებსა და პრაქტიკასაც. ეს ლგბტ+ პირებს არათანაბარ მდგომარეობაში აყენებს. ასევე,

²⁷¹ საქართველოს კანონი ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ, მუხლი 6.

²⁷² შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი # 01/29158, თარიღი: 17.05.2018.

²⁷³ საქართველოს სახალხო დამცველის წლიური ანგარიში, საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2017.

სახელმწიფო სამოქმედო გეგმები, სტრატეგიები და კვლევა არ ითვალისწინებს ლგბტი პირთა, განსაკუთრებით ტრანსგენდერ ადამიანთა სპეციფიკურ საჭიროებებს.

ასევე, საქართველოში არ არსებობს თვითმკვლელობის პრევენციის პროგრამები. სამინისტროს წერილობრივი განცხადების სრულყოფის მონიტორინგისა და ხარისხის შეფასებასთან დაკავშირებით არაფერია აღნიშნული. WISG-ისთვისაც შეუძლებელია ამ მიმართულებით ნათელი სურათის დანახვა. შესაბამისად, WISG-ის მიერ შემოთავაზებული ზომები მოიცავს ჯანმრთელობის ეროვნულ გეგმებში ლგბტი პირთა განსაკუთრებული საჭიროებების გათვალისწინებას, თვითმკვლელობისგან დაცვის ზომებს, ჯანმრთელობის კვლევებს, კურიკულუმს და სატრენინგო კურსებს, პაციენტებისთვის „უახლოესი ნათესავის“ განსაზღვრის შესაძლებლობას დისკრიმინაციის გარეშე, იმ სამედიცინო სახელმძღვანელოებისა და სხვა დოკუმენტების ამოღებას, სადაც ჰომოსექსუალობა დაავადებად განიხილება და იმის უზრუნველყოფას, რომ სოგა-ს საფუძველზე არავინ იქნება იძულებული გაიაროს სამედიცინო მკურნალობა.²⁷⁴

33.2. აღეგნოს თუ არა სპეციალისტებს სასწავლო სამედიცინო პროგრამები იმის საშუალებას, რომ გაუწიონ მაღალი სტანდარტის სამედიცინო მომსახურება ყველა ადამიანს (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის სრული პატივისცემით?

მიღებული ინფორმაციის თანახმად, პროფესიული დახელოვნებისა და პროფესიული განვითარების პირების მიმართულია პაციენტთათვის კვალიფიციური და უსაფრთხო ჯანდაცვის სერვისების მიწოდებისაკენ.²⁷⁵

თუმცა, რეალურად საპირისპირო სურათი გვაქვს. ექსპერტებმა და რესპონდენტებმა აღნიშნეს, რომ ლგბტი პაციენტებთან მუშაობისას სამედიცინო სფეროს თანამშრომლები ზემოაღნიშნულ ნორმებს ხშირად არღვევენ და გამოხატავენ ჰომოფობიურ/ტრანსფობიურ განწყობას. ლგბტი პირებს ხშირად უწევთ სამედიცინო პერსონალის მხრიდან მათ მიმართ გამოხატული ჰომოფობიური დამოკიდებულების შეტყობინება.²⁷⁶ ამის ძირითადი მიზეზია სექსუალობისა და სხვა საკითხთა შესახებ თანამედროვე სამედიცინო მიდგომების არცოდნა, - თუნდაც, რომ ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია ჰომოსექსუალობას დაავადებად აღარ განიხილავს.

33.3. არის თუ არა ხელმისაწვდომი განათლების, პრევენციის, მოვლისა და მკურნალობის პროგრამებისა და სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისების სფერო ლგბტ ჯგუფის წევრებისთვის და პატივს ცემენ თუ არა ისინი მათ მოთხოვნილებებს?

სამინისტროს საპასუხო წერილი ამ საკითხს არ მოიცავდა.

33.4. არიან თუ არა ჯანდაცვის მუშაკები და სოციალური მუშაკები წახალისებულნი, რათა შექმნან ღია და ტოლერანტული გარემო ახალგაზრდა ლგბტ ჯგუფის წევრებისთვის, მაგალითად ინფორმაციული კამპანიების მეშვეობით?

საპასუხო წერილის თანახმად, დამოუკიდებელი სამედიცინო პრაქტიკის პერსონალი უნდა ხელმძღვანელობდეს შემდეგი პრინციპებით: პაციენტებსა და საზოგადოებას შორის შექმნას ჯანსაღი ცხოვრების სტილი; უნდა მოქმედებდეს ჰუმანური იდეით და პატივს სცემდეს პაციენტის ღირსებას, აღმსარებლობასა და ტრადიციებს; განსაკუთრებულად ითვალისწინებდეს პაციენტის სამედიცინო ინტერესებს; არ იყოს მოგებაზე ორიენტირებული; პროფესიული გადაწყვეტილების მიღებისას იყოს თავისუფალი და დამოუკიდებელი; მოთმინებით შეასრულოს სამედიცინო ფიცი. დამოუკიდებელი სამედიცინო პრაქტიკის პერსონალი ვალდებულია განახორციელოს ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული ეთიკური დადგენილებები. ამ პრინციპთა დარღვევა გამოიწვევს პროფესიულ ან ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას.²⁷⁷ ასევე, პაციენტთა

²⁷⁴ ECRI CBC პროფორმა მონიტორინგი ლგბტი საკითხებთან დაკავშირებით, (საქართველო, WISG).

²⁷⁵ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი # 01/29158, თარიღი: 17.05.2018.

²⁷⁶ CEDAW-ის ჩრდილოვანი ანგარიში საქართველოში ლგბტ ქალთა მდგომარეობის შესახებ, WISG, 2012.

²⁷⁷ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი # 01/29158, თარიღი: 17.05.2018.

დისკრიმინაცია, მათ შორის სოციალურ-საფუძველზე, აკრძალულია კანონით. კანონის დარღვევა შეიძლება გასაჩივრდეს სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტოში. ამ სააგენტოს შეუძლია სამედიცინო სფეროს თანამშრომლებს დაუწესოს სანქციები, მაგალითად, ჩამოართვას პროფესიული ლიცენზია.

ეს ნორმები პრაქტიკაში ეფექტურად არ მუშაობს. კანონმდებლობის მიუხედავად, კვლევამ „სამედიცინო პერსონალის ცოდნა, დამოკიდებულება და პრაქტიკა ლგბტ პაციენტების მიმართ“, რომელშიც 352 რესპონდენტი მონაწილეობდა, აჩვენა, რომ რესპონდენტთა 13,8% ზისექსუალ ადამიანებს „ორმაგი ბიოლოგიური სქესის“ მქონედ თვლის (გენეტიკური, ჰორმონალური თუ ანატომიური მახასიათებლის მიხედვით). გამოკითხული სამედიცინო პერსონალის მხოლოდ 73,8%-მა შეძლო „ტრანსგენდერის“ სწორი განმარტების არჩევა. 15,1% თვლის, რომ „ტრანსგენდერი/ტრანსსექსუალი“ არის ადამიანი, რომელსაც განსხვავებული სქესის არაერთი პარტნიორი ჰყავს. რესპონდენტთა 39,3%-ის მიხედვით, ჰომოსექსუალობა დაავადებაა, რომელიც შეიძლება განიკურნოს. ამ მოსაზრებას ეთანხმება ან მის მიმართ გამოკვეთილი პოზიცია არ აქვს რესპონდენტთა ნახევარზე მეტს: 27,7%-ს მიაჩნია, რომ ჰომოსექსუალობა შეიძლება განიკურნოს და 33,0%-მა არ იცის ეს შესაძლებელია თუ არა.²⁷⁸

შესაბამისად, როგორც კვლევათა შედეგები ადასტურებს, რომ მარგინალიზაციას, სტიგმას და უმცირესობათა სტრესს, სხვა სოციალურ და ეკონომიკურ ფაქტორებთან ერთად, დიდი გავლენა აქვს ლგბტ პირთა ჯანმრთელობასა და კეთილდღეობაზე; ასევე ეს ასახავს ჰპოვებს ჯანდაცვის პროვაიდერებთან მათი ვიზიტისა და სერვისების გამოყენების სიხშირეზეც.²⁷⁹

33.5. საავადმყოფოში ან გადაუღებელი სამედიცინო დახმარების საჭიროებისას პაციენტებს ეძლევათ თუა არა მათი „უახლოესი ნათესავების“ არჩევის უფლება (ა) სექსუალურ ორიენტაციასა და (ბ) გენდერულ იდენტობაზე დაფუძნებული დისკრიმინაციის გარეშე?

ლგბტ პაციენტებს არ აქვთ საშუალება თავისუფლად აირჩიონ „უახლოესი ნათესავი“, რამდენადაც კანონმდებლობაში ამის განსაზღვრის ამოწურავი და შეზღუდული სიანა მოცემული.

34. უნდა იქნეს მიღებული შესაბამისი ზომები რათა მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის სტანდარტების შესაბამისად, არ მოხდეს ჰომოსექსუალობის დაავადებად კლასიფიკაცია,

34.1. არის თუ არა ამოღებული ჰომოსექსუალობა ეროვნული დაავადებების კლასიფიკატორიდან? საქართველოს პარლამენტის ჯანმრთელობის დაცვისა და სოციალურ საკითხთა კომიტეტის ინფორმაციის მიხედვით, საქართველოში გამოიყენება ავადმყოფობათა და ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემების საერთაშორისო სტატისტიკური კლასიფიკაცია ICD-10 (WHO). კლასიფიკაციის მიხედვით, სექსუალური ორიენტაცია პათოლოგია არ არის, მაგრამ შედის თავში „სექსუალური განვითარებასთან და ორიენტაციასთან დაკავშირებული ფსიქოლოგიური და ქცევითი აშლილობანი (კოდით F66)“. „ICD-10 არ ცნობს ტერმინს ჰომოსექსუალობა და მიაკუთვნებს ეგო-დისტონიურ სექსუალურ ორიენტაციას (კოდით F66.1, რომელიც განისაზღვრება, როგორც საკითხი როდესაც სქესის აფორმაცია და სექსუალური უპირატესობის საკითხი ექვემდებარება (ჰეტეროსექსუალობა, ჰომოსექსუალობა, ბისექსუალობა, სექსობრივი იდენტურობის დარღვევები) ბავშვთა ასაკში), მაგრამ ინდივიდს სურს იყოს განსხვავებული სქესის, ამიტომ იგი შეიძლება ეძებდეს მკურნალობის გზებს სქესის შესაგეგმვლად“

თუმცა, ქართულ საზოგადოებაში ჰომოსექსუალობა განიხილება დაავადებად, რომელსაც მკურნალობა სჭირდება. ზოგადად, მსგავსი მიდგომა მედიცინის სფეროს თანამშრომლებშიც

²⁷⁸ სერბერაკოვა, ლ., ლგბტ პაციენტების მიმართ სამედიცინო პერსონალის ცოდნის, დამოკიდებულებისა და პრაქტიკის კვლევა, 2015.

²⁷⁹ ალდოშელაშვილი, ე., ლგბტ ადამიანთა საჭიროებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში. WISG, 2014.

ფართოდაა გავრცელებული. ამის ძირითად მიზეზს წარმოადგენს ჰომოსექსუალობის თანამედროვე სამედიცინო ხედვის, მისი სამეცნიერო მიდგომებისა და სხვათა არცოდნა.²⁸⁰

34.2. არის თუ არა ამოღებული და ჩასწორებული ის პოლიტიკური დოკუმენტები, სამედიცინო სახელმძღვანელოები და სასწავლო მასალები, სადაც ადრე ჰომოსექსუალობა განიხილებოდა, როგორც დაავადება?

პარლამენტის მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, ცვლილებები შევიდა²⁸¹ პროფესიული დახელოვნებისა და რეზიდენტურის პროგრამებში.²⁸² თუმცა, კომიტეტს ეს პროგრამები არ აღწინააღმდეგავს. უნდა ითქვას, რომ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს ვებგვერდზე გამოქვეყნებული რეზიდენტურის პროგრამები საპირისპირო მდგომარეობას აჩვენებს.²⁸³

34.3. არსებობს თუ არა ისეთი ზომები, რომელიც უზრუნველყოფს, რომ არავინ გაიაროს რაიმე სახის მკურნალობა, პროცედურა, სამედიცინო ან ფსიქოლოგიური გამოკვლევა ან არ მოხდეს ძალდატანებით ვინმეს სამედიცინო დაწესებულებაში მოთავსება სოციალურ-საფუძველზე?

პარლამენტის საპასუხო წერილის მიხედვით, საქართველოს კანონმდებლობაში არ არის დეზულება, რომელიც დაუშვებს სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე ადამიანის სამედიცინო დაწესებულებაში ძალდატანებით განთავსებას ან რაიმე სახის მკურნალობას, სამედიცინო ან ფსიქოლოგიურ გამოკვლევას.²⁸⁴ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროც აღნიშნავს, რომ ნებისმიერი სამედიცინო ჩარევა ხორციელდება სამედიცინო სფეროს პროფესიონალთა მიერ, საერთაშორისო მონაცემების შესაბამისი ეთიკური სტანდარტებით, პაციენტის სამედიცინო მდგომარეობისა და კეთილდღეობის საფუძველზე. ასევე, ქირურგიული ჩარევა უნდა განხორციელდეს მხოლოდ ავტორიზებულ სამედიცინო დაწესებულებაში.²⁸⁵

დიდი პრობლემას წარმოადგენს ინტერსექსი ბავშვების „სქესის ნორმალიზების“ რეგულაციების არარსებობა, რამდენადაც ინტერსექსი ადამიანები საკანონმდებლო რეგულაციებსა და სამედიცინო პროცედურებთან დაკავშირებულ მრავალ პრობლემას აწყდებიან.

მნიშვნელოვანია, რომ სამედიცინო სფეროს პერსონალი უკეთ იცოს ინფორმირებული ინტერსექსი ადამიანების, განსაკუთრებით ინტერსექსი ბავშვების საჭიროებებისა და ფუნდამენტური უფლებების შესახებ. სახელმწიფოები უნდა შეეცადონ აირიდონ ინტერსექს ადამიანთა „სქესის ნორმალიზების“ შემთხვევები მათი თანხმობის გარეშე.²⁸⁶ საქართველოში არ გავრცელებულა კვლევა, რომელიც შეისწავლიდა ინტერსექს ბავშვთა სამედიცინო საჭიროებებს და განხორციელებულ სამედიცინო პროცედურებსა და ქირურგიულ ჩარევებს და შეაფასებდა „სქესის ნორმალიზებას“ საერთაშორისო სტანდარტებთან მიმართებაში. შესაბამისად, ინტერსექსი ბავშვების უფლებების დასაცავად მნიშვნელოვანია მათი საჭიროებების შესაფერისი შესწავლა და სამედიცინო პერსონალისთვის შესაბამისი სახელმძღვანელო პრინციპების შემუშავება. სამედიცინო პერსონალისთვის უნდა ჩატარდეს სპეციალური ტრენინგები, რათა არიდებული იყოს დისკრიმინაცია ინტერსექს ადამიანთა მიმართ და მათ მიეწოდოთ საჭირო სერვისები.

ზოგადად, პაციენტს შეუძლია დისკრიმინაციის შემთხვევა გაასაჩიროს სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულაციების საფუძველზე, რომელიც განიხილავს საქმეს და დაადგენს, დარღვია თუ არა ექიმმა კანონი. სააგენტოს შეუძლია ექიმს დაუწესოს სანქციები, მაგალითად, ჩამოართვას

²⁸⁰ CEDAW-ის ჩრდილოეთი ანგარიში საქართველოში ლტ ქალთა მდგომარეობის შესახებ, WISG, 2012.

²⁸¹ საქართველოს პარლამენტის საპასუხო წერილი N 5011/2-7, თარიღი: 15.05.2018.

²⁸² პედიატრიის და მასთან დაკავშირებული რეზიდენტურის პროგრამა.

²⁸³ მაგალითისთვის, ასევე ნახეთ პედიატრიის რეზიდენტურის კურიკულუმი. მუხლი 3. მოდული 3. განვითარების და ქცევის პედიატრია. „3) სექსუალური ქცევის/სქესის იდენტურობის დარღვევები: ომანიზმი, ტრანსსექსუალობა, ტრანსვესტიზმი, ჰომოსექსუალობა.“

²⁸⁴ აღდგომელმკვლელობა, ე.წ. ლგბ ადამიანთა საჭიროებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში. WISG, 2014.

²⁸⁵ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი # 01/29158, თარიღი: 17.05.2018.

²⁸⁶ FRA, ინტერსექს პირთა ფუნდამენტური უფლებების მდგომარეობა, 04/2015.

სამედიცინო საქმიანობის ლიცენზია. რესპონდენტებმა, ვინც სამედიცინო პერსონალის მხრიდან უარყოფითი დამოკიდებულების შეტყობინება გააკეთეს, აღნიშნეს, რომ ასეთი დამოკიდებულება ძირითადად დაკავშირებულია საგანმანათლებლო სისტემის ხარვეზებითა, უცოდინრობასთან და ცნობიერების არქონასთან. WISG-ის კვლევაზე აჩვენა, რომ ჯანდაცვის სფეროს თანამშრომლებმა საკმაოდ ცოტა რამ, ან არაფერი იციან სოფი-ს საკითხების შესახებ.²⁸⁷ ლგბტი პირები ხშირად აღნიშნავენ, რომ სამედიცინო პერსონალს აქვს ჰომოფობიური დამოკიდებულება და ხშირად პაციენტებს ჰომოსექსუალობასთან დაკავშირებით მკურნალობას ურჩევენ.²⁸⁸

35. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი საკანონმდებლო და სხვა სახის ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ტრანსგენდერებს ჰქონდეთ ეფექტიანი ხელმისაწვდომობა სქესის შეცვლის მომსახურებაზე, ტრანსგენდერების ჯანდაცვის სფეროში ფსიქოლოგიური, ენდოკრინოლოგიური და ქირურგიული ექსპერტიზის ჩათვლით, არაგონივრული მოთხოვნების წამოყენების გარეშე; სქესის შეცვლის პროცედურებს არ უნდა დაეყენებოდნენ არც ერთი ადამიანი მისი სურვილის საწინააღმდეგოდ.

35.1. ხელმისაწვდომია თუ არა ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის სქესის შეცვლის მომსახურება, რომელიც მოიცავს ფსიქოლოგიურ, ენდოკრინოლოგიურ და ქირურგიულ ექსპერტიზას?

ტრანსგენდერ ადამიანთა შემთხვევაში, ასევე, დარღვეულია საქართველოს კანონმდებლობითა და ეთიკური და სამედიცინო სტანდარტებით დადგენილ სამედიცინო სერვისებზე ხელმისაწვდომობა. საქართველოში ტრანსსპეციფიკური სერვისების არსებობის მიუხედავად, არ არსებობს კლინიკური სახელმძღვანელო პრინციპები, სადაც მოცემული იქნებოდა დიაგნოზისა და მკურნალობის პროცედურების წესები.²⁸⁹

უნდა აღინიშნოს, რომ ILGA-EUROPE, ASTRAEA და COC Netherlands-ის მხარდაჭერით, WISG-მა გადათარგმნა WPATH-ის სახელმძღვანელო პრინციპები ჯანმრთელობის სფეროს თანამშრომლებისთვის, რათა ხელი შეუწყონ ტრანსგენდერ და გენდერულად არაკონფორმული ადამიანების უსაფრთხო და ეფექტურ გზას მათი გენდერის შესაბამისად სტაბილური პირადი კომფორტის მისაღწევად. ამ თარგმანის მიზანი იყო საქართველოში ტრანსსპეციფიკური ჯანდაცვის სტანდარტების შემოტანა, რომლებიც საერთო იქნებოდა ჯანმრთელობის ყველა პროვაიდერისთვის და აღიარებული იქნებოდა შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ. თუმცა, დოკუმენტთან დაკავშირებით სამინისტროს მხრიდან უკუკავშირი არ განხორციელებულა.

35.2. თუკი არსებობდა ტრანსგენდერი პირების იძულებითი მკურნალობის პრაქტიკა მათი დაბადების სქესთან შესაბამისობის მისაღწევად, მოხდა თუ არა მსგავსი პრაქტიკის უარყოფა?

წერილის მიხედვით, სახელმწიფოს პერსპექტივიდან მსგავსი პრაქტიკა არ არსებობს.²⁹⁰ გარდა ამისა, „პაციენტის უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონში აღნიშნულია: „სამედიცინო მომსახურების გაწევის აუცილებელი პირობაა პაციენტის, ხოლო მისი მცირეწლოვანების ან მის მიერ გაცნობიერებული გადაწყვეტილების მიღების შეუძლებლობის შემთხვევაში – პაციენტის ნათესავის ან კანონიერი წარმომადგენლის ინფორმირებული თანხმობის მიღება. ინფორმირებული თანხმობის მიღება წინ უძღვის სამედიცინო მომსახურების გაწევას.“²⁹¹ თუმცა, არსებობს შემთხვევები, როდესაც

²⁸⁷ გამოკითხულ ლგბტ პირთა 44%-ს ბოლო 2 წლის მანძილზე უფიქრია თვითმკვლელობაზე, 79%-მა თვითმკვლელობა სცადა, 11%-მა მიიღო მედიკამენტის ან ალკოჰოლის ჭარბი დოზა, 16% საკუთარი თავი დაიწვინა (მაგალითად, დაჭრა). აღდგომულშვილი, ე., ლგბტ ადამიანთა საჭიროებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში. ტექნიკური ანგარიში. WISG, თბილისი, 2014.

²⁸⁸ CEDAW-ის ჩრდილოვანი ანგარიში საქართველოში ლგბტ ქალთა მდგომარეობის შესახებ, WISG, 2012.

²⁸⁹ აღდგომულშვილი, ე., გვიანიშვილი, ნ., თოდუა, თ., რატიანი, გ., ტრანსგენდერი ადამიანების საჭიროებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში. საჯარო პოლიტიკის დოკუმენტი. თბილისი, 2015, WISG.

²⁹⁰ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საპასუხო წერილი # 01/29158, თარიღი: 17.05.2018.

²⁹¹ საქართველოს კანონი პაციენტის უფლებების შესახებ, მუხლი 22.

ოჯახის წევრები ლგბტი პირებს აიძულებენ „არასწორი“ ორიენტაციის გამო მივიდნენ ფსიქოლოგთან ან სექსოლოგთან და „განიკურნონ“.

35.3. მიღებულია თუ არა ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ არ მოხდეს არცერთი შავშვის სქესის კორექტირება სამედიცინო ჩარევით, რომელიც შერეულგვარულია გენდერული იდენტობის თავზე მოხვევისთვის, მისი სრული, თავისუფალი და ინფორმირებული თანხმობის გარეშე, რომელიც შეესაბამება ასაკსა და მონიჭულობას?

სამედიცინო მომსახურების გაწევისას, საქართველოს კანონმდებლობა იცავს პაციენტის უფლებას, რომ მისი ინფორმირებული თანხმობა იყოს ნებისმიერი სამედიცინო მომსახურების წინაპირობა. 16 წლამდე ასაკის პაციენტს მხოლოდ მისი მშობლის ან კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობის შედეგად შეუძლია სამედიცინო მომსახურების მიღება, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც არასრულწლოვანი თვითონ მოითხოვს კონფიდენციალურობას.²⁹² გარდა ამისა, სამედიცინო მომსახურების გადაწყვეტილების მიღების პროცესში აუცილებელია პაციენტის მონაწილეობა მისი ასაკისა და გონებრივი განვითარების შესაბამისად. კერძოდ, ქირურგიული ჩარევის განხორციელების აუცილებელი წინაპირობაა წერილობითი ინფორმირებული თანხმობა.²⁹³ თუმცა, გადაუდებელ შემთხვევაში, გადაწყვეტილებას პაციენტის ინტერესების შესახებ, მისი თანხმობის გარეშე, იღებს სამედიცინო მომსახურების გაწევი. ამგვარი მკურნალობა მოიცავს გადაუდებელ ქირურგიულ ჩარევას, ვაქცინაციას, გარკვეულ სამედიცინო შემოწმებას და ა.შ.²⁹⁴

36. წერმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ სათანადო საკანონმდებლო და სხვა სახის ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ნებისმიერი გადაწყვეტილება, რომელიც ზღუდავს ჯანმრთელობის დაზღვევის მხრიდან სქესის შეცვლის პროცედურების ხარჯთა ანაზღაურებას, იყოს კანონიერი, ობიექტური და პროპორციული.

36.1. იქ, სადაც კანონმდებლობის მიხედვით ჯანდაცვის ხარჯები ივარება კერძო ან სახელმწიფო სადაზღვევო სოციალური სისტემებით, ფარავს თუ არა დაზღვევა სქესის შეცვლის პროცედურებს?

საქართველოს კანონმდებლობა არც არეგულირებს და არც კრძალავს სქესის კვლავმინიჭების პროცედურას. ეს სამედიცინო დაწესებულებებს თავისუფლებას აძლევს გადაწყვიტონ ვინ შეიძლება გაიაროს სქესის კვლავმინიჭების პროცედურა და ასევე, მიიღონ გადაწყვეტილება კვლავმინიჭების არსებული პროცედურების შესახებ. ამგვარმა ხარვეზმა შეიძლება თვითნებობა და თანმიმდევრულობის ნაკლებობა გამოიწვიოს. საქართველოში შესაძლებელია სქესის კვლავმინიჭების მომსახურების მიღება, მაგრამ ქირურგიული ოპერაციის ყველა ხარჯი პაციენტმა უნდა დაფაროს (სხვა სამედიცინო პროცედურები შეიძლება დაიფაროს საქართველოში არსებული სხვადასხვა კერძო და სახელმწიფო სადაზღვევო პაკეტით). საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილების No.7734 (რომლითაც 2011 წლისთვის დადგენილია სახელმწიფო ჯანდაცვის პროგრამები) მიხედვით, სამედიცინო ოპერაციათა გარკვეული კატეგორია სრულად ან ნაწილობრივ ფინანსდება სახელმწიფოს მხრიდან. ამ კატეგორიის სერვისის მიღების პრიტერიუმი განისაზღვრება დაავადების მნიშვნელობით და ზენეფიციარის დაბალი ან განსაკუთრებული სოციალური სტატუსის მიხედვით. თუმცა, მაღალი სოციალური მნიშვნელობის მიუხედავად, სქესის კვლავმინიჭების ოპერაცია სამედიცინო მომსახურებათა ამ კატეგორიას არ განეკუთვნება.²⁹⁵ შესაბამისად, სქესის კვლავმინიჭების პროცედურას არცერთი დაზღვევა არ ფარავს.

ეს გამყარებულია იმ ფაქტით, რომ საქართველოში არსებული ის კლინიკებიც კი, რომელთაც ტრანსგენდერი ადამიანების სპეციფიკური სამედიცინო მომსახურებები გააჩნიათ, უარს აცხადებენ

²⁹² საქართველოს კანონი პაციენტის უფლებების შესახებ, მუხლი 41.

²⁹³ იქვე, მუხლი 22.

²⁹⁴ ზღუდისწინაშე დამოუკიდებელი ბმულები: <https://bit.ly/2KJzy3j> [ნანახია: 21.08.2018].

²⁹⁵ CM/REC(2010)5 რეკომენდაციის შესრულების მონიტორინგი საქართველოში, გვ. 111. WISG, თბილისი, 2012.

სამინისტროს ბაზაში სპეციალური სტანდარტების დარეგისტრირებაზე.²⁹⁶ სტანდარტს წარმოადგენს „მიწოდების მიერ დამტკიცებული ამა თუ იმ მომსახურების ფასწარმოების დოკუმენტი, რომელიც შესაძლოა დადასტურებულად ეფუძნებოდეს მკურნალობის შესაბამის პროტოკოლს და რომელიც ასახავს ამ მომსახურების შემადგენელ კომპონენტებს... და მათ განფასებას.“ მიწოდებულები აღნიშნავენ, რომ ტრანსგენდერ პირთა სამედიცინო სტანდარტების რეგისტრაცია მომგებიანი არ არის - პირველ რიგში, ამ სერვისებზე დაბალი მოთხოვნის გამო და ასევე, გადაწყვეტილების მიმღები კომისიის მხრიდან „რეფერალური მომსახურების“ ფარგლებში მის დაფინანსებაზე შესაძლო უარის თქმის გამოც. ეს ტრანსგენდერ პირთა განსაკუთრებულ საჭიროებებზე უარის თქმის კიდევ ერთი ნათელი მაგალითია.

36.2. თუკი ასეა, ხდება თუ არა მისი უზრუნველყოფა გონივრული, არათვითნებური და არადისკრიმინაციული გზით?

N/A.

VIII. საცხოვრებელი

37. მისაღებია ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ადევნატურ საცხოვრებელზე ხელმისაწვდომობა ეფექტიანად და თანასწორად გამოიყენებოდეს ყველა პირის მიერ, სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე; ამგვარი ზომები, კერძოდ, უნდა ემსახურებოდეს დაცვას დისკრიმინაციული გამოსახულებისაგან და თანასწორი უფლებების გარანტირებას მიწიას და სხვა ქონების საკუთრების შეძენისა და ქირაობისას.

37.1. კრძალავს თუ არა კანონმდებლობა დისკრიმინაციის (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე ისეთ გარემოებებში, როგორიცაა:

- საცხოვრებლის ყიდვა ან გაქირავება;
- საცხოვრებლის შესატენად სესხების უზრუნველყოფა;
- დამქირავებლის პარტნიორი უფლებების აღიარება;
- გამოსახულება;

საქართველოს კონსტიტუციის მიხედვით, ყველას აქვს თავისუფალი გადაადგილების უფლება და საქართველოს ტერიტორიაზე ნებისმიერ ადგილზე ცხოვრების თავისუფლება.²⁹⁷ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, „კერძოსამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტი შეიძლება იყოს ნებისმიერი ფიზიკური ან იურიდიული პირი. ეს წესი გამოიყენება როგორც სამეწარმეო, ასევე არასამეწარმეო, საქართველოსა თუ სხვა ქვეყნის პირების მიმართ.“²⁹⁸ შესაბამისად, ნებისმიერ პირს შეუძლია გახდეს შესყიდვის ან ქირავნობის შეთანხმების და კერძოსამართლებრივი ურთიერთობის ნაწილი. ასევე, სამოქალაქო კოდექსი „აწესრიგებს პირთა თანასწორობაზე დამყარებულ კერძო ხასიათის ქონებრივ, საოჯახო და პირად ურთიერთობებს.“²⁹⁹ შესაბამისად, სამოქალაქო ურთიერთობების დროს, როგორებიცაა საცხოვრებლის ყიდვა/ქირაობა, საკრედიტო გარანტიები და სხვა, კანონმდებლობა გამოიყენებს სოც-ს საფუძველზე დისკრიმინაციას.

²⁹⁶ ეს სტანდარტი დარეგულირებულია საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 14 მაისის №177 დადგენილებით „სახელმწიფო სადაზღვევო პროგრამების ფარგლებში სამედიცინო და სადაზღვევო მომსახურების მიწოდების წესების დამტკიცების შესახებ“.

²⁹⁷ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 22 (1).

²⁹⁸ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, მუხლი 8 (1).

²⁹⁹ იქვე, მუხლი 1.

ასევე, დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ საქართველოს კანონით საჯარო და კერძო სექტორში აკრძალულია დისკრიმინაცია ნებისმიერ, მათ შორის სოციალურ-საფუძველზე.³⁰⁰

მიუხედავად იმისა, რომ ზემოაღნიშნული რეგულაციები ფარავს საცხოვრებლის ყველა ასპექტს, ლგბტი პირთა დისკრიმინაციის საქმეები სხვა მდგომარეობას გვაჩვენებს - თემის წევრებს სოციალურ-საფუძველზე უარი ეთქმებათ საცხოვრებლის მიღებაზე. საქმე, რომლის მიხედვითაც ლგბტი უფლებებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციის მოღვაწეობის სფეროს გამო უარი უთხრეს ოფისის ქირაობაზე (საქმე #15-2016), განიხილა სახალხო დამცველმა და დადგინა დისკრიმინაცია სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე. ასევე, განხილული იყო გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის საფუძველზე დისკრიმინაციის საქმე, რომლის მიხედვითაც ლგბტი თემის წევრები აიძულეს ნაქირავები ბინა დაეტოვებინათ (საქმე #30-2018).

37.2. უზრუნველყოფილია თუ არა თავშესაფრის და სხვა გადაუდებელი საცხოვრებლის ხელმისაწვდომობა (ა) სექსუალურ ორიენტაციისა და (ბ) გენდერულ იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე?

ხშირად, ლგბტი პირთა მიერ „კამინგაუთის“ გაკეთებას მოყვება ოჯახის წევრების მხრიდან მათი ოჯახიდან და შესაბამისად, ოჯახის საცხოვრისიდან გაძევება. კანონიერად სახლი ოჯახის სხვა წევრ(ებ)ს ეკუთვნის, მაგრამ ხშირად საქართველოში ოჯახის ყველა წევრი ერთად ცხოვრობს. არ არსებობს სახელმწიფო პროგრამა, რომელიც მათ დროებით საცხოვრებელს შესთავაზებს ან სხვაგვარად მოაგვარებს ამ საკითხს. საქართველოში არსებობს განსაკუთრებული ჯგუფებისთვის (მაგალითად, მოხუცებულობისთვის) განკუთვნილ თავშესაფართა შეზღუდული რაოდენობა, მაგრამ ეს არ მოიცავს ლგბტი პირებს.

37.3. ხელმისაწვდომია თუ არა ასეთი დისკრიმინაციის აღმოსაფხვრელად მიმართული ინფორმაცია სახლის გამქირავებლისთვის და დამქირავებლისთვის?

ინფორმაცია არ არის.

37.4. ხელმისაწვდომია თუ არა ადეკვატური და ეფექტური სამართლებრივი ან დაცვის სხვა საშუალებები დისკრიმინაციის მსხვერპლთათვის?

მიუხედავად იმისა, რომ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კანონი მოიცავს კერძო სექტორს, მისი განმხორციელებელი მხარის (სახალხო დამცველი) გადაწყვეტილებები ვალდებულებას არ წარმოადგენს კერძო სექტორისთვის. მას სახალხო დამცველთან თანამშრომლობის ლეგალური ვალდებულება არ გააჩნია. შესაბამისად, სასამართლოსთვის მიმართვის გარდა, უძრავი ქონების შესაკუთრება წინააღმდეგ არ არსებობს სათანადოდ ეფექტური საშუალება.

37.5. ტარდება თუ არა ცნობიერების ამაღლების რაიმე სახის კამპანია უძრავი ქონების სააგენტოებისთვის, რათა აიმაღლონ ცოდნა ანტი-დისკრიმინაციულ დებულებებში?

WISG-ისთვის უცნობია განხორციელდა თუ არა მსგავსი კამპანია.

38. სათანადო ყურადღება უნდა მიექცეს უსახლკაროდ დარჩენის რისკს, რომლის წინაშეც დგანან ლესბოლელები, გეები, ბისექსუალები და ტრანსგენდერები, ახალგაზრდა ადამიანებისა და ბავშვების ჩათვლით, რომლებიც, შესაძლოა, მეტად მოწყვლადები იყვნენ სოციალური გარიყულობის, მათ შორის, მათივე ოჯახებიდან გარიყულობის მიმართ; ამ თვალსაზრისით, აუცილებელია შესაბამისი სოციალური მომსახურების შეთავაზება თითოეული ინდივიდის საჭიროებების ობიექტური შეფასების საფუძველზე, დისკრიმინაციის გარეშე.

38.1. შეიქმნა თუ არა ისეთი სოციალური პროგრამები, მათ შორის მხარდაჭერი პროგრამები, რომლებიც უსახლკარო ლგბტი ჯგუფის წევრების მოწყვლადი ჯგუფისკენ იქნება მიმართული,

³⁰⁰ საქართველოს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, მუხლი 1.

განსაკუთრებით ბავშვებისა და ახალგაზრდებისკენ, მისი გარემოცვის მხარდაჭერისა და უსაფრთხოების სქემების ჩათვლით?

ლგბტი ადამიანებისთვის არ არსებობს განსაკუთრებული სოციალური პროგრამები.

38.2. გაირკვეს თუ არა შესაბამისმა სააგენტოებმა სწავლების და ცნობიერების ამაღლების პროგრამები, რათა მათ გაეცნობიერონ და იგრძნონ უსახლკარო ლგბტ ჯგუფის წევრების, განსაკუთრებით ახალგაზრდა პირების საჭიროებები?

როგორც აღვნიშნეთ, ლგბტი ადამიანებისთვის არ არსებობს განსაკუთრებული სოციალური პროგრამები. სოციალური მომსახურების სააგენტომ უნდა იმუშაოს ნებისმიერ საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე. დამატებით უნდა აღინიშნოს, რომ არ არსებობს შესაფერისი საცხოვრებლის განსაკუთრებული კანონმდებლობა, რომელიც საკითხის სისტემატიზირებულ დარეგულირებას შემოგვთავაზებდა. არსებული კანონები ზოგადია და მოცემულია სოციალური დახმარების შესახებ კანონში. კანონის მიხედვით, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები ვალდებული არიან უსახლკარო ადამიანებისთვის უზრუნველყონ თავშესაფარი და დაარეგისტრიონ ისინი.

IX. სპორტი

39. ჰომოფობია, ტრანსფობია და დისკრიმინაცია სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე სპორტში, რასიზმისა და დისკრიმინაციის სხვა ფორმათა მსგავსად, არის მიუღებელი და უნდა აღიკვეთოს.

2017 წელს, ქართველ ფეხბურთელ გურამ კაშიას ერედვიზიის მატჩზე ეკეთა ლგბტი დროშა-სამკლავრი, რითიც ლგბტი თემის მხარდაჭერას გამოხატავდა, იმის საპასუხოდ, რომ სპორტი ყველასია, განურჩევლად კულტურული მიკუთვნებულობის, კანის ფერის, რასის, სექსუალური ორიენტაციისა თუ რელიგიისა და ყველას აქვს უფლება მიიღოს მონაწილეობა ანდა იყოს მხარდამჭერი. გურამ კაშიას მხარი დაუჭირა საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციამ, რასაც მოჰყვა ულტრანაციონალისტური ჯგუფის „ქართული მარში“ პროტესტი. ისინი მოითხოვდნენ კაშიას გუნდიდან გაძევებას და სამინისტროს მხრიდან ზოდიშის მოხდას ლგბტი პირთა მხარდაჭერის გამო. პროტესტმა უკიდურესად ჰომოფობიური ფორმა მიიღო (*საქმე #31-2017*). უნდა აღინიშნოს, რომ კაშიას მხარი დაუჭირა პრეზიდენტმა გიორგი მარგველაშვილმაც და დაგმო ჰომოფობია.

ეს არის სპორტში დისკრიმინაციის ერთადერთი ცნობილი მაგალითი.

40. სპორტული საქმიანობები და საშუალებები ღია უნდა იყოს ყველასათვის, სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე; კერძოდ, გადასადგმელია ეფექტიანი ნაბიჯები, რათა განერიდონ, დაუპირისპირდნენ და დასაჯონ დისკრიმინაციული ხასიათის შეუღაცხყოფა სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის მიზეზით სპორტული ღონისძიებების დროს ან მათთან კავშირში.

40.1. რა ზომებია მიღებული, რათა აღიკვეთოს სპორტული ღონისძიებებიდან მონაწილის გარიგების რისკი (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის საფუძველზე?

კულტურისა და სპორტის სამინისტროს [ამჟამად საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო] ინფორმაციით, N 40.1 და 40.5 შევითხვებთან დაკავშირებით სამინისტროს არავითარი ზომები არ მიუღია სოფი-სთან კავშირში.³⁰¹ წერილში ასევე აღნიშნულია, რომ სამინისტროს მიერ განხორციელებული ყველა ინფრასტრუქტურული პროექტი დაფინანსდა ისე, რომ გენდერის განურჩევლად სპორტსმენთათვის უზრუნველყოს თანაბარი სერვისი.

³⁰¹ საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტროს საპასუხო წერილი N 13/13-3217, თარიღი: 07.06.2018.

40.2. რა წამახალისებელი ზომებია მიღებული, მაგალითად:

- სპორტულ ორგანიზაციებსა და კლუბებში სპორტსა და სექსუალურ ორიენტაციასთან ან გენდერულ იდენტობასთან დაკავშირებული ქცევის წესების შეტუმშებისა და გაავრცელებისთვის,
- სპორტულ კლუბებსა და ლესბოსერ, გეი, ბისექსუალურ და ტრანსგენდერ ასოციაციებს შორის პარტნიორობისთვის,
- ანტი-დისკრიმინაციული კამპანიებისთვის სპორტულ სამყაროში,
- სპორტული კლუბების მხარდაჭერისთვის, რომელიც ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ადამიანების მიერ არის დაფუძნებული.

კულტურისა და სპორტის სამინისტროს არ მოუღია ამასთან დაკავშირებული კონკრეტული ზომები.

40.3. არის თუ არა მიღებული ეფექტური ზომები იმისათვის, რომ მოხდეს პრევენცია, საპასუხო რეაქცია და დასჯა დისკრიმინაციული შეურაცხყოფებისთვის სპორტულ ღონისძიებების დროს და მათთან დაკავშირებით?

ასეთი ზომები არ იქნა მიღებული გურამ კაშიას საქმესთან (საქმე #31-2017) დაკავშირებით. კულტურისა და სპორტის სამინისტროს წერილის მიხედვით,³⁰² 2016 წელს საქართველომ ხელი მოაწერა ევროპის საბჭოს კონვენციას „ფეხბურთის მატჩებსა და სხვა სპორტულ ღონისძიებებზე დაცულობის, უსაფრთხოებისა და მომსახურების ერთიანი მიდგომის შესახებ“, რომელიც მიზნად ისახავს დაარეგულიროს სპორტის მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორცაა უსაფრთხოება, დაცულობა და მომსახურების სტანდარტები ფეხბურთის მატჩებსა და სხვა ღონისძიებებზე. ჯერჯერობით ისევ მიმდინარეობს აღნიშნული კონვენციის განხორციელების პროცესი, რომლის ფარგლებშიც სპორტისა და კულტურის და შინაგან საქმეთა სამინისტროები აქტიურად მუშაობენ სპორტულ შეჯიბრებებზე, კულტურულ და სხვა საჯარო ღონისძიებებზე დაცულობის, უსაფრთხოებისა და მომსახურების მიდგომის კანონპროექტზე, რაც ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში ცვლილებებს გამოიწვევს.

თუმცა, სამინისტროს პასუხი არ გაუცია დისკრიმინაციისაგან დაცვის ზომების შესახებ და როგორც ჩანს, ასეთი პრაქტიკა არ არსებობს.

40.4. კერძოდ?

- არის თუ არა სისხლის სამართლის დანაშაული სპორტულ ღონისძიებების დროს და მათთან დაკავშირებით ჰომოფობიური და ტრანსფობიური შინაარსის მქონე სიტყვების სკანდირება?
- დანერგილია თუ არა სპორტული ღონისძიებების დროს მაყურებელთა მხრიდან ძალადობის და შეუსაბამო საქციელის აკრძალავი ევროპული კონვენციის შესაბამისი დებულებები, ევროპის სპორტული ქარტია
- და ECRI-ს #12 ზოგადპოლიტიკური პრინციპები (ა) სექსუალურ ორიენტაციასა და (ბ) გენდერულ იდენტობასთან მიმართებაში?

სამინისტროს ამ შეკითხვაზე პასუხი არ გაუცია.

40.5. არის თუ არა მიღებული სათანადო სპეციალური ზომები იმისათვის, რომ:

- შეწყდეს ტრანსგენდერი პირების სპორტული ღონისძიებებიდან ან კონკურსებიდან გაძევება
- აღმოფხვრას ის ხელისშემშლელი ფაქტორები რასაც ისინი აწყდებიან სპორტში მონაწილეობისას (მაგ. გასახდელი ოთახის ხელმისაწვდომობა)

³⁰² იქვე.

- აღიარონ მათი სასურველი გენდერი?

იხილეთ 40.1.

41. წევრმა სახელმწიფოებმა ხელი უნდა შეუწყონ დიალოგს სპორტულ გაერთიანებებსა და ფან კლუბებთან და მხარი დაუჭირონ მათ ცნობიერების ასამაღლებელ საქმიანობაში, რომელიც უკავშირდება ლესბოსელთა, გეების, ბისექსუალებსა და ტრანსგენდერების მიმართ დისკრიმინაციას სპორტში და დაგმონ შეუწყნარებლობა მათ მიმართ.

41.1. გადაიდგა თუ არა ნაბიჯები იმისათვის, რომ წახალისდეს დიალოგი სპორტულ ასოციაციებსა და გულშემატკივართა კლუბებს შორის

- ცნობიერების ასამაღლებელი აქტივობების გასავითარებლად
- სპორტული ღონისძიებების დროს და მათთან დაკავშირებით (ა) ჰომოფობიური და (ბ) ტრანსფობიური ქცევის დასაგმობად?

სამინისტროს მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, კონკრეტულად ჰომოფობიური და ტრანსფობიური ქცევის დაგმობის კუთხით არაფერი გაკეთებულა. თუმცა, კულტურისა და სპორტის მინისტრის რეკომენდაციით, ეროვნულმა სპორტულმა ორგანიზაციებმა ამ მიმართულებით გულშემატკივრებთან დიალოგი უნდა გამართონ.³⁰³

X. თავმჯდომარის მიერ უფლება

42. საერთაშორისო ვალდებულების არსებობის შემთხვევაში, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა აღიარონ, რომ სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით დევნის კარგად დასაბუთებული საფრთხე შესაძლოა წარმოადგენდეს ეროვნული კანონმდებლობით ლტოლვილის სტატუსისა და თავმჯდომარის მინიჭების მართებულ საფუძველს.

42.1. არის თუ არა (ა) სექსუალური ორიენტაციასა და (ბ) გენდერულ იდენტობაზე დაფუძნებული დევნის შიში აღიარებული, როგორც დასაბუთებული საფუძველი ლტოლვილის სტატუსისა და თავმჯდომარის მინიჭების მიზნებისთვის?

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს [ამჟამად შს-ს რეგულაციის საკითხი] მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად,³⁰⁴ საერთაშორისო დაცვის შესახებ საქართველოს კანონის მიხედვით, „ლტოლვილის სტატუსი ენიჭება უცხოელს ან მოქალაქეობის არმქონე პირს, რომელიც იმყოფება წარმოშობის ქვეყნის გარეთ, აქვს საფუძვლიანი შიში, რომ იგი შეიძლება გახდეს დევნის მსხვერპლი რასის, რელიგიის, ეროვნების, გარკვეული სოციალური ჯგუფისადმი კუთვნილების ან პოლიტიკური შეხედულების გამო, და არ შეუძლია ან არ სურს, შიშიდან გამომდინარე, დაბრუნდეს თავის წარმოშობის ქვეყანაში ან ისარგებლოს ამ ქვეყნის მფარველობით.“³⁰⁵ ეს დადგენილება ეფუძნება 1951 წლის ქენევის კონვენციის პირველ მუხლს.

როგორც ჩანს, დაცულ საფუძველთა შორის არც სექსუალური ორიენტაცია და არც გენდერული იდენტობა არ არის პირდაპირ აღნიშნული. თუმცა, წერილის მიხედვით, თუ უცხოელ ან მოქალაქეობის არმქონე პირს საფრთხე ემუქრება სოფი-ს საფუძველზე და ის დევნილადაა გამოცხადებული და მასზე ვრცელდება „გარკვეული სოციალური ჯგუფისადმი კუთვნილების“

³⁰³ იქვე.

³⁰⁴ საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს საპასუხო წერილი N04/07/11665, თარიღი: 08.05.2018.

³⁰⁵ საქართველოს კანონი საერთაშორისო დაცვის შესახებ, მუხლი 15.

საფუძველი. ასევე, საერთაშორისო დაცვის შესახებ საქართველოს კანონის მიხედვით, სხვა განმარტებებთან ერთად, დევნა შეიძლება იყოს „ქმედება, რომელიც თავისი ბუნებით გენდერულ იდენტობას, სქესს ან არასრულწლოვანს უკავშირდება“.³⁰⁶

42.2. გაიარეს თუ არა თავშესაფრის მოთხოვნის განხილვაზე პასუხისმგებელმა თანამშრომლებმა სწავლება იმ სპეციფიურ პრობლემებზე, რომელსაც ხვდებიან ღვბტ ლტოლვილები ან თავშესაფრის მაძიებლები?

თავშესაფრის პროცედურებზე მომუშავე მხარე რეგულარულად გადის ტრენინგებს, რათა აიმაღლოს კვალიფიკაცია თავშესაფრის მაძიებელი და ლტოლვილი ღვბტი პირების სპეციფიკური პრობლემების შესახებ. საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს ფარგლებში არსებული მიგრაციის, რეპარტიაციისა და ლტოლვილთა დეპარტამენტს აქვს „თავშესაფრის მაძიებელ პირთა წარმოშობის ქვეყნის შესახებ ინფორმაციის მოპოვების განყოფილება.“ შესაბამისად, სხვა საკითხთა შორის, ეს დეპარტამენტი კონკრეტულ ქვეყანაში ღვბტი პირთა მიმართ მოპყრობასა და მათი დაცვის სტანდარტებს შეისწავლის.³⁰⁷

უნდა აღინიშნოს, რომ წერილის მიღების შემდეგ, ახლადდანიშნულმა პრემიერ მინისტრმა გააუქმა ეს სამინისტრო და მისი სამუშაო სფეროები შესაბამისად გადააწილა შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის და შინაგან საქმეთა სამინისტროებში.

42.3. ხდება თუ არა უარის თქმა თავშესაფრის მოთხოვნაზე იმის საფუძველზე, რომ მომთხოვნს შეუძლია თავი აარიდოს დევნას საკუთარ სახელმწიფოში თუ დამალავს თავის (ა) სექსუალური ორიენტაციას ან (ბ) გენდერული იდენტობას?

საერთაშორისო დაცვის შესახებ საქართველოს კანონის მე-15 მუხლის თანახმად, არ შეიძლება საერთაშორისო დაცვაზე უარი ეთქვას თავშესაფრის მაძიებელს იმ საფუძველზე, რომ საკუთარი წარმოშობის ქვეყანაში შეიძლება დევნას თავი აარიდოს დევნის მიზეზის დამალვით. ამ კუთხით უნდა აღინიშნოს, რომ თავშესაფრის მიღების პროცედურის მიზანია უზრუნველყოს თავშესაფრის მაძიებლის დევნიდან დაცვა გამოხატვის თავისუფლების დაცვის საერთაშორისო და ეროვნული კანონმდებლობით უზრუნველყოფილ ჩარჩოში. მოცემულ სიტუაციაში, თავშესაფრის მაძიებლის მიერ საფრთხის/სამიშროების აცილების მიზნით სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის დამალვა დევნად განიხილება.

43. წევრმა სახელმწიფოებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციონ, რათა არ მოხდეს თავშესაფრის მაძიებლის გაგზავნა ისეთ ქვეყანაში, სადაც მათ სიცოცხლეს ან თავისუფლებას საფრთხე დეგუქრება მათი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის გამო, ან სადაც ისინი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის გამო იქნებიან წარმების, არადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის ან სასჯელის რისკის ქვეშ.

43.1. რა პროცედურები არსებობს აღნიშნული ვალდებულებების უზრუნველსაყოფად?

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, თავშესაფარი მუშაობს არაგაძევების პრინციპით, რომლის თანახმადაც: „თავშესაფრის მაძიებელი ან საერთაშორისო დაცვის მქონე პირი არ უნდა იქნეს დაბრუნებული ან გაძევებული იმ ქვეყნის საზღვარზე, სადაც მის სიცოცხლეს ან თავისუფლებას მისი რასის, რელიგიის, ეროვნების, გარკვეული სოციალური ჯგუფისადმი კუთვნილების ან პოლიტიკური შეხედულების გამო საფრთხე შეექმნება.“³⁰⁸ ასევე, არაგაძევების პრინციპი მოცემულია საერთაშორისო

³⁰⁶ იქვე, მუხლი 32.

³⁰⁷ საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს საპასუხო წერილი N04/07/11665, თარიღი: 08.05.2018.

³⁰⁸ საქართველოს კანონი საერთაშორისო დაცვის შესახებ, მუხლი 8.

დაცვის შესახებ საქართველოს კანონის მე-15 და მე-19 მუხლებში, რაც განსაზღვრავს ლტოლვილისა და ჰუმანიტარული სტატუსის მინიჭების საფუძვლებს.

WISG-ი მუშაობდა ორი ტრანსგენდერი ქალის საქმეზე, რომლებიც გამოიქნენ აზერბაიჯანიდან და საქართველოში ჰქონდათ ლტოლვილის სტატუსი (*საქმე #33-2018*).

43.2. არსებობს თუ არა დოკუმენტურად დადასტურებული შემთხვევები, სადაც აღნიშნულია, რომ თავშესაფრის მაძიებლები დააბრუნეს ასეთ ქვეყანაში?

სამინისტროს საპასუხო წერილის თანახმად, ასეთი საქმეები არ დაფიქსირებულა.³⁰⁹

44. თავშესაფრის მაძიებლები დაცულები უნდა იყვნენ სექსუალური ორიენტაციისა ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე ნებისმიერი დისკრიმინაციული პოლიტიკისა ან პრაქტიკისაგან; კერძოდ, შესაბამისი ზომები უნდა იქნას მიღებული ფიზიკური ძალადობის რისკის თავიდან ასაცილებლად, მათ შორის, თავისუფლებასა და სიფრთხილის თავშესაფრის მაძიებლის მიმართ განხორციელებული სექსუალური ძალადობის, სიტყვიერი აგრესიის ან შევიწროვების სხვაგვარი ფორმების თავიდან ასაცილებლად. გარდა ამისა, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ თავშესაფრის მაძიებლებისათვის მათივე კონკრეტული შემთხვევებიდან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა.

44.1. რა ზომები არის მიღებული ამ მოთხოვნების შესასრულებლად?

44.2. კერძოდ, გაიარეს თუ არა სათანადო სწავლება და მიიღეს თუ არა ინფორმაცია დროებითი მოთავსების ობოლკატორის, პოლიციის თანამშრომლებმა, სამედიცინო პერსონალმა და მოხალისეთა ორგანიზაციებმა, რომლებსაც ხელი მიუწვდებოდა ასეთ შემთხვევებზე (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის საკითხებზე?

44.1-44.2 შეკითხვებთან დაკავშირებით, საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა ყოფილმა სამინისტრომ აღნიშნა, რომ ეს საკითხი მათი კომპეტენციის ფარგლებში არ არის.³¹⁰

XI. ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრუქტურები

45. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნულ სტრუქტურებს ჰქონდეთ მანდატი, უპასუხონ დისკრიმინაციის სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე; კერძოდ, მათ უნდა შეეძლოთ, მისცენ რეკომენდაციები კანონმდებლობასა და პოლიტიკაზე, ამაღლონ ცნობიერება ზოგადად საზოგადოებაში, ასევე – რამდენადაც ამას ითვალისწინებს ეროვნული კანონმდებლობა – განიხილონ ინდივიდუალური საჩივრები, დაკავშირებული როგორც კერძო, ასევე საჯარო სექტორთან და წამოიწყონ ან მონაწილეობა მიიღონ სასამართლო საქმისწარმოებაში.

45.1. არიან თუ არა ეროვნული უფლებადამცავი ინსტიტუტები აღჭურვილნი უფლებამოსილებით მიიღონ შედეგი ზომები: (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციასთან დაკავშირებით?

დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ საქართველოს კანონის „... მიზანია დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრა და ნებისმიერი ფიზიკური და იურიდიული პირისათვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი უფლებებით თანასწორად სარგებლობის უზრუნველყოფა, რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, ასაკის, მოქალაქეობის, წარმოშობის, დაბადების

³⁰⁹ საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს საპასუხო წერილი N04/07/11665, თარიღი: 08.05.2018.

³¹⁰ ახლად დანიშნულმა პრემიერ მინისტრმა ეს სამინისტრო გააუქმა და მისი ძირითადი სამუშაო სფეროების შესაბამისად შეუერთა შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვისა და შინაგან საქმეთა სამინისტროებს.

ადგილის, საცხოვრებელი ადგილის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, რელიგიის ან რწმენის, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური კუთვნილების, პროფესიის, ოჯახური მდგომარეობის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის, შეზღუდული შესაძლებლობის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების ან სხვა ნიშნის მიუხედავად.“³¹¹ შესაბამისად, სახალხო დამცველმა უნდა გააკონტროლოს დისკრიმინაციის აღმოფხვრის მდგომარეობა და უზრუნველყოს თანასწორობა,³¹² სხვა საფუძველთა შორის, სოციალურ-საფუძველზეც.

45.2. ახორციელებენ თუ არა ისინი შემდეგ მოქმედებებს:

- რეკომენდაციების წარდგენა კანონმდებლობისა და პოლიტიკის შესახებ
- მოქალაქეთა ცნობიერების ამაღლება
- ინდივიდუალური საჩივრების განხილვა
- სასამართლო პროცესში მონაწილეობა
- საჯარო განცხადების გაკეთება ლგბტ ადამიანების უფლებების განხორციელების მხარდასაჭერად, მაგალითად როდესაც მათ არ აძლევენ საშუალებას ჩაატარონ მშვიდობიანი შეკრება (ა) სექსუალური ორიენტაციასა და (ბ) გენდერულ იდენტობასთან დაკავშირებული საკითხებთან მიმართებაში?

„საქართველოს კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილებების განსახორციელებლად საქართველოს სახალხო დამცველი: ა) განიხილავს იმ ფიზიკური ან იურიდიული პირის ან პირთა ჯგუფის განცხადებას და საჩივარს, რომელიც თავს დისკრიმინაციის მსხვერპლად მიიჩნევს; ბ) შეისწავლის დისკრიმინაციის ფაქტს როგორც განცხადების ან საჩივრის არსებობისას, ისე საკუთარი ინიციატივით და გამოსცემს შესაბამის რეკომენდაციას; გ) აწვადებს და შესაბამის დაწესებულებას ან პირს უგზავნის ზოგად წინადადებებს დისკრიმინაციის თავიდან აცილების და მის წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხებზე; დ) ამ კანონის მიზნებისათვის შეიმუშავებს მოსაზრებებს აუცილებელი საკანონმდებლო ცვლილების შესახებ და მათ საკანონმდებლო წინადადების სახით წარუდგენს საქართველოს პარლამენტს; ე) იწვევს დისკრიმინაციის მსხვერპლს და საგარეუდო დისკრიმინაციული ქმედების განმახორციელებელ პირს და ცდილობს საქმე მხარეთა მორიგებით დაასრულოს; ვ) დისკრიმინაციის მსხვერპლის უფლებების აღსადგენად რეკომენდაციით მიმართავს შესაბამის დაწესებულებას ან პირს, თუ საქმის მორიგებით დასრულება შეუძლებელი აღმოჩნდება და არსებობს საკმარისი მასალები, რომლებიც დისკრიმინაციას ადასტურებს; ზ) უფლებამოსილია, როგორც დიანტერესებულმა პირმა, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის შესაბამისად მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემა ან ქმედების განხორციელება, თუ ადმინისტრაციულმა ორგანომ მის რეკომენდაციას არ უპასუხა ან ეს რეკომენდაცია არ გაიზიარა და არსებობს საკმარისი მტკიცებულებები, რომლებიც დისკრიმინაციას ადასტურებს; თ) აღრიცხავს და აანალიზებს სტატისტიკურ მონაცემებს დისკრიმინაციის ფაქტების შესახებ; ი) ახორციელებს ღონისძიებებს დისკრიმინაციის საკითხებზე საზოგადოების ცნობიერების ასაწილებლად; კ) დისკრიმინაციის საკითხებზე თანამშრომლობს საერთაშორისო სახელმწიფო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, ადგილობრივ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებთან.“³¹³ უნდა აღინიშნოს, რომ სახალხო დამცველი ხშირად გმობს ჰომოფობიურ გამოხატვებს და ცდილობს ხელი შეუწყოს მარგინალიზებული ჯგუფების თანასწორუფლებიანობასა და ადამიანის უფლებებს (საქმეები #10-2018; 01-2017).

სახალხო დამცველის ანგარიშის მიხედვით, 2016-2017 წლებში შესწავლილი იყო დისკრიმინაციის 201 ახალი საქმე, შეიქმნა 11 რეკომენდაცია, 11 ზოგადი წინადადება და 4 „სასამართლოს მეგობრის“ 4

³¹¹ საქართველოს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, მუხლი 1.

³¹² იქვე, მუხლი 6.

³¹³ იქვე.

მოსაზრება. საქმეთა უმრავლესობა დაცულ საფუძვლებზე, მათ შორის სოგი-ს საფუძველზე (11%) შესაძლო დისკრიმინაციას შეეხებოდა.³¹⁴

XII. დისკრიმინაცია მრავალჯერადი ნიშნით

46. წერმა სახელმწიფოებმა უნდა ამიიღონ ზომები, რათა უზრუნველყონ, რომ ეროვნულ კანონმდებლობაში დისკრიმინაციის აკრძალავი და დისკრიმინაციის ხელის შეშლელი სამართლებრივი დებულებები ასევე კრძალავდნენ მრავალჯერადი დისკრიმინაციას, მათ შორის სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე; ეროვნულ უფლებადამცავ დაწესებულებებს უნდა გააჩნდეთ ფართო მანდატი, რათა შეძლონ აღნიშნულ საკითხებთან გამკლავება.

46.1. იცავენ თუ არა დისკრიმინაციის, პრევენციის და აკრძალვის ეროვნული კანონმდებლობის სამართლებრივი ნორმები აგრეთვე მრავალჯერადი დისკრიმინაციის (ა) სექსუალური ორიენტაციისა და (ბ) გენდერული იდენტობის ნიშნით?

საქართველოს კანონმდებლობა კრძალავს მრავალი ნიშნის მიხედვით დისკრიმინაციას, რაც გულისხმობს დისკრიმინაციას ორი ან მეტი ნიშნით.³¹⁵ კანონით დაცული ნიშნების სია საკმაოდ ვრცელია და მოიცავს: რასას, კანის ფერს, ენას, სქესს, ასაკს, მოქალაქეობას, წარმოშობას, დაბადების ადგილს, საცხოვრებელ ადგილს, ქონებრივ ან წოდებრივ მდგომარეობას, რელიგიას ან რწმენას, ეროვნულ, ეთნიკურ ან სოციალურ კუთვნილებას, პროფესიას, ოჯახურ მდგომარეობას, ჯანმრთელობის მდგომარეობას, შეზღუდულ შესაძლებლობას, სექსუალურ ორიენტაციას, გენდერულ იდენტობას და გამოხატვას, პოლიტიკურ ან სხვა შეხედულებებს. ამავდროულად, საფუძვლები ამოწურავად არ არის ჩამოთვლილი, რაც ნიშნავს, რომ კანონი დისკრიმინაციას კრძალავს ნებისმიერ საფუძველზე და ნებისმიერი ნიშნით.

შესაბამისად, გათვალისწინებული უნდა იყოს რიგი სხვა ფაქტორები, რათა ლგბტი პირებმა შეძლონ საკუთარი უფლებებით სარგებლობა. ამ ჯგუფისადმი მიკუთვნებულობას შეიძლება გავლენა ჰქონდეს ადამიანის კეთილდღეობაზე, რამდენადაც მთლიან სურათზე სხვადასხვა გარემოება აისახება.

46.2 ეროვნული უფლებადამცავი ინსტიტუტების უფლებამოსილება აძლევს თუ არა მათ უფლებას გადაჭრან მრავალჯერადი (მულტი) დისკრიმინაციის პრობლემა

როგორც აღვნიშნეთ, დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ საქართველოს კანონი კრძალავს მრავალჯერადი დისკრიმინაციას და კანონის განხორციელებაზე პასუხისმგებელი სახალხო დამცველი, თანასწორობის დეპარტამენტის საშუალებით. შესაბამისად, ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრუქტურების მანდატს შეუძლია გაუმკლავდეს მრავალჯერადი დისკრიმინაციის საქმეებს. სახალხო დამცველმა განიხილა ამგვარი საქმეები და შესაბამისად დაადგინა მრავალჯერადი დისკრიმინაცია. კერძოდ, განხილულ საქმეში (საქმე #15-2016) გამოიკვეთა სექსუალური ორიენტაციისა და მოღვაწეობის სფეროს საფუძვლები. თუმცა, ომბუდსმენის მიერ მიღებული ზომების ეფექტურობა შეიძლება სადავო იყოს კერძო სექტორში, რამდენადაც მისი გადაწყვეტილება, დისკრიმინაციის შემთხვევაში კი, სავალდებულოს არ წარმოადგენს ამ სექტორისთვის.

³¹⁴ ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://bit.ly/2HprwU> [ნანახია: 06.06.2018].

³¹⁵ საქართველოს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, მუხლი 2 (4).